

100

mimarca

EYLÜL/SEPTEMBER 2026 ISSN: 1306-3138 YIL/YEAR: 38 SAYI/ISSUE: 100 ÜCRETSİZDİR/FREE OF CHARGE
KTMMOB MİMARLAR ODASI DERGİSİ / UCTCEA CHAMBER OF ARCHITECTS JOURNAL

MİMARCA 100 · EYLÜL 2026

Yayın türü:
Yerel, Süreli
Mart ve Eylül aylarında yılda iki kez çıkar.

Yayımlayan:
KTMMOB Mimarlar Odası

Sahibi:
KTMMOB Mimarlar Odası adına
Onur Olguner

Yayın Kurulu Başkanı:
Prof. Dr. Özgür Dinçyürek

Yayın Kurulu Başkan Yardımcısı:
Yrd. Doç. Dr. Doğa Üzümcüoğlu

Yayın Kurulu Üyeleri:
Ahmet Özenç
Ali Orkun Küçük
Halil Toprakcı
Dr. Hasan Debeş
Hasret Destebanoğlu
Yrd. Doç. Dr. Makbule Oktay Özsağlam
Yrd. Doç. Dr. Öznem Şahali Kovancı

Grafik Tasarım:
Yrd. Doç. Dr. Gürkan Gökaşan

ISSN 1306-3138

Nuri Efendi Sokak, No:3,
Arabahmet Mahallesi
Lefkoşa, KKTC
Tel: +90 (392) 229 2105
+90 (392) 229 2106
Fax: +90 (392) 229 2107

E-posta: info@mimarlarodasi.org
mimarca@mimarlarodasi.org
http://www.mimarlarodasi.org

İÇİNDEKİLER

Editörün Notu 4
Başkanın Notu 6
Aktüel: Dünya 8
Aktüel: Oda 30
Ajanda 34
Dosya 36
"Enerji Verimliliği: Mimarın Liderliği, Paydaşların Sorumluluğu
Özgür Dinçyürek
Ayer Yarkıner
Serkan Abbasoğlu
Ercan Hoşkara
Ali Yapıcıoğlu
Gaye Şenyaşa
Doğan Sahir
Nafi Cabacaba
Polat Hançer
Onur Olguner

Mimari Eserler 72
NBC Kampüsü (NBC Campus), Saffet Kaya Bekiroğlu, Saffet Kaya Architects
Şairin Evi (Poet's House), Alireza Taghaboni, Next Office
Nedarag Konuk Evi (Nedarag Guest House), Alireza Taghaboni, Next Office
Manisa Kurtuluş Müzesi (MKM), Yalın Mimarlık
Kalyon Karapınar 1350 MWP Ges / Merkezi Kontrol Binası Bilgin Mimari Tasarım Ofisi,

Röportaj 162
Ayer Kaşif'le söyleşi, Ahmet Özenç

İnovasyon 174
"21. Yüzyılda Tasarım Yapma Biçimlerinin Dönüşümü", Ozan Ertuğ
"Gelecekten Geleneğe" , Solidified Design: Kesra Mansuri, İnana Abdulli
"Yapay Zekâ Söz Konusu Olduğunda Yanlış Şeye Odaklanıyorsunuz", Mustafa Aknar

Yapı 184
Yangın Güvenliğinde Kaçış Tasarımı: KKTC ve Birleşik Krallık Mevzuatlarının Kaçış Mesafeleri ve Kapıları Üzerinden Karşılaştırılması", Öznem Şahali Kovancı, S. Müjdem Vural
"Biyoçimento: Kendini İyileştiren Beton", Ali Orkun Küçük, Hasan Debeş
"Kerpiç Blok Üretimi ve Kullanımı: Geleneksel Malzemeye Ülkemizden Çağdaş Bir Perspektif: Terra Cube Örneği", Hasan Debeş, Ali Orkun Küçük

Kültürel Miras 204
"Uluslararası Kültürel Miras Koruma Anlayışının Kuzey Kıbrıs ve Lefkoşa'daki Yansımaları: Yasal, Kurumsal ve Yönetsel Bir Değerlendirme", Emine Reis
"Bandabuliya Eski Toptancı Hali Koruma ve Dönüşüm Projesi", Tunç Adanır

Paydaşlar 216
"İklim Direçli Kentlerde Peyzaj Mimarlığının Rolü", Aslı Özgörün, Merve Ateşin

Çevre 218
"Su Taşkınları", Altay Fırat
"İklim Değişikliğine Uyum Ve Suya Duyarlı Kentsel Tasarım Yaklaşımı" Bertuğ Akıntuğ

Sanat 228
"Kıbrıs'ta Bir Fransız'ın İzi: Rodin Müzesi", Hasret Destebanoğlu

Kitap Önerisi 236
"Helgoland - Kuantum Devrimini Anlamlandırmak, Carlo Rovelli", Ceren Boğaç

Mezuniyet Sunumları 242
Yeni Üyeler 244

Birikim 244
"Çıkarken, Editörün Notu, MİMARCA İlk Sayısı", Yücem Erören
"MİMARCA'nın yolculuğu", Ezcan Özsoy
"MİMAR'dan MİMARCA'ya Uzanan Bir Hafıza: Mehmet Akanyeti ile Söyleşi", Doğa Üzümcüoğlu
"Başlangıçtan Günümüze MİMARCA'nın Evrimi"
"İlk sayıdan son sayıya MİMARCA'nın Yayın Kurulu Üyeleri"
"Bir Cümle ile Kıbrıs Mimarlığında MİMARCA'nın Rolü"
"Kıbrıs Türk Mimarlığının Evrimi", Ekrem Bodamyalızade

Editörün Notu

Özgür Dinçyürek

MİMARCA'nın 100. sayısının anlamını tartışarak yazıma başlamak istiyorum. Kıbrıs Türk mimarlığında MİMARCA'nın önemi nedir? 100. sayının hazırlıklarına başlarken sık sık kendimi bu soruyu sorarken buldum. Mesleğin ve odanın yayın organı olan bir derginin, 100. sayıya ulaşması elbette önemlidir. Mesleğin hafızasını geçmişten geleceğe taşır, kurumsal yayıncılığın önemini gösterir, süreklilikle ortak bir dil oluşumunu destekler ve profesyonel bir topluluğu bir araya getirir.

MİMARCA, sadece yukarıda belirtilen süreklilik gösteren kurumsal yayıncılığın çok ötesinde bir misyonun temsilcisidir. Nasıl ki 3 Aralık 1960 tarihinde ilk örgütlenmenin "Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimarlar Birliği" adı altında gelişmesi, Kıbrıs Türk toplumu ve mimarlık mesleğinin gelişiminde önemli bir eşikse, MİMARCA da Nisan 1989 tarihinde ilk basımıyla günümüze uzanan önemli bir mesleki kültürün vazgeçilmez bir parçasını oluşturur.

MİMARCA'nın ilk sayısından bahsetmişken, en başta merhum Yücem Erören Başkanımızın ekibiyle birlikte MİMARCA'nın kuruluşundaki rolünü hatırlatmadan geçmeyeceğim. MİMARCA'nın 100. sayısında, Kıbrıs Türk mimarlık ortamında mimarlığı yalnızca mesleki bir alan olarak değil; toplum, kent, kültür ve çevreyle ilişkili bir mesele olarak ele alması, o günlerde atılan adımların bugün ulaştığı noktayı göstermesi açısından önemlidir.

Bir derginin 100. sayısına ulaşması, yalnızca geride bırakılmış yüz yayın dönemini ifade etmez. Aynı zamanda bir mesleğin, bir toplumun ve bir dönemin değişimlerine tanıklık eden uzun soluklu bir hafızanın oluşması anlamına gelir. MİMARCA'nın 100. sayısı da bizim için öncelikle böyle bir hafızanın dönüm noktasıdır.

Yıllar boyunca mimarlığın değişen gündemini, Kıbrıs'ın mimarlık ve kentleşme sorunlarını, mesleğin farklı alanlarını ve toplumla kurduğu ilişkiyi tartışmaya açan MİMARCA, bugün 100. sayısıyla okurlarının karşısına çıkıyor. Bu yolculuk boyunca değişen yalnızca mimarlık anlayışları değil; kentlerimiz, yaşam biçimlerimiz, teknolojilerimiz ve mesleğimizin toplum içindeki konumu da oldu.

Ancak değişmeyen bir sorumluluk var: mimarlık üzerine düşünmek, tartışmak ve bu düşünsel birikimi geleceğe aktarmak.

Bu bağlamda, 100. sayımızın Dosya konusu olan "Enerji Verimliliği: Mimarın Liderliği, Paydaşların Sorumluluğu" dergimizin geleceğe bakışını da temsil etmektedir. İlgili oda başkanlarının, çok sayıda uzman mimar ve mühendisin, akademisyenin ve profesyonel yaşamdan temsilcilerin yukarıda belirtmiş olduğumuz çerçevede hazırlanan sorulara yanıt arayışları, ilgili paydaşlarla toplumsal, çevresel, kültürel ve profesyonel yanıtlar geliştirmemize önemli bir ışık tutacaktır.

Önceki sayımızla birlikte, Editörün Notu ve Başkanın Notu ile kurumsal perspektifi, Aktüel: Dünya ve Aktüel: Oda ile güncel gelişmeleri, Ajanda ile mesleki etkinlik ve gündemi sistematik biçimde sunmaya devam edilmektedir.

Mimari Eserler bölümünde, Mimarlar Odası yayını olmanın en güçlü göstergesi olan nitelikli mimari projelere yer verilmektedir. Saffet Kaya Bekiroğlu / Saffet Kaya Architects, Alireza

Taghaboni / Next Office, Bilgin Mimari Tasarım Ofisi ve Yalın Mimarlık gibi küresel, bölgesel ve yerel ölçekte fark yaratan projeler, tüm yayın hakları alınarak 100. sayımızda da okuyucularla buluşturulmuştur. MİMARCA, bu sayısında da önemli mimarlık ödülleri kazanan ve aday gösterilen, sadece oldukça önemli süreli yayınlarda ve çevrimiçi medyada yer bulan başarılı projeleri sizlerle buluşturmaktadır.

Mimarlık alanında önemli isimlerin mesleki yaşamlarına odaklanan Röportaj bölümünde, Ahmet Özenç'in kaleminden hazırlanan, Ayer Kaşif ile yapılan söyleşi yer almaktadır. İnovasyon bölümünde Ozan Ertuğ / Synthetic Architecture, Kesra Mansuri ve Inana Abdulli / Solidified Design ve Dr. Mustafa Aknar'ın MİMARCA'ya özel hazırladıkları makaleler; Yapı bölümünde Prof. Dr. S. Müjdem Vural, Dr. Öznem Ş. Kovancı, Dr. Hasan Debeş ve Ali Orkun Küçük'ün; Kültürel Miras başlığı altında ise Dr. Emine Reis ve Tunç Adanır'ın kaleme aldığı özgün yazılar ile güncel gelişmeler okurlarla paylaşılmaktadır. Mimarlık disiplininin paydaşlarından Peyzaj Mimarlığı ile ilgili görüşler Paydaşlar bölümünde Aslı Özgürün ve Merve Ateşin tarafından; doğa ve çevreye ilişkin değerlendirmeler Altay Fırat ve Bertuğ Akıntuğ tarafından Çevre bölümünde; kültür ve sanata dair çalışmalar ise Hasret Destebanoğlu tarafından Sanat bölümünde ele alınmaktadır.

Dr. Ceren Boğaç'ın hazırlamış olduğu, profesyonel ve kültürel üretimi destekleyen Kitap Önerisi bölümü; mezuniyet projeleriyle ulusal ve uluslararası yarışmalara katılan veya ödül alan öğrencilerin çalışmalarının yer aldığı Mezuniyet Sunumları bölümü; ve aramıza yeni katılan üyelerin tanıtıldığı Yeni Üyeler bölümü de bu sayımızda okurlarla buluşmaktadır.

Gururla belirtmek isterim ki, MİMARCA dergisinin 100. sayısı yeni ve anlamlı bir bölümün de okuyucu ile buluşmasına vesile olmuştur. Birikim bölümümüzde, yıllar içinde gerek Mimarlar Odası'na gerekse MİMARCA dergisine katkıları olanlar yeniden yeni nesil ile buluşturulmuştur. Birikim bölümümüz, sadece tek bir sayıda yer almakla kalmayıp, her sayıda yer alacaktır. Bu sayımızı, hedeflerimize ulaştığımız bir sayının ötesinde, yeni bir başlangıç olarak tanımlamamız doğru olacaktır.

MİMARCA'nın 100. sayısı, geçmişe dönüp bakmak için olduğu kadar geleceğe ilişkin sorumluluğumuzu yeniden hatırlamak için de önemli bir fırsattır. Bundan sonraki sayılarda da mimarlığın toplum, kent, kültür ve çevre ile ilişkisini sorgulamaya; farklı görüşlere yer vermeye ve mesleki tartışmalar için özgür bir zemin oluşturmaya devam edeceğiz.

Bu uzun yolculuğun oluşmasına katkı koyan tüm yazarlarımıza, akademisyenlerimize, meslektaşlarımıza, kurum ve kuruluşlara, yayın ekiplerimize, oda başkanları ve yönetim kurullarına ve en önemlisi MİMARCA'yı sahiplenen okurlarımıza teşekkür ederiz.

100. sayıda durmuyoruz. Biriktirmeye, tartışmaya ve geleceğe not düşmeye devam ediyoruz.

MİMARCA'nın daha nice sayılarında buluşmak dileğiyle...

Özgür Dinçyürek
Editör

Başkanın Notu

Onur Olguner

MİMARCA 37 YAŞINDA, 100'ÜNCÜ SAYISINDA!

Değerli Üyelerimiz, Mimarlık Dostları ve Mimarca Okuyucuları,

Bugün, Odamızın yayın tarihinde önemli bir kilometre taşına ulaşmasının gururunu yaşıyoruz. Mimarca Dergimiz, 37 yıllık mimarlık yolculuğunda mesleğimizin düşünsel meşalelerinden biri olarak bugün elinizde tuttuğunuz 100'üncü sayısına ulaşıyor.

Yıllar içerisinde pek çok kamusal ve mesleki gelişmeyi mimarlık perspektifinden ele alan, yapı sektörüne farklı başlıklarda ışık tutan bu önemli yayın, aynı zamanda Kıbrıs Türk mimarlığının yakın geçmişini kayıt altına alarak kurumsal hafızamızın oluşmasına da önemli katkı sağlamıştır.

1989 yılında, fotokopiyle çoğaltılan ve üyelerimizin dönemin güncel mimarlık konularına ilişkin kaleme aldığı yazılardan oluşan Mimarca; yıllar içerisinde gelişmiş, değişmiş, yenilenmiş ve meslek odamıza yakışır biçimde güçlenmiştir.

Aslında Mimarca'nın geçirdiği bu dönüşüm, Mimarlar Odamızın yıllar içerisinde yaşadığı değişim ve gelişimin de bir yansımasıdır.

İlk yıllarında daktilo ile hazırlanan Mimarca, 1991 yılında 27'nci sayısından itibaren matbaa baskısına geçmiştir. Zaman içerisinde kimi dönemlerde akademik yönü, kimi dönemlerde pratisyen mimarlığa ilişkin içeriği, kimi dönemlerde ise mesleki bülten niteliği öne çıkmıştır. Bu çeşitlilik, Mimarca'yı mimarlık mesleğinin sahip olduğu geniş düşünce ve uygulama alanını yansıtan önemli bir yayın hâline getirmiştir.

Daktilodan matbaaya, matbaadan masaüstü bilgisayarlara; oradan dizüstü bilgisayarlara, tabletlere ve bugün artık sesli dikte programlarına kadar uzanan Mimarca'nın hazırlanma serüveni, aslında son 37 yılda mesleğimizin ve dünyamızın geçirdiği teknolojik dönüşümün de küçük bir özeti gibidir. Ancak araçlar değişse de Mimarca, ilk gününden bugüne yapı, kent ve mimarlık üzerine mimarların düşüncelerini tarihin sayfalarına kaydetmeye ve gelecek kuşaklara güçlü bir kurumsal hafıza bırakmaya devam etmektedir.

Bu değerli yayının 100'üncü sayısında, Mimarlar Odası Başkanı sıfatıyla yayın sahibi olarak yer almak benim için ayrıca büyük bir gurur kaynağıdır.

2024 yılında görevi ve bayrağı devraldığım Başkanımız Kozan Uzunoğlu'ndan itibaren, Kıbrıs Türk Mimarlık Kütüphanesi'nin geliştirilmesine elimden geldiğince önem vermeye çalıştım. Mimarlar Odası Yönetim Kurulumuzun ve Akademik Kurulumuzun değerli katkılarıyla bu kütüphaneyi genişletmek ve gelecek kuşaklara daha güçlü bir mimarlık arşivi bırakmak için çalışmalarımızı sürdürdük.

Umuyorum ki bizlere devredilen bu değerli görevi başarıyla yerine getirerek, bizden sonra gelecek meslektaşlarımızın daha da geliştireceği güçlü ve kalıcı bir Kıbrıs Türk Mimarlık Kütüphanesi'nin temellerini sağlamlaştıracağız.

Mimarca'nın 100'üncü sayısını ve bu sayının odağında yer alan, günümüz mimarlığının en önemli meselelerinden biri olan Enerji Verimliliği konusundaki değerli çalışmaları ilgiyle ve keyifle okumanızı diliyorum.

Başta Yayın Kurulu Başkanımız ve değerli ekibi olmak üzere, Mimarca'nın bu özel sayısının hazırlanmasına katkı koyan; geçmişten bugüne dergimizin yaşamasını, gelişmesini ve 100'üncü sayıya ulaşmasını sağlayan herkese ayrı ayrı teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Mimarca'nın daha nice sayılarda Kıbrıs Türk mimarlığının düşünsel üretimine, mesleki tartışmalarına ve kurumsal hafızasına katkı koymaya devam etmesi dileğiyle...

Saygılarımla,

Onur Olguner
KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı

Aktüel: Dünya

Ali Orkun Küçük

Mimarlık Gündeminin Yönelimi: Globalden Kuzey Kıbrıs'a

Konutun Yeni Politikası: Bir Yapı Tipinden "Sosyal ve İklimsel Hak" Modeline Geçiş

2026 yılında Bakü'de düzenlenen 13. Dünya Kent Forumu (WUF13), küresel mimarlık ve şehircilik gündeminde kritik bir kırılma yaratarak konut meselesini teknik bir inşaat sorunu olmaktan çıkarmıştır. Bugün konut; sadece "başını sokacak bir çatı" değil; sosyal adaletin, iklim dayanıklılığının ve stratejik kent politikalarının merkezinde yer alan kentsel bir altyapı olarak tanımlanmaktadır. WUF13 verileri, dünya genelinde 1,1 milyar insanın gayriinsani koşullarda yaşadığını ortaya koyarken; barınma krizinin artık sadece düşük gelirli coğrafyaların değil, gelişmiş metropollerin de en birincil sorunu olduğu tescillenmiştir.

Mimari tasarım süreçlerinde mülkiyet odaklı yaklaşımların yerini erişilebilirlik ve kapsayıcılık alırken, projeler kentsel ayrışmayı tetikleyen kapalı siteler yerine, farklı gelir gruplarını kamusal alanla bütünleştiren hibrit yerleşim modellerine odaklanmaktadır. Bu dönüşümün en stratejik halkasını ise "termal adalet" kavramı oluşturmaktadır. Konut; artık sadece karbon salınımını azaltan bir nesne değil; "Pasif Konut" standartları ve "Sünger Şehir" yaklaşımlarıyla donatılmış, aşırı sıcak dalgaları ve sel gibi tehditlere karşı kentin ilk savunma hattı olan bir "koruma kapsülü" işlevi görmektedir.

Barınma kriziyle mücadele artık bina ölçeğinden çıkıp; Toplu Taşıma Odaklı Gelişim (TOD) ve Adaptif Yeniden Kullanım gibi makro politikaların merkezine yerleşmiştir. Kent içindeki atıl ofis stoklarının konuta dönüştürülmesi, hem karbon ayak izini minimize etmekte hem de kentsel hafızayı korumaktadır. Sonuç olarak konut, kentsel dokunun dışına itilen bir unsur değil; kentin sosyal ve ekonomik canlılığını sürdüren, toplumun biyolojik sağlığını garanti altına alan "ana damar" ve en temel yaşam hücresi olarak kabul edilmektedir.

Kuzey Kıbrıs'ta Konut ve Kent Krizi: 2026 Vizyonu Işığında Bir Analiz

2026 yılındaki küresel barınma paradigması, konutu sadece bir gayrimenkul yatırım aracı olmaktan çıkarıp toplumsal bir hak ve kentsel bir direnç unsuru olarak tanımlarken; bu vizyon Kuzey Kıbrıs'ın mevcut kentsel dokusu ve ekonomik gerçekliği için hem kritik bir uyarı hem de stratejik bir yol haritası sunmaktadır. Ada genelinde derinleşen barınma sorunu, küresel ölçekte tartışılan sosyal adalet ve iklim dayanıklılığı kavramları üzerinden yeniden okunmayı zorunlu kılmaktadır.

Yatırım Kıskacında Sosyal Adalet ve Barınma Hakkı

Kuzey Kıbrıs'ta konut sektörü, son yıllarda yerel halkın barınma ihtiyacından ziyade dış yatırımcıya yönelik spekülatif bir finansal enstrümana dönüşmüştür. 2026 küresel vizyonunda vurgulanan "sosyal adalet" ilkesi, adada yerel halkın ve genç nesillerin kendi kent merkezlerinde konuta erişememesiyle ciddi bir sınav vermektedir. Kıyı şeritlerini ve tarım arazilerini hızla tüketen "kapalı site" modeli, metinde eleştirilen kentsel ayrışmayı (segregation) derinleştirmekte ve toplumsal bütünleşmeyi zayıflatmaktadır. Bu noktada, mülkiyet odaklı büyüme yerine "erişilebilir ve kapsayıcı" sosyal konut politikalarının acilen devreye alınması, konutun finansal bir meta değil, toplumsal bir altyapı olarak kabul edilmesi hayati önem taşımaktadır.

İklim Krizi ve Ada Mimarisinde Termal Adalet
Akdeniz ikliminin en sert etkilerini yaşayan Kuzey Kıbrıs için "termal adalet" kavramı, sadece bir mimari tercih değil, bir hayatta

kalma meselesidir. Adadaki mevcut yapı stoğu, artan enerji maliyetleri ve elektrik kesintileriyle birlikte kullanıcıyı dış iklim koşullarına karşı savunmasız bırakmaktadır. Küresel metinde önerilen "Pasif Konut" standartları, adanın geleneksel mimari mirasındaki avlulu ve kalın duvarlı yapı tipolojisinin modern teknolojilerle güncellenmesini gerektirmektedir. Öte yandan, betonlaşmanın getirdiği geçirimsiz yüzeyler, kentsel ısı adası etkisini artırarak sel riskini tetiklemektedir. "Sünger Şehir" yaklaşımlarının kentsel planlamaya entegre edilmesi, adanın kısıtlı su kaynaklarının yönetiminde ve afet direncinin artırılmasında anahtar rol oynayacaktır.

Kentsel Saçaklanmaya Karşı Stratejik Planlama ve Onarım

Kuzey Kıbrıs'ın kentsel dokusunu tehdit eden kontrolsüz saçaklanma, otomobil bağımlılığını yapısal bir sorun haline getirirken kamusal hizmetlerin sürdürülebilirliğini ve verimliliğini de temelden sarsmaktadır. Bu noktada 2026 vizyonu, kentsel yayılmayı durdurmak için yerleşim alanlarını ulaşım ağlarıyla ayrılmaz bir bütün olarak ele alan Toplu Taşıma Odaklı Gelişim (TOD) modelini, bir tasarım tercihinden öte kentsel varoluş için temel bir yaklaşım gereksinimi olarak ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde, tarihi kent merkezlerindeki atıl yapı stoğunun Adaptif Yeniden Kullanım felsefesiyle yeniden ele alınması, teknik bir öneri olmanın ötesinde kentsel hafızayı ve ekolojik dengeyi koruma sorumluluğunun bir yansımasıdır. Yeni alanları kontrolsüzce yapılaşmaya açmak yerine, mevcut olanı onararak yaşam merkezine dönüştüren bu perspektif; karbon ayak izini azaltmanın ve sosyal dokuyu iyileştirmenin asli yöntemi olarak hizmet etme potansiyeline sahiptir. Nihayetinde Kuzey Kıbrıs'ın barınma politikası; spekülatif büyüme odaklı reflekslerden sıyrılarak, halkın refahını ve çevresel adaleti merkeze alan bir "kent sözleşmesi" yaklaşımına duyulan hayati ihtiyacı temsil etmektedir. Bu zihinsel dönüşüm, ada halkının gelecekteki kentsel yaşam kalitesi için bir seçenek değil, bir ihtiyacı konumundadır.

Dirençli Mimari ve Kamusal Süreklilik: 2026 Türkiye Yerel Yönetim Yapılarında Tipolojik Dönüşüm

2026 yılı, Türkiye mimarlık pratiğinde kamu yapılarının sadece idari birer temsil alanı olmaktan çıkıp, kentsel dirençliliğin operasyonel merkezlerine dönüştüğü bir kırılma noktasını temsil etmektedir. 6 Şubat depremlerinin ardından yenilenen yönetmeliklerin ve değişen kentsel vizyonun izdüşümleri olan yeni nesil belediye hizmet binaları, kültür merkezleri ve lojistik odaklı kamusal tasarımlar; sismik izolasyon teknolojileri, enerji bağımsızlığı ve "hibrit fonksiyon" kapasiteleriyle öne çıkmaktadır.

Operasyonel Dirençlilik ve Kamu Yapıları

2026 yılında inşa edilen kamu yapılarında "anıtsallık" kavramı yerini "hizmet sürekliliğine" bırakmıştır. Mimarlar Odası'nın XX. Ulusal Mimarlık Ödülleri'nde de gözlemlendiği üzere, yeni belediye binaları artık sadece bürokratik mekanlar değil; afet anında kentin "beyni" olarak işlev görecek şebeke dışı enerji sistemleri ve gelişmiş haberleşme altyapılarıyla tasarlanmaktadır. Özellikle sismik izolatör teknolojisinin standart bir parametre haline gelmesi, kamu mimarisinin strüktürel karakterini daha rasyonel ve teknoloji odaklı bir zemine taşımıştır.

Hibrit Kamusal Alanlar ve Sosyal Adalet

Bu dönemin kültür merkezleri ve belediye yapıları, "güvenli bölge" tipolojisinin bir parçası olarak kurgulanmaktadır. Tasarımlar; geniş açıklıklı iç mekanların hızla sahra hastanesine, geniş kentsel meydanların ise lojistik dağıtım noktalarına dönüşebileceği esnek bir mekânsal kurgu sunmaktadır. Bu yaklaşım, mimarlığın sosyal adaleti sağlama ve kent hakkını koruma sorumluluğunun bir gereği olarak, erişilebilirliği ve kapsayıcılığı merkeze almaktadır.

Yerel Yönetimlerde "Sünger Şehir" ve İklim Adaptasyonu

Türkiye'deki yerel yönetimler, 2026 yılında UN-Habitat'ın Bakü'deki 13. Dünya Kent Forumu'nda vurgulanan "İklim Dirençli Topluluklar" vizyonunu yerel düzlemde uygulamaya koymuştur. Belediye projelerinde yağmur suyu hasadı, geçirgen yüzey tasarımları ve yeşil altyapı çözümleri artık birer "tercih" değil, tasarım zorunluluğu haline gelmiştir. Bu durum, mimarlık ofislerinin mühendislik disiplinleriyle çok daha entegre bir süreç yürütmesini zorunlu kılmıştır.

Sonuç

Türkiye'nin 2026 kamusal mimari rotası; teknolojiyle desteklenmiş yerel bilgi, afet bilinci ve düşük karbonlu yapım tekniklerinin sentezinden oluşmaktadır. Kamu yapıları artık kentin estetik nesneleri değil, kriz anlarında kentin ayakta kalan en güçlü hücreleridir.

Ödüller ve Yarışmalar

Mart 2026 – Eylül 2026 dönemi mimarlık ödülleri açısından özellikle mevcut yapıyla çalışma, yeniden işlevlendirme, düşük karbonlu üretim, toplumsal fayda, afet ve iklim duyarlılığı gibi temaların öne çıktığı bir dönem olarak okunabilir. Pritzker, EU Mies van der Rohe, RIBA Royal Gold Medal, Ulusal Mimarlık Ödülleri ve Civic Trust Awards gibi ödüller, mimarlığın artık yalnızca "ikonik form" üretimiyle değil; bakım, onarım, yeniden kullanım, kamusal fayda ve sosyal sorumluluk üzerinden değerlendirildiğini gösteriyor.

Pritzker Mimarlık Ödülü 2026

Şekil 1: Smiljan Radić Clarke

2026 Pritzker Mimarlık Ödülü, Şilili mimar Smiljan Radić Clarke'a verildi. Pritzker jürisi Radić'in mimarlığını; belirsizlik, malzeme deneyselliği, kültürel hafıza ve kırılganlık üzerinden tarif ediyor. Radić'in işleri çoğu zaman kalıcı ve anıtsal olmaktan çok, sanki geçiciymiş gibi duran ama güçlü mekânsal deneyimler üreten yapılar olarak öne çıkıyor. Radić'in mimarlığında taş, yarı saydam yüzeyler, ham malzemeler, geçici strüktürler ve şiirsel mekân atmosferleri önemli yer tutuyor. Jüri, onun yapılarının yalnızca görsel nesneler olmadığını; bedensel olarak deneyimlenmesi gereken mekânlar olduğunu vurguluyor.

Teatro Regional del Biobío, Concepción, Şili 2018

Teatro Regional del Biobío, Radić'in kamusal yapı ölçeğinde en güçlü işlerinden biri. Yarı saydam polikarbonat cephe, yapıya gündüz filtrelenmiş bir ışık, gece ise kent içinde parlayan bir varlık kazandırıyor. Bina, anıtsal olmadan kamusal bir görünürlük kuruyor.

Şekil 2: Theatro Regional del Biobío, Fotoğraf: Iwan Baan

Serpentine Gallery Pavilion, Londra, Birleşik Krallık 2014

Şekil 3: Serpentine Gallery Pavillion, Fotoğraf: Iwan Baan

Radić'in uluslararası tanınırlığını artıran yapılardan biri. Fiberglas kabuk ve taş taşıyıcıların birleşimiyle oluşan pavilyon hem ilkel hem de gelecekçi bir etki yaratıyor. Bir yandan mağara ve kabuk çağrışımı yaparken, diğer yandan geçici mimarlığın deneysel potansiyelini gösteriyor.

Vik Millahue Winery, Millahue, Şili 2013

Şekil 4: Vik Millahue Winery, Fotoğraf: Cristobal Palma

Vik Winery, peyzajla güçlü ilişki kuran, düşük profilli ve yerle bütünleşen bir yapı olarak öne çıkıyor. Radić burada gösterişli bir mimari dil yerine, topografya ve malzeme üzerinden daha sessiz ama etkili bir mekânsal kurgu oluşturuyor.

House for the Poem of the Right Angle, Vilches, Şili 2013

Şekil 5: House for the Poem of the Right Angle, Fotoğraf: Smiljan Radić

Le Corbusier'nin "The Poem of the Right Angle" çalışmasına göndermeler taşıyan bu ev, Radić'in konut mimarisindeki şiirsel ve karanlık atmosferini yansıtıyor. Dışarıdan kapalı ve neredeyse gizemli görünen yapı, içeride ışık ve avlu ilişkisiyle daha zengin bir deneyim sunuyor.

Mies van der Rohe Awards 2026 European Union Prize for Contemporary Architecture

Şekil 6: Charleroi Palais des Expositions, Fotoğraf: Filip Dujardin

2026 EU Mies van der Rohe Ödülleri, Avrupa yapılarının yeni rotası netleşti: Yıkmak yerine dönüştürmek, inşa etmek yerine mevcut olanı yeniden yorumlamanın en güçlü yönelim olduğunu açıkça gösterdi.

2026 Architecture Winner Charleroi Palais des Expositions, Charleroi, Belçika

Şekil 7: Temporary National Theatre, Fotoğraf: Anja Vidic

Mimarlar: AgwA + Architecten Jan De Vylder Inge Vinck (AJDVIV)

Charleroi Palais des Expositions, 1950'lerden kalma büyük bir sergi yapısının yenilenmesi üzerine kurulu. Proje, var olan yapıyı tamamen yıkmak yerine onun potansiyelini ortaya çıkarmayı seçiyor. Jüri, projeyi "kısıtlamaları fırsata dönüştüren" ve "onarımı güçlü bir tasarım stratejisi hâline getiren" yaklaşımı nedeniyle ödüllendirdi.

Bu proje, Avrupa'da giderek güçlenen yeniden kullanım yaklaşımının önemli bir temsilcisi konumundadır. Mimarlık burada yeni bir nesne üretmekten çok, var olan yapının mekânsal, sosyal ve malzeme değerlerini yeniden etkinleştiriyor.

2026 Emerging Architecture Winner Temporary Spaces for Slovenian National Theatre Drama, Ljubljana, Slovenya

Mimar: Vidic Grohar Arhitekti

Proje, eski bir endüstriyel alanın geçici tiyatro mekânlarına dönüştürülmesi üzerine kurulu. Düşük bütçeli ve hassas müdahalelerle terk edilmiş bir yapı grubu, kültürel yaşama açılıyor.

Bu ödül, geçicilik kavramının mimarlıkta zayıf ya da eksik bir durum olmadığını; doğru kullanıldığında kalıcı bir kültürel etki yaratabileceğini gösteriyor.

RIBA Royal Gold Medal 2026

Şekil 8: Bishop Edward King Chapel, Fotoğraf: Niall Mclaughlin Architects

2026 RIBA Royal Gold Medal, İrlandalı mimar, eğitimci ve yazar Níall McLaughlin'e verildi. Bu ödül, mimarlık alanında ömür boyu başarıyı onurlandıran en prestijli ödüllerden biri olarak kabul ediliyor.

McLaughlin'in mimarlığı; yer, malzeme, ışık, zanaat ve mekânsal sadelik üzerinden gelişen sakin ama güçlü bir çizgiye sahip. RIBA jürisi onun işlerini "ölçek ya da bütçeden bağımsız olarak tutarlılık gösteren" ve "çağdaş mimarlığın sorunlarına duyarlı" projeler olarak tanımlıyor.

Bishop Edward King Chapel, Oxfordshire, Birleşik Krallık, 2013

Oval planlı, taş ve ahşap detaylarla şekillenen şapel, McLaughlin'in inanç yapıları konusundaki hassasiyetini gösteriyor. Yapı, anıtsal bir etki yaratmadan ruhani ve yoğun bir mekânsal atmosfer kuruyor.

The New Library, Magdalene College, Cambridge, Birleşik Krallık, 2021

Magdalene College Yeni Kütüphanesi, McLaughlin'in en bilinen yapılarından biri. Basit tuğla kütleler, ahşap iç mekânlar ve kontrollü doğal ışık kullanımıyla yapı, hem tarihî kampüs dokusuna saygılı hem de çağdaş bir öğrenme ortamı sunuyor. Proje daha önce 2022 Stirling Prize'ı da kazanmıştı.

XX. Ulusal Mimarlık Ödülleri

Düzenleyen: TMMOB Mimarlar Odası
Türkiye mimarlık ortamı için en önemli ödül gündemlerinden biri, XX. Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri oldu. Ödüller 10 Nisan 2026'da Ankara'da açıklandı.

Şekil 9: The New Library Magdalene College, Fotoğraf: Nick Kane

Bu dönem ödüllerinde yapı, proje, koruma ve fikir sunumu dallarında farklı ölçeklerde işler öne çıktı. Türkiye'deki ödül tablosu da küresel eğilimlerle paralel biçimde kamusal yapı, inanç mekânı, sendika yapısı, koruma ve deprem sonrası iyileşme gibi başlıkları görünür kılıyor.

Mimar Sinan Büyük Ödülü

Şekil 10: Atatürk Kültür Merkezi Fotoğraf: Uygur Mimarlık

Kazananlar: Uygur Architects, Semra Uygur – Özcan Uygur

Semra ve Özcan Uygur, Türkiye'de özellikle kültür, eğitim, kamu yapıları ve kurumsal projelerde nitelikli mimari üretimleriyle bilinen önemli mimarlar arasında yer alıyor. Bu ödül, tek bir yapıdan çok, uzun soluklu mimarlık pratiğini onurlandırıyor.

Yapı Dalı Ödülü

Şekil 11: Manisa Kurtuluş Müzesi, Fotoğraf: Yalın Mimarlık

Manisa Kurtuluş Müzesi, Yunusemre, Manisa

Mimar: Yalın Mimarlık, Ömer Selçuk Baz

Manisa Kurtuluş Müzesi, yerel tarih ve kamusal hafızayı mimarlık aracılığıyla görünür kılan bir yapı olarak öne çıkıyor. Müze, yalnızca sergi mekânı değil; kent belleğini güncel bir mekânsal deneyime dönüştüren kamusal bir odak olarak değerlendirilebilir.

Yapı Dalı Ödülü

Şekil 12: Balçova Cemevi, Fotoğraf: Egemen Karakaya, Nevzat Sayın

Balçova Cemevi, Balçova, İzmir

Mimar: Nevzat Sayın

Balçova Cemevi, Türkiye'de inanç yapılarının çağdaş mimarlık diliyle nasıl ele alınabileceğine dair önemli bir örnek. Yapı, geleneksel ibadet mekânı kavramını doğrudan tekrar etmek yerine, topluluk, açıklık ve sade mekânsal atmosfer üzerinden yorumluyor.

Yapı Dalı Ödülü

Şekil 13: Türkiye Denizciler Sendikası Yönetim Binası, Fotoğraf: Hacer Bozkurt

Türkiye Denizciler Sendikası Yönetim Binası, Kadıköy, İstanbul

Mimarlar: Sinan Şerifoğlu, Çetin Ayık, Fadime Kul Taşkın

Sendika yapısı, Türkiye'de mimarlığın emek, kurum kültürü ve kamusal temsil ile ilişkisini göstermesi açısından dikkat çekici. Yapı, yalnızca ofis programı değil, bir meslek örgütü ve topluluk kimliği için mekânsal temsil üretimi olarak okunabilir.

Yapı / Koruma Dalı Ödülü

Şekil 14: Çukur Han, Fotoğraf: https://www.izmir.art/tr/cukurhan

Çukur Han: Mimari Mirasın Korunması, Konak, İzmir

Mimar: Öget Nevin Cöcen Efthymiou

Çukurhan projesi, Türkiye'de koruma ve restorasyon çalışmalarının güncel tartışmaları açısından öne çıkmaktadır. Proje, tarihî bir yapının yalnızca fiziksel olarak restore edilmesi değil; kentsel hafızaya yeniden katılması üzerinden değer kazanıyor.

Proje Dalı Ödülü

Şekil 15: Podgorica Sosyal Konut Projesi, Fotoğraf: CommonLab Mimarlık

Podgorica Sosyal Konut Projesi, Podgorica, Karadağ

Mimarlar: Aslı Aydın Çağbayır, Emine Derya Ertan Şen, Tuğçe Nur Coşkun

Sosyal konut projesi, barınma krizinin küresel ölçekte mimarlığın en önemli konularından biri olduğunu hatırlatıyor. Ödül, nitelikli konut üretiminin yalnızca piyasa değeriyle değil, sosyal fayda ve yaşanabilirlik üzerinden de değerlendirilmesi gerektiğini gösteriyor.

Fikir Sunumu Dalı Ödülleri

Antakya'da Toplum Temelli İyileşme Yaklaşımları

Mimar: Aslı Aydın Çağbayır

6 Şubat depremleri sonrasında Antakya'nın yeniden düşünülmesi, Türkiye mimarlık gündeminin en kritik başlıklarından biri. Bu fikir sunumu, afet sonrası yeniden yapım süreçlerinde yalnızca fiziksel inşaya değil, toplum temelli iyileşmeye odaklanıyor.

Sessiz Yol – Yeryüzü Üzerine

Mimarlar: Mert Uslu, Nilay Özcan Uslu
Bu çalışma, mimarlığın yalnızca bina üretimiyle sınırlı olmadığını; yeryüzü, rota, peyzaj ve deneyim üzerinden de düşünülmesi gerektiğini gösteren kavramsal bir yaklaşım olarak öne çıkıyor.

Etkinlik ve Fuarlar

8–13 Mart 2026
Light + Building 2026, Frankfurt, Almanya

Aydınlatma, bina otomasyonu, elektrik altyapısı ve akıllı bina teknolojileri alanında dünyanın en önemli fuarlarından biri olan Light + Building, 2026 edisyonunda "Be Electrified – Electrifying Places. Illuminating Spaces." temasıyla düzenlendi.

Fuar; mimarlar, iç mimarlar, aydınlatma tasarımcıları, elektrik mühendisleri, bina otomasyon uzmanları ve gayrimenkul geliştiricileri için özellikle önemliydi. 2026 programı, sektörün geleceğine yön veren üç ana eksen üzerine kurgulanıyor. Bu kapsamda; enerji verimliliği, yenilenebilir enerji entegrasyonu ve düşük karbonlu bina sistemlerine odaklanan Sustainable Transformation, akıllı bina altyapısı, otomasyon ve veri temelli kontrol sistemlerini ele alan Smart Connectivity ve son olarak mimari ışık tasarımı ile kullanıcı deneyimi ve mekânsal atmosferi birleştiren Living Light başlıkları öne çıktı.

Bu fuar, özellikle akıllı bina, enerji yönetimi, mimari aydınlatma ve dijital bina sistemleri alanlarında çalışan ofisler için 2026'nın en kritik uluslararası buluşmalarından biri oldu.

1–4 Nisan 2026
Heritage İstanbul 2026, Yenikapı Avrasya Gösteri ve Sanat Merkezi, İstanbul

Heritage İstanbul, kültürel miras, restorasyon, arkeoloji, müzecilik ve kütüphanecilik teknolojileri alanında Türkiye'nin en önemli uzmanlık etkinliklerinden biridir. 2026 edisyonu 1–4 Nisan 2026 tarihlerinde Yenikapı Avrasya Gösteri ve Sanat Merkezi'nde gerçekleştirildi.

Mimarlık alanı açısından etkinliğin önemi; yalnızca restorasyon firmalarını değil, aynı zamanda kamu kurumlarını, belediyeleri, müzeleri, akademisyenleri, arşiv uzmanlarını ve kültürel miras profesyonellerini bir araya getirmesinden geliyor.

Etkinlik programının odak noktasını oluşturan temel başlıklar; tarihi yapı restorasyonu ve koruma teknolojilerinden oluşurken, sürecin dijital ayağında 3D tarama, belgeleme ve arşivleme yöntemleri öne çıkıyor. Bunların yanı sıra müze ve sergi tasarımı, arkeolojik alan yönetimi ve kültürel mirasın korunmasında kamu-özel sektör iş birlikleri gibi stratejik konular süreçte geniş bir yer tutuyor.

14–17 Nisan 2026
MARBLE İzmir 2026, İzmir

MARBLE İzmir, Uluslararası Doğaltaş ve Teknolojileri Fuarı, doğal taş, mermer, taş işleme teknolojileri ve mimari yüzey uygulamaları açısından Türkiye'nin en güçlü uluslararası fuarlarından biri olarak 2026'da 14–17 Nisan tarihleri arasında düzenlendi.

Fuar; cephe, zemin, iç mekân, peyzaj, kamusal alan ve mobilya ölçeğinde doğal taş kullanımını takip etmek isteyen mimarlar için önemli bir malzeme platformudur.

2026 edisyonunda, geniş bir yelpazeye yayılan doğal taş ve mermer çeşitleri ile taş işleme makineleri merkeze alınırken; mimari yüzey uygulamaları, Design Arena ve doğal taş tasarım yarışmalarıyla sektörün tasarım ve inovasyon boyutu vurgulanıyor. Ayrıca, Türkiye ve İtalya arasında doğal taş ve makine sektörlerine yönelik geliştirilen iş birlikleri de programın uluslararası stratejik odaklarını oluşturuyor.

21–26 Nisan 2026
Salone del Mobile.Milano 2026, Milano, İtalya

2026 yılında Milano, yine tasarım dünyasının merkezlerinden biri oldu. Salone del Mobile 2026 edisyonu 21–26 Nisan 2026 tarihlerinde Fiera Milano Rho'da düzenlendi. Resmî duyuruda 1.900'den fazla katılımcı, 169.000 metrekareden fazla sergi alanı ve sürdürülebilirlik odağı vurgulandı. Fuar, mobilya, iç mekân tasarımı, ürün tasarımı, sergi tasarımı ve mimarlık ofislerinin ürün dünyasıyla ilişkisini görünür kılan en önemli küresel buluşmalardan biri olarak gerçekleşti.

Mimarlık ve iç mimarlık profesyonelleri açısından sürdürülebilir mobilya üretimi ile iç mekânda esneklik ve yeni çalışma biçimleri odak noktasına yerleşirken; mutfak ve banyo mekânlarındaki teknolojik yenilikler ile kontrat projelerine yönelik ürün ve sistem çözümleri de kapsamlı bir şekilde ele alınıyor. Genç tasarımcı platformları ise bu dinamik yapı içerisinde yeni yeteneklere alan açarak programın vizyonunu tamamlıyor. Etkinlik aynı zamanda, 2027 yılında hayata geçecek olan Salone Contract bölümü için kapsamlı bir hazırlık sürecini başlatarak, sektörün profesyonel ağını genişletmeye yönelik stratejik bir rota çizdi.

27–30 Nisan 2026
Yapı, TurkeyBuild İstanbul 2026, TÜYAP Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul

Yapı, TurkeyBuild İstanbul, Türkiye yapı sektörünün en köklü fuarlarından biridir. 2026 edisyonu 27–30 Nisan 2026 tarihleri arasında TÜYAP'ta gerçekleştirildi.

Fuar, mimarlar ve yapı sektörü profesyonelleri için sunduğu geniş ürün yelpazesiyle büyük bir önem taşırken; yapı malzemeleri, cephe sistemleri, çatı ve yalıtım çözümlerinin yanı sıra yapı kimyasalları ile kapı, pencere ve cam sistemlerini tek bir çatı altında buluşturuyor. Bunlara ek olarak hırdavat ve iskele-kalıp sistemlerinden HVAC, elektrik, aydınlatma ve otomasyon teknolojilerine, iç mekân bitirme malzemelerinden teknik altyapı çözümlerine kadar sektörün tüm bileşenleri profesyonellerin incelemesine sunuldu.

6–9 Mayıs 2026
ELEVEX Konya Asansör ve Teknolojileri Fuarı, TÜYAP Konya, Konya

ELEVEX Konya 2026, Türkiye'nin asansör üretim ve ihracat merkezlerinden biri olan Konya'da düzenlenen önemli bir dikey ulaşım teknolojileri fuarıdır. Etkinlik 6–9 Mayıs 2026 tarihleri arasında gerçekleştirildi.

Mimarlık açısından fuar, özellikle konut, hastane, otel, ticari yapı ve karma kullanım projelerinde dikey ulaşım çözümlerinin güncel durumunu takip etmek için önemlidir.

Program kapsamında, asansör motor ve makine sistemlerinden kabin, kapı ve ray bileşenlerine kadar geniş bir mekanik yelpaze sunulurken; yürüyen merdiven ve yürüyen yol çözümleri ile engelli erişim sistemleri de kapsayıcı bir dikey ulaşım vizyonu ortaya koyuyor. Ayrıca akıllı bakım ve IoT tabanlı izleme teknolojileri ile enerji verimli sistemler, sektörün dijitalleşme ve sürdürülebilirlik odaklı dönüşümünü yansıtıyor.

17–22 Mayıs 2026
World Urban Forum 13 (WUF13), Bakü, Azerbaycan

UN-Habitat tarafından düzenlenen 13. Dünya Kent Forumu, 2026 yılında Bakü'de gerçekleştirildi. Forumun ana teması:
"Housing the world: Safe and resilient cities and communities"

Bu tema, mimarlık ve kent planlama için oldukça kritik. Çünkü konut meselesi artık yalnızca konut üretimi değil; afet dayanıklılığı, iklim uyumu, sosyal adalet, güvenli kamusal alanlar ve kentsel eşitsizliklerle birlikte ele alınıyor.

Günümüzde konut meselesinin yalnızca bir inşa süreci olmaktan çıkıp afet dayanıklılığı, iklim uyumu ve sosyal adalet gibi çok katmanlı başlıklarla ele alındığı vurgulanan forumda; UN-Habitat verilerine göre dünya genelinde 3 milyar insanın konut yetersizliği çektiği, 1,1 milyardan fazla kişinin ise informel yerleşimlerde yaşadığı gerçeği tartışmaların odağına yerleşti.

Bu çerçevede; güvenli ve dirençli kentlerin inşası, erişilebilir konut politikaları, afet sonrası yeniden yapım süreçleri ve kentsel yoksullukla mücadele gibi kritik başlıklar, toplumsal adaleti merkeze alan çağdaş bir mimari yaklaşımın temel gereklilikleri olarak tanımlandı.

1-30 Haziran 2026
London Festival of Architecture 2026,

1–30 Haziran 2026 tarihleri arasında "aidiyet" teması ile gerçekleştirildi.

3–6 Haziran 2026
KOMATEK 2026, İstanbul Fuar Merkezi, İstanbul

KOMATEK 2026, iş ve inşaat makineleri, yapı ekipmanları ve inşaat teknolojileri alanında Türkiye'nin önemli ihtisas fuarlarından biridir. 2026 edisyonu 3–6 Haziran 2026 tarihleri arasında İstanbul Fuar Merkezi'nde düzenlendi. Mimarlık ofisleri için doğrudan bir tasarım fuarı olmasa da özellikle büyük ölçekli şantiye, altyapı, endüstriyel yapı, kentsel dönüşüm ve inşaat teknolojileri açısından takip edilmesi gereken bir platformdur.

İnşaat makineleri ile yol ve altyapı ekipmanlarından oluşan temel üretim sahası, beton ve asfalt teknolojilerindeki yeniliklerle desteklenirken; elektrikli ve otonom iş makineleri ile dijital şantiye teknolojileri sektörün teknolojik dönüşümünü şekillendiriyor. Tüm bu bileşenler, sürdürülebilir altyapı uygulamaları çatısı altında birleşerek geleceğin mühendislik ve inşaat pratiklerine yönelik verimlilik odaklı bir vizyon sunuyor.

17–19 Haziran 2026
Paintistanbul 2026, İstanbul Fuar Merkezi, İstanbul

Paintistanbul 2026, boya, kaplama, yapı kimyasalları, yapıştırıcı ham maddeleri, laboratuvar ve üretim ekipmanları alanlarında önemli bir sektörel buluşmadır. 2026 edisyonu 17–19 Haziran 2026 tarihlerinde İstanbul Fuar Merkezi'nde düzenlendi.

Mimarlık ve iç mimarlık disiplinleri için stratejik bir öneme sahip olan fuar; iç ve dış cephe boyaları, kaplama teknolojileri ve yapı kimyasallarını teknik bir bütünlükle ele alırken, endüstriyel boyalardaki son gelişmeleri profesyonellerle buluşturuyor. Sürdürülebilir yapı standartları doğrultusunda öne çıkan düşük VOC içerikli ürünler ve iç mekân sağlığına yönelik çözümler, yüzey performansı, dayanıklılık ve bakım stratejileriyle destekleniyor. Bu kapsamlı içerik; malzeme seçimi ve cephe performansından uzun ömürlü yapı çözümlerine kadar pek çok kritik alanda tasarım süreçlerine rehberlik ediyor.

28 Haziran – 2 Temmuz 2026
UIA World Congress of Architects 2026, Barselona, İspanya

Uluslararası Mimarlar Birliği'nin dünya kongresi olan UIA World Congress of Architects 2026, Barselona'da düzenlendi. Tema:

"Becoming. Architectures for a planet in transition"

Kongre, mimarlığın iklim krizi, toplumsal dönüşüm, döngüsellik, malzeme etiği ve gezegen ölçeğinde değişen yaşam koşullarıyla ilişkisini tartışmaya açıyor.

Barselona'nın 2026 yılında "Dünya Mimarlık Başkenti" unvanını taşımasıyla kapsamı genişleyen etkinlik, klasik bir akademik konferansın ötesine geçerek kentsel ölçekte bir farkındalık platformuna dönüşüyor. Programın ana eksenini; daha, insan ve ötesi yaşam biçimleri ve döngüsel mimarlık gibi yenilikçi yaklaşımlar oluştururken; malzeme ve yapım kültürü ile toplumsal dayanışmanın mekânsal izdüşümleri derinlemesine inceleniyor. Veri, çevre ve farkındalık temaları üzerinden şekillenen bu vizyon, mimarlığın içinden geçtiğimiz küresel geçiş dönemindeki dönüştürücü rolünü ve üstlendiği yeni sorumlulukları ortaya koyuyor.

9-12 Eylül 2026 NOBEL KAPEX FAIR 2026- Kayseri, Türkiye

12–20 Eylül 2026
London Design Festival 2026, Londra, Birleşik Krallık

London Design Festival 2026, Londra genelinde tasarım, mimarlık, iç mekân, ürün

tasarımı, malzeme, zanaat ve kamusal alan temalarını kapsayan geniş bir programa sahip olacak. Resmî siteye göre 2026 edisyonu 12–20 Eylül 2026 tarihlerinde düzenlenecek. Festival; sergiler, ürün lansmanları, tasarım rotaları, enstalasyonlar, konuşmalar ve tasarım bölgeleriyle mimarlık-kent-tasarım ilişkisini çok katmanlı şekilde ele alıyor.

Mimarlık profesyonellerine yönelik hazırlanan içerik, kamusal mekân enstalasyonları ve malzeme inovasyonunu merkeze alırken; iç mekân ve ürün tasarımı süreçlerini zanaat ile dijital üretimin kesişim noktasında yeniden tanımlıyor. Tasarım bölgeleri ve şehir ölçeğine yayılan kültürel programlar ise yaratıcı disiplinlerin kentsel dokuyla kurduğu etkileşimi derinleştirerek, tasarımı makro ve mikro ölçekte bütüncül bir deneyime dönüştürüyor.

21–25 Eylül 2026
Cersaie 2026, Bologna, İtalya

Cersaie, seramik karo, banyo mobilyaları, yüzey tasarımı ve mimari kaplama malzemeleri alanında dünyanın en önemli fuarlarından biridir. 2026 edisyonu 21–25 Eylül tarihlerinde gerçekleşecek.

30 Eylül- 3 Ekim 2026 A-TECH- İstanbul, Türkiye

7-10 Ekim 2026 Peyzaj İstanbul Fuarı- İstanbul, Türkiye

Dünyadan Kısa Haberler

• Sagrada Familia, 144 yıl sonra en yüksek noktaya ulaştı:

• Barselona'daki Antoni Gaudí eseri Sagrada Família'nın İsa Mesih Kulesi tamamlandı ve yapı 172,5 metrelik yüksekliğiyle dünyanın en yüksek kilisesi oldu.

• Sagrada Familia'nın yeni kulesi Papa Leo XIV tarafından kutsandı:

Gaudí'nin ölümünün 100. yılı kapsamında, 2026'da Sagrada Família'da büyük bir tören düzenlendi. Yeni kule, yalnızca mimari bir başarı değil, aynı zamanda Barselona'nın kültürel ve dini hafızası açısından da tarihsel bir şekilde görüldü.

• Guggenheim Abu Dhabi açılışına katılanlar:

Frank Gehry tasarımı Guggenheim Abu Dhabi, Saadiyat Adası'nda 2026'nın en çok beklenen kültür yapılarından biri olarak gündemde. Müzenin, Guggenheim ağının en büyük yapılarından biri olması bekleniyor. Gehry'nin ölümünden sonra projesi, oğlunun büyük mimari miraslarından biri olarak daha da sembolik hale geldi.

• Abu Dabi kültür sitesi mimari sahnesinde güçleniyor:

Louvre Abu Dhabi'nin ardından Guggenheim Abu Dhabi, Zayed Ulusal Müzesi ve Doğa Tarihi Müzesi gibi yapılarla Saadiyat Adası, küresel kültür mimarisinin yeni odaklarından biri haline geliyor.

•Düşük karbonlu yapı malzemeleri ana gündem haline geldi:
Avrupa ve Asya'daki yapı fuarlarında düşük karbonlu beton, geri dönüştürülmüş tuğla, doğal taşın yeniden yorumlanması, masif ahşap, biyobazlı gerilim ve sökülebilir yapı bileşenleri daha fazla öne çıkıyor.

• Adaptif yeniden kullanım, küresel mimarlık bölümünün ana fikrine dönüştü:

Yeni bina üretimi yerine mevcut ofislerin, endüstri yapılarının, kamu yapılarının ve eski serginin dönüştürülmesi; karbon ayak izi, maliyet ve kent hafızası açısından daha güçlü bir strateji olarak görülüyor.

• "Yıkmak yerine dönüştürmek" mimaride etik bir pozisyon haline geliyor:

Avrupa'da özellikle eski fuar yapıları, endüstriyel alanlar ve boş ofis stokları üzerinden dönüşüm projeleri artıyor. Bu geleneksel, mimari tasarımda artık yalnızca estetik değil, kaynak kullanımı ve karbon sorumluluğu tartışmasını da belirliyor.

• Yapay zeka mimarlık ofislerinde daha görünür hale geldi:

2026 ayrı ayrı yapay zeka araçları, yalnızca konseptin görsel olarak üretilmesi değil; alan programı, şema alternatifleri, sunum, metraj, malzeme karşılaştırmaları ve erken aşama performans analizlerinde çalıştırılmaya başlandı.
• AI kullanımı mimarlıkta etik ve telif tartışmalarını büyüttü:

AI ile üretilen görsellerin özgünlüğü, proje sunumlarında yanıltıcı temsil, veri güvenliği ve mimarın sorumluluğu gibi başlıklar gündemde daha fazla tartışılıyor.

• Biyofilik tasarım kalıcı bir moda haline geldi:

Ofis, otel, okul, sağlık yapısı ve konut projelerinde doğal ışık, iç mekân bitkilendirmesi, doğal havalandırma, düşük VOC koşulları ve ruh halinin sağlanmasını sağlayacak mekansal kurgu artık lüks değil, tasarım kriteri olarak ele alınıyor.

• İklim direnci şehirler mimarlığının zeminine yerleşti:

Sel, aşırı sıcak, yangın, fırtına ve su krizi karşısında mimarlık artık sadece bina kabuğu üretimi değil; peyzaj, altyapı, su yönetimi ve rakiplere dayanıklılıkla birlikte düşünülüyor.

•"Sünger Şehir" yaklaşımı daha da önem kazandı:

Kongjian Yu'nun geliştirdiği esnek şehir yaklaşımı, kentlerin yağmur suyunun yalnızca uzaklaştırılması yerine depolanması, emmesi ve ekolojik döngüye katılması gerektiğini savunuyor. İklim kriziyle birlikte bu genel dünya çapında daha fazla tartışılıyor.

•Kültür yapıları kent markalaşmasının ana araçlarından biri olmaya devam ediyor:

Guggenheim Abu Dhabi, Sagrada Familia, yeni müze yapıları ve büyük bienal programları, mimarlığın yalnızca yapı üretimi değil; kültürel diplomasi, turizm ve kent imajının rolünü de gösteriyor.

•Eğitim yapıları daha açık, sosyal ve kentle tasarlanıyor:

KPMB'nin Yale David Geffen School of Drama için açıkladığı yeni yapı tasarımı, üniversite binalarının artık yalnızca kapalı Kampüs yapıları değil, kentle ilişkisi kuran kültürel platformlar olarak ele alındığını gösteriyor.

•Çocuk yapılarında oyun ve hareket eden yerin ana fikrine dönüşüyor:

Kéré Mimarlık'ın Münih Teknik Üniversitesi Öncüsündeki anaokulu projesi, yapıyı "dikey oyun alanı" gibi ele alarak eğitim yapılarında hareket, oyun ve sosyal etkileşimi merkeze aldı.

•Küresel Güney mimarlık yapısında daha iyi görünüyor hale geliyor:

Latin Amerika, Afrika, Güneydoğu Asya ve Orta Doğu'daki projeler; iklim, yerel malzeme, topluluk, düşük bütçeli üretim ve kamusal fayda üzerinden daha fazla görünüm kazanılıyor.

•Müze mimarlığı yeniden tartışılıyor:

Yeni müzelerde kronolojik sergi anlayışından çok, beden hareketinden, çok yönlü rotaya, tematik deneyim ve kültürlerarası anlatı öne çıkıyor. Guggenheim Abu Dhabi'nin "lineer olmayan" sergisi bu saklının önemli örneklerinden biri.

•Gianandrea Barreca — 1969–2026

İtalyan mimar Gianandrea Barreca, 2026'da 57 yaşında hayatını kaybetti. Boeri Studio ve Barreca & La Varra ile ilişkilendirilen kariyerinde, özellikle Milano'daki Bosco Verticale sürecindeki rolü ve kent-doğa ilişkisine odaklanan projeleriyle anıldı.

•Lorcan O'Herlihy — 1959–2026

İrlanda doğumlu, Los Angeles merkezli mimar Lorcan O'Herlihy, 2026'da 66 yaşında vefat etti. LOHA'nın kurucusu olan O'Herlihy, özellikle sosyal konut, destekleyici konut, kentsel yoğunluk ve kamusal-özel alan ilişkisini yeniden düşünen projeleriyle tanınıyordu.

•Peter Ahrends — 1933–2026

ABK Architects'in kurucularından Peter Ahrends, 2026'da 93 yaşında hayatını kaybetti. Mimarlık pratiğinin yanı sıra Bartlett School of Architecture'daki akademik katkıları ve apartheid karşıtı mesleki duruşuyla da anıldı.

• Donlyn Lyndon — 1936–2026

Sea Ranch projesiyle ilişkilendirilen mimar ve eğitimci Donlyn Lyndon, 2026'da 90 yaşında vefat etti. Kaliforniya'daki Sea Ranch, ekolojik yerleşim, peyzajla uyumlu konut üretimi ve kıyı mimarlığı açısından 20. yüzyılın önemli örneklerinden biri olarak kabul ediliyor.

• Alexander Tzonis — 1937–2026

Mimarlık kuramcısı, araştırmacı ve yazar Alexander Tzonis, 2026'da 88 yaşında hayatını kaybetti. Liane Lefaivre ile birlikte "eleştirel bölgeselcilik" kavramının gelişiminde etkili oldu. Mimarlık kuramı, yerellik ve modernlik tartışmalarında önemli bir isimdi.

• Charles Simon — 1936–2026

Kanada'da sürdürülebilir mimarlığın öncülerinden biri olarak anılan Charles Simon, 2026'da 89 yaşında vefat etti. Pasif güneş enerjili konutlar, ekolojik yerleşim ve çevre-

ye duyarlı planlama konularındaki erken dönem çalışmalarıyla tanınıyordu.

• Bill Valentine — 1937–2026

HOK'un uzun dönemli tasarım liderlerinden Bill Valentine, 2026'da 88 yaşında hayatını kaybetti. HOK'un küresel bir tasarım ofisine dönüşmesinde ve sürdürülebilir tasarım bilincinin yerleşmesinde önemli rol oynadı.

Kaynakça:

UN-Habitat (2026). World Urban Forum 13 Executive Summary: Housing as a Human Right in a Warming World. https://wuf.unhabitat.org/wuf13

The Guardian (2026). Beyond Four Walls: Why Global Cities are Redefining Public Housing as Social Infrastructure. https://www.theguardian.com/society/2026/apr/13/we-need-to-build-houses-people-can-afford

Bridging the Gaps for Sustainable Development. https://www.oecd.org/en/publications/bridging-the-gaps-for-sustainable-development_d6b60ea7-en/full-report.html
TMMOB Mimarlar Odası (2026). XX. Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri Kataloğu: Kamu Yapılarında Yeni Yaklaşımlar. Ankara: Mimarlar Odası Yayınları.

UN-Habitat (2026). World Urban Forum 13 (WUF13) Report: Safe and Resilient Cities and Communities. Baku: United Nations Human Settlements Programme.

Sayın, N. (2026). İnanç Yapıları ve Kamusal Temsil: Balçova Cemevi Üzerinden Bir Okuma. Yapı Dergisi, Sayı: 492.

Uygur, S. & Uygur, Ö. (2026). Kamusal Mimarlıkta Sürekllik ve Kültürel Hafıza. Mimarlık Dergisi, Sayı: 448.

Kentsel Stratejiler ve Afet Yönetimi Enstitüsü (2026). Afet Sonrası Yeniden Yapım Süreçlerinde Yerel Yönetimlerin Rolü: Antakya Örneği. Teknik Rapor.

European Union Prize for Contemporary Architecture – Mies van der Rohe Awards (2026). The Shift Towards Adaptive Reuse and Repair in Public Spaces. Eumiesawards.com.

UIA (2026). Barcelona Declaration: Architectures for a Planet in Transition. 2026 World Congress of Architects.

Pritzker Prize,Smiljan Radić Clarke 2026, https://www.pritzkerprize.com/laureates/smiljan-radic-clarke

https://www.archpaper.com/2026/04/alexander-tzonis-obit/

https://www.archpaper.com/2026/04/donlyn-lyndon-obituary/

https://www.ucl.ac.uk/bartlett/news/2026/jun/memoriam-peter-ahrends-1933-2026

https://www.hok.com/news/2026-06/bill-valentine-who-shaped-hoks-design-conscience-across-half-a-century-dies-at-88/
https://www.canadianarchitect.com/in-memoriam-charles-simon-1936-2026/
https://archinect.com/news/article/150548218/lorcan-o-herlihy-founding-principal-of-loha-dies-at-66

https://www.domusweb.it/en/news/2026/06/16/gianandrea-barreca-dead-bosco-verticale-milan.html

https://www.dezeen.com/2026/07/07/kere-architecture-kinderoase-an-der-tum-munich/

https://www.dezeen.com/2026/07/08/kpmb-david-geffen-school-of-drama-building-yale-university-renders/

https://www.thenationalnews.com/arts-culture/art-design/2026/02/25/guggenheim-abu-dhabi-to-open-end-of-the-year-says-museum-director/

https://sagradafamilia2026.org/en/pope-leo-xiv-presides-over-solemn-mass-commemorating-hundredth-anniversary-of-antoni-gaudis-death-and-blesses-tower-of-jesus-christ/

https://www.vaticannews.va/en/church/news/2026-02/basilica-sagrada-familia-cross-completed-tower-of-jesus-christ.html
Arkitera – XX. Ulusal Mimarlık Ödülleri Sahiplerini Buldu

https://eumiesawards.com/heritageobject/charleroi-palais-des-expositions/

RIBA – Royal Gold Medallist 2026: Níall McLaughlin

European Commission – 2026 EU Prize Winners

EUmies Awards

https://www.common-lab.com/community-led-recovery
https://light-building.messefrankfurt.com/frankfurt/en.html
https://expoheritage.com/heritageistanbul/en/about-us/
https://marble.izfas.com.tr/
https://www.salonemilano.it/en
https://yapifuari.com.tr/
https://www.elevex.com.tr/
https://wuf.unhabitat.org/wuf13
https://komatekfuar.com/
https://paintistanbul.net/en/
UIA: https://www.uia-architectes.org/en/events/world-congresses-of-architects/barcelona-2026/
UIA 2026 Barcelona: https://uia2026bcn.org/
https://londondesignfestival.com/
https://www.salonemilano.it/en/articles/salone-del-mobile-2026
https://www.aa.com.tr/tr/6-subat-depremlerinin-ucuncu-yili/hatayda-depremde-zarar-goren-simge-yapilar-aslina-uygun-sekilde-ayaga-kaldirildi/3820988
https://www.haberler.com/guncel/turkiye-de-afetlere-direncli-yerlesim-alanlari-icin-etutler-tamamlandi-19821766-haberi/
http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?DergiSayi=462&RecID=6314&sayfa=mimarlik

Aktüel: Oda
Doğa Üzümcüoğlu

MİMARLAR ODASI ÇOK AMAÇLI KULLANIM BİNASI İÇİN İSKÂN KOMİTESİ BAŞKANI AKIN AKTUNÇ'A ZİYARET

KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner ve Oda Saymanı Mustafa Dinsev'den oluşan heyet, İskân Komitesi Başkanı Akın Aktunç'u makamında ziyaret etti. Gerçekleştirilen görüşmede, Mimarlar Odası tarafından hayata geçirilmesi planlanan; konferans salonu, vize bürosu, çalışma alanları, kafe ve sergi alanları gibi farklı işlevleri bünyesinde barındıracak çok amaçlı kullanım binası için uygun arazi alternatifleri ele alındı.

Olumlu ve yapıcı bir atmosferde gerçekleşen toplantıda, projenin hayata geçirilebileceği potansiyel araziler değerlendirilerek olası seçenekler üzerinde görüş alışverişinde bulunuldu. Görüşme sonucunda, projenin ilerletilmesine yönelik önemli bir aşama kaydedildi.

MİMARLAR ODASI BAŞKANLIĞINA YENİDEN ONUR OLGUNER SEÇİLDİ

KTMMOB Mimarlar Odası'nın 56. Dönem Olağan Genel Kurulu, Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi'nde 458 üyenin katılımıyla gerçekleştirildi. Başkanlık seçiminde Onur Olguner 301 oy alarak yeniden Mimarlar Odası Başkanı seçildi.

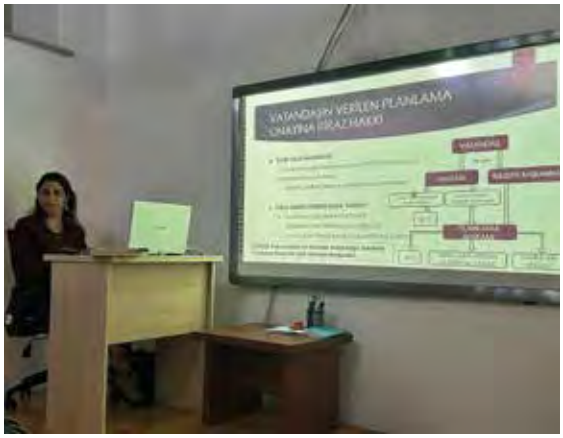
Yönetim Kurulu üyeliklerine Cemal Aktunç, Ahmet Özenç, İpek Yaralıoğlu ve Doğa Üzümcüoğlu, yedek üyeliğe ise Öznem Şahali Kovancı seçildi. Denetçi görevlerine Safiye İnce ve Aslı Tecimer getirildi.
Yoğun katılımla tamamlanan genel kurulun ardından yeni yönetimin, gerçekleştireceği ilk Yönetim Kurulu toplantısıyla görev dağılımını yaparak 56. Dönem çalışmalarına başlaması kararlaştırıldı.

KTMMOB MİMARLAR ODASI 56. DÖNEM BAŞKAN VE YÖNETİM KURULU İLK TOPLANTISINI 10 MART SALI GÜNÜ MİMARLAR ODASI MERKEZ BİNASINDA GERÇEKLEŞTİRDİ

Toplantıda görev dağılımı yapıldı.
Başkan: Onur OLGUNER
Yazman: Cemal AKTUNÇ
Sayman: Ahmet ÖZENÇ
Yönetim Kurulu Üyesi: İpek YARALIOĞLU
Yönetim Kurulu Üyesi: Doğa ÜZÜMCÜOĞLU
Y. Yönetim Kurulu Üyesi: Öznem ŞAHALİ

SMGM KAPSAMINDA "YÜRÜRLÜKTEKİ İMAR PLANLARI" EĞİTİMİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Meslek İçi Eğitim ve Kurs Yönetmeliği kapsamında düzenlenen Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi (SMGM) eğitim programlarının üçüncüsü, 12 Mart 2026 tarihinde gerçekleştirildi.

"Yürürlükteki İmar Planları" başlığıyla düzenlenen eğitim programında, yürürlükte bulunan imar planlarına ilişkin güncel uygulamalar ve mesleki süreçler ele alındı. Meslektaşların güncel planlama mevzuatı ve uygulamalarına ilişkin bilgi birikimlerinin geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlayan eğitim, SMGM'nin meslek içi sürekli eğitim çalışmaları kapsamında gerçekleştirildi.

KTMMOB Mimarlar Odası olarak, mesleki bilgi ve yetkinliklerin güncel tutulmasına yönelik SMGM eğitim programlarına önümüzdeki dönemde farklı konu başlıklarıyla devam edilmesi planlanmaktadır.

VİZE SÜREÇLERİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ İÇİN İKİNCİ VİZE ÇALIŞTAYI DÜZENLENDİ

Mimarlar Odası Vize Bürosu çalışmalarının güçlendirmek ve prosedürleri hızlandırmak için Vize Bürosu Ad-Hoc Komitesi Oda Başkanı Onur Olguner ve Komite Başkanı Ertuğ Ertuğrul Başkanlığında İkinci Vize Çalıştayını gerçekleştirdi. 4 Nisan 2026 Cumartesi günü yapılan ve Mimarlar Odası personelinin de katıldığı çalıştayda, vize denetim uygulamalarında dil bütünlüğünü sağlanması ve üyelerden gelen öneriler/ taleplerin değerlendirmesi yapıldı.

Ad-Hoc komitesi vize çalışmalarını hızlandırmayı, bürokrasini kolaylaştırmayı ve böylece verilen hizmetin kalitesini arttırmayı hedefliyor.

KTMMOB MİMARLAR ODASI, TMMOB MİMARLAR ODASI GENEL KURULU'NDA TEMSİL EDİLDİ

TMMOB Mimarlar Odası tarafından 10–11 Nisan 2026 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen Genel Kurul'a, KTMMOB Mimarlar Odası'nı temsilen Oda Yazmanı Cemal Aktunç katılım sağladı.

Genel Kurul kapsamında gerçekleştirilen oturum ve görüşmelere katılan Aktunç, KTMMOB Mimarlar Odası adına konuşmasını gerçekleştirerek Odamızın görüş ve değerlendirmelerini katılımcılarla paylaştı.

Gerçekleştirilen Genel Kurul, iki Oda arasındaki mesleki dayanışmanın, kurumsal ilişkilerin ve karşılıklı bilgi paylaşımının güçlendirilmesi açısından önemli bir buluşma oldu.

GAZİMAĞUSA BÖLGESİNDE ŞEHİR PLANLAMA DAİRESİ'NDE ÜYELERİMİZİN YAŞADIĞI SORUNLAR KONULU ÜYE TOPLANTISI YAPILDI

KTMMOB Mimarlar Odası Yönetim Kurulu Gazimağusa bölgesindeki üyeleri ile birlikte, Şehir Planlama Dairesi'nde yaşadıkları sorun ve sıkıntıları ele aldığı toplantı yaptı.

Üyelerin görüş ve değerlendirmelerinin alındığı toplantı samimi ve verimli bir ortamda takamlandı.

Yaşanan eksiklik ve sorunların kayıt altına alındığı toplantıdan çıkan raporlama ile birlikte yönetim kurulu, daire çalışanları, daire yönetim kadroları ve bakanlık ile görüşmeyi ve çözümler arayışına aktif katkı vermeyi planlıyor.

Dönem içerisinde tüm bölgelerde üyelerimizin bürokraside yaşadığı sıkıntıları ele alan özel gündemli üye toplantıları yapılmaya devam edecek.

MİMARLAR ODASI BAŞKANI ONUR OLGUNER ODAMIZI TEMSİLEN DAÜ KENT-AG ISUM KONFERANSINDA AÇILIŞ KONUŞMASI YAPTI

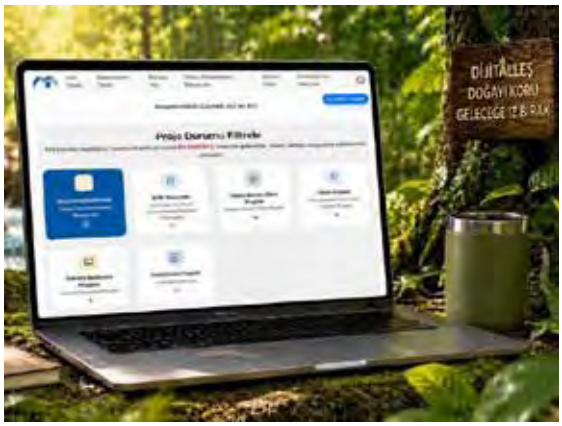

Gazimağusa kentsel morfolojisi üzerine çalışmaların yapıldığı uluslararası konferans ve sunumların açılışında Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner açılış konuşması gerçekleştirdi.

Olguner, Oda başkanlığında bu dönemde en fazla önem verdiği konulardan birisinin Tarihi Kültürel Miras olduğunu belirterek başladığı konuşmasında, Gazmimağusa'nın kültürel ve tarihi miras açısından Kıbrıs Adasının en önemli şehirlerinden biri olduğunu belirtti.

Salamis kentinden, Leonardo Da Vinci'nin Kıbrıs ziyaretine, Shakespeare'in Othello oyunundan Venedik döneminde Gazimağusa'nın önemine kadar birçok önemli konuya değinen Başkan Olguner, bu şehrin tarihi zenginliğine yakışır zenginlikte bir çok kültürlü çalışma ekibi ile şehrin ele alınmasından duyduğu memnuniyeti dile getirdi.
Bu önemli çalışmanın başlangıcında DAÜ Rektörü ve Peyzaj Mimarları Odası başkanı ile birlikte açılış konuşmasına çağrılmasının öneminin altını çizen Olguner, çalışmaların sonuçlarını merakla beklediğini dile getirirken, emek koyan herkese tebriklerini sunarak konuşmasını tamamladı.

DİJİTAL VİZE TESLİM PORTALI İLE DÖRT AYDA 188 AĞAÇ KORUNDU

Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner, Dijital Vize Teslim Portalı (DVTP) sayesinde son dört ayda 11,06 ton kâğıt tasarrufu sağlandığını ve 188 ağacın kesilmesinin önlendiğini açıkladı. Bu tasarrufun yıllık ölçekte yaklaşık 564 ağacın korunmasına karşılık geldiğini belirtti. Ocak ayında uygulamaya alınan portalın kullanım oranının kısa sürede %23'ten %65'e yükseldiğini ifade eden Olguner, sistemin proje teslim ve vize süreçlerini hızlandırırken kâğıt kullanımını, ulaşım ihtiyacını, maliyetleri ve fiziki evrak yükünü önemli ölçüde azalttığını vurguladı.

Dijitalleşmenin çevresel sürdürülebilirlik, verimlilik ve bürokrasinin azaltılması

açısından önemli kazanımlar sağladığını belirten Olguner, ilerleyen dönemde "Dijital Evrak Sistemi" ile Oda bünyesindeki diğer evrak işlemlerinin de dijital ortama taşınmasının hedeflendiğini kaydetti.

BİRİM MALİYETLERİ KOMİTESİ ÇALIŞMALARI VE YENİ DÖNEM HEDEFLERİ DEĞERLENDİRİLDİ

Mimarlar Odası Başkanı Olguner, Birlik Birim Maliyetleri Komitesi Mimarlar Odası Temsilcileri Ahmet Akbil ve Güvenç Yüksek ile birlikte 55. Dönem komite çalışmalarını ve önümüzdeki dönem hedeflenen çalışma planını ele aldı.

55'inci Döneminde Mimarlar Odasını KTMMOB Birim Maliyetleri Komitesinde temsil eden ve yoğun çalışmaları sayesinde meslek adına katkılar koyan Akbil ve Güvenç'e teşekkür eden Olguner, önümüzdeki dönemde komitenin daha da profesyonel çalışması için Mimarlar Odası'nın tüm katkıyı koymaya hazır olduğunun altını çizdi.

Karşılıklı fikir alışverişinin yapıldığı toplantı verimli bir şekilde tamamlandı.

MİMARLAR ODASI'NDAN UKÜ 10. ULUSLARARASI TASARIM FESTİVALİ'NE SEMİNER DESTEĞİ

KTMMOB Mimarlar Odası, üniversitelerle sürdürdüğü iş birliği kapsamında Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nin 10. Uluslararası Tasarım Festivali'ne seminer desteği sağladı.

Festivalin açılışında konuşan Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner, üniversitelerde gerçekleştirilen tasarım etkinliklerinin öğrenci ve meslektaşların sürekli mesleki gelişimi açısından önemini vurguladı. Oda sponsorluğunda Armağan Akdoğan ve Oral Göktaş'ın sunumları gerçekleştirildi.

Festivalin sonunda, etkinliğe sunduğu katkılardan dolayı KTMMOB Mimarlar Odası'na teşekkür plaketi takdim edildi. Oda, üniversite–meslek odası iş birliğini güçlendiren ve mesleki gelişimi destekleyen çalışmalara katkı sunmaya devam edeceğini belirtti.

MİMARLAR ODASI DAÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ ULUSLARARASI TASARIM HAFTASI KAPSAMINDA "UYGULAMACI MİMARLAR KONUŞMALARI" GERÇEKLEŞTİRDİ

Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Tasarım Haftası kapsamında 7 Mayıs 2026 tarihinde A01 Renkli Bina Konferans Salonunda Mimarlar Odası tarafından organize edilen panelde ülkemizde faaliyet gösteren mimarlık ofislerinin temsilcileri ülkemizde mimarlık mesleğini ele aldı.

Hayriye Gültutan Özenç, Orçun Köken ve moderatör olarak Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner'in katıldığı panelde Kıbrıs'ta mimarlık yapmanın diğer coğrafyalardan ayıran parametreler, tasarım ile piyasa gerçekleri arasındaki denge, okul hayatından profesyonel hayata geçiş süreci, yurt dışı ile ülkemiz arasında mimarlık pratiğindeki farklar ve kadın bir mimar olarak mesleği icra etme konuları ele alındı.

Öğrenciler tarafından ilgi ile dinlenen

panel samimi ve bilgilendirici bir formatta gerçekleşti. Etkinlik sonunda DAÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Asu Tozan panelistlere katılım belgelerini ve teşekkür plaketlerini takdim etti.

KTMMOB Mimarlar Odası, Yönetim Kurulu vizyonu doğrultusunda; seminerler, yayınlar ve ortak çalışmalar aracılığıyla üniversite–meslek odası ilişkilerini güçlendirmeye ve mesleki gelişimi destekleyen etkinliklere katkı koymaya devam edecek.

GİRNE AMERİKAN ÜNİVERSİTESİ'NDE "SPACE & EXPERİENCE" TASARIM HAFTASI AÇILIŞI GERÇEKLEŞTİRİLDİ

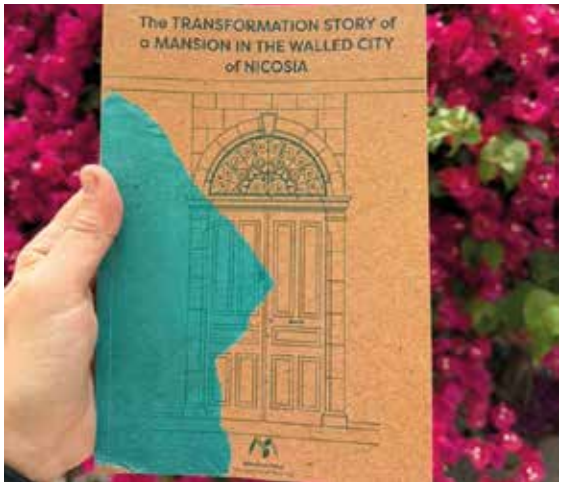
Girne Amerikan Üniversitesi Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından düzenlenen "Space & Experience" temalı etkinlik kapsamında, 11–13 Mayıs 2026 tarihleri arasında gerçekleştirilecek Tasarım Haftası'nın açılışı gerçekleştirildi.

Etkinliğin açılış konuşmaları Mimarlık Bölüm Başkanı Yard. Doç. Doğa Üzümcüoğlu, KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner ve Fakülte Dekanı Prof. Dr. Shahin Keynoush tarafından gerçekleştirildi. Konuşmalarda mimarlık eğitiminde deneyim odaklı yaklaşımın önemi, disiplinlerarası üretim süreçleri ve mimarlığın toplumsal yaşama etkileri ele alındı.

Program kapsamında keynote speaker olarak yer alan Ergin Birinci ise mimarlık pratiği, tasarım süreçleri ve kullanıcı deneyimi üzerine katılımcılarla bilgi ve deneyimlerini paylaştı.

Üç gün sürecek etkinlik kapsamında öğrenciler, farklı disiplinlerden uzmanlarla bir araya gelerek deneyim odaklı tasarım üretim süreçlerine katılma fırsatı bulacak.

"THE TRANSFORMATION STORY OF A MANSION IN THE WALLED CITY OF NICOSIA" İNGİLİZCE OLARAK YAYIMLANDI

KTMMOB Mimarlar Odası Merkez Binası'nın restorasyon ve dönüşüm sürecini konu alan, Aliye Menteş tarafından kaleme alınan "The Transformation Story of a Mansion in the Walled City of Nicosia" adlı kitap İngilizce olarak yayımlandı.

Lefkoşa Surlariçi'nde yer alan tarihi yapının Mimarlar Odası Merkez Binası'na dönüşüm hikâyesini ele alan yayın, yapının korunması, restorasyonu ve yeniden işlevlendirilmesi sürecini kayıt altına alarak mimari mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlamaktadır.

Kitap, tüm üyelerimiz tarafından KTMMOB Mimarlar Odası Merkez Binası'ndan ücretsiz olarak temin edilebilir.

15. ULUSLARARASI KERPİÇ KONFERANSI 2 GÜNÜN ARDINDAN AKM'DE TAMAMLANDI

Prof Dr Bilge Işık tarafından organize edilen ve odamızın da aktif katkıda bulunmuş olduğu konferansın son etkinliğinde yapılan

Kerpiç Blok, Prof Dr Bilge Işık tarafından imzalanarak Mimarlar Odası'na hediye edildi.

Çok değerli sunumların yapıldığı konferans ülkemizin kültürel mirasında önemli bir yere sahip olan kerpiç ile ilgili değerli bilgiler ve açılımları paylaştı.

BAŞKAN OLGUNER: "TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASIN DİLİNİ KONUŞANLAR BİRLEŞMELİ"

Kıbrıs Türk Mimarlar Odası, Europa Nostra 2026 Lefkoşa Zirvesi kapsamında "Ortak Miras, Ortak Gelecek" başlıklı paneli düzenledi. Lefkoşa Türk Belediyesi Başkanı Mehmet Harmancı'nın ev sahipliğinde gerçekleştirilen programda, Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner, tarihi ve kültürel mirasın farklı toplumları bir araya getiren güçlü bir ortak dil olduğunu vurguladı.

Dr. Özlem Ünsal moderatörlüğünde; Agni Petridou, Ali Güralp, Emine Reis ve Natalie Neophytou'nun katılımıyla gerçekleştirilen panelde, iki toplumlu kültürel miras iş birliği, Lefkoşa İmar Planı deneyimi, İki Toplumlu Kültürel Miras Teknik Komitesi'nin çalışmaları ve geleceğe yönelik ortak adımlar ele alındı. Etkinlik, ortak miras bilincinin güçlendirilmesi, toplumlar arası diyaloğun geliştirilmesi ve barış kültürüne katkı sağlanması açısından önemli bir buluşma oldu.

YEŞİL BARIŞ HAREKETİ VE MİMARLAR ODASI İKLİM KRİZİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR YAPILAŞMA PANELİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Dünya Çevre Günü kapsamında, Yeşil Barış Hareketi ve Mimarlar Odası iş birliğinde "İklim Krizi ve Sürdürülebilir Yapılaşma" paneli, 9 Haziran 2026 tarihinde Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi.

Panelde; iklim krizinin yapılaşma ve kentleşme üzerindeki etkileri, sürdürülebilir mekânsal planlama, doğal ve tarımsal

alanların korunması, kaynakların bilinçli kullanımı ve doğayla uyumlu yaşam modelleri disiplinler arası bir yaklaşımla ele alındı. Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner ve Yeşil Barış Hareketi Genel Sekreteri Feriha Tel'in açılış konuşmalarının ardından Prof. Dr. Ercan Hoşkara, Doğan Sahir, Hıvsiye Öztoprak ve Dr. Birol Karaman sunumlarını gerçekleştirdi.

Ziraat Mühendisi İzlem Nizam'ın moderatörlüğündeki panel, iklim krizine yönelik toplumsal farkındalığın artırılması, sürdürülebilir kentleşme politikalarının geliştirilmesi ve ortak çözüm arayışlarının güçlendirilmesi açısından önemli bir buluşma oldu.

MİMARLAR ODASI HEYETİ NEW EUROPEAN BAUHAUS FESTİVALİ'NE KATILDI

Mimarlar Odası Heyeti Brüksel'de düzenlenen "New European Bauhaus Festivali" kapsamında gerçekleştirilen "Cultural Heritage as a Resource for Energy-Efficient and Inclusive Renovation & Affordable Housing Policies" etkinliğine katılım sağladı.

Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner, Sayman Ahmet Özenç ve Anıtlar Kurulu

Üniversite Temsilcisi ve seminerin ana teması olan Adaptive Reuse (yeniden işlevlendirme) konusunda makaleler yayınlamış Prof. Dr. Cemil Atakara'dan oluşan heyet etkinlikte kültürel mirasın korunması, enerji verimliliği, yeniden işlevlendirme, kapsayıcı dönüşüm ve erişilebilir konut politikaları üzerine güncel Avrupa deneyimlerini inceledi.

Farklı ülkelerden uzmanlar ve kurum temsilcileriyle görüşmeler gerçekleştirileren Mimarlar Odası Heyeti yeni iş birliği olanakları ile ilgili adımlar atıp görüşmeler yaptı.

Önümüzdeki Europa Nostra Ödülleri için başvurular konusunda bilgi toplayan Mimarlar Odası Heyeti, Kültürel miras alanındaki uluslararası gelişmeleri takip etmeye ve ülkemizdeki iyi uygulamaların görünürlüğünü artırmaya yönelik çalışmalarımızı sürdürmeye devam edecek.

KTMMOB MİMARLAR ODASI, "OPEN NICOSIA – MODERN NICOSIA" SERGİSİNE ODANIN SERGİ PANELLERİNİ KULLANIMA VEREREK KATKI SAĞLAMIŞTIR

30 Haziran'a kadar İplik Pazarı'nda ziyaret edilebilecek sergide kullanılan paneller, sergi sonrasında da Odamız tarafından mimarlık öğrenci projeleri sergileri, mimarlık projeleri sergileri ve çeşitli mimari etkinliklerde, değişik mekanlarda kullanılmaya devam edecektir. Böylece panellerin uzun vadeli olarak değerlendirilmesiyle, mimarlık mesleği ve tasarım kültürünün yaygınlaşmasına, kültürel etkileşimin güçlenmesine ve toplumsal farkındalığın artırılmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

MİMARLAR ODASI ÜYE SORGULAMA SİSTEMİ KULLANIMA AÇILDI

Odamız sayfasında bulunan üye listesi düzenlenerek üye sorgulama sistemine dönüştürülmüştür. Bu sayede mal sahipleri çalıştıkları kişinin odamıza kayıtlı olup olmadığını sorgulayabilecektir.

İlgili sisteme, Mimarlar Odası; Üyeler; Üye Sorgulama başlığı altından ulaşılabilir.

Link:
https://www.mimarlarodasi.org/UyeSorgulama

KTMMOB MİMARLAR ODASI, ULUSLARARASI MİMARLAR BİRLİĞİ (UIA) 30. GENEL KURULU'NA KATILIM GÖSTERDİ

Uluslararası Mimarlar Birliği'nin üç yılda bir düzenlediği Dünya Mimarlık Kongresi ve Genel Kurulu, bu yıl İspanya'nın Barselona kentinde gerçekleştirildi.

KTMMOB Mimarlar Odası adına Oda Başkanı Onur Olguner ile Yönetim Kurulu Üyeleri İpek Yaralıoğlu ve Doğa Üzümcüoğlu'nun katılım gösterdiği etkinliklerde, dünyanın farklı ülkelerinden gelen mimarlar, mimarlık mesleğinin güncel sorunlarını, mesleki uygulamaları ve küresel ölçekte karşılaşılan ortak meseleleri değerlendirme olanağı buldu.

Kongre kapsamında KTMMOB Mimarlar Odası, Türkiye Mimarlar Odası'nın UIA II. Bölge ülkeleriyle birlikte düzenlediği sergiye katılım göstermiş; ayrıca barınma hakkı, afetler, çoklu ve birbirine bağlı krizler karşısında mimarlığın sorumluluğu ile yerel konut güvencesizliğinden dirençli yaşam çevrelerine geçiş süreçlerine odaklanan "Herkes İçin Konut" başlıklı oturumda da yer alarak mesleki dayanışmaya katkı koymuştur.

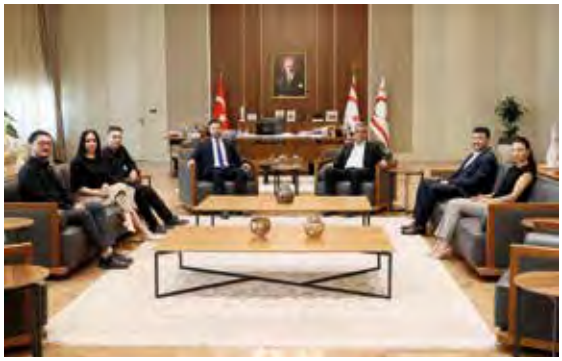
Dünya Mimarlık Kongresi'nin tamamlanmasının ardından başlayan UIA 30. Genel Kurulu'na Türkiye Delegasyonu ile birlikte katılım gösteren KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner, üç gün boyunca Odamızın uluslararası ilişkilerini güçlendirmeye yönelik temaslarda bulunmuş; farklı ülke temsilcileri, meslek örgütleri ve delegasyonlarla görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Gerek UIA Başkanı, gerek ACE Başkanı olsun, pek çok ileri düzeyde temaslarda bulunan Başkan Olguner, Kıbrıslı Türk Mimarların dünyadaki 'Mimarlık Diyaloğunun' dışarısında kaldığını ve bundan duyduğu derin üzüntüyü dile getirdi. 1741 mimar üyesinin Mimarlık Diyaloğuna katkıda bulunmaya hangi kapasitede olursa olsun hazır olduğunun altını çizen Olguner, bu konuda olumlu ve ümit verici temaslar gerçekleştirdi.

Genel Kurul kapsamında yapılan seçimler sonucunda Türkiye Mimarlar Odası'ndan Ayşe Ciravoğlu'nun yeniden UIA II. Bölge Konsey Üyeliği'ne seçilmiş olmasını memnuniyetle karşılayan Olguner; kendisini tebrik ederek yeni görev döneminde başarılar dilediklerini iletti.

KTMMOB Mimarlar Odası olarak uluslararası ilişkilerini güçlendirmek için çalışamalarını yoğunlaştıracaklarının altını çizen Başkan Olguner, Kıbrıslı Türk Mimarlarının Uluslararası Platformlarda hak ettiği kabul ve temsiliyete ulaşabilmesi için haklı mücadelelerine devam edeceklerini bildirdi.

KTMMOB MİMARLAR ODASI YÖNETİMİ CUMHURBAŞKANI TUFAN ERHÜRMAN'I ZİYARET ETTİ

KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner ile Yönetim Kurulu Üyeleri Cemal Aktunç, Ahmet Özenç, İpek Yaralıoğlu, Doğa Üzümcüoğlu ve Öznem Şahali, 9 Temmuz 2026 tarihinde KKTC Cumhurbaşkanı Tufan Erhürman'ı makamında ziyaret etti.

Gerçekleştirilen görüşmede, KTMMOB Mimarlar Odası'nın son dönemde yürüttüğü uluslararası faaliyetler ve mesleki temsil çalışmaları ele alındı. Özellikle Europa Nostra ve Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) bünyesinde gerçekleştirilen toplantılar, kongreler ve uluslararası organizasyonlarda Oda tarafından yürütülen temaslar hakkında Cumhurbaşkanı Erhürman'a kapsamlı bilgi sunuldu. Bu platformlarda kurulan uluslararası iş birliklerinin ve geliştirilen ilişkilerin, Kıbrıslı Türk Mimarların uluslararası görünürlüğüne sağlayacağı katkılar değerlendirildi.

Görüşmede ayrıca, KTMMOB Mimarlar Odası'nın uluslararasılaşma vizyonunun güçlendirilmesi sürecinde Cumhurbaşkanlığı ile iş birliği ve koordinasyonun önemine vurgu yapıldı. Bu kapsamda, ülke mimarlığının uluslararası platformlarda daha etkin temsil edilmesi amacıyla çalışmaların geliştirilmesi konusunda görüş birliğine varıldı.

Ziyarette, mimarlık mesleğinin gelişimine, kültürel mirasın korunmasına, uluslararası iş birliklerinin artırılmasına ve ülke mimarlığına değer katacak ortak proje ve çalışmaların hayata geçirilmesinin önemine vurgu yapıldı.

Görüşme, gelecekte gerçekleştirilebilecek ortak çalışmaların öneminin vurgulanmasıyla sona erdi.

DVTP SİSTEMİ RÖD VE PAFTA DEĞİŞİKLİĞİ İŞLEMLERİYLE GENİŞLETİLDİ

Ocak 2026 tarihinde Dijital Vize Teslim Portalı (DVTP) RUHSAT ÖNCESİ DEĞİŞİKLİK (RÖD) ve PAFTA DEĞİŞİMİ (PD) sistemi uygulamaya geçmiştir.

Proje sunumlarında ve bu sunumların kontrolünde büyük kolaylık sağlayacak bu sistemi artık Ruhsat Önceki Değişiklik (RÖD) ve Pafta Değişikliği (PD) başvurularında "Vizlenmiş Projeler" başlığınıza girerek yapılabilmektedir.

ŞEHİR PLANLAMA MÜDÜRÜ OSMAN ÇAĞAKAN, MİMARLAR ODASI AD HOC KOMİTESİ TOPLANTISINA KATILDI

Şehir Planlama Müdürü Osman Çağakan, KTMMOB Mimarlar Odası Ad Hoc Komitesini ziyaret ederek gerçekleştirilen toplantıya katılım sağladı. Toplantıda, iki kurum arasındaki mevcut iş birliği değerlendirilirken, kurumsal ilişkilerin daha da güçlendirilmesine yönelik atılabilecek adımlar ele alındı.
Görüşmede; kurumlar arası bürokratik süreçlerin iyileştirilmesi, uygulamalarda standartlaşmanın sağlanması, Dijital Planlama Onayı Sistemi'nin oluşturulması ve imar planlarında mimarlık disiplinini ilgilendiren konular üzerinde kapsamlı değerlendirmelerde bulunuldu.

Karşılıklı görüş alışverişi ve yapıcı önerilerle geçen toplantı, ortak çalışma kültürünün geliştirilmesi ve kamu yararına yönelik iş birliğinin güçlendirilmesi açısından verimli ve olumlu bir ortamda tamamlandı.

DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİNDEN MİMARLAR ODASI'NA ZİYARET

Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Dekanı Prof. Dr. Asu Tozan, beraberindeki heyetle birlikte Mimarlar Odası'nı ziyaret etti. Toplantıya DAÜ Mimarlık Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Beşer Oktay Vehbi ile Mimarlar Odası Yönetim Kurulu Üyesi Öznem Şahali de katıldı.

Görüşmede, Doğu Akdeniz Üniversitesi ile Mimarlar Odası arasında gerçekleştirilebilecek ortak projeler ve kurumsal iş birliği olanakları ele alındı. Özellikle düzenlenmesi planlanan Konut Kurultayı toplantının öne çıkan gündem maddelerinden biri oldu.

Ülkemizin önemli kamu kurumlarından ve köklü üniversitelerinden biri olan Doğu Akdeniz Üniversitesi ile Mimarlar Odası arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve ortak çalışmaların artırılması yönünde görüş alışverişinde bulunuldu.

Olumlu ve verimli bir atmosferde gerçekleşen toplantının ardından, iş birliğine yönelik çalışmaların sürdürülmesi konusunda görüş birliğine varıldı.

"YİRMİ ÜÇ ASIRLIK KENT MAĞUSA"

SÖYLEŞİ VE KİTAP İMZA GÜNÜ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Okan Dağlı'nın "Yirmi Üç Asırlık Kent Mağusa"

adlı kitabı kapsamında düzenlenen söyleşi ve kitap imza günü etkinliği, 14 Ağustos 2026 tarihinde KTMMOB Mimarlar Odası Genel Merkezi'nde gerçekleştirildi.

Etkinlikte Okan Dağlı, Mağusa'nın yirmi üç asra uzanan tarihsel gelişimi, kentin farklı dönemlerde geçirdiği mekânsal ve toplumsal dönüşümler ile sahip olduğu zengin kültürel miras üzerine değerlendirmelerde bulundu. Mağusa'nın çok katmanlı kent kimliği ve tarihsel değerlerinin korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasının önemi ele alındı.
Katılımcıların katkılarıyla karşılıklı görüş alışverişinin de gerçekleştirildiği söyleşinin ardından Okan Dağlı, "Yirmi Üç Asırlık Kent Mağusa" adlı kitabını okuyucuları için imzaladı.

KTMMOB Mimarlar Odası ev sahipliğinde gerçekleştirilen etkinlik, Mağusa'nın kent tarihi, mimari ve kültürel mirası ile toplumsal belleğinin yeniden gündeme taşınmasına katkı sağlayan önemli bir buluşma oldu.

Doğa Üzümcüoğlu

İklim Krizinden Dirençli Kentlere: KTMMOB Mimarlar Odası'nın Sürdürülebilir, Güvenli ve Ekolojik Yapılı Çevreye Yönelik Mesleki Eylemleri

İklim değişikliği; aşırı yağışlar, taşkınlar, yangınlar, kuraklık, sıcaklık artışı ve diğer çevresel riskler aracılığıyla kentlerin ve yapıların dayanıklılığını giderek daha fazla sınamaktadır. Bu süreç, mimarlığın yalnızca yapı üretimiyle sınırlı olmayan; iklim değişikliğine uyum, afet risklerinin azaltılması, doğal kaynakların korunması, ekolojik planlama ve toplumsal farkındalığın geliştirilmesini kapsayan çok boyutlu sorumluluğunu daha görünür hâle getirmektedir. Bu çalışma, KTMMOB Mimarlar Odası'nın iklim krizi, afet dayanıklılığı, yapı güvenliği ve sürdürülebilir yapılı çevre konularında yürüttüğü mesleki, toplumsal, eğitsel ve kurumsal faaliyetleri bütüncül bir çerçevede ortaya koymaktadır.

Oda, iklim değişikliğinin yapı ve kent ölçeğindeki etkilerini toplumsal gündeme taşımak amacıyla çeşitli mesleki açıklamalar ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirmiştir. "Yapı Güvenliği Tercih Değil, Yaşam Hakkının Gereğidir" yaklaşımı doğrultusunda yapı güvenliği temel bir kamusal sorumluluk olarak ele alınmış; Kermiya yangını sonrasında yangın riskleri, yapı güvenliği ve afetlere hazırlık konuları kamuoyunun gündemine taşınmıştır.

Son dönemlerde yaşanan yoğun yağış ve su taşkınlarının yalnızca doğal olayların sonucu olmadığı, yanlış planlama ve yapılaşma kararlarının bu olayların etkilerini ağırlaştırdığı vurgulanmıştır. Bu kapsamda geçirgen yüzeylerin artırılması, yeşil altyapının güçlendirilmesi, yağmur suyunun etkin yönetimi, sünger şehir yaklaşımı ve ekolojik mimarlık ilkelerinin benimsenmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Suya karşı mücadele eden kentler yerine "suyla birlikte tasarlanan kentler" yaklaşımının geliştirilmesi; merkezi hükümet, yerel yönetimler, meslek odaları ve ilgili paydaşlar arasında güçlü bir iş birliği ve yönetişim modelinin oluşturulması savunulmuştur.

Afetlere karşı dirençli yapılı çevrenin geliştirilmesi, Odanın çalışmalarının temel eksenlerinden birini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda "Afet Dayanıklılığı" odaklı yeni tüzük çağrısı yapılmış; deprem riskinin siyaset üstü ve doğrudan yaşam güvenliğini ilgilendiren bir konu olduğu vurgulanmıştır. Mimarlar Odası Başkanı Onur Olguner tarafından yapılan açıklamalarda, toplumun ve karar vericilerin deprem riskini dikkate alması ve gerekli hazırlıkların gecikmeden gerçekleştirilmesi gerektiğine dikkat çekilerek "Depreme hazırlıklı olmak zorundayız" mesajı verilmiştir.

Afet dayanıklılığına ilişkin bu yaklaşım, mesleki kapasitenin geliştirilmesine yönelik çalışmalarla da desteklenmiştir. Bu kapsamda "Yangının Taşıyıcı Sistem Üzerindeki Etkisi ve Mimarlar için Deprem Sonrasında Yıkılan veya Hasar Gören Yapılarda Hasar Tespiti, Delil Toplama ve Bilirkişi Raporu Oluşturulması" başlıklı mesleki söyleşi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, Binaların Yangından Korunmasına İlişkin Usul ve Esaslar Tüzüğü Komitesi tarafından hazırlanan Yangın Tüzüğü hakkında bilgilendirme yapılarak yapı güvenliği ve yangın risklerine ilişkin mesleki farkındalığın artırılması hedeflenmiştir.

KTMMOB Mimarlar Odası, sürdürülebilirlik yaklaşımını yalnızca mesleki söylem ve farkındalık düzeyinde değil, kendi kurumsal uygulamalarında da hayata geçirmektedir. Bu kapsamda

uygulamaya konulan Dijital Vize Teslim Portalı, mesleki süreçlerin dijitalleştirilmesinin yanı sıra doğal kaynak kullanımının azaltılmasına yönelik ölçülebilir bir çevresel kazanım sağlamıştır. Uygulamanın ilk dört aylık döneminde yaklaşık 11,06 ton kâğıt kullanımından tasarruf edilmiş ve bunun yaklaşık 188 ağacın kesilmesinin önlenmesine karşılık geldiği hesaplanmıştır. Bu uygulama, dijital dönüşümün mesleki süreçleri kolaylaştırmanın ötesinde çevresel sürdürülebilirlik ve kaynak verimliliği açısından sağlayabileceği katkıyı ortaya koyan somut bir iyi uygulama örneğidir.

Bilgi üretimi, toplumsal farkındalık ve farklı paydaşlarla iş birliği de Odanın çevre ve iklim odaklı çalışmalarının önemli bileşenlerini oluşturmaktadır. Yeşil Barış Hareketi ile birlikte gerçekleştirilen "İklim Krizi ve Sürdürülebilir Yapılaşma Paneli" aracılığıyla iklim değişikliği, yapılaşma, çevresel sürdürülebilirlik ve mimarlık arasındaki ilişkiler farklı disiplinler ve paydaşların katılımıyla ele alınmıştır. Oda ayrıca Çevre Sempozyumu'nda temsil edilerek çevresel sorunların mimarlık, planlama ve yapılı çevre perspektifinden değerlendirilmesine katkı sağlamıştır.

Yerel malzemeler, geleneksel yapı teknikleri ve düşük çevresel etkili yapı teknolojilerinin sürdürülebilir mimarlık açısından taşıdığı potansiyelin desteklenmesi de bu çalışmaların bir başka boyutunu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda 15. Uluslararası Kerpiç Konferansı'na sponsorluk desteği verilerek kerpiç ve toprak esaslı yapı teknolojileri üzerine bilgi üretiminin ve uluslararası akademik paylaşımın desteklenmesine katkı sağlanmıştır. Bu yaklaşım; yerel malzeme kullanımı, geleneksel yapı bilgisinin korunması, düşük karbonlu yapı teknolojilerinin geliştirilmesi ve çağdaş sürdürülebilir mimarlık uygulamaları arasında güçlü bir ilişki kurulmasına olanak sağlamaktadır.

Mesleki eğitimin afetler ve değişen çevresel koşullar doğrultusunda geliştirilmesi de Odanın çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. 13. Mimarlık ve Eğitim Kurultayı'nın "Afet ve Mimarlık" ana temasıyla gerçekleştirilmesi, afetlere hazırlık, dirençli tasarım, yapı güvenliği ve mimarlık eğitiminin geleceğine ilişkin kapsamlı tartışmalara zemin hazırlamıştır. Böylelikle afet dayanıklılığının yalnızca yapı üretimi veya mevzuat düzenlemeleriyle değil; eğitim, bilimsel bilgi, mesleki kapasite ve toplumsal bilinç aracılığıyla bütüncül olarak geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

KTMMOB Mimarlar Odası tarafından gerçekleştirilen tüm bu faaliyetler birlikte değerlendirildiğinde çalışmaların; iklim değişikliğine uyum, afet dayanıklılığı, yapı ve yaşam güvenliği, ekolojik kent planlama, suya duyarlı kentsel tasarım, sürdürülebilir yapılaşma, düşük karbonlu ve yerel yapı malzemeleri, dijitalleşme ve kaynak verimliliği, mesleki eğitim, mevzuat geliştirme, kurumsal iş birliği ve toplumsal farkındalık gibi birbirini tamamlayan alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir.

Özellikle küçük ada coğrafyalarının iklim değişikliği ve afet riskleri karşısındaki kırılganlığı dikkate alındığında, meslek örgütlerinin üstlenebileceği rol daha da önem kazanmaktadır. Meslek odaları yalnızca mesleki uygulamaların denetlenmesini sağlayan kurumlar olarak değil; bilimsel ve teknik bilginin topluma aktarılması, kamu politikalarının geliştirilmesine katkı sağlanması, karar vericilerle meslek insanları arasında iş birliği kurulması, toplumsal farkındalığın artırılması ve sürdürülebilir uygulamaların yaygınlaştırılması açısından da önemli aktörlerdir.

Sonuç olarak, iklim krizi ve artan afet riskleri karşısında dirençli bir gelecek; güvenli yapıların, ekolojik ve suya duyarlı kentlerin, düşük çevresel etkili yapı teknolojilerinin, etkin mevzuatın, kaynak-etkin ve dijital mesleki süreçlerin, nitelikli mesleki eğitimin ve bilinçli toplumların birlikte geliştirilmesini gerektirmektedir. KTMMOB Mimarlar Odası'nın mesleki savunuculuk, eğitim, bilimsel etkinlikler, mevzuat çalışmaları, dijital dönüşüm, çevresel farkındalık ve kurumlar arası iş birliği alanlarında gerçekleştirdiği faaliyetler, mimarlık mesleğinin sürdürülebilir, güvenli ve afetlere dirençli yapılı çevrelerin oluşturulmasında üstlenebileceği çok yönlü ve dönüştürücü rolü ortaya koymaktadır.

Doğa Üzümcüoğlu

KTMMOB Mimarlar Odası
Yönetim Kurulu Üyesi
dogauzumcuoglu@gmail.com

Aktüel: Oda

Orçun Köken

Kent ve Modernleşme

Anthony Giddens, modernleşmenin 17. yüzyılda Avrupa'da başladığını ve zamanla tüm dünyaya yayıldığını ifade eder. Her ne kadar modernleşmenin evrensel dinamikleri bulunsa da, her coğrafya kendi kültürel, toplumsal ve mekânsal özellikleri doğrultusunda bu süreci farklı biçimlerde deneyimlemiştir. Modernleşmeye hangi dönemde dahil olunduğu, coğrafi koşullar ve kültürel birikim bu farklılaşmanın temel belirleyicilerindendir. Modernleşmenin bireyler açısından en görünür yüzü ise her zaman kentler olmuştur. Bu süreç, insanın yaşam çevresini ve kentlerin mekânsal kurgusunu geri dönülmez biçimde dönüştürmüş; bu dönüşüm günümüzde de hız kesmeden devam etmektedir.

Amsterdam

Hollanda, özellikle Amsterdam, 16. yüzyıldan itibaren başlayan kapsamlı imar hareketleriyle erken modernleşen coğrafyalar arasında yer alır. Amsterdam'ı özgün kılan temel unsur, modernleşmenin çoğu zaman "yıkma ve yeniden inşa etme" ikiliği üzerinden ilerleyen yapısının burada dikkat çekici bir sürekliliğe dönüşmüş olmasıdır. Kentin uzun soluklu modernleşme süreci, bugün hâlâ okunabilen kentsel katmanlar aracılığıyla kendini açıkça ortaya koymaktadır. Hollanda mimarlığını güçlü kılan unsurlardan biri de bu sürekliliğin oluşturduğu kolektif deneyim ve mekânsal hafızadır.

Teknik gezinin ilk günü Amsterdam kent merkezinin planlama süreci analiz edilmiş, kentsel doku yerinde incelenmiştir. Güzergâh sırasıyla 13.–16. yüzyıl kent merkezi, Dam Meydanı ve 17. yüzyıl kanal bölgesini kapsayacak şekilde ilerlemiş; Museumplein ve Vondelpark ile son bulmuştur. Museumplein'da yer alan Van Gogh Müzesi ve Stedelijk Müzesi ziyaret edilerek Hollanda sanat tarihi üzerinden paralel bir kültürel okuma yapılmıştır.

İkinci gün, Amsterdam'ın büyüme ve genişleme stratejileri ele alınmış; kıyı şeridi boyunca gelişen yeni kentsel dokular ve çağdaş mimari örnekler yerinde incelenmiştir. OBA (Amsterdam Halk Kütüphanesi) ve Conservatorium van Amsterdam ziyaretlerinin ardından, Renzo Piano imzasını taşıyan NEMO Science Museum, Amsterdam Mimarlık Merkezi (Arcam), Java Adası, KNSM Adası, Borneo ve Sporenburg yerleşimleri ile döneminin önemli yapısı "The Whale" ve de MVRDV'nin tasarladığı çağdaş "Valley Towers" gibi ikonik yapılar gezilmiştir.

Rotterdam

İkinci Dünya Savaşı sırasında hava bombardımanlarıyla neredeyse tamamen yıkılan Rotterdam, bugün Avrupa'nın en önemli liman kentlerinden biri olarak yeniden inşa edilmiş ve çağdaş bir kimlik kazanmıştır. Finans, sanat ve mimarlık alanlarında öne çıkan kent; büyük ölçekli kentsel dönüşüm projeleri ve nitelikli çağdaş mimarlık örnekleriyle adeta bir "müze-kent" görünümündedir.

Gezi kapsamında Rotterdam'ın çok katmanlı kentsel yapısı incelenmiş, özgün mimari örnekler ve mimarlık merkezleri ziyaret edilmiştir. İlk gün kent merkezinin planlama kararları aktarılmış; Rotterdam Central Station'dan başlayan rota Schouwburgplein Meydanı ve De Doelen ile devam etmiştir. Het Nieuwe Instituut, Depot ve Kunsthal yerinde incelenmiş;

Het Nieuwe Instituut'da bulunan mimarlık kütüphanesi ve Rem Koolhaas'ın ünlü yapısı Kunsthal'daki sergiler gezilmiştir.

Ardından Maas Nehri ve eski liman bölgeleri boyunca kentin büyüme aksı ele alınmış; Markthal, Merkez Kütüphanesi, Küp Evler, Erasmus Köprüsü, Luxor Tiyatrosu ve De Rotterdam yapıları ziyaret edilmiştir. Gün, Fenix Müzesi'nde son bulmuş; MAD Architects tarafından tasarlanan spiral merdivenler aracılığıyla kent panoramik olarak deneyimlenmiştir.

Delft

Teknik gezinin son durağı olan Delft, hem akademik hem de tarihsel kimliğiyle Hollanda'nın en özgün kentlerinden biridir. TU Delft, özellikle mimarlık, mühendislik ve teknoloji alanlarında dünya çapında tanınan, köklü bir teknik üniversitedir. Tarihi kanalları, sakin ölçeği ve Johannes Vermeer ile özdeşleşen kültürel mirasıyla Delft, güçlü bir kent karakterine sahiptir. Üniversitenin yenilikçi ve uluslararası akademik ortamı, kentin tarihsel dokusu ve yaşam kalitesiyle birleşerek ilham verici bir bütünlük oluşturur.

Son gün, dünyanın önde gelen mimarlık fakültelerinden biri olarak kabul edilen TU Delft Mimarlık Fakültesi binası ziyaret edilmiştir. Stüdyo mekânları, maket atölyeleri ve MVRDV tarafından tasarlanan turuncu amfi deneyimlenmiştir. Ardından Mecanoo imzalı yeşil çatılı TU Delft Kütüphanesi ve brutalist AULA binası gezilmiş; kampüsle bütünleşen tarihi kent merkezi görülerek gezi tamamlanmıştır.

Sonuç

Bu teknik gezi, Hollanda kentlerinin modernleşme sürecini yalnızca mimari nesneler üzerinden değil; süreklilik, hafıza ve planlama kültürü bağlamında bütüncül olarak okumamıza olanak tanıdı. Eski ile yeninin, tarihsel olanile çağdaş olanın, koruma yaklaşımları ile cesur mimari denemelerin aynı kent bünyesinde çatışmadan bir arada var olabildiğini görmek, kentleşmeye dair önemli bir perspektif sundu.

Benim için ise bu gezi, mimarlık eğitimimin önemli bir bölümünü geçirdiğim Hollanda'ya mesleki bir bilinçle yeniden bakma fırsatı yarattı. Öğrencilik yıllarında gündelik deneyim olarak algıladığım mekânlar, bu kez planlama kararları, kentsel ölçek ve mimari söylemler üzerinden yeniden anlam kazandı. Bu yeniden okuma süreci, kentlerin yalnızca fiziksel biçimler değil; uzun yıllara yayılan toplumsal, kültürel ve mekânsal birikimlerin ürünü olduğunu bir kez daha hatırlattı.

Kıbrıs'tan gelen bir mimar grubu olarak Hollanda'da deneyimlenen bu planlama disiplini, kamusal mekâna verilen önem ve mimarlığın kentsel ölçekte üstlendiği rol, kendi coğrafyamızda yürüttüğümüz tartışmalar için de değerli bir karşılaştırma zemini oluşturmuştur. Bu bağlamda gezi, yalnızca bir teknik inceleme değil; mimarlık pratiğine, eğitime ve kente dair düşünme biçimlerimizi besleyen kalıcı bir deneyim olarak hafızalarda yerini almıştır.

Orçun Köken
Yüksek Mimar
TU Delft
orcun@kokendesign.com

Ajanda

EYLÜL – ARALIK 2026
SMGM ZORUNLU EĞİTİMLER

3 Eylül Perşembe Yollar ve Binalar Tüzüğü (Fasıl 96) Eğitimci Resul Ergün

10 Eylül Perşembe Mesleki Yasa ve Tüzük Eğitimci Resul Ergün

16 Eylül Çarşamba Yürürlükteki İmar Planları Eğitimci Hıvsiye Öztoprak

23 Eylül Çarşamba Oteller Tüzüğü Eğitimci Yılbay Geceyatmaz

8 Ekim Perşembe Yapı Denetimi ve Kontrollük Eğitimci Ahmet Akbil

15 Ekim Perşembe Vize Bürosuna Dosya Hazırlama Eğitimci Havva Dimililer

5 Kasım Perşembe Proje Yönetimi Büro ve Şantiye Eğitimci Özge Özbekoğlu

16 Kasım Pazartesi Mimarlık Meslek Etiği 1.Bölüm Eğitimci Ekrem Z. Bodamyalızade

18 Kasım Çarşamba Mimarlık Meslek Etiği 2.Bölüm Eğitimci Ekrem Z. Bodamyalızade

3 Aralık Perşembe Eski Eserler Koruma Yasası Eğitimci Türker Aktaç

10 Aralık Perşembe Kültürel Miras Alanlarında Proje Dosyası Hazırlama Eğitimci Türker Aktaç

Önemli Not: 9 Ağustos 2022 tarihinden itibaren odaya yeni başvuran üyelerin vizeye dosya sunabilmesi için zorunlu eğitimleri tamamlaması gerekmektedir.
Tüm Eğitimler saat 18:30'da başlamaktadır.
Bilgi için 0548 851 16 79

call *for* papers
inaugural *issue*

architectural insight

Dosya

Yenilenen 99. sayımızla birlikte MİMARCA'nın önemli bileşenlerinden biri olan Dosya bölümünde, mimarlık gündeminde kritik öneme sahip bir konunun ilgili paydaşlarla kapsamlı bir biçimde tartışılmasına devam ediyoruz.

Seçilen dosya konusu doğrultusunda; merkezi ve yerel yöneticiler, meslek odaları, ilgili kurum ve kuruluşlar, sivil toplum örgütleri (STÖ) ve alanında uzman kişi ve akademisyenlerin görüşlerine başvurmak üzere girişimlerde bulunuyoruz. MİMARCA olarak temel amacımız, ele aldığımız konuları yalnızca tek bir bakış açısıyla değil, farklı paydaşların deneyimlerini, bilgilerini ve değerlendirmelerini bir araya getirerek çok yönlü ve kapsamlı bir biçimde tartışmaya açmaktır. Böylece, güncel meseleleri tartışmanın ötesinde, dönemin düşünce ve yaklaşımlarını kayıt altına almayı ve geleceğe ışık tutacak nitelikli bir yayın ortaya koymayı hedefliyoruz.

Bu yaklaşım, farklı görüşlerin özgürce ifade edilmesini ve mümkün olduğunca geniş bir katılımı sağlamayı gerektiriyor. Bununla birlikte, tüm çabalarımıza ve davetlerimize rağmen, zaman zaman görüş ve değerlendirmelerini paylaşmaktan imtina eden kişi veya kurumlarla da karşılaşabiliyoruz. Bu durum, farklı bakış açılarını bir araya getirme çabamızın değerini azaltmamakta; aksine, kapsayıcı ve çok sesli bir yayıncılık anlayışının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

MİMARCA'nın 100. sayısının Dosya konusu, "Enerji Verimliliği: Mimarın Liderliği, Paydaşların Sorumluluğu" olarak belirlenmiştir.

Konunun temel paydaşları olarak; ilgili meslek odalarının başkanları, akademisyenler, sivil toplum kuruluşlarının (STÖ) üyeleri, araştırma merkezi yöneticileri ile uzman mimarlar, enerji sistemleri şirket yöneticileri ile inşaat ve makine mühendisleri öncelikle öne çıkmaktadır.

Konunun ilgili paydaşlar tarafından tanımlanmış ve karşılaştırılabilir bir çerçevede tartışılabilmesini sağlamak amacıyla, tüm uzmanlara aynı soru seti hazırlanmıştır. Sorular, yapı projelerinde enerji verimliliğinin tasarım ve uygulama süreçlerinde ne zaman ve nasıl ele alınması gerektiği; bu süreçte mimarlar, mühendisler, yatırımcılar, işverenler, kullanıcılar, kamu kurumları ve diğer paydaşların rol ve sorumlulukları; enerji verimliliğinin önündeki maliyet, mevzuat, bilgi eksikliği ve farkındalık gibi engeller; mevcut mevzuat, teşvik ve denetim mekanizmalarının yeterliliği; eğitim ve mesleki gelişim olanakları; BIM, enerji simülasyonları ve yapay zekâ gibi dijital teknolojilerin kullanımı ile yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemelerin potansiyelini ele almaktadır. Bunun yanı sıra, farklı paydaşlar arasındaki iş birliğinin nasıl geliştirilebileceği ve Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli ve iklim duyarlı yapılaşmanın yaygınlaştırılması için atılması gereken somut adımlar sorgulanmaktadır.

Editoryal yaklaşımımız gereği, tarafımıza iletilen metinlere içeriksel herhangi bir müdahalede bulunmadan, katkıların özgün halleriyle okurlarımıza sunulması esas alınmıştır. Dosyanın hazırlanma sürecinde değerli zamanlarını ayırarak bilgi, görüş ve deneyimlerini bizimle paylaşan, farklı bakış açıları ve katkılarıyla dosyanın zenginleşmesine katkı sağlayan tüm uzmanlarımıza şükranlarımızı sunarız.

Özgür Dinçyürek
Editör

Ayer YARKINER
Makine Mühendisi –
KTMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

1983 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Makine Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldum. Meslek hayatıma teğmen subay olarak başladım ve 1984–1985 yıllarında Dikmen Askeri Fabrikası'nın projelendirilmesi ve kurulması çalışmalarında görev aldım. 1985–1986 yıllarında askeri fabrikaların yönetimi, bakım sistemleri ve lojistik hizmetleri konularında kapsamlı mesleki eğitim aldım. Görev sürem boyunca askeri ihtiyaçların planlanması ve tedariki, kalite kontrol, teknik yönetim, bakım, ikmal ve lojistik alanlarında çeşitli kademelerde sorumluluk üstlendim. 1996 yılında Askeri Fabrika Teknik Müdürü, 1999–2002 yılları arasında ise Askeri Fabrika Müdürü olarak görev yaptım ve 2002 yılında Binbaşı rütbesiyle kendi isteğim üzerine emekliye ayrıldım.

Emekliliğimin ardından mühendislik faaliyetlerini özel sektörde sürdürdüm. Halen Makina Mühendisleri Odası Başkanlığı görevini yürütmekte olup mühendislik mevzuatı konularında çalışmalar yapmaktayım. Özellikle kamu yararını esas alan teknik düzenlemeler, sürdürülebilir enerji politikaları ve disiplinler arası mühendislik koordinasyonu alanlarında görüş ve çalışmalarımı sürdürmekteyim.

1. Yapı projelerinde enerji verimliliği sizce hangi aşamada ve hangi paydaşlar tarafından öncelikli olarak ele alınmalıdır? Mevcut uygulamaları yeterli buluyor musunuz?

Ülkemizde yapı projelerinde enerji verimliliğini bütüncül olarak ele alan yeterli bir standartlaşma ve uygulama sistemi henüz oluşturulamamıştır. Bunun temel nedeni, enerji verimliliğinin çoğu zaman yalnızca bina tüketimiyle ilişkilendirilmesi, üretim ve iletim süreçlerinin ise aynı sistemin ayrılmaz parçaları olarak değerlendirilmemesidir.

Enerji verimliliği; insanların ihtiyaç duyduğu enerjinin, ihtiyaç duyulan zamanda, ihtiyaç duyulan miktarda, en ekonomik maliyetle, çevreye duyarlı ve sürdürülebilir kaynaklardan sağlanmasıdır. Bu nedenle enerji verimliliği yalnızca bir bina tasarım konusu değil, enerji üretimi, iletimi, depolanması ve tüketimini kapsayan bütünleşik bir sistem mühendisliği yaklaşımıdır. Bu zincirin ilk halkasını enerji üretim teknolojileri oluşturmaktadır. Ardından enerji iletim ve dağıtım sistemleri gelmekte, son aşamada ise bina tasarımı, mekanik tesisatlar, elektrik sistemleri ve kullanıcı davranışları enerji performansını belirlemektedir.

Bu çerçevede enerji iletim sistemleri ağırlıklı olarak Elektrik Mühendisliği disiplininin çalışma alanına girerken; enerji üretim teknolojileri ile binalardaki ısıtma, soğutma, havalandırma, mekanik tesisat ve enerji tüketim sistemleri Makine Mühendisliği disiplininin temel çalışma alanları arasında yer almaktadır. Yapı ölçeğinde enerji verimliliğinin başarılı olabilmesi ise mimar, makine mühendisi ve elektrik mühendisinin proje başlangıcından itibaren ortak bir anlayışla çalışmasına bağlıdır.

Dolayısıyla enerji verimliliği, mimari tasarım tamamlandıktan sonra ilave edilen teknik çözümlerle değil, daha ilk tasarım kararlarından başlayarak tüm disiplinlerin koordinasyonu içerisinde planlanmalıdır. Ancak enerji verimliliğinin yalnızca binalarla sınırlı olmadığı, ülkenin enerji üretim politikaları ve enerji altyapısıyla birlikte değerlendirilmesi gereken ulusal bir konu olduğu da göz ardı edilmemelidir.

2. Enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen başlıca engeller nelerdir? (Maliyet, mevzuat, bilgi eksikliği, zaman baskısı, kullanıcı beklentileri vb.)

Enerji verimliliğinin önündeki engeller değerlendirilirken, öncelikle enerji verimliliğinin yalnızca bina ölçeğinde değil; enerji üretimi, iletimi, depolanması ve tüketimi zincirinin tamamı açısından ele alınması gerektiği unutulmamalıdır.

Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde, enerji verimliliğinin önündeki en önemli engel; teknik ve bilimsel kriterler yerine kısa vadeli ekonomik tercihlerin ön plana çıkmasıdır. Enerji

politikalarının kamu yararı, sürdürülebilirlik ve mühendislik esasları doğrultusunda oluşturulması gerekirken, uygulamada bu ilkelerden zaman zaman uzaklaşıldığı görülmektedir.

Enerji üretim aşaması, enerji verimliliğinin en kritik halkasıdır. Mevcut üretim altyapısının etkin kullanılmaması, üretim teknolojilerinin verimlilik esaslarına göre planlanmaması ve kaynak çeşitliliğinin yeterince değerlendirilememesi, ülke ölçeğinde önemli enerji kayıplarına neden olabilmektedir. Bu nedenle enerji verimliliği yalnızca tüketiciden tasarruf bekleyen bir anlayışla sağlanamaz; üretim sistemlerinin de aynı hassasiyetle planlanması gerekir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaştırılması son derece önemlidir. Ancak bu yaygınlaşmanın da teknik kriterler doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Özellikle öz tüketim amacıyla yapılan güneş enerjisi yatırımlarında kurulu güç, gerçek enerji ihtiyacı esas alınarak belirlenmeli; sistemler şebeke güvenliği ve kamu yararı gözetilerek planlanmalıdır. Enerji verimliliği, yalnızca daha fazla kurulu güç oluşturmak değil, kurulan sistemlerden en yüksek teknik ve ekonomik faydanın sağlanmasıdır.

Ülkemiz güneş enerjisi bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. Buna rağmen uzun yıllar boyunca enerji depolama teknolojileri güneş enerjisi yatırımlarının ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmemiştir. Oysa depolama sistemleri, yenilenebilir enerji kaynaklarının sürekliliğini sağlayan en önemli unsurlardan biridir.

Kanaatimce gelecekte yapılacak düzenlemelerde enerji depolama sistemleri daha güçlü şekilde teşvik edilmelidir. Ancak yalnızca depolamaya izin verilmesi yeterli değildir. Depolama kapasitesi, tesisin gerçek pik yük ihtiyacını karşılayabilecek ve bu ihtiyacın belirli bir süre üzerinde enerji sağlayabilecek teknik kriterlere göre planlanmalıdır. Böylece yalnızca yatırımcı değil, elektrik şebekesi ve toplum da bu yatırımlardan azami fayda sağlayacaktır.
Enerji politikalarının hazırlanması sürecinde ilgili meslek odalarının ve uzman mühendislik disiplinlerinin karar alma mekanizmalarına etkin katılımı da büyük önem taşımaktadır. Düzenlemelerin doğrudan konuya hâkim teknik kuruluşlarla hazırlanması, hem uygulama kalitesini artıracak hem de uzun vadede daha sürdürülebilir sonuçlar doğuracaktır.

3. İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalık nasıl artırılabilir?

Ülkemizde enerji verimliliği konusunda farkındalık düzeyinin tüm paydaşlar açısından yeterli seviyede olduğunu düşünmüyorum. Bunun temel nedenlerinden biri, enerji verimliliğinin çoğu zaman yalnızca yenilenebilir enerji yatırımı yapmakla özdeşleştirilmesidir. Oysa yenilenebilir enerji sistemlerine yatırım yapmak ile enerji verimli bir yaşam kültürü oluşturmak aynı şey değildir.

Bazı yatırımcılar açısından enerji verimliliği, güneş enerjisi sistemi kurulduktan sonra enerji maliyetinin ortadan kalktığı düşüncesiyle değerlendirilebilmektedir. Bu yaklaşım ise enerji tasarrufu bilincini zayıflatabilmektedir. Gerçekte enerji verimliliği; enerjinin kaynağından bağımsız olarak, ihtiyaç duyulan enerjinin gereksiz tüketilmemesi ve mevcut kaynaklardan en yüksek faydanın sağlanmasıdır. Yenilenebilir kaynaklardan üretilen enerji de kamuya ait doğal kaynakların bir ürünüdür ve aynı özenle kullanılmalıdır.

Kamu kurumlarında da enerji verimliliği kültürünün istenilen düzeyde yerleştiğini söylemek güçtür. Günlük uygulamalarda iklimlendirme sistemleri çalışırken kapı ve pencerelerin açık bırakılması, kullanılmayan mahallerde aydınlatma ve iklimlendirme sistemlerinin gereksiz şekilde çalıştırılması gibi davranışlar, enerji yönetimi kültürünün geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Enerji verimliliği yalnızca teknoloji yatırımlarıyla değil, doğru kullanım alışkanlıklarıyla da sağlanmaktadır.

Toplumun bir kesimi ise enerji verimliliğine yönelik düzenlemeleri ilave maliyet oluşturan uygulamalar olarak değerlendirmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri, enerji verimliliğinin sağlayacağı uzun vadeli ekonomik, çevresel ve toplumsal faydaların yeterince anlatılamamasıdır.

Kanaatimce farkındalığın artırılabilmesi için öncelikle güven oluşturulmalıdır. Enerji politikaları ve teşvik mekanizmaları şeffaf, ölçülebilir ve kamu yararını esas alan kriterlerle yürütülmelidir. Bunun yanında ilkokuldan üniversiteye kadar eğitim programlarında enerji verimlili-

ği bilincine daha fazla yer verilmeli; kamu kurumlarında örnek uygulamalar yaygınlaştırılmalı ve başarılı projeler toplumla paylaşılmalıdır.

Enerji verimliliği bir teknoloji yatırımı olmanın ötesinde bir yönetim ve yaşam kültürüdür. Bu kültürün oluşabilmesi ise ancak teknik doğruların, kamu yararının ve toplumsal sorumluluk bilincinin birlikte geliştirilmesiyle mümkün olacaktır.

4. Tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği hedeflerine yönelik işbirliğini yeterli buluyor musunuz? Bu iş birliği nasıl geliştirilebilir?

Mevcut durumda tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasındaki iş birliğinin enerji verimliliği hedeflerine ulaşmak açısından yeterli seviyede olduğunu düşünmüyorum. Bunun temel nedenlerinden biri, enerji verimliliğinin hâlâ bütünleşik bir sistem yaklaşımı yerine, çoğu zaman her disiplinin kendi çalışma alanı içerisinde değerlendirilmesidir.

Oysa enerji verimli bir yapının ortaya çıkabilmesi; mimari tasarım, statik proje, mekanik tesisat, elektrik tesisatı, otomasyon sistemleri ve uygulama süreçlerinin daha proje başlangıcından itibaren ortak hedefler doğrultusunda planlanmasını gerektirir. Proje tamamlandıktan sonra yapılan iyileştirmeler, başlangıçta doğru planlanan disiplinler arası koordinasyonun yerini tutamaz.

Diğer önemli bir husus ise mesleki yetki ve sorumlulukların net olarak korunmasıdır. Her mühendislik ve mimarlık disiplini kendi uzmanlık alanında sorumluluk üstlenmeli; disiplinler arası koordinasyon ise karşılıklı teknik saygı ve bilimsel iş birliği esas alınarak yürütülmelidir. Bir disiplinin, başka bir disiplinin uzmanlık alanına müdahale etmesi hem teknik sorumlulukların belirsizleşmesine hem de proje kalitesinin olumsuz etkilenmesine neden olabilmektedir.

İş birliğinin geliştirilmesi için öncelikle proje süreçlerinde ilgili tüm disiplinlerin daha tasarım aşamasından itibaren aktif katılımı sağlanmalıdır. Bunun yanında meslek odaları, üniversiteler ve kamu kurumları arasında ortak teknik çalışma platformları oluşturulmalı; enerji verimliliği ile ilgili standartlar, rehber dokümanlar ve uygulama kriterleri birlikte hazırlanmalıdır. Böylece hem disiplinler arası koordinasyon güçlenecek hem de karar alma süreçleri daha bilimsel ve sürdürülebilir bir temele oturacaktır.

Kanaatimce enerji verimliliği, herhangi bir disiplinin tek başına başarabileceği bir hedef değildir. Başarının temel şartı; mimarların, makine mühendislerinin, elektrik mühendislerinin, inşaat mühendislerinin ve diğer ilgili uzmanlık alanlarının ortak bir mühendislik kültürü içerisinde, birbirlerinin görev ve sorumluluklarına saygı göstererek çalışmalarıdır.

5. Enerji verimliliğinin artırılmasında en büyük sorumluluğun hangi paydaşlarda olduğunu düşünüyorsunuz? Mevcut süreçte hangi paydaşlar daha fazla sorumluluk üstlenmelidir?

Enerji verimliliği, tek bir kurumun veya tek bir meslek disiplininin sorumluluğunda değildir. Bu hedefe ulaşabilmek için kamu idaresi, yerel yönetimler, üniversiteler, meslek odaları, yatırımcılar, uygulayıcılar ve kullanıcılar dâhil tüm paydaşların ortak sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir.

Yapı ölçeğinde değerlendirildiğinde ise sürecin en önemli paydaşları mimarlar ile makine, elektrik ve inşaat mühendisleridir. Yapının enerji performansı; mimari tasarım kararları, mekanik tesisat sistemleri, elektrik altyapısı, yapı kabuğu, malzeme seçimi ve uygulama kalitesinin birlikte değerlendirilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle disiplinler arası koordinasyon, enerji verimliliğinin temel şartlarından biridir.

Bununla birlikte, her disiplinin kendi uzmanlık alanındaki teknik sorumluluğunu üstlenmesi büyük önem taşımaktadır. Örneğin enerji üretim teknolojileri, ısıtma, soğutma, havalandırma, mekanik tesisat ve enerji kullanım verimliliği ağırlıklı olarak Makine Mühendisliği disiplininin uzmanlık alanı içerisinde değerlendirilmelidir. Elektrik enerjisinin iletimi, dağıtımı, koruma ve kontrol sistemleri ise Elektrik Mühendisliği disiplininin temel çalışma alanıdır. Benzer şekilde mimarlar, yapının tasarımına yön veren kararlarıyla enerji performansını doğrudan etkileyen en önemli paydaşlardan biridir.

Disiplinler arası iş birliği, uzmanlık alanlarının birbirine karışması anlamına gelmemelidir.

Aksine, her disiplin kendi bilgi ve deneyimini ortak hedef doğrultusunda ortaya koymalı, kararlar bilimsel esaslar çerçevesinde birlikte değerlendirilmelidir. Böyle bir yaklaşım hem proje kalitesini yükseltecek hem de teknik sorumlulukların daha sağlıklı yerine getirilmesini sağlayacaktır.

Kanaatimce mevcut süreçte kamu otoriteleri ile meslek odalarının daha etkin iş birliği içerisinde çalışması da büyük önem taşımaktadır. Enerji verimliliğine ilişkin mevzuatın hazırlanması, teknik standartların geliştirilmesi ve uygulamaların denetlenmesi süreçlerinde ilgili meslek odalarının bilgi birikiminden daha fazla yararlanılması, hem teknik doğruluğu artıracak hem de kamu yararına daha güçlü katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak enerji verimliliği; ortak hedef, ortak sorumluluk ve disiplinler arası koordinasyon gerektiren bir süreçtir. Ancak bu koordinasyonun başarısı, her meslek disiplininin kendi uzmanlık alanındaki görev ve sorumluluklarını bilimsel esaslar çerçevesinde yerine getirmesiyle mümkün olacaktır.

6. Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları enerji verimli yapılaşmayı desteklemek için yeterli midir? Hangi düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır?

Kanaatimce mevcut mevzuat ve uygulamalar, enerji verimliliğini bütüncül bir yaklaşımla desteklemek açısından yeterli değildir. Bunun temel nedeni, enerji verimliliğinin çoğu zaman yalnızca bina ölçeğinde ve tüketim aşamasında ele alınması; enerji üretimi, iletimi, depolanması ve işletme süreçleriyle yeterince ilişkilendirilmemesidir.

Oysa enerji verimliliği, yalnızca tüketimin azaltılması anlamına gelmez. Enerjinin hangi teknoloji ile üretildiği, iletim sırasında oluşan kayıplar, enerji depolama kapasitesi, otomasyon sistemleri ve tüketim alışkanlıkları birlikte değerlendirildiğinde gerçek anlamda enerji verimliliğinden söz edilebilir. Bu nedenle yalnızca tüketicilere yönelik tasarruf çağrıları veya bina bazlı düzenlemeler tek başına yeterli değildir.

Mevzuatın; enerji üretiminden başlayarak yapı tasarımına, mekanik ve elektrik sistemlerine, enerji yönetimine ve işletme performansına kadar tüm süreci kapsayan entegre bir anlayışla hazırlanması gerekmektedir. Ayrıca enerji verimliliği ile ilgili teşvik mekanizmalarının da yalnızca kurulu güç veya yatırım miktarını değil; sistemin sağladığı gerçek enerji tasarrufunu, çevresel katkıyı ve şebekeye sağladığı faydayı esas alacak şekilde düzenlenmesi önemlidir. Yenilenebilir enerji sistemleri açısından da enerji depolama teknolojilerinin ayrılmaz bir unsur olarak değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. Özellikle güneş enerjisi sistemlerinde depolama kapasitesine yönelik teknik kriterlerin belirlenmesi, hem şebeke güvenilirliğini artıracak hem de kurulu sistemlerden daha yüksek verim alınmasını sağlayacaktır.

Denetim mekanizmalarının da yalnızca proje onayı ile sınırlı kalmaması gerekir. Yapıların kullanım sürecinde enerji performanslarının izlenmesi, ölçülmesi ve belirli aralıklarla değerlendirilmesi, enerji verimliliğinin sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Ölçülemeyen ve izlenemeyen bir performansın etkin şekilde yönetilmesi mümkün değildir.

Kanaatimce hazırlanacak tüm yeni düzenlemelerde üniversitelerin, ilgili kamu kurumlarının ve doğrudan konu ile ilgili meslek odalarının aktif katkısı sağlanmalıdır. Bilimsel veriler, mühendislik ilkeleri ve kamu yararı esas alınarak hazırlanacak mevzuat; hem yatırımcıya hem kullanıcıya hem de ülkenin enerji güvenliğine uzun vadeli katkı sağlayacaktır.

7. Üniversiteler, meslek odaları ve sektör, enerji verimliliği konusunda yeterli eğitim ve mesleki gelişim fırsatları sunuyor mu? Bu konuda neler yapılabilir?

Enerji verimliliği konusu, aslında mühendislik eğitiminin doğal bir parçasıdır. Makine, elektrik, inşaat mühendisliği ve mimarlık eğitimlerinde enerji, ısı transferi, termodinamik, yapı fiziği, mekanik tesisat, elektrik sistemleri ve benzeri temel dersler zaten verilmektedir. Bu nedenle enerji verimliliğini tamamen yeni bir uzmanlık alanı olarak değil, mevcut mühendislik bilgilerinin doğru ve bütüncül şekilde uygulanması olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Bununla birlikte, enerji teknolojileri çok hızlı gelişmektedir. Yenilenebilir enerji sistemleri, enerji depolama teknolojileri, akıllı bina uygulamaları, otomasyon sistemleri, dijital enerji

yönetimi ve karbon emisyonlarının azaltılmasına yönelik yeni yaklaşımlar sürekli gelişmektedir. Bu nedenle üniversitelerde verilen temel mühendislik eğitiminin, mezuniyet sonrasında meslek odaları, üniversiteler ve sektör iş birliğiyle düzenlenecek sürekli mesleki gelişim programlarıyla desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

Meslek odalarının bu süreçte önemli bir görevi bulunmaktadır. Odalar yalnızca mesleki denetim yapan kuruluşlar değil; aynı zamanda bilimsel gelişmeleri üyelerine aktaran, teknik standartların oluşmasına katkı sağlayan ve meslek içi eğitimi destekleyen kurumlardır. Bu nedenle enerji verimliliği konusunda hazırlanacak eğitim programlarının ilgili meslek odalarının aktif katkısıyla yürütülmesi, uygulama kalitesini artıracaktır.

Bunun yanında enerji verimliliği kültürünün yalnızca mühendislerle sınırlı kalmaması gerekir. Kamu yöneticileri, yatırımcılar, uygulayıcı firmalar ve son kullanıcılar da bu sürecin önemli paydaşlarıdır. Toplumda enerji verimliliği bilincinin küçük yaşlardan itibaren oluşturulması amacıyla ilköğretimden başlayarak eğitim programlarında enerji tasarrufu, sürdürülebilirlik ve çevre bilincine daha fazla yer verilmesi yararlı olacaktır.

Kanaatimce enerji verimliliği konusunda en büyük ihtiyaç yeni kavramlar üretmekten ziyade, mevcut mühendislik bilgisinin bilimsel esaslara uygun şekilde uygulanmasını sağlamak ve bu uygulamaları sürekli güncellenen teknolojilerle desteklemektir. Başarının anahtarı; güçlü temel eğitim, sürekli mesleki gelişim ve disiplinler arası teknik iş birliğidir.

8. Dijital teknolojiler (örneğin BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri) enerji verimli tasarım ve uygulama süreçlerinde yeterince kullanılmakta mıdır? Kullanımını artırmak için neler önerirsiniz?

Dijital teknolojiler, enerji verimliliğinin planlanması, uygulanması ve yönetilmesi açısından günümüzün en önemli araçlarıdır. Ancak ülkemizde bu teknolojilerin henüz istenilen düzeyde ve bütüncül bir anlayışla kullanıldığını söylemek güçtür. Çoğu zaman dijital uygulamalar proje hazırlama aşamasıyla sınırlı kalmakta, işletme ve performans yönetimi süreçlerinde aynı etkinlik sağlanamamaktadır.

BIM (Building Information Modeling), enerji simülasyonları ve performans analizleri; daha proje tasarım aşamasında binanın enerji davranışının değerlendirilmesine, farklı tasarım alternatiflerinin karşılaştırılmasına ve yaşam döngüsü maliyetlerinin analiz edilmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle dijital modelleme teknolojilerinin tüm büyük ölçekli projelerde standart uygulama haline gelmesi gerektiğine inanıyorum.

Bunun yanında bina işletme sürecinde SCADA ve diğer dijital izleme sistemlerinin de yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Tasarım aşamasında elde edilen verilerin, işletme sürecinde gerçek performans değerleriyle karşılaştırılması; enerji tüketiminin sürekli izlenmesi, analiz edilmesi ve gerektiğinde iyileştirilmesi ancak bu sistemlerle mümkündür. Ölçülemeyen bir enerji performansının etkin şekilde yönetilmesi mümkün değildir.

Kanaatimce dijital simülasyonlar yalnızca bina tüketimini değil, enerji üretim sistemlerini de kapsamalıdır. Özellikle güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, enerji depolama sistemleri ve fosil yakıtlı üretim tesisleri birlikte değerlendirilerek farklı senaryolar oluşturulmalı; her senaryonun enerji maliyeti, karbon emisyonu, çevresel etkisi ve şebeke güvenilirliğine katkısı sayısal olarak analiz edilebilmelidir. Böylece yatırım kararları yalnızca ilk yatırım maliyetine göre değil, uzun vadeli teknik ve ekonomik performansa göre verilebilir.

2050 yılı için öngörülen düşük karbonlu ekonomiye geçiş hedefleri de dikkate alındığında, karbon emisyonlarının dijital ortamda izlenmesi ve simülasyonlarla değerlendirilmesi artık bir tercih değil, zorunluluk hâline gelmektedir. Enerji verimliliği değerlendirmelerinde yalnızca tüketilen enerji miktarı değil, bu enerjinin hangi teknolojiyle üretildiği ve çevreye olan etkisi de dikkate alınmalıdır.

Ayrıca enerji yönetimi ve dijital teknolojiler konusundaki farkındalığın yalnızca mühendislik mesleğiyle sınırlı kalmaması gerektiğini düşünüyorum. Üniversitelerde bu teknolojilerin uygulamalı olarak öğretilmesi, meslek odaları tarafından sürekli eğitim programlarının düzenlenmesi ve ortaöğretim seviyesinden itibaren enerji verimliliği ile dijital enerji yönetimi konularında temel bilinç oluşturulması geleceğe yapılacak önemli yatırımlardan biri olacaktır.

Sonuç olarak dijital teknolojiler, enerji verimliliğinin yalnızca hesaplanmasını değil, yönetilmesini ve sürekli iyileştirilmesini mümkün kılan araçlardır. Geleceğin enerji verimli yapıları; tasarım, üretim, depolama, tüketim ve işletme süreçlerinin tamamının dijital olarak planlandığı ve gerçek zamanlı yönetildiği akıllı sistemler üzerine inşa edilecektir.

9. Yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemeler enerji verimli yapı üretiminde yeterince değerlendiriliyor mu? Bunların daha etkin kullanımı nasıl sağlanabilir?

Kanaatimce yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemeler, ülkemizde enerji verimli yapı üretiminde sahip oldukları potansiyel ölçüsünde değerlendirilememektedir.

Kuzey Kıbrıs, yıl boyunca yüksek güneşlenme süresi, hâkim rüzgâr yönleri ve Akdeniz ikliminin sunduğu doğal avantajlara sahip bir ülkedir. Buna rağmen birçok yapıda doğal havalandırma, güneş kontrolü, gölgeleme, bina yönlenmesi ve pasif iklimlendirme çözümleri yeterince dikkate alınmadan tasarım yapılmaktadır. Sonuç olarak mekanik iklimlendirme sistemlerine olan bağımlılık artmakta ve enerji tüketimi gereksiz şekilde yükselmektedir.
Geleneksel Kıbrıs mimarisi incelendiğinde; avlulu yapı düzeni, kalın taş duvarlar, yüksek tavanlar, gölgelikli yaşam alanları ve doğal hava dolaşımını destekleyen mimari çözümler sayesinde iklim koşullarına uyumlu, enerji ihtiyacı düşük yapılar inşa edildiği görülmektedir. Günümüz teknolojileri ile bu geleneksel bilgi birikiminin birlikte değerlendirilmesi, enerji verimliliği açısından önemli kazanımlar sağlayacaktır.

Yerel malzemelerin kullanımında da yalnızca ilk yatırım maliyeti değil; dayanıklılık, bakım ihtiyacı, yaşam döngüsü maliyeti, geri dönüştürülebilirlik ve karbon ayak izi gibi kriterler birlikte değerlendirilmelidir. Böylece hem çevresel sürdürülebilirlik desteklenecek hem de uzun vadede daha ekonomik yapılar elde edilecektir.

Ancak tek başına doğru malzeme seçimi veya doğru mimari tasarım yeterli değildir. Gerçek enerji verimliliği; mimari tasarım, mekanik sistemler, elektrik sistemleri ve kullanıcı alışkanlıklarının birlikte değerlendirilmesiyle sağlanabilir. Yerel iklim koşullarının sunduğu doğal avantajlardan en üst düzeyde yararlanmak, aktif enerji tüketimini azaltmanın en etkili yollarından biridir.

Kanaatimce bu dönüşümün temelinde yalnızca teknik bilgi değil, aynı zamanda mesleğe, topluma ve çevreye karşı duyulan sorumluluk bilinci bulunmaktadır. Kamu yararını önceleyen, yerel değerleri koruyan ve bilimsel mühendislik ilkelerini esas alan bir yaklaşım benimsendiğinde, hem geleneksel mimari mirasımız korunacak hem de geleceğin enerji verimli yapıları daha sağlıklı şekilde inşa edilecektir.

10. Sizce Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmayı yaygınlaştırmak için öncelikle atılması gereken somut adımlar nelerdir?

Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmanın yaygınlaştırılması için atılacak adımların yalnızca bina ölçeğiyle sınırlı kalmaması gerektiğini düşünüyorum. Enerji verimliliği; enerji üretimi, iletimi, depolanması ve tüketimini kapsayan ulusal bir politika olarak ele alınmalıdır. Bu nedenle çözüm de bütüncül bir enerji yönetimi anlayışıyla geliştirilmelidir.

Öncelikle enerji politikalarının kısa vadeli yaklaşımlardan uzak, bilimsel verilere, mühendislik esaslarına ve kamu yararına dayalı uzun vadeli bir stratejiyle yürütülmesi gerekmektedir. Enerji sektöründe alınan kararların şeffaf olması, teknik gerekçelere dayanması ve toplumun güvenini sağlayacak şekilde oluşturulması büyük önem taşımaktadır.

Enerji alanında hazırlanacak mevzuat ve teknik düzenlemeler; üniversiteler, ilgili kamu kurumları ve doğrudan konu ile ilgili meslek odalarının aktif katılımıyla hazırlanmalıdır. Özellikle mimarlık, makine mühendisliği, elektrik mühendisliği ve inşaat mühendisliği disiplinlerinin bilgi ve deneyiminden etkin şekilde yararlanılması, düzenlemelerin uygulanabilirliğini ve teknik doğruluğunu önemli ölçüde artıracaktır.

Karar alma süreçlerinde görev alan kişilerin tarafsızlığı ve kamu yararını gözetmesi de güvenilir bir enerji yönetiminin temel şartlarından biridir. Bu nedenle teknik değerlendirmelerin bilimsel kriterlere göre yapılması, olası çıkar çatışmalarının önlenmesi ve karar süreçlerinin

hesap verebilir bir anlayışla yürütülmesi büyük önem taşımaktadır.

Yapı ölçeğinde ise yeni projelerde enerji performansı zorunlu tasarım kriterlerinden biri hâline getirilmeli; pasif iklimlendirme çözümleri, yüksek verimli mekanik sistemler, yenilenebilir enerji uygulamaları, enerji depolama teknolojileri ve dijital enerji yönetim sistemleri birlikte değerlendirilmelidir. Ayrıca mevcut yapı stokunun da enerji verimliliği açısından kademeli olarak iyileştirilmesine yönelik teşvik mekanizmaları oluşturulmalıdır.

Enerji verimliliği yalnızca teknik düzenlemelerle sağlanamaz. Toplumda enerji bilincinin geliştirilmesi, kamu kurumlarının örnek uygulamalar ortaya koyması ve enerji yönetiminin yaşam kültürünün bir parçası hâline gelmesi de en az teknik yatırımlar kadar önemlidir.

Sonuç olarak, Kuzey Kıbrıs'ın enerji alanında önemli bir potansiyele sahip olduğuna inanıyorum. Bu potansiyelin sürdürülebilir şekilde değerlendirilebilmesi için bilimsel yaklaşım, disiplinler arası iş birliği, şeffaf yönetim ve kamu yararı temel ilkeler olmalıdır. Enerji verimliliği yalnızca daha az enerji tüketmek değil; mevcut kaynakları akılcı, sürdürülebilir ve gelecek nesilleri de gözeten bir anlayışla yönetebilmektir.

Serkan ABBASOĞLU, Prof. Dr.
Makine Mühendisi

Prof. Dr. Serkan Abbasoğlu, yenilenebilir enerji sistemleri, enerji verimliliği ve sürdürülebilir enerji alanlarında uzmanlaşmış bir makine mühendisi, enerji araştırmacısı ve üniversite yöneticisidir. Akademik kariyerinin yanı sıra 25 yılı aşkın profesyonel mühendislik, yöneticilik ve proje deneyimine sahiptir. Meslek hayatı boyunca ısıtma, soğutma, havalandırma (HVAC), sıhhi tesisat, yangın tesisatı, yenilenebilir enerji sistemleri ve endüstriyel mekanik tesisatlar başta olmak üzere yaklaşık 1000 mekanik projenin müellifliğini yapmıştır. Ayrıca uzun yıllar Kıbrıs Türk Makine Mühendisleri Odası ile Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (KTMMOB) yönetimlerinde görev alarak mühendislik mesleğinin gelişimine ve teknik standartların oluşturulmasına katkı sağlamıştır. Akademik çalışmalarında fotovoltaik sistemler, biyogaz ve atıktan enerji teknolojileri, güneş enerjisi sistemleri, enerji yönetimi ve sürdürülebilir enerji çözümlerinin tekno-ekonomik analizi üzerine yoğunlaşmıştır. Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanmış 50'nin üzerinde bilimsel makalesi, tamamlanmış 15'in üzerinde yüksek lisans ve doktora tez danışmanlığı ile çok sayıda uluslararası davetli konuşması bulunmaktadır. Prof. Dr. Abbasoğlu, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nde Rektör Yardımcılığı ve Mühendislik Fakültesi Dekanlığı görevlerinde bulunmuş; mühendislik programlarının akreditasyonu, araştırma altyapısının geliştirilmesi ve sürdürülebilir kampüs uygulamalarına liderlik etmiştir. Ayrıca USAID, UNDP ve Avrupa Birliği destekli enerji projelerinde görev alarak akademik bilgi birikimini uygulamaya dönüştürmüştür.

1. Yapı projelerinde enerji verimliliği sizce hangi aşamada ve hangi paydaşlar tarafından öncelikli olarak ele alınmalıdır? Mevcut uygulamaları yeterli buluyor musunuz?

Yapı projelerinde enerji verimliliği uygulamalarının mevcut düzeyini ortaya koyan kapsamlı bir veri bulunmamaktadır. Ancak gözlemlerime göre, enerji verimliliği hâlen yalnızca bilinçli işverenler ve proje yöneticileri tarafından önceliklendirilmektedir. Özellikle konuya hâkim mimarlar ve yatırımcılar bu yaklaşımı benimserken, genel uygulamanın henüz bu seviyeye ulaşmadığı görülmektedir.

Enerji verimliliği, projenin en erken tasarım aşamasında ele alınmalıdır. Bu süreçte mimar pasif tasarım kararlarından; makine veya enerji mühendisi ise binanın enerji performans analizlerinden sorumlu olmalıdır. Uluslararası uygulamalarda, mimari tasarım tamamlandıktan sonra bina yönlenmesi, açıklık oranları ve kabuk özellikleri dikkate alınarak enerji analizleri hazırlanmakta, malzeme seçimleri de bu analizlerin sonuçlarına göre belirlenmektedir.

Bugün itibarıyla Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimliliğini zorunlu kılan kapsamlı bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Geçmişte Enerji Verimliliği Ajansı'nın kurulması, Enerji Verimliliği Strateji Planı'nın hazırlanması ve çeşitli kurul çalışmalarının yürütülmesi gibi önemli girişimler

olmasına rağmen, bunlar mevzuata ve uygulamaya yeterince yansıtılamamıştır.

2. Enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen başlıca engeller nelerdir? (Maliyet, mevzuat, bilgi eksikliği, zaman baskısı, kullanıcı beklentileri vb.)

Bence en büyük engel, yaklaşık yirmi yıldır hazırlıkları sürdürülen enerji verimliliği mevzuatının hâlâ yürürlüğe girmemiş olmasıdır. Bunun temel nedeni, enerji alanında uzun vadeli ve sürdürülebilir bir devlet politikasının bulunmaması, sorunların ise stratejik planlamalar yerine geçici çözümlerle yönetilmeye çalışılmasıdır.

Oysa enerji verimliliği yatırımları, çoğu zaman kısa geri ödeme sürelerine sahip ve yüksek ekonomik fayda sağlayan uygulamalardır. Buna rağmen karar vericiler ile yatırımcılar arasında farkındalık eksikliği devam etmektedir. Dolayısıyla mevzuat eksikliği ile bilinç yetersizliği birbirini besleyen iki temel sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

3. İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalık nasıl artırılabilir?

İşveren ve yatırımcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalığının son yıllarda arttığını söyleyebilirim. Özellikle yükselen enerji maliyetleri, işletmeleri bu konuda yatırım yapmaya yöneltmektedir. Ancak bu çalışmaların çoğu bütüncül bir enerji yönetimi yaklaşımı yerine, kısa vadeli ve parçalı çözümler şeklinde uygulanmaktadır.

Kullanıcılar açısından ise durum daha geridedir. Bunun en somut örneği güneş enerjisi uygulamalarıdır. Aslında sürdürülebilir enerji yaklaşımında doğru sıralama; önce enerji tasarrufu, ardından enerji verimliliği ve son aşamada yenilenebilir enerji yatırımlarıdır. Ülkemizde ise süreç tersinden işlemiş, enerji tüketimi azaltılmadan güneş enerjisi yatırımlarına ağırlık verilmiştir.

Yaklaşık yirmi yıldır içinde bulunduğum bu süreçte güneş enerjisinin yaygınlaşması için büyük emek verildi. Ancak enerji verimliliği mevzuatı oluşturulmadığı için bu başarılı dönüşüm, beklenen ölçüde sürdürülebilir bir yapıya kavuşamadı. Bu nedenle enerji verimliliği mevzuatının gecikmeden yürürlüğe girmesi büyük önem taşımaktadır.

4. Tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği hedeflerine yönelik iş birliğini yeterli buluyor musunuz? Bu iş birliği nasıl geliştirilebilir?

Bu ekipler arasındaki iş birliğinin ve teknik bilgi düzeyinin son yıllarda önemli ölçüde geliştiğini düşünüyorum. Özellikle kullanıcı taleplerinin artması, sektörün bu alanda uzmanlaşmasını da hızlandırmaktadır.

İnsan kaynağı açısından ciddi bir eksiklik olduğunu düşünmüyorum. Özellikle 2008 yılında Enerji Verimliliği Ajansı'nın kuruluş süreciyle kıyaslandığında bugün hem sayısal hem de nitelik açısından çok daha güçlü bir uzman kadrosuna sahibiz. Asıl ihtiyaç duyulan konu, bu uzmanlığın uygulanmasını zorunlu kılacak mevzuatın oluşturulmasıdır.

5. Enerji verimliliğinin artırılmasında en büyük sorumluluğun hangi paydaşlarda olduğunu düşünüyorsunuz? Mevcut süreçte hangi paydaşlar daha fazla sorumluluk üstlenmelidir?

En büyük sorumluluk karar vericilere aittir. Başta ilgili bakanlıklar ve hükümet olmak üzere kamu otoritesinin uzun yıllardır hazırlıkları tamamlanmış olan enerji verimliliği mevzuatını yürürlüğe koyması gerekmektedir.

Bu süreçte Avrupa Birliği müktesebatıyla uyumlu Türkiye ve Güney Kıbrıs mevzuatlarından yararlanılarak Kuzey Kıbrıs'ın koşullarına uygun bir taslak zaten hazırlanmıştır. Artık ihtiyaç duyulan şey yeni çalışmalar değil, mevcut çalışmaların hayata geçirilmesidir.
Diğer taraftan mühendisler, mimarlar, üniversiteler ve KTMMOB gibi meslek kuruluşları da kamuoyu oluşturma, uzman yetiştirme ve toplumun bilinçlendirilme çalışmalarını ileriye taşımalıdır.

6. Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları enerji verimli yapılaşmayı desteklemek için yeterli midir? Hangi düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır?

Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimliliği konusunda kapsamlı bir yasal altyapı bulunmamaktadır. Mevcut yenilenebilir enerji düzenlemeleri de enerji verimliliğini önceleyen bir yaklaşım içermemektedir.

Öncelikle Enerji Verimliliği Yasası yürürlüğe konulmalı, ardından Binalarda Enerji Verimliliği Tüzüğü başta olmak üzere uygulamaya yönelik yönetmelikler hazırlanmalıdır. Bunun yanında teşvik mekanizmaları ve etkin denetim sistemi de oluşturulmalıdır çünkü bireylerin yapacağı enerji verimliliği uygulamaları devletin enerji bütçesine de katkı sağlayacak ve dışa bağımlılığını azaltacaktır.

7. Üniversiteler, meslek odaları ve sektör, enerji verimliliği konusunda yeterli eğitim ve mesleki gelişim fırsatları sunuyor mu? Bu konuda neler yapılabilir?

Üniversitelerimizde enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve sürdürülebilirlik alanlarında önemli çalışmalar yürütülmektedir. Örneğin Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nde Enerji Sistemleri Mühendisliği Bölümü'nün kuruluşundan itibaren bu alanlarda çok sayıda seminer, çalıştay ve uygulamalı faaliyet gerçekleştirdik. Diğer üniversitelerimiz de benzer katkılar sunmaktadır.

KTMMOB ve bağlı meslek odaları da eğitimler, seminerler, komiteler ve mesleki gelişim programları düzenleyerek hem üyelerinin gelişimine hem de toplumun bilinçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Ancak bu faaliyetlerin ortak bir planlama çerçevesinde yürütülmemesi ve süreklilik göstermemesi önemli bir eksikliktir. Kurumsal koordinasyon sağlanırsa çok daha yüksek etki oluşturulabilir.

8.Dijital teknolojiler (örneğin BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri) enerji verimli tasarım ve uygulama süreçlerinde yeterince kullanılmakta mıdır? Kullanımını artırmak için neler önerirsiniz?

Henüz arzu edilen seviyede olduğumuzu söyleyemem. BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri kullanan uzmanlarımız ve ofislerimiz bulunmakla birlikte, bu uygulamalar hâlâ sınırlı sayıdadır.

Bunun temel nedenlerinden biri, projelendirme sürecine yeterince değer verilmemesidir. Pek çok yatırımcı tasarım ve analiz çalışmalarını maliyet olarak görmekte, oysa bu çalışmalar sayesinde elde edilecek enerji tasarrufu çoğu zaman proje maliyetini kısa sürede geri kazandırmaktadır.

Bu teknolojilerin yaygınlaşabilmesi için enerji verimliliği bilincinin artırılması, eğitimlerin desteklenmesi ve gerekli durumlarda teşvik mekanizmalarının uygulanması gerekmektedir. Çünkü enerji verimliliği yalnızca kullanıcıya ekonomik kazanç sağlamaz; aynı zamanda ülkenin enerji ithalatını azaltır, çevreyi korur ve enerji arz güvenliğine katkıda bulunur.

9. Yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemeler enerji verimli yapı üretiminde yeterince değerlendiriliyor mu? Bunların daha etkin kullanımı nasıl sağlanabilir?

Bu konuda bazı başarılı örnekler bulunmakla birlikte uygulamalar henüz yaygın değildir. Özellikle kerpiç ve ahşap gibi yerel malzemelerle gerçekleştirilen projeler sınırlı sayıdadır. Bunun temel nedenleri yeterli teşvik mekanizmalarının bulunmaması, maliyet kaygıları ve mevcut yapı sektörünün alışkanlıklarıdır. Mevzuat düzenlemeleri, teşvik programları ve bilinçlendirme faaliyetleriyle yerel iklim koşullarına uygun tasarım anlayışının yaygınlaştırılması mümkündür.

10. Sizce Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmayı yaygınlaştırmak için öncelikle atılması gereken somut adımlar nelerdir?

Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimliliği başta olmak üzere enerji alanındaki en büyük eksiklik, sürekliliği sağlayacak kurumsal bir üst yapının bulunmamasıdır. Bu nedenle kısa, orta ve uzun vadeli enerji politikaları oluşturulamamakta, siyasi değişimlerden bağımsız ve sürdürülebilir bir yönetim modeli geliştirilememektedir.

Bu nedenle öncelikle özerk ve teknik esaslara göre çalışan bir Enerji Üst Kurulu veya Enerji Kurumu oluşturulmalıdır. Bu yapı, ülkenin enerji politikalarının belirlenmesi, uygulanması ve izlenmesinde karar vericilere yön vermelidir.

Bunun ardından enerji verimliliği mevzuatı yürürlüğe konulmalı, gerekli teknik düzenlemeler hazırlanmalı, uzman insan kaynağı yetiştirilmeli ve toplumun bilinçlendirilmesine yönelik sürekli programlar uygulanmalıdır.

Aksi halde enerji alanında geçici çözümler üretmeye devam eder; hem ekonomik açıdan yüksek maliyetlere katlanır hem de çevresel sürdürülebilirlik hedeflerinden uzaklaşırız.

Ercan HOŞKARA, Doç. Dr.
Yüksek Mimar

Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğretim üyesidir. Lisans ve lisansüstü düzeyde sürdürülebilir yapı teknolojileri, yapı üretimi, bina tasarımı, mimarlıkta ekonomik ve yönetsel konular ile ilgili dersler vermektedir. Araştırmaları sürdürülebilir bina ve yapım teknolojileri, yaşam döngüsü maliyet analizi, çok kriterli karar verme modelleri, fotovoltaik sistemlerin bina tasarımına entegrasyonu (BIPV), enerji verimliliği politikaları ve sürdürülebilir yapılaşmada performans temelli değerlendirme modelleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Son yıllarda özellikle yapay zeka destekli karar sistemleri ve değerlendirilmesi üzerine çalışmalar yürütmektedir. Ulusal ve uluslararası bilimsel yayınları bulunan Hoşkara, mimarlıkta sürdürülebilirlik hedeflerinin yalnızca teknik çözümlerle değil; doğru mevzuat, ekonomik araçlar ve disiplinler arası iş birliğiyle gerçekleştirilebileceğini savunmaktadır.

1. Yapı projelerinde enerji verimliliği sizce hangi aşamada ve hangi paydaşlar tarafından öncelikli olarak ele alınmalıdır? Mevcut uygulamaları yeterli buluyor musunuz?

Enerji verimliliğinin yaklaşık %70-80'ini belirleyen kararlar, binanın ilk tasarım aşamasında; yönlenme, kütle organizasyonu, kabuk tasarımı, gölgeleme, doğal havalandırma ve gün ışığı kullanımı gibi mimari kararlarla şekillenir. Mimarın liderliği tam da bu noktada başlar. Dolayısıyla mimar yalnızca estetik karar veren kişi değil, enerji verimliliği dahil tüm unsurları bütüncül ele alan ve tasarım sürecini yöneten koordinatördür.

Ancak bir projede enerji verimliliği ile ilgili kararları belirlerken mimarın liderliği çok önemli olmasına karşın daha da önemli ve belirleyici unsur tasarım, inşaat ve kullanımı etkileyen koşullardır. Her şeyden önce bir projede enerji verimliliği ile ilgili uygulamaların ekonomik ve finansal anlamda fizibıl olması gerekecektir. Gerçekçi olmak gerekir ki fizibıl olmayan bir verimlilik yatırımını yapmakta hiçbir paydaş gönüllü olmaz. Böyle bir durumun savunuculuğunu yapmak da pek mümkün olmaz. Bu çerçevede, ülkemizde fotovoltaik panel kurulumu ciddi talep gören, hatta kurulum izni alabilmek için ciddi çabalar sergilenen bir yenilenebilir enerji uygulamasıyken, aynı talebi enerji verimliliğini artıracak yalıtım uygulamalarında görmemekteyiz. Bunun temel nedeni bir uygulamanın ekonomik anlamda avantajlı, diğer uygulamanın ise dezavantajlı olmasıdır. Burada enerji satış fiyatlarının belirlenmesi, teşvikler, çevre ve sosyal maliyet vergilendirmeleri ve yasal mevzuatlar önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla daha proje tasarımına gelmeden konunun mevzuat aşamasında ve yasama ve yürütme organları tarafından öncelikli olarak ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Bu konuların meclis ve hükümet tarafından doğru bir şekilde ele alınabilmesi ise ancak konunun uzmanlarının, meslek odalarının ve üniversitelerin itici gücü ile mümkün olabilir. Piyasanın ucuz enerji talebi ve buna karşılık verilmesi maalesef enerji verimliliği uygulamalarının ge-

lişmesine en büyük engel olmaktadır. Avrupa'da birçok ülkenin enerji fiyatları ciddi oranda enerji tüketiminin yarattığı çevresel ve sosyal maliyetleri içermektedir. Bizdeki durum ise daha çok 3.dünya ülkelerindeki düşük enerji fiyatları politikasına yakınlık göstermektedir. Sonuç olarak, enerji verimliliği politikalarının ilk aşamasında sınıfta kalan bir karneye sahibiz. Dolayısıyla mevcut uygulamaları yeterli bulmuyorum.

2. Enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen başlıca engeller nelerdir? (Maliyet, mevzuat, bilgi eksikliği, zaman baskısı, kullanıcı beklentileri vb.)

Yukarıda bahsettiğim gibi, temel neden yüksek maliyet düşük getiridir. Aslında kişisel olarak ucuz olanın aynı zamanda sürdürülebilir olması gerektiğini savunuyorum. Böyle bir durumun olabilmesi ise doğru fiyatlandırma ile mümkündür. Yani bir ürünün fiyatını belirlerken mutlaka dolaylı maliyetler de düşünülmeli ve hesaplanabilmelidir. Enerji fiyatları açısından ise mutlaka enerji maliyetlerine enerji tüketiminin yarattığı dolaylı çevresel ve sosyal maliyetler yansıtılmalıdır. Enerji verimliliği ise gerekli oranda teşvik edilmelidir. Serbest piyasa koşullarında en etkili sonuç alınabilecek yaklaşım da budur. Her enerji verimliliği uygulamasını ise her binada uygulamak gerekir diye bir yaklaşım olmadığının bilincinde olmamız gerekir. Örneğin, sadece 08:00 -13:00 saatleri arasında kullanılan ve yazın kullanılmayan bir okul binasında enerji verimliliği sağlayacaksınız diye çift cam pencere ve kapı sistemleri kullanmanın çevresel açıdan yanlış ve sürdürülemez bir uygulama olma olasılığı çok yüksektir. Gereksiz malzeme kullanımı ve bu malzemenin üretimi için gereksiz enerji ve kaynak tüketiminin sürdürülebilir bir yanı olamaz. Enerji verimliliği yalnızca enerji tasarrufu değildir. Aynı zamanda yaşam döngüsü boyunca karbon salımının azaltılmasıdır. Bu nedenle bazı durumlarda daha fazla yalıtım yapmak yerine daha az malzeme kullanmak çevresel açıdan daha doğru bir karar olabilir. Dolayısıyla ezber reçetelerin uygulanması yerine proje temelli fayda-maliyet analizlerine ve özünde bilgiye dayalı karar verme süreçleri hayati öneme sahiptir. Zaman ve müşteri beklentileri de bu fayda-maliyet analizlerinin bir parçası olarak ele alınmalıdır.

3. İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalık nasıl artırılabilir?

Aslında toplumda enerji verimliliğinin önemli olduğuna ilişkin genel bir farkındalık oluşmuştur. Ancak bu farkındalık yatırım kararına dönüşmemektedir. Bunun nedeni, bilgi eksikliğinden çok, ekonomik koşulların yatırımcıyı enerji verimli çözümlerden uzaklaştırmasıdır. Enerji verimliliği uygulamalarının anlamlı bir artış göstermesi maalesef enerji verimliliğinin çok iyi bir şey olduğunu anlatmak ve bu anlamda farkındalık yaratmakla mümkün olacak bir şey değildir. Maliyet yaratmayan pasif tasarım yaklaşımlarını uygulamamanın yaratacağı ek maliyetler bile, maliyetin miktarı ve pasif tasarımın zahmeti düşünüldüğünde, pasif tasarım bile süreçte maalesef göz ardı edilebilmektedir. Enerji verimliliği farkındalığının artırılması ve bunun uygulamalara yansıması mutlaka enerji tüketiminin tüm gerçek maliyetlerinin piyasaya yansıtılmasıyla mümkün olabilecektir.

4. Tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği hedeflerine yönelik iş birliğini yeterli buluyor musunuz? Bu iş birliği nasıl geliştirilebilir?

Mimarın görevi yalnızca disiplinleri bir araya getirmek değil, enerji verimliliği hedeflerini tüm proje sürecinin ortak hedefi haline getirmektir. Verimlilik odaklı tasarım anlayışı benimsenmediği sürece disiplinler arası koordinasyon da istenilen düzeye ulaşamayacaktır.

Birçok alanda olduğu gibi enerji verimliliği alanında da teori, tasarım ve uygulama arasında bir kopukluk var. Maalesef tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği dahil birçok alanda yeterli iş birliği bulunmamaktadır. Özellikle tasarımcının biçimsel nitelik arayışları büyük oranda diğer paydaşlar tarafından gerekli önemi bulamamaktadır. İşbirliğini geliştirmenin en önemli unsurlarından biri, hedef birliği yapabilmek ve ortak bir başarı hedefine ulaşıp hep beraber bu başarıdan kazanç elde edebilmekle mümkün olabileceğini düşünüyorum. Bu da bizi ölçülebilir ve derecelendirilebilir bir enerji verimliliği değerlendirmesine götürmektedir. Başarılı proje ve uygulamaların motive edici düzeyde ödüllendirilebilmesi, bu iş birliğini önce herkes için gerekli kılar, sonra ise sonuca yönelik iş birliğinde gelişim sağlar diye düşünüyorum.

5. Enerji verimliliğinin artırılmasında en büyük sorumluluğun hangi paydaşlarda olduğunu düşünüyorsunuz? Mevcut süreçte hangi paydaşlar daha fazla sorumluluk üstlenmelidir?

Yukarıda açıklamıştım: öncelikle mevzuat düzenlemesi, doğru maliyetlendirme ve doğru teşviklerin piyasaya yansıtılması gerekiyor. Burada ise Hükümet ve Meclis önemli, ancak hükümet ve meclisin yalnız başına böyle bir süreci başlatıp sonuçlandırması beklenmez. Dolayısıyla meslek örgütlerinin, çevre örgütlerinin ve üniversitelerin daha fazla sorumluluk üstlenerek siyasi kurumlardan sonuç alıcı bir talepte bulunması önemlidir. Özetle, en büyük sorumluluk kamuda görünse de, yine de en büyük dönüşüm potansiyeli bu alanda en derin mesleki bilgiye sahip olan mimarlar ve mühendislerdedir.

6. Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları enerji verimli yapılaşmayı desteklemek için yeterli midir? Hangi düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır?

Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları kesinlikle yeterli değildir. Daha da ötesi, piyasa mevcut koşullarda enerji verimliliği çalışmalarını gereksiz, karşılığı olmayan bir çaba olarak görmektedir. Enerji verimliliği yasası geçmeli ve mutlak surette yenilenebilir enerji kurulumları binaların enerji verimliliği performanslarına göre izinlendirilmelidir. Binaların enerji verimlilikleri ölçülebilmeli ve derecelendirilmelidir. Bina performansına dayalı olarak binalar imar hakları dahil bir ödüllendirme mekanizması içinde olmalıdır.

Avrupa Birliği'nde olduğu gibi enerji kimlik belgesi yalnızca bir belge olmaktan çıkarılmalı; yapıların vergilendirilmesi, teşvikleri, kredi koşulları ve imar haklarıyla ilişkilendirilmelidir.

7. Üniversiteler, meslek odaları ve sektör, enerji verimliliği konusunda yeterli eğitim ve mesleki gelişim fırsatları sunuyor mu? Bu konuda neler yapılabilir?

Aslında eğitim bu işin ikinci aşamasında gerekli olacak bir durum. Öncelikle enerji verimliliği ihtiyaca fizibıl olarak cevap verebilecek bir alana dönüşebilmelidir. Bundan sonra tüm paydaşların projeye bağlı hangi enerji verimliliği stratejilerinin nasıl uygulanabileceği noktasında eğitim alması ve kendilerini bütüncül olarak geliştirebilmelidirler.

Eğitim yalnızca üniversitelerde verilmemelidir. Sürekli mesleki gelişim programları, sertifika eğitimleri ve uygulama odaklı atölyelerle tüm sektörün güncel bilgiye erişimi sağlanmalıdır. Özellikle enerji simülasyonları, yaşam döngüsü değerlendirmesi ve karbon hesaplama yöntemleri mimarlık pratiğinin doğal bir parçası haline gelmelidir.

8. Dijital teknolojiler (örneğin BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri) enerji verimli tasarım ve uygulama süreçlerinde yeterince kullanılmakta mıdır? Kullanımını artırmak için neler önerirsiniz?

BIM, enerji simülasyonları ve yapay zekâ destekli karar sistemleri henüz tasarım sürecinin doğal bir parçası haline gelmemiştir. Oysa bu teknolojiler farklı tasarım senaryolarını aynı anda değerlendirerek yatırım maliyeti, işletme maliyeti, karbon salımı ve kullanıcı konforunu birlikte analiz edebilmektedir. Özellikle yapay zekâ destekli çok kriterli karar verme sistemlerinin önümüzdeki yıllarda mimarlık pratiğinde önemli bir dönüşüm yaratacağını düşünüyorum.

9. Yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemeler enerji verimli yapı üretiminde yeterince değerlendiriliyor mu? Bunların daha etkin kullanımı nasıl sağlanabilir?

Şu anda değerlendirilmiyor, daha etkin kullanım için öncelikle bu alanda motivasyon sağlanmalıdır.

Yerel mimariyi kopyalamak yerine, onun iklime uyum sağlayan tasarım prensiplerini çağdaş teknolojilerle yeniden yorumlamak gerekir.

10. Sizce Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmayı yaygınlaştırmak için öncelikle atılması gereken somut adımlar nelerdir?

Bana göre Kuzey Kıbrıs'ta öncelikle atılması gereken adımlar şöyle sıralanabilir:

• Enerji Verimliliği Yasası'nın yürürlüğe girmesi,

• Zorunlu bina enerji performans değerlendirme sistemi kurulması,

• Performansa dayalı teşvik ve ödüllendirme mekanizmalarının oluşturulması,

• Enerji fiyatlarının gerçek çevresel maliyetleri içerecek şekilde yeniden düzenlenmesi,
• Yeni yapılarda pasif tasarım ilkelerinin zorunlu hale getirilmesi,

• Yapay zekâ destekli dijital tasarım ve performans analizlerinin yaygınlaştırılması.

Enerji verimliliği, yalnızca bina ölçeğinde değil; ülkenin enerji güvenliği, ekonomik rekabet gücü ve iklim değişikliğiyle mücadele politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmalıdır.

Bununla birlikte üç tema altında enerji verimliliği alanında yapılması gerekenler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

•Mimarın liderliği: Mimarın ilk tasarım kararlarıyla enerji performansını belirleyen ve disiplinleri ortak hedef etrafında birleştiren koordinatör rolü.

•Yaşam döngüsü yaklaşımı: Enerji verimliliğinin yalnızca işletme enerjisi değil, gömülü karbon, malzeme kullanımı ve yaşam döngüsü maliyetleriyle birlikte değerlendirilmesi gerektiği.

•Performans odaklı politika: Kural temelli zorunluluklar yerine ölçülebilir bina performansına dayalı teşvik, derecelendirme ve ödüllendirme sistemlerinin kurulması.

Ali YAPICIOĞLU
Yüksek Mimar, AIA (American Institute of Architects)

Ali Yapıcıoğlu'nun eğitimi ve deneyimi birçok ülke ve bölgeyi kapsıyor. 2001 yılında Rick ile I.S:A'yı (in.site:architecture) kurmadan önce, New York, Kansas ve New Mexico'da çeşitli firmalarda çalışmış ve memleketi olan Kıbrıs'ta çocukluğundan beri aile mesleği olan inşaatlarda görev yapmıştır. Ali Yapıcıoğlu, I.S.A.'nın tasarım-inşaat çalışmalarında ve şehir merkezindeki binaların satın alınması ve yenilenmesinde aktif rol almıştır. Detaylara, genel tasarımın bir uzantısı olarak büyük önem veriyor ve bu konuda çalışmalarını ISA'nın USA, Kanada, Türkiye, KKTC ve Madagaskar'daki projelerinde geliştiriyor. (Ekoyapi makalesine bakınız (Türkçe): Teknoloji Bizi Esir Alıyor; Mimari Bizi Yeniden Bağlıyor)

1. Yapı projelerinde enerji verimliliği sizce hangi aşamada ve hangi paydaşlar tarafından enerji verimliliği ele alınmalıdır? Mevcut uygulamaları yeterli buluyor musunuz?

Pek detaylı bir bilgim yok ama KKTC'de zorunlu bir yönetmenlik olmadığını biliyorum. Enerji verimliliği KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı, KIBTEK, KTMMOB ve Müteahhitler Birliği tarafından incelenmelidir.

2. Enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen başlıca engeller nelerdir? (Maliyet, mevzuat, bilgi eksikliği, zaman baskısı, kullanıcı beklentileri vb.)

Halkımızın ve tüketicilerin enerji verimliliği konusunda bilgilerini geliştirmek bence en büyük eksikliklerden biridir.

3. İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalık nasıl artırılabilir?

Bazı kullanıcılar binalarının enerji verimliliğini artırmak için sonradan geliştirmeler yapıyorlar, ama eğer enerji verimliliği yönetmenliği tüm binalar için geçerli olsa, inşaat sürecinde bu yapılır ve sonradan yüksek fiyatlara mal olacak tadilat inşaat sürecinde belki de maliyetin yarısı kadar olacaktır. Farkındalık yönetmenlik ve eğitim ile olur.

4. Tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği hedeflerine yönelik işbirliğini yeterli buluyor musunuz? Bu işbirliği nasıl geliştirilebilir?

Meslektaşlar arasında bu konuşmalar oluyor ama daha ileriye gidemiyor. Enerji verimliliği tartışmaları umarım bir gün yönetmeliğe döner çünkü dünyamızda iklim değişikliğini ve etkilerini çok iyi hissedebiliyoruz son yıllarda.

5. Enerji verimliliğinin artırılmasında en büyük sorumluluğun hangi paydaşlarda olduğunu düşünüyorsunuz? Mevcut süreçte hangi paydaşlar daha fazla sorumluluk üstlenmelidir?

KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı, KTMMOB ve Tüketiciler Birliği.
Binalarda enerji verimliliğini artırmak için yönetmenlik şart. Bunun önceliği Enerji Bakanlığı ve KTMMOB'da; yerel yönetimler de bu safhada söz sahibi olmalıdır, çünkü yapılacak tadilatlar konusunda yerel yönetimler izin veren mercidir.

6. Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları enerji verimli yapılaşmayı desteklemek için yeterli midir? Hangi düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır?

Mevcut mevzuatta ne gibi bir yapılandırma olduğunu bilmiyorum ama EU destekli bazı projeler olduğunu duydum, fakat bunların genelde enerji verimliliğine holistik bir yaklaşım olmadığını, sadece yenilenebilir enerji kaynakları için yapılan teşvikler olduğunu duydum. Binalar için enerji verimliliğinin tasarım sürecinden başlayıp inşaatın tüm aşamalarında göze alınması ve değişik fonksiyonlu binalarda değişik kurallar/yönetmelikler olmasının eğitimden başka bir şekilde ikna edici olması biraz zor gibi.

7. Üniversiteler, meslek odaları ve sektör, enerji verimliliği konusunda yeterli eğitim ve mesleki gelişim fırsatları sunuyor mu? Bu konuda neler yapılabilir?

Benim üyesi olduğum KKTC Mimarlar Odası'nda yapılan yayınlarda bu konu periyodik olarak gündeme geliyor. Ülke çapında başka ne gibi yapıştırmaların olduğunu bilmiyorum. Üniversitelerde mimarlık ve mühendislik fakültelerinde enerji ve dolaylı olarak, çevreci ve dolaylı olarak sürdürülebilirlik eğitiliyor ama yukarıda da belirttiğim gibi eğer bir yönetmelik yok ise bu sadece tekil olarak bir sorumluluğa dönüyor.

8. Dijital teknolojiler (örneğin BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri) enerji verimli tasarım ve uygulama süreçlerinde yeterince kullanılmakta mıdır? Kullanımını artırmak için neler önerirsiniz?

Bu konularda pek detaylı bilgim yok ama çok geliştirilmiş modellerin yapıldığına şahit oldum. Tabii bunlar yönetmenlikteki verilere göre yapılan modeller. Genel olarak bir veri sınırı yoksa, hangi yönetmeliğe ve hangi veriye göre model yapılmalıdır? Benim ayrıca mimarlık yaptığım USA'da, ben ve ofisimizdeki meslektaşlarım her 2 yılda bir revizesi olan enerji yönetmenliği için kurs mecburiyetimiz var ve hemen hemen tüm mimarlar kendi YEREL bölgesinde temel, duvar, çatı vb. alanlarda MİNİMUM yalıtım değerinin ne olduğunu ve nasıl tasarlanacağını artık sorgulamadan, tasarım sürecinin bir parçası olarak otomatik olarak modellemeler yapıyor.

9. Yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemeler enerji verimli yapı üretiminde yeterince değerlendiriliyor mu? Bunların daha etkin kullanımı nasıl sağlanabilir?

Bazı meslektaşlarımız bu konuda bilgili ve tasarımlarına yerel malzemeleri ve iklim koşullarını entegre ediyorlar. Ama bence sayı olarak yeterli değil. Mimarlığın büyük bir oranın yap-sat olduğu bir ekonomide bu çok büyük bir unsur olmamakla birlikte son zamanlarda bazı gelişmelere yerel malzeme ve iklim koşullarının öne çıktığı tasarımlar görüyorum ve bu beni çok mutlu ediyor.

Yerel malzemeler, iklim koşullarının tasarıma entegrasyonu ve enerji verimliliği vb. unsurların ölçülebilir bir sistem ile gözetlenmesi, test yapılarak teşvik verilmesi, bu gibi tasarımların artırılmasına öncülük verecektir. LEED ve BREEAM gibi binaların ne kadar çevreci ve sürdü-

rülebilir olduğunu değerlendirmek için dünyada kullanılan en iyi iki sistemi örnek alabiliriz.
10. Sizce Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmayı yaygınlaştırmak için öncelikle atılması gereken somut adımlar nelerdir?

Bunu değerlendirmek için, yöremiz için toplanan iklimsel veriler ile ilmi araştırmalar ve çalışmalar sonucunda oluşturulan veri tabanına göre yönetmenlik yapılması gerekiyor. Yani, averaj iklimsel koşulların datasına göre, temelden çatıya kadar ısı kazancı ve kaybı değerlerine göre, ilmi bir dokümana göre, değişik fonksiyonlardaki yapıların minimum değerlerinin belirlenmesi gerekiyor. Bir fabrikanın ve bir konutun ısı kazancı ve kaybı değerleri farklı olmalıdır.

Gaye ŞENYAŞA, Dr.
Yüksek Mimar

Doğu Akdeniz Üniversitesi 2001 Mimarlık lisans ve 2003 yüksek lisans mezunudur. 2004-2014 yılları arasında Türkiye'de hem çeşitli firmalarda hem de ortağı olduğu firmada proje tasarım ve uygulama alanlarında hizmet vermiştir. 2009 yılında Revit-BIM ile tanışmış ve aktif olarak kullanmaya başlamıştır. BIM konusuna olan ilgisi 2014 yılında bu alanda doktora araştırma çalışmaları ile devam etmiş ve 2025 haziran ayında başarıyla sonlanmıştır. 2014'ten bu yana KKTC'de çeşitli projelere danışmanlık vermekte aynı zamanda DAÜ Mimarlık Bölümü'nde kesintisiz olarak öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. 2019 yılından beri de KTMMOB bünyesinde belirli aralıklarla BIM eğitimleri vererek mimarların mesleki gelişimine katkıda bulunmuştur. Bunu yanı sıra, son dönemde yerel bir inşaat firmasının BIM tabanlı dijital dönüşüm sürecine danışman olarak katkı sağlamaktadır. İlgi ve araştırma alanları mimarlık, mühendislik ve inşaat sektörünün dijitalleşmesi, yapay zekâ entegrasyonu, meslekler arası işbirliği ve yönetim stratejileri üzerine yoğunlaşmıştır.

1. Yapı projelerinde enerji verimliliği sizce hangi aşamada ve hangi paydaşlar tarafından öncelikli olarak ele alınmalıdır? Mevcut uygulamaları yeterli buluyor musunuz?

Enerji verimliliği, tasarımın sonunda kontrol edilen teknik bir kriter değil, projenin başlangıcında yön veren temel tasarım kararlarından biridir. Yapının yönlenmesi, kütle organizasyonu, bina kabuğu, malzeme tercihleri ve mekanik sistemlere ilişkin kararlar daha konsept tasarım aşamasında şekillenir ve bunlar, yapının kullanım ömrü boyunca göstereceği enerji performansını büyük ölçüde belirler. Bu nedenle enerji verimliliğini yalnızca mimarın ya da makina mühendisinin sorumluluğu olarak görmek doğru değildir. İşverenin ortaya koyduğu hedeflerden başlayarak mimarlar, mühendisler, danışmanlar ve uygulama ekibi aynı hedef doğrultusunda hareket etmelidir. Ancak bu sürecin koordinasyonunda mimarın ayrı bir yeri olduğunu düşünüyorum. Çünkü mimar, farklı disiplinlerden gelen teknik verileri tasarım kararlarına dönüştüren ve tüm süreci bir arada değerlendirebilen kişidir. Bugün uygulamaya baktığımızda ise enerji verimliliğinin çoğu projede hâlâ tasarımın başlangıç kriterlerinden biri olarak ele alınmadığını görüyoruz. Çoğu zaman proje belirli bir olgunluğa ulaştıktan sonra, mevzuatın gerekliliklerini karşılamak veya teknik sorunları çözmek amacıyla gündeme geliyor. Oysa en büyük kazanımlar, kararların henüz değiştirilebilir olduğu erken tasarım aşamasında elde edilir. Bu nedenle enerji verimliliğini sonradan eklenen bir özellik olarak değil, tasarım sürecini yönlendiren temel bir yaklaşım olarak benimsememiz gerekiyor. Özellikle BIM tabanlı bütünleşik çalışma süreçleri, farklı disiplinlerin aynı model üzerinde erken aşamada birlikte çalışmasına ve tasarım alternatiflerini henüz proje gelişirken değerlendirmesine olanak tanıyor. Bana göre bu yaklaşım yalnızca enerji performansını iyileştirmiyor; aynı zamanda daha sağlıklı karar alınmasını, proje sürecinin daha verimli yönetilmesini ve ekipler arasındaki iş birliğinin güçlenmesini de sağlıyor.

2. Enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen başlıca engeller nelerdir? (Maliyet, mevzuat, bilgi eksikliği, zaman baskısı, kullanıcı beklentileri vb.)

Enerji verimliliği söz konusu olduğunda ilk akla gelen engel genellikle maliyet oluyor. Oysa proje süreçlerine yakından baktığımızda, asıl sorunun çoğu zaman karar alma süreçleriyle ilgili olduğunu görüyoruz. Enerji performansını doğrudan etkileyen pek çok karar, projenin erken aşamalarında yeterince analiz edilmeden veya ilgili paydaşlar birlikte değerlendirme yapmadan alınabiliyor. Bu durum, enerji verimliliğini destekleyecek birçok seçeneğin daha

proje tamamlanmadan elenmesine neden oluyor. Elbette ekonomik koşullar, bilgi eksikliği, zaman baskısı ve mevcut mevzuatın uygulamadaki etkisi bu süreci doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer alıyor. Özellikle yatırım kararlarının çoğunlukla ilk yapım maliyetine göre şekillenmesi, işletme giderleri ve yaşam döngüsü boyunca elde edilecek kazanımların geri planda kalmasına yol açıyor. Bunun yanında, tasarım alternatiflerini nesnel verilerle değerlendirecek analizlerin yeterince kullanılmaması da karar kalitesini sınırlıyor. Oysa günümüzde farklı seçenekleri proje henüz gelişme aşamasındayken karşılaştırabilecek yöntemlere sahibiz. Bu nedenle enerji verimliliğinin önündeki en büyük engelin teknik imkânların yetersizliği olduğunu düşünmüyorum. Bence asıl ihtiyaç, proje paydaşlarının ortak hedefler doğrultusunda çalıştığı, kararların veriye dayalı olarak değerlendirildiği ve uzun vadeli kazanımların kısa vadeli maliyet kaygılarının önüne geçebildiği bir proje kültürünün yaygınlaşmasıdır.

3. İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalık nasıl artırılabilir?

Son yıllarda enerji verimliliği konusunda belirgin bir farkındalık oluştuğunu söyleyebiliriz. Özellikle artan enerji maliyetleri ve iklim değişikliğinin etkileri, bu konunun daha fazla gündeme gelmesini sağladı. Ancak farkındalığın artması, karar verme alışkanlıklarının aynı hızda değiştiği anlamına gelmiyor. Bugün hâlâ birçok projede yatırım kararları ilk yapım maliyeti üzerinden şekilleniyor; işletme giderleri, bakım maliyetleri ve yapının uzun vadeli performansı ise çoğu zaman ikinci planda kalıyor. Kullanıcılar açısından bakıldığında ise enerji verimliliği çoğunlukla düşük enerji faturalarıyla ilişkilendiriliyor. Oysa iyi tasarlanmış enerji verimli bir yapı; daha sağlıklı iç mekânlar, daha yüksek konfor ve daha nitelikli bir yaşam ortamı da sunuyor. Bu bakış açısının değişebilmesi için yalnızca daha fazla bilgi üretmek yeterli değil; bu bilginin karar süreçlerine yansıyabilmesi gerekiyor. Bence burada en etkili yöntem, başarılı uygulamaların görünür hale getirilmesi ve elde edilen sonuçların somut verilerle paylaşılmasıdır. Bir yapının sağladığı enerji tasarrufu, kullanıcı memnuniyeti veya işletme maliyetlerindeki iyileşme ortaya konulduğunda, enerji verimliliği soyut bir kavram olmaktan çıkıp ölçülebilir bir yatırım değerine dönüşür. Özellikle tasarım sürecinde yapılan performans analizlerinin işverenlerle paylaşılması, kararların kişisel tercihler yerine nesnel verilere dayanmasını sağlayacaktır. Farkındalığın kalıcı olarak gelişmesi de ancak enerji verimliliğinin ek bir maliyet değil, yapının ekonomik değerini ve kullanıcı yaşam kalitesini artıran bir yatırım olarak görülmesiyle mümkün olacaktır.

4. Tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği hedeflerine yönelik iş birliğini yeterli buluyor musunuz? Bu iş birliği nasıl geliştirilebilir?

Açıkçası mevcut iş birliğini yeterli bulmuyorum. Bunun nedeni ekiplerin bir araya gelmemesi değil; çoğu projede birlikte çalışıyor gibi görünmelerine rağmen, kararların hâlâ büyük ölçüde birbirinden bağımsız alınması. Mimar, mühendis ve uygulama ekibi çoğu zaman kendi uzmanlık alanı içinde en doğru çözümü üretmeye çalışıyor. Ancak enerji verimliliği, tek bir disiplinin kendi başına çözebileceği bir konu değil. Yapının enerji performansını belirleyen kararlar, farklı uzmanlık alanlarının birbirini beslediği bir süreç içinde gelişiyor. Sahada sık karşılaştığımız durumlardan biri de, enerji performansını etkileyen pek çok kararın proje ilerledikten sonra yeniden ele alınmak zorunda kalmasıdır. Bu hem zaman kaybına hem de gereksiz maliyet artışlarına neden oluyor. Oysa proje hedefleri daha başlangıçta ortaklaşa tanımlandığında ve tüm paydaşlar sürece erken aşamada dahil edildiğinde, birçok sorun ortaya çıkmadan çözülebilir. Bu noktada BIM tabanlı çalışma yaklaşımının önemli bir katkı sağladığını düşünüyorum. Ancak burada asıl değer, üç boyutlu model üretmekten çok, farklı disiplinlerin aynı bilgi ortamı üzerinden çalışabilmesi ve kararların ortak bir zemin üzerinde geliştirilebilmesidir. Sonuçta teknoloji, iş birliğini kolaylaştıran güçlü bir araçtır; ancak tek başına yeterli değildir. Kalıcı bir değişim için açık iletişimi destekleyen, bilgi paylaşımını teşvik eden ve ortak hedefler etrafında çalışmayı doğal hale getiren bir proje kültürüne ihtiyaç var. Bana göre enerji verimliliği de tam olarak böyle bir çalışma kültürünün ürünü olarak ortaya çıkıyor.

5. Enerji verimliliğinin artırılmasında en büyük sorumluluğun hangi paydaşlarda olduğunu düşünüyorsunuz? Mevcut süreçte hangi paydaşlar daha fazla sorumluluk üstlenmelidir?

Enerji verimliliğini tek bir paydaşın sorumluluğu olarak değerlendirmek doğru olmaz. İşverenin ortaya koyduğu hedefler, mimarın tasarım yaklaşımı, mühendislerin geliştirdiği teknik

çözümler, yüklenicinin uygulama kalitesi ve yapıyı kullananların kullanım alışkanlıkları aynı sonuca etki eder. Zincirin herhangi bir halkasındaki eksiklik, projenin genel performansını doğrudan etkiler. Bununla birlikte, mimarın bu süreçte farklı bir konumu olduğunu düşünüyorum. Çünkü mimar, yalnızca bina tasarlamaz; farklı disiplinlerden gelen bilgi ve beklentileri tasarım sürecinde bir araya getirerek ortak bir hedef doğrultusunda yönlendirir. Bu nedenle enerji verimliliği hedeflerinin proje boyunca korunmasında mimarın koordinasyon ve liderlik rolü oldukça belirleyicidir. Ancak bu liderlik, tüm sorumluluğu üstlenmek anlamına gelmez. Aksine, her paydaşın doğru zamanda ve doğru bilgiyle sürece katkı vermesini sağlayacak bir çalışma ortamı oluşturmayı ifade eder. Diğer taraftan, işverenlerin de bu dönüşümde daha aktif bir rol üstlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Projenin hedeflerini belirleyen taraf olarak, yalnızca ilk yatırım maliyetine değil, yapının kullanım süresince sağlayacağı ekonomik ve çevresel kazanımlara da odaklanmaları büyük önem taşıyor. Kamu kurumlarının ise güncel düzenlemeler, teşvik mekanizmaları ve etkin denetimlerle bu süreci desteklemesi gerekiyor. Sonuç olarak enerji verimliliği, görevlerin tek tek yerine getirilmesiyle değil; tüm paydaşların aynı hedef doğrultusunda hareket ettiği iyi yönetilmiş bir proje süreciyle mümkün olabilir.

6. Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları enerji verimli yapılaşmayı desteklemek için yeterli midir? Hangi düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır?

Enerji verimliliği konusunda çeşitli yasal düzenlemelerin ve stratejik hedeflerin bulunması kuşkusuz önemli bir başlangıçtır. Ancak bu alandaki başarıyı yalnızca mevzuatın varlığıyla değerlendirmek yeterli değildir. Asıl belirleyici olan, bu düzenlemelerin tasarım, uygulama ve yapı kullanım süreçlerine ne ölçüde yansıdığıdır. Kâğıt üzerinde doğru tanımlanmış kuralların, uygulamada karşılık bulmadığı sürece beklenen dönüşümü sağlaması kolay değildir. Bana göre bundan sonraki süreçte odaklanılması gereken konu, yeni kurallar üretmekten çok mevcut düzenlemelerin etkinliğini artırmaktır. Enerji verimliliğini teşvik eden uygulamaların desteklenmesi, denetim mekanizmalarının performansı esas alacak şekilde güçlendirilmesi ve iyi örneklerin görünür hale getirilmesi bu dönüşümü hızlandıracaktır. Aynı zamanda, tasarım sürecinde farklı disiplinlerin birlikte çalışmasını kolaylaştıran yaklaşımların da mevcut sistem içinde daha fazla karşılık bulması gerektiğini düşünüyorum. Enerji verimliliği, yalnızca uyulması gereken teknik kurallar bütünü olarak görülmemelidir. Esas amaç, daha nitelikli, daha sağlıklı ve daha sürdürülebilir yapılar üretmektir. Mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları da bu hedefi destekleyen araçlar olarak ele alındığında gerçek anlamda değer üretmeye başlayacaktır.

7. Üniversiteler, meslek odaları ve sektör, enerji verimliliği konusunda yeterli eğitim ve mesleki gelişim fırsatları sunuyor mu? Bu konuda neler yapılabilir?

Son yıllarda bu konuda önemli bir hareketlilik olduğunu görüyoruz. Üniversiteler, meslek odaları ve sektör tarafından düzenlenen eğitimler, seminerler ve çeşitli etkinlikler sayesinde enerji verimliliği artık daha görünür bir gündem haline geldi. Ancak bu çalışmaların, mesleki pratiği dönüştürecek ölçüde yaygın ve süreklilik gösterdiğini söylemek henüz mümkün değil. Çünkü enerji verimliliği, yalnızca belirli teknik bilgilerin aktarılmasıyla kazanılabilecek bir yetkinlik değil; tasarım düşünme biçiminin bir parçası haline gelmesi gereken bir yaklaşım. Bu nedenle eğitimin, teorik bilgiyi aktarmanın ötesine geçmesi gerektiğini düşünüyorum. Öğrencilerin ve meslek insanlarının, enerji verimliliğini gerçek proje süreçleri içinde deneyimleyebilecekleri, farklı disiplinlerle birlikte çalışabilecekleri ve tasarım kararlarının sonuçlarını değerlendirebilecekleri öğrenme ortamlarına ihtiyaç var. Özellikle üniversite-sektör işbirliklerinin güçlendirilmesi, bu açıdan önemli bir fırsat sunabilir. Akademik bilgi ile uygulama deneyimi birbirini beslediğinde, hem eğitim daha güçlü hale gelir hem de sektörün ihtiyaçlarına daha hızlı karşılık verilebilir. Bugün enerji verimliliğini belirli bir uzmanlık alanı olarak değil, mimarlık pratiğinin doğal bir bileşeni olarak ele almamız gerekir. Bu bakış açısı eğitim sürecine ne kadar erken yerleşirse, meslek hayatında alınacak kararların niteliği de o ölçüde değişecektir. Bence kalıcı dönüşümün anahtarı, yeni teknolojileri öğretmekten önce, bu düşünme biçimini kazandırabilmektir.

8. Dijital teknolojiler (örneğin BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri) enerji verimli tasarım ve uygulama süreçlerinde yeterince kullanılmakta mıdır? Kullanımını artırmak için neler önerirsiniz?

Dijital teknolojiler, enerji verimli yapı üretimi açısından önemli fırsatlar sunuyor. Ancak Kuzey

Kıbrıs'taki mevcut uygulamalara baktığımızda, bu araçların henüz tasarım ve proje yönetim süreçlerinin doğal bir parçası haline geldiğini söylemek güç. BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri gibi teknolojiler yaygın olarak kullanılmadığı için, enerji performansını etkileyen birçok karar hâlâ deneyime ve geleneksel çalışma yöntemlerine dayanıyor. Oysa bu araçlar, farklı tasarım alternatiflerini daha proje başlangıcında karşılaştırmaya ve kararları somut verilerle desteklemeye imkân tanıyor. BIM konusunda en sık karşılaştığım yanlış algı, onun yalnızca üç boyutlu model üretmeye yarayan bir yazılım olarak görülmesidir. Oysa BIM'in gerçek gücü, farklı disiplinlerin aynı bilgi ortamı üzerinden birlikte çalışmasına olanak sağlamasıdır. Enerji verimliliği gibi birçok değişkenin aynı anda değerlendirilmesini gerektiren projelerde bu yaklaşım, daha bilinçli ve daha sağlıklı kararlar alınmasını mümkün kılar. Böylece tasarım süreci, sorunlara sonradan çözüm üreten bir yapıdan çıkar; olası riskleri daha ortaya çıkmadan öngörebilen ve alternatifleri karşılaştırabilen bir sürece dönüşür. Dijital teknolojilerin yaygınlaşabilmesi için yalnızca yazılım yatırımı yapmak yeterli değildir. Aynı zamanda bu araçları etkin kullanabilecek insan kaynağının yetiştirilmesi, kurumların çalışma süreçlerini buna göre geliştirmesi ve farklı disiplinler arasında iş birliğini destekleyen bir çalışma kültürünün oluşturulması gerekir. Bana göre dijital dönüşümün gerçek karşılığı da tam olarak budur. Teknoloji, ancak doğru süreçler ve doğru ekiplerle buluştuğunda gerçek değer üretir; enerji verimliliği hedeflerine ulaşmada da en güçlü katkıyı bu şekilde sağlayabilir.

9. Yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemeler enerji verimli yapı üretiminde yeterince değerlendiriliyor mu? Bunların daha etkin kullanımı nasıl sağlanabilir?

Yerel iklim koşulları ve geleneksel mimari bilgi, enerji verimli yapı tasarımı için önemli bir birikim sunuyor. Geçmişte inşa edilen yapılara baktığımızda; yönlenme, doğal havalandırma, gölgeleme elemanları, avlu kullanımı ve malzeme tercihleri gibi birçok kararın, herhangi bir mekanik sisteme ihtiyaç duymadan iklimle uyumlu yaşam koşulları oluşturmayı hedeflediğini görüyoruz. Bugün bu yaklaşımların önemli bir kısmı hâlâ güncelliğini koruyor. Ancak çoğu zaman çağdaş tasarım sürecini besleyen teknik bilgiler olarak değil, daha çok estetik ya da kültürel bir mirasın parçası olarak değerlendiriliyor. Bence burada yapılması gereken, geleneksel çözümleri olduğu gibi tekrar etmek değil; arkasındaki tasarım mantığını doğru okuyabilmek. Günümüzün ihtiyaçları, kullanıcı beklentileri ve yapı teknolojileri geçmişten farklı. Bu nedenle geleneksel mimarlığın sunduğu deneyimi çağdaş tasarım anlayışıyla birlikte yeniden yorumlamak gerekir. Yerel iklim verileri, pasif tasarım ilkeleri ve güncel performans analizleri birlikte değerlendirildiğinde, hem bulunduğu yere daha iyi uyum sağlayan hem de daha az enerji tüketen yapılar üretmek mümkün olacaktır. Sonuçta enerji verimli mimarlık, geçmiş ile gelecek arasında bir tercih yapmak anlamına gelmiyor. Asıl mesele, yerel bilgi birikimini günümüz teknolojileri ve bilimsel yöntemleriyle birlikte değerlendirebilmek. Bana göre sürdürülebilir ve iklime duyarlı mimarlığın en güçlü potansiyeli de tam olarak burada yatıyor.

10. Sizce Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmayı yaygınlaştırmak için öncelikle atılması gereken somut adımlar nelerdir?

Bana göre ilk yapılması gereken, enerji verimliliğini teknik bir gereklilik olarak değil, iyi mimarlığın temel ölçütlerinden biri olarak kabul etmektir. Bu bakış açısı yerleşmeden atılacak her adım, ister istemez sınırlı kalacaktır. Çünkü enerji verimli yapılar, yalnızca doğru malzemelerin seçilmesiyle ya da yeni teknolojilerin kullanılmasıyla ortaya çıkmıyor; tasarım kararlarından uygulamaya kadar uzanan bütün sürecin aynı hedef doğrultusunda yönetilmesini gerektiriyor. Bu dönüşümün gerçekleşebilmesi için kamu, üniversiteler, meslek odaları ve özel sektörün birbirinden bağımsız değil, ortak bir vizyon çerçevesinde hareket etmesi gerektiğini düşünüyorum. Eğitim faaliyetlerinin güçlendirilmesi, başarılı uygulamaların görünür hale getirilmesi ve enerji performansını ön plana alan tasarım anlayışının teşvik edilmesi bu süreci hızlandıracaktır. Bunun yanında, dijital teknolojilerin ve performans analizlerinin tasarım süreçlerine daha fazla entegre edilmesi de kararların bilimsel verilere dayanmasına önemli katkı sağlayacaktır. Kuzey Kıbrıs, iklimi, ölçeği ve güçlü mimarlık birikimi sayesinde aslında önemli bir avantaja sahip. Bu potansiyeli değerlendirebilmek için yeni bir anlayış geliştirilmesi gerekiyor. Enerji verimliliği yalnızca daha az enerji tüketen yapılar üretmek olarak değil; doğal kaynakları daha bilinçli kullanan, kullanıcı konforunu önceleyen ve bulunduğu çevreyle uyum kuran nitelikli yapılar tasarlamanın ayrılmaz bir parçası olarak görülmelidir. Bence asıl dönüşüm de burada başlayacaktır çünkü enerji verimliliği, sonunda ulaşılacak bir hedef değil; aslında tasarım sürecinin en başında verilen doğru kararların doğal sonucudur.

Doğan SAHİR
Mimar, EKSEN Mimarlık, Proje ve Danışmanlık Bürosu

ODTÜ Mimarlık Fakültesi mezunu mimardır. 1976'dan beri mimarlık, sürdürülebilir yapı tasarımı ve çevre alanlarında çalışmaktadır.

Kurduğu Eksen Mimarlık Bürosu'nda çok sayıda kamu, turizm, eğitim, sanayi ve konut projesine imza atmış; YDÜ'de öğretim üyeliği, "Tasarım ve Geliştirme Merkezi"nde koordinatör mimar ve üst düzey yöneticilik (5 Yönetim Kurulu Başkanlıkları ve Mütevelli Heyeti Başkan Vekilliği) görevlerinde bulunmuştur.

"Cyprus Institute – NESTER School"da 3 yıl "Yenilenebilir Enerji" ve "Yeşil Binalar" konularında uzmanlık eğitimleri almış, ayrıca sertifikalı, ISO 9001 ve ISO 14001 danışmanıdır. Mimarlar Odasında 11 yıl görev ve 3 dönem Oda Başkanlığı yaptı. Odanın görevlendirdiği 2 yarışmada "Jüri Üyeliği" yanısıra, birçok "Bilirkişi" hizmetlerini gerçekleştirdi. İki toplumlu "12 Geleneksel Kıbrıs Evi" kitabının yazarlarından biridir.

Kıbrıs Sivil Toplum Örgütleri Ağı Kurucu Başkanlığı ve çeşitli ulusal platformlarda yöneticilik yapmıştır. İki toplumlu "Kıbrıs Çevre Paydaşları Formu"da yer almış, Birleşmiş Milletler Çevre Genel Kurulu, Habitat, COP ve Green Week gibi uluslararası toplantılarda Kıbrıs'ı temsil etmiş; kültürel miras, mimarlı, sürdürülebilir kalkınma ve çevre politikaları üzerine çok sayıda konferans vermiştir. Şu anda "İki Toplumlu Çevre Teknik Komitesi" üyesidir. Halen mimarlık mesleğini icra etmektedir.

1. Yapı projelerinde enerji verimliliği sizce hangi aşamada ve hangi paydaşlar tarafından öncelikli olarak ele alınmalıdır? Mevcut uygulamaları yeterli buluyor musunuz?

Yapı projelerinde enerji verimliliği bence tüm hangi aşamalarda yani tasarım, uygulama, ve kullanım aşamalarında ele alınmalıdır. Paydaşlar arasında öncelikle mimarlar tarafından ele alınmalıdır.

Enerji verimliliği, bir yapının tasarım sürecinin en başında, daha arsa seçimi ve ilk konsept kararları alınırken ele alınmalıdır. Bu konu, yalnızca mekanik veya elektrik projelerinin çözmesi gereken teknik bir ayrıntı değil,mimari tasarımın temel bileşenlerinden biridir. Yapının yönlenmesi, kütle organizasyonu, bina kabuğu, doğal aydınlatma, doğal havalandırma, gölgeleme elemanları ve malzeme seçimi gibi kararlar, ilerleyen aşamalarda alınacak mekanik sistem kararlarından çok daha büyük ölçüde enerji tüketimini belirlemektedir.

Kuzey Kıbrıs'ta ise enerji verimliliği çoğu projede tasarımın başlangıcında değil, ruhsat aşamasına yaklaşırken veya mekanik tesisat projeleri hazırlanırken gündeme gelmektedir. Bu durum, enerji verimliliğinin proje hedefi olmaktan çok, yerine getirilmesi gereken teknik bir gereklilik olarak görülmesine neden olmaktadır.

Başarılı sonuçlar elde edebilmek için mimar, statik, mekanik ve elektrik mühendisleri, enerji uzmanları, yatırımcı ve uygulayıcı yüklenicilerin proje başlangıcından itibaren ortak hedeflerle birlikte çalışması gerekmektedir. Entegre tasarım yaklaşımı benimsenmeden yüksek enerji performansına sahip yapılar üretmek mümkün değildir.

Mevcut uygulamalar bu açıdan yeterli değildir. Özellikle kamu projelerinde ve konut sektöründe enerji performansı çoğu zaman maliyet baskısı nedeniyle ikinci planda kalmaktadır. Tasarım sürecinin erken aşamalarında enerji performans analizlerinin zorunlu hale getirilmesi, disiplinler arası koordinasyonun güçlendirilmesi ve ruhsat süreçlerinde enerji verimliliği kriterlerinin daha etkin şekilde değerlendirilmesi önemli bir ihtiyaçtır.

Mevcut uygulamaları ise çok yetersiz buluyorum.

2. Enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen başlıca engeller nelerdir? (Maliyet, mevzuat, bilgi eksikliği, zaman baskısı, kullanıcı beklentileri vb.)

Enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen başlıca engeller yukarıda belirtilen maliyet, mevzuat, bilgi eksikliği, zaman baskısı ve kullanıcı beklentilerinin tümüdür.

Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen en önemli engel, enerji verimliliğinin yatırım maliyetini artıran bir unsur olarak görülmesidir. Oysa yaşam döngüsü maliyetleri dikkate alındığında enerji verimli yapılar uzun vadede önemli ekonomik avantajlar sağlamaktadır. Ancak yatırımcıların büyük bölümü ilk yatırım maliyetine odaklandığından, enerji verimliliği sağlayacak çözümler çoğu zaman proje kapsamından çıkarılmaktadır.

Bunun yanında, enerji performansına ilişkin güncel ve uygulanabilir mevzuatın yetersizliği, etkin denetim mekanizmalarının bulunmaması ve teşvik sistemlerinin sınırlı olması da önemli engeller oluşturmaktadır. Enerji verimliliği çoğu zaman yasal bir zorunluluk veya kalite göstergesi olarak değil, isteğe bağlı bir tercih olarak değerlendirilmektedir.

Sektörde görev alan birçok paydaşın enerji verimli tasarım konusunda yeterli teknik bilgiye ve deneyime sahip olmaması da karar süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Özellikle enerji modellemesi, bina kabuğu performansı, pasif tasarım stratejileri ve yaşam döngüsü maliyet analizi gibi konular proje süreçlerinde yeterince kullanılmamaktadır.

Diğer önemli engeller arasında disiplinler arası koordinasyon eksikliği, kısa sürede proje tamamlama baskısı, enerji verimli yapı malzemelerine ve teknolojilerine erişimde yaşanan sınırlılıklar ile kullanıcıların enerji verimliliği konusunda yeterli bilinç düzeyine sahip olmaması yer almaktadır. Konut alıcıları ve yatırımcılar çoğu zaman binanın enerji performansından çok ilk satış fiyatına, kullanım alanına ve estetik özelliklerine öncelik vermektedir.

Bu engellerin aşılabilmesi için enerji performans standartlarının güçlendirilmesi, ruhsat süreçlerinde enerji verimliliğinin etkin biçimde denetlenmesi, ekonomik teşvik mekanizmalarının geliştirilmesi, meslek içi eğitimlerin yaygınlaştırılması ve toplumda enerji verimli yapıların uzun vadeli ekonomik ve çevresel faydalarına yönelik farkındalığın artırılması gerekmektedir. Böylece enerji verimliliği, ek maliyet oluşturan bir seçenek olmaktan çıkarak, kaliteli yapı üretiminin ayrılmaz bir parçası haline gelebilecektir.

3. İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalık nasıl artırılabilir?

İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyini yetersiz buluyorum.

İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyinin henüz istenilen seviyede olduğu söylenemez. Karar süreçlerinde hâlâ ilk yatırım maliyeti ön planda tutulmakta; enerji tüketiminde sağlanacak uzun vadeli tasarruflar, kullanıcı konforu, yapı ömrü boyunca oluşacak işletme giderleri ve çevresel kazanımlar çoğu zaman yeterince dikkate alınmamaktadır. Bu durum, enerji verimliliğini stratejik bir yatırım yerine ek maliyet olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Bu farkındalığın artırılabilmesi için öncelikle enerji verimli yapıların ekonomik faydalarının somut verilerle ortaya konulması gerekmektedir. Kuzey Kıbrıs'ta gerçekleştirilecek örnek projelerde enerji tüketimi, işletme maliyetleri ve geri ödeme sürelerinin karşılaştırmalı olarak kamuoyu ile paylaşılması, yatırımcıların kararlarını önemli ölçüde etkileyebilir.

Bunun yanında, kamu kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler, meslek odaları ve sektör temsilcilerinin iş birliğiyle sürekli eğitim programları, seminerler, çalıştaylar ve kamuoyu bilgilendirme kampanyaları düzenlenmelidir. Enerji verimli yapıların yalnızca enerji tasarrufu sağlayan yapılar değil; daha sağlıklı, daha konforlu, daha dayanıklı ve daha yüksek piyasa değerine sahip yapılar olduğu topluma anlatılmalıdır.

Kamu sektörünün örnek uygulamalar geliştirmesi de büyük önem taşımaktadır. Yeni kamu binalarında enerji performansı yüksek tasarım ilkelerinin benimsenmesi, yenilenebilir enerji sistemlerinin kullanılması ve bu projelerin kamuoyuna açık biçimde tanıtılması, özel sektör üzerinde olumlu bir yönlendirici etki oluşturacaktır.

Ayrıca, enerji performans sertifikalarının yaygınlaştırılması, verimli binalara yönelik finansal teşviklerin geliştirilmesi ve enerji performansının gayrimenkul değerini etkileyen önemli bir kriter haline getirilmesi, hem yatırımcıların hem de kullanıcıların konuya bakışını değiştire-

cektir. Uzun vadede farkındalığın artırılmasının en etkili yolu; eğitim, ekonomik teşvikler, başarılı örnek uygulamalar ve güçlü kamu politikalarının birlikte hayata geçirilmesidir.

4. Tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği hedeflerine yönelik iş birliğini yeterli buluyor musunuz? Bu iş birliği nasıl geliştirilebilir?

Tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği hedeflerine yönelik iş birliğini kısmen yeterli buluyorum.

Enerji verimliliği hedeflerine ulaşabilmek için mimari tasarım, statik, mekanik ve elektrik mühendisliği ile uygulama ekipleri arasında iş birliği, proje tamamlandıktan sonra değil, proje fikrinin oluştuğu ilk aşamadan itibaren kurulmalıdır. Günümüzde Kuzey Kıbrıs'ta birçok projede disiplinler birbirinden bağımsız çalışmakta; mühendislik çözümleri çoğu zaman mimari tasarım tamamlandıktan sonra geliştirilmektedir. Bu yaklaşım, enerji performansını artırabilecek birçok tasarım fırsatının kaçırılmasına neden olmaktadır.

İş birliğinin geliştirilmesi için öncelikle "entegre tasarım süreci" anlayışı benimsenmelidir. Mimar, mekanik ve elektrik mühendisleri, statik mühendisleri, peyzaj mimarları, yüklenici firma ve gerektiğinde enerji danışmanları proje başlangıcından itibaren ortak toplantılar yaparak enerji performansını temel tasarım hedeflerinden biri olarak belirlemelidir. Böylece bina yönlenmesi, cephe tasarımı, gölgeleme sistemleri, doğal havalandırma, gün ışığından yararlanma, yapı kabuğu ve mekanik sistemler birbirini tamamlayan bir bütün olarak geliştirilebilir.

Bu süreci desteklemek amacıyla BIM (Yapı Bilgi Modellemesi), enerji simülasyonları ve dijital koordinasyon araçlarının daha yaygın kullanılması önemlidir. Bu teknolojiler, tasarımın erken aşamalarında farklı disiplinlerin aynı model üzerinde çalışmasına, olası sorunların önceden görülmesine ve enerji performansının sayısal olarak değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Kurumsal düzeyde ise kamu ihale şartnameleri ve ruhsat süreçleri, disiplinler arası koordinasyonu teşvik edecek şekilde güncellenmelidir. Büyük ölçekli projelerde enerji performans analizlerinin ve koordinasyon toplantılarının proje teslim sürecinin zorunlu bir parçası haline getirilmesi, iş birliğini güçlendirecektir. Aynı zamanda üniversiteler ve meslek odaları tarafından ortak eğitim programları düzenlenerek mimarlar, mühendisler ve uygulayıcılar arasında ortak bir teknik dil ve çalışma kültürü oluşturulmalıdır.

Sonuç olarak, enerji verimliliği tek bir disiplinin sorumluluğu değildir. Başarılı ve sürdürülebilir yapılar, tüm paydaşların ortak hedefler doğrultusunda, şeffaf iletişim ve sürekli koordinasyon içinde çalışmasıyla mümkün olacaktır. Bu kültürün yerleşmesi, Kuzey Kıbrıs'ta hem yapı kalitesini hem de enerji performansını önemli ölçüde artıracaktır.

5. Enerji verimliliğinin artırılmasında en büyük sorumluluğun hangi paydaşlarda olduğunu düşünüyorsunuz? Mevcut süreçte hangi paydaşlar daha fazla sorumluluk üstlenmelidir?

Enerji verimliliğinin artırılmasında en büyük sorumluluğun başta mimarlar olmak üzere, makine mühendisleri ve elektrik mühendislerini de içeren tüm paydaşlarda olduğunu düşünüyorum.

Enerji verimliliği tek bir disiplinin sorumluluğu değildir; ancak enerji tüketimini en fazla etkileyen kararlar tasarımın ilk aşamasında alındığı için en büyük sorumluluk mimara aittir. Enerji verimli bir yapının başarısı; mimarın, makine mühendisinin ve elektrik mühendisinin eş zamanlı ve koordineli çalışmasına bağlıdır. Ancak sorumluluk oranları, her disiplinin enerji tüketimi üzerindeki etkisi dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Mimar (%50): En büyük sorumluluk mimara aittir. Çünkü yapının yönlenmesi, bina formu, kompaktlığı, pencere oranları, cephe tasarımı, gölgeleme elemanları, doğal aydınlatma, doğal havalandırma, bina kabuğunun ısı performansı ve malzeme seçimleri gibi enerji tüketimini belirleyen temel kararlar mimari tasarım aşamasında alınmaktadır. Başarılı bir pasif tasarım, mekanik sistemlere duyulan ihtiyacı önemli ölçüde azaltabilir.

Makine Mühendisi (%30): Isıtma, soğutma, havalandırma ve sıcak su sistemlerinin doğru tasarımı, yüksek verimli ekipman seçimi, otomasyon sistemleri ve yenilenebilir enerji çözümlerinin entegrasyonu ile enerji performansının önemli bir bölümünü belirlemektedir. Kuzey Kıbrıs'ın uzun ve sıcak yaz mevsimi dikkate alındığında, özellikle soğutma yüklerinin azaltılması ve verimli iklimlendirme sistemlerinin seçimi büyük önem taşımaktadır.

Elektrik Mühendisi (%20): Aydınlatma tasarımı, LED teknolojileri, akıllı kontrol sistemleri, bina otomasyonu, enerji izleme sistemleri ve fotovoltaik (güneş enerjisi) sistemlerinin projelendirilmesiyle enerji tüketiminin azaltılmasına önemli katkı sağlar. Ayrıca elektrik altyapısının gelecekteki enerji depolama ve elektrikli araç şarj sistemlerine uygun planlanması da giderek önem kazanmaktadır.

Bu oranlar kesin sınırlar olarak değil, enerji performansı üzerindeki göreli etkiyi ifade eden bir değerlendirme olarak görülmelidir. Gerçekte yüksek enerji performansına sahip bir yapı, disiplinlerden herhangi birinin tek başına başarılı olmasıyla değil, tüm paydaşların ortak hedefler doğrultusunda entegre tasarım anlayışıyla çalışmasıyla mümkün olabilir. Kuzey Kıbrıs'ta bu yaklaşımın yaygınlaştırılması, hem enerji tüketimini hem de işletme maliyetlerini önemli ölçüde azaltacaktır.

6. Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları enerji verimli yapılaşmayı desteklemek için yeterli midir? Hangi düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır?

Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları çok yetersizdir.

Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmayı yaygınlaştırabilmek için öncelikle kapsamlı, güncel ve uygulanabilir bir "Binalarda Enerji Performansı Mevzuatı" oluşturulmalı veya mevcut düzenlemeler uluslararası standartlar doğrultusunda güncellenmelidir. Mevzuat yalnızca teknik kriterleri belirlemekle kalmamalı; tasarım, uygulama, denetim ve kullanım süreçlerini kapsayan bütüncül bir sistem oluşturmalıdır.

İlk olarak, yeni yapılarda asgari enerji performans kriterleri zorunlu hale getirilmeli; bina kabuğunun ısı yalıtımı, pencere performansı, güneşten korunma, doğal havalandırma ve enerji verimli mekanik sistemlere ilişkin minimum standartlar açık şekilde tanımlanmalıdır. Bu standartlar, Kuzey Kıbrıs'ın sıcak yazlar ve ılıman kışlar ile karakterize edilen Akdeniz ikliminе uygun olarak hazırlanmalı; farklı iklim bölgeleri varsa buna göre uyarlanmalıdır.

İkinci olarak, tüm yeni binalar ve kapsamlı tadilat geçiren mevcut binalar için Enerji Kimlik Belgesi benzeri bir enerji performans belgelendirme sistemi uygulanmalıdır. Bu belge, yalnızca ruhsat veya kullanım izni aşamasında değil, alım-satım ve kiralama süreçlerinde de önemli bir değerlendirme ölçütü haline getirilmelidir.

Mevzuatın etkili olabilmesi için güçlü bir denetim mekanizması kurulmalıdır. Proje onayı sırasında sunulan enerji performansı hesaplarının, inşaat sürecinde ve yapı tamamlandıktan sonra bağımsız uzmanlar tarafından doğrulanması sağlanmalıdır. Kâğıt üzerinde uygun görünen ancak uygulamada karşılığı olmayan çözümler bu şekilde önlenebilir.

Teşvikler de en az mevzuat kadar önemlidir. Yüksek enerji performansına sahip binalar için ruhsat harçlarında indirim, emlak vergisi avantajları, düşük faizli kredi olanakları, hibe programları ve güneş enerjisi sistemleri ile enerji verimli yapı malzemelerine yönelik mali destekler sağlanmalıdır. Bu teşvikler, enerji verimliliğini yatırımcı açısından ek maliyet değil, ekonomik olarak cazip bir yatırım haline getirecektir.

Ayrıca kamu sektörü öncü rol üstlenmelidir. Yeni kamu binaları belirli bir enerji performans seviyesinin altında inşa edilmemeli; kamu ihalelerinde enerji verimliliği ve yaşam döngüsü maliyeti değerlendirmeleri zorunlu kriterler arasında yer almalıdır. Böylece kamu, özel sektöre örnek olacak uygulamalar geliştirebilir.

Son olarak, mevzuatın başarıya ulaşabilmesi için mimarlar, mühendisler, müteahhitler ve yerel yönetim teknik personeline yönelik sürekli meslek içi eğitim programları oluşturulmalı; ilgili meslek odaları ve üniversiteler bu sürecin aktif paydaşı olmalıdır. İyi hazırlanmış bir mevzuat, etkin denetim, güçlü teşvik mekanizmaları ve nitelikli insan kaynağı birlikte ele

alındığında, Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmanın yaygınlaşması mümkün olacaktır.

7. Üniversiteler, meslek odaları ve sektör, enerji verimliliği konusunda yeterli eğitim ve mesleki gelişim fırsatları sunuyor mu? Bu konuda neler yapılabilir?

Üniversiteler, meslek odaları ve sektörün, eğitim ve mesleki gelişim fırsatları sağlaması konusunu yetersiz buluyorum.

Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapı tasarımı konusunda son yıllarda çeşitli seminerler ve eğitimler düzenlenmekle birlikte, bunlar süreklilik gösteren ve uygulamaya doğrudan yansıyan bir mesleki gelişim sistemine henüz dönüşmemiştir. Enerji verimliliği, teknolojik gelişmelerin ve uluslararası standartların hızla değiştiği bir alan olduğundan, meslek insanlarının bilgilerini düzenli olarak güncellemesi artık bir tercih değil, mesleki bir zorunluluktur.

Üniversiteler, enerji verimliliğini yalnızca mimarlık ve mühendislik programlarında bir ders olarak ele almak yerine; disiplinler arası proje stüdyoları, uygulamalı laboratuvar çalışmaları ve gerçek bina performans analizleriyle desteklenen eğitim modelleri geliştirmelidir. Öğrencilerin, mezun olmadan önce enerji modelleme yazılımları, pasif tasarım ilkeleri, bina kabuğu performansı ve yenilenebilir enerji sistemleri konusunda uygulamalı deneyim kazanmaları sağlanmalıdır.

Meslek odaları ise sürekli mesleki gelişim sistemini güçlendirmelidir. Belirli aralıklarla düzenlenecek sertifikalı eğitim programları, teknik atölyeler, saha incelemeleri ve uluslararası uzmanların katıldığı konferanslar, mimar ve mühendislerin güncel bilgiye erişimini sağlayacaktır. Meslek odalarının, enerji verimliliği alanındaki eğitimleri meslek içi gelişimin doğal bir parçası hâline getirmesi önemlidir.

Sektör temsilcileri ve yapı malzemesi üreticileri de yalnızca ürün tanıtımı yapmak yerine, performansa dayalı teknik eğitimler düzenlemeli; uygulama örneklerini ve ölçülebilir sonuçları meslek insanlarıyla paylaşmalıdır. Üniversiteler, meslek odaları ve özel sektör arasında kurulacak sürekli iş birliği platformları, bilgi paylaşımını ve ortak proje üretimini güçlendirecektir.

Bunun yanında, kamu kurumlarının desteğiyle "Enerji Verimli Yapı Eğitim Programı" oluşturularak mimarlar, mühendisler, müteahhitler ve belediyelerin teknik personeline yönelik ortak eğitimler düzenlenebilir. Bu programın başarıyla tamamlanması, belirli kamu projelerinde görev alabilmek veya enerji performansı yüksek projeleri onaylayabilmek için bir yeterlilik kriteri olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, sürdürülebilir bir eğitim modeli; üniversitelerin bilimsel birikimini, meslek odalarının sürekli eğitim deneyimini, sektörün uygulama bilgisini ve kamunun yönlendirici rolünü bir araya getiren kurumsal bir iş birliği ile mümkündür. Böyle bir sistem, Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmanın yaygınlaşması için en önemli yatırımlardan biri olacaktır.

8. Dijital teknolojiler (örneğin BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri) enerji verimli tasarım ve uygulama süreçlerinde yeterince kullanılmakta mıdır? Kullanımını artırmak için neler önerirsiniz?

Dijital teknolojiler (örneğin BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri) enerji verimli tasarım ve uygulama süreçlerinde kullanımını çok yetersiz buluyorum.

Dijital teknolojiler, günümüzde enerji verimli yapı tasarımının vazgeçilmez araçları hâline gelmiştir. Ancak Kuzey Kıbrıs'ta BIM (Yapı Bilgi Modellemesi), bina enerji simülasyonları, gün ışığı analizleri, gölgeleme analizleri ve yaşam döngüsü maliyet değerlendirmeleri henüz yaygın olarak kullanılmamaktadır. Bunun temel nedenleri; yazılım maliyetleri, eğitim eksikliği, uzman personel yetersizliği ve bu teknolojilerin mevzuat tarafından henüz teşvik edilmemesidir.

Oysa bu araçlar yalnızca büyük ölçekli projeler için değil, konutlardan kamu yapılarına kadar her ölçekte projede tasarım kararlarının doğruluğunu artıran ve uzun vadede maliyetleri azaltan önemli karar destek sistemleridir. Dijital analizler sayesinde binanın yönlenmesi,

pencere oranları, gölgeleme elemanları, yapı kabuğu, doğal havalandırma ve mekanik sistemler henüz proje tamamlanmadan test edilebilir; böylece daha inşaat başlamadan enerji tüketimini önemli ölçüde azaltacak tasarım iyileştirmeleri yapılabilir.

Bu teknolojilerin yaygınlaşabilmesi için öncelikle üniversitelerde BIM, enerji modelleme ve bina performans analizleri temel mesleki eğitim programlarının ayrılmaz bir parçası hâline getirilmelidir. Mezuniyet öncesinde öğrencilerin en az bir enerji simülasyonu ve bir BIM tabanlı disiplinler arası proje deneyimi kazanması sağlanmalıdır.

Meslek odaları ve kamu kurumları ise düşük maliyetli veya açık kaynaklı yazılımların kullanımına yönelik uygulamalı eğitim programları düzenlemeli; küçük ve orta ölçekli mimarlık ofislerinin bu teknolojilere erişimini kolaylaştırmalıdır. Ayrıca, ortak lisans kullanım modelleri, bölgesel eğitim merkezleri ve teknik danışmanlık hizmetleri oluşturularak yazılım maliyetlerinden kaynaklanan engeller azaltılabilir.

Mevzuat açısından ise belirli büyüklüğün üzerindeki kamu projelerinde ve yüksek enerji tüketimine sahip yapılarda BIM tabanlı koordinasyon ile enerji performans analizlerinin proje onay sürecinin bir parçası hâline getirilmesi değerlendirilmelidir. Bu uygulama, hem proje kalitesini artıracak hem de dijital teknolojilerin sektörde yaygınlaşmasını hızlandıracaktır.

Bunun yanında, Kuzey Kıbrıs'ın iklim verileri, yapı malzemeleri ve enerji tüketim değerlerini içeren ulusal bir dijital veri tabanı oluşturulmalıdır. Tasarımcıların güvenilir yerel verilere kolayca ulaşabilmesi, yapılan analizlerin doğruluğunu artıracak ve farklı projeler arasında ortak bir değerlendirme standardı oluşturacaktır.

Sonuç olarak, dijital teknolojiler yalnızca yeni yazılımlar kullanmak anlamına gelmemektedir. Asıl hedef; veriye dayalı karar alma kültürünü yerleştirmek, tasarım sürecini ölçülebilir hâle getirmek ve disiplinler arası iş birliğini güçlendirmektir. Kuzey Kıbrıs gibi sınırlı kaynaklara sahip bir ülkede, doğru kullanılan dijital araçlar hem ekonomik verimliliği artıracak hem de daha düşük enerji tüketen, daha sağlıklı ve daha sürdürülebilir yapılar üretilmesine önemli katkı sağlayacaktır.

9. Yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemeler enerji verimli yapı üretiminde yeterince değerlendiriliyor mu? Bunların daha etkin kullanımı nasıl sağlanabilir?

Yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemelerin değerlendirilmesini yetersiz buluyorum.

Kuzey Kıbrıs'ın iklimsel ve kültürel özelliklerini öne çıkaran bir bakış açısıyla bakıldığında; ada mimarisi, enerji verimliliği açısından aslında önemli bir bilgi birikimine sahip olduğu görülür; ancak son yıllarda bu birikim büyük ölçüde göz ardı edilmiştir.

Kuzey Kıbrıs, uzun ve sıcak yazları, yüksek güneşlenme süresi ve ılıman kışları ile enerji verimli pasif tasarım uygulamaları için oldukça elverişli bir iklime sahiptir. Buna rağmen son yıllarda yapılan birçok yapıda, yerel iklim verileri ve geleneksel mimari deneyim yeterince dikkate alınmamakta; farklı iklim bölgeleri için geliştirilmiş standart proje yaklaşımları uygulanmaktadır. Bunun sonucunda, doğal iklim avantajlarından yararlanmak yerine, yüksek enerji tüketen mekanik iklimlendirme sistemlerine bağımlı yapılar ortaya çıkmaktadır.

Oysa Kıbrıs'ın geleneksel mimarisinde yüzyıllar boyunca geliştirilen birçok çözüm günümüz sürdürülebilir mimarlık anlayışıyla büyük ölçüde örtüşmektedir. Yapıların güneşe göre doğru yönlendirilmesi, avlulu plan düzeni, geniş saçaklar, gölgelikli yaşam alanları, kontrollü pencere oranları, çapraz doğal havalandırma, kalın taş duvarlar ve yüksek tavanlar gibi tasarım kararları, modern enerji verimliliği ilkelerinin temelini oluşturmaktadır. Bu bilgi birikimi yalnızca korunması gereken kültürel bir miras değil, aynı zamanda günümüz mimarlığı için önemli bir teknik kaynaktır.

Yerel malzemelerin daha etkin kullanılabilmesi için öncelikle bu malzemelerin ısıl performansları, karbon ayak izi, dayanıklılığı ve yaşam döngüsü maliyetleri bilimsel olarak değerlendirilmeli ve bu bilgiler tasarımcıların kolayca erişebileceği teknik rehberler hâline getirilmelidir. Yerel taş, ahşap ve diğer bölgesel yapı malzemelerinin çağdaş yapım teknikleriyle

birlikte kullanılmasına yönelik araştırmalar desteklenmeli; üniversiteler ile sektör arasında ortak uygulama projeleri geliştirilmelidir.

Ayrıca belediyeler, üniversiteler, meslek odaları ve ilgili kamu kurumlarının iş birliğiyle, Kuzey Kıbrıs'ın iklimine özgü "Pasif Tasarım Rehberi" hazırlanmalıdır. Bu rehberde bina yönlenmesi, gölgeleme, doğal havalandırma, yapı kabuğu tasarımı, yerel malzeme kullanımı ve peyzaj ilkelerine ilişkin uygulama esasları yer almalı ve özellikle yeni yapı projeleri için yol gösterici bir kaynak olarak kullanılmalıdır.

Bunun yanında, başarılı yerel uygulamaların ödüllendirilmesi, örnek projelerin kamuoyuyla paylaşılması ve mimarlık eğitiminde geleneksel Kıbrıs mimarisinin çağdaş enerji verimliliği yaklaşımlarıyla birlikte ele alınması, bu kültürel ve teknik birikimin yeniden değer kazanmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak, Kuzey Kıbrıs'ın gelecekteki sürdürülebilir yapılaşması; yalnızca yeni teknolojilere yönelmekle değil, aynı zamanda adanın yüzyıllar içinde oluşmuş mimari deneyimini günümüz mühendislik bilgisiyle yeniden yorumlayabilmekle mümkün olacaktır. En başarılı enerji verimli yapılar, yerel iklimi, yerel malzemeyi ve yerel mimari kültürü modern teknolojilerle bütünleştirebilen yapılar olacaktır.

10. Sizce Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmayı yaygınlaştırmak için öncelikle atılması gereken somut adımlar nelerdir?

Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmanın yaygınlaştırılabilmesi için öncelikle enerji verimliliği bir teknik konu değil, ulusal kalkınma, enerji güvenliği ve iklim değişikliğiyle mücadele politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmalıdır. Enerjisinin büyük bölümünü ithal eden bir ülke için binalarda tüketilen enerjinin azaltılması, ekonomik olduğu kadar stratejik bir zorunluluktur.

Bu hedefe ulaşabilmek için ilk adım, Akdeniz iklimine uygun çağdaş bir "Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği"nin hazırlanması ve etkin şekilde uygulanmasıdır. Yeni yapılarda asgari enerji performansı standartları zorunlu hâle getirilmeli; enerji kimlik belgelendirme sistemi oluşturulmalı ve proje ile uygulama süreçleri bağımsız teknik denetim mekanizmalarıyla desteklenmelidir.

İkinci olarak, enerji verimli bina üretimini teşvik edecek ekonomik mekanizmalar geliştirilmelidir. Yüksek performanslı binalara yönelik ruhsat ve vergi avantajları, düşük faizli kredi olanakları, yenilenebilir enerji sistemleri ve enerji verimli yapı malzemelerine yönelik teşvikler, yatırımcıların bu alana yönelmesini kolaylaştıracaktır.

Üçüncü olarak, tasarım kültürünün değişmesi gerekmektedir. Mimarlar, makine ve elektrik mühendisleri, peyzaj mimarları ve diğer ilgili disiplinler proje başlangıcından itibaren entegre tasarım anlayışıyla birlikte çalışmalıdır. Yapının yönlenmesi, bina kabuğu, doğal havalandırma, gölgeleme ve gün ışığından yararlanma gibi pasif tasarım ilkeleri, tüm projelerin başlangıç noktası olmalıdır.

Dördüncü olarak, üniversiteler, meslek odaları ve kamu kurumlarının iş birliğiyle sürekli mesleki eğitim sistemi kurulmalı; BIM, enerji modelleme, bina performans analizi ve sürdürülebilir tasarım konularında uygulamalı eğitimler düzenli olarak verilmelidir. Meslek insanlarının güncel bilgiye erişimi, enerji verimli yapılaşmanın temel koşullarından biridir.

Beşinci olarak, Kuzey Kıbrıs'ın iklimine ve yapı kültürüne uygun pasif tasarım rehberleri hazırlanmalı; yerel mimari mirasın sunduğu çözümler çağdaş mühendislik bilgisiyle yeniden değerlendirilmelidir. Geleneksel gölgeleme yöntemleri, doğal havalandırma, avlulu plan düzeni ve yerel yapı malzemeleri, modern teknolojilerle birlikte kullanılmalıdır.

Son olarak, kamu sektörü örnek olmalıdır. Yeni kamu binaları yüksek enerji performansı hedefiyle tasarlanmalı; okullar, hastaneler ve kamu yapıları sürdürülebilir mimarinin örnek projeleri hâline getirilmelidir. Başarılı uygulamaların performans verileri kamuoyuyla paylaşılmalı ve toplumun enerji verimli yapıların ekonomik, çevresel ve sosyal faydaları konusunda bilinçlenmesi sağlanmalıdır.

Özetle, Kuzey Kıbrıs'ın enerji verimli yapılaşmaya geçişi tek bir kurumun veya meslek grubunun başarısıyla mümkün değildir. Güçlü bir mevzuat, etkin denetim, ekonomik teşvikler, sürekli eğitim, dijital teknolojilerin yaygın kullanımı ve tüm paydaşların ortak sorumluluk anlayışıyla hareket etmesi temel başarı koşuludur. Bugünden atılacak doğru adımlar; daha düşük enerji tüketen, daha sağlıklı, iklim değişikliğine daha dirençli ve ekonomik açıdan daha sürdürülebilir kentlerin oluşmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Nafi CABACABA
Uzman Yenilenebilir Enerji Mühendisi, CEO, CABACABA İnşaat Pazarı LTD

Nafi Cabacaba, İngiltere'de Southampton Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümünden Sürdürülebilir Enerji alanında uzmanlaşarak mezun olmuş, ardından Surrey Üniversitesinde Yenilenebilir Enerji Mühendisliği yüksek lisansını tamamlayarak Kuzey Kıbrıs'a dönmüştür. ABD Büyükelçiliği tarafından IVLP programına seçilerek, iki toplumdan yedi gazeteciyle birlikte programa katılan tek mühendis olarak ABD'deki enerji sistemlerini incelemiştir. Daha sonra İngiltere, Almanya, ABD ve Türkiye'de güneş enerjisi üzerine sunumlar yapmış ve yayın çalışmalarında bulunmuştur. Hollanda Büyükelçiliğinin davetiyle Hollanda'nın beş farklı şehrindeki yapılarda uygulanan enerji verimliliği teknolojilerini yerinde incelemiştir. Cabacaba, 1995 yılında aile işletmesi olarak kurulan; mühendislik, yenilenebilir enerji, ısıtma-soğutma ve yapı sektörlerinde faaliyet gösteren CABACABA İnşaat Pazarı Ltd.'nin CEO'sudur. Güneş enerjisi sistemleri, enerji depolama çözümleri, elektrik altyapıları, ısıtma-soğutma sistemleri ve yapı malzemeleri alanlarında proje geliştirme, mühendislik, uygulama ve yatırım çalışmalarını yürütmektedir. Özellikle Kuzey Kıbrıs'ın enerji arz güvenliği, güneş enerjisi potansiyelinin doğru değerlendirilmesi, yapılarda enerji tüketiminin azaltılması ve depolamalı enerji sistemlerinin güvenli biçimde yaygınlaştırılması konularına odaklanmaktadır. Enerji verimliliğini yalnızca düşük tüketimli cihaz veya güneş paneli kullanımı olarak değil; mimari tasarımdan bina kabuğuna, mekanik-elektrik sistemlerinden kullanıcı alışkanlıklarına ve enerji yönetimine kadar uzanan bütüncül bir süreç olarak değerlendirmektedir. Sektörde edindiği uygulama deneyimi doğrultusunda, projelendirme, standartlara uygun ürün kullanımı, uzman mühendislik, etkin denetim ve satış sonrası teknik hizmetin sürdürülebilir yapılaşmanın temel unsurları olduğunu savunmaktadır.

1. Yapı projelerinde enerji verimliliği sizce hangi aşamada ve hangi paydaşlar tarafından öncelikli olarak ele alınmalıdır? Mevcut uygulamaları yeterli buluyor musunuz?

Enerji verimliliği, yapı tamamlandıktan sonra eklenecek bir cihaz veya teknoloji olarak değil, arsa seçimi ve ilk tasarım kararlarından itibaren ele alınmalıdır. Binanın yönlenmesi, kütlesi, güneşten yararlanma ve korunma biçimi, doğal havalandırması, gölgeleme elemanları, pencere oranları ve bina kabuğu daha ilk eskiz aşamasında belirlenmektedir. Bu aşamada yapılan yanlışları sonradan daha büyük klima, daha fazla yalıtım veya daha çok güneş paneli kullanarak tamamen düzeltmek mümkün değildir.

Sürece mimar, makine ve elektrik mühendisleri, uygulamacılar, malzeme tedarikçileri ve işveren daha projenin başlangıcında birlikte çalışmalıdır.

Mevcut uygulamaları yeterli bulmuyorum. Çoğu projede enerji konusu, mimari proje büyük ölçüde tamamlandıktan sonra mekanik ve elektrik ekiplerinin çözmesi beklenen ikincil bir konuya dönüşmektedir. Oysa doğru sıralama; önce enerji ihtiyacını mimari ve pasif yöntemlerle azaltmak, ardından verimli sistemleri seçmek, son olarak kalan ihtiyacı yenilenebilir enerji ve depolama çözümleriyle karşılamaktır.

2. Enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen başlıca engeller nelerdir?

En büyük engellerden biri, yatırım maliyeti ile yapının yaşam döngüsü maliyetinin birbirine karıştırılmasıdır. İşveren çoğu zaman yalnızca ilk yapım maliyetine odaklanmakta; binanın 20–30 yıl boyunca tüketeceği elektrik, bakım giderleri, cihaz yenileme maliyetleri ve kullanıcı konforu yeterince hesaba katılmamaktadır. Bu nedenle daha düşük ilk fiyatlı ancak daha

fazla enerji tüketen çözümler tercih edilebilmektedir.

Diğer önemli sorunlar; bağlayıcı performans kriterlerinin ve etkin denetimin yetersizliği, proje ekipleri arasındaki koordinasyon eksikliği, enerji simülasyonlarının yaygın kullanılmaması, nitelikli uygulama personeli eksikliği ve inşaat sürecindeki zaman baskısıdır.

Kullanıcı beklentileri de süreci etkiliyor. Büyük cam yüzeyler, yalnızca estetik gerekçelerle seçilen cepheler veya iklime uygun olmayan mimari eğilimler, soğutma yüklerini ciddi biçimde artırabiliyor. Enerji verimli çözümün estetikten vazgeçmek olmadığı; estetik, konfor, ekonomi ve iklim verilerinin birlikte yönetilmesi olduğu daha iyi anlatılmalıdır.

3. İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalık nasıl artırılabilir?

Son yıllarda artan elektrik maliyetleri ve enerji arzında yaşanan sorunlar farkındalığı artırdı. Ancak bu farkındalık çoğunlukla güneş paneli, klima verimliliği veya elektrik faturası üzerinden gelişiyor. Binanın yönlenmesi, yalıtımı, hava sızdırmazlığı, gölgelemesi, doğal havalandırması ve otomasyonu gibi temel konular aynı ölçüde bilinmiyor.

Güneş enerjisi çok değerli bir kaynaktır; fakat verimsiz bir binanın yüksek tüketimini yalnızca daha fazla panel kurarak karşılamaya çalışmak doğru yaklaşım değildir. Öncelikle tüketimi azaltmalı, ardından ihtiyaca göre doğru boyutlandırılmış üretim ve gerekirse depolama sistemi kurulmalıdır.

Farkındalığı artırmanın en etkili yolu, enerji performansını ölçülebilir ve karşılaştırılabilir hale getirmektir. Enerji kimlik belgeleri, yıllık tahmini tüketim değerleri ve yaşam döngüsü maliyet analizleri, satış ve kiralama süreçlerinde açıkça görünür olmalıdır. Kullanıcıya yalnızca "bu bina enerji verimlidir" demek yerine, standart bir yapıya kıyasla yılda ne kadar enerji ve maliyet tasarrufu sağlayacağı somut verilerle gösterilmelidir. Ayrıca yüksek enerji performansına sahip binalara emlak veya bina vergilerinde indirim uygulanması ve sigorta primlerinde avantaj sağlanması, enerji verimliliğini ekonomik olarak da teşvik edecektir. Böylece enerji verimli yapı, yalnızca çevresel bir tercih değil, aynı zamanda mülk sahibi ve kullanıcı için doğrudan finansal fayda sağlayan bir yatırıma dönüşecektir. Kamu binaları ve sosyal konutlar da örnek uygulamalarla bu dönüşüme öncülük etmelidir.

4. Tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği hedeflerine yönelik iş birliğini yeterli buluyor musunuz? Bu iş birliği nasıl geliştirilebilir?

Genel olarak yeterli bulmuyorum. Mimari, statik, mekanik ve elektrik projeleri çoğu zaman ayrı ayrı hazırlanmakta; disiplinler arasındaki çakışmalar ise şantiyede çözülmeye çalışılmaktadır. Bu yöntem yalnızca enerji performansını düşürmekle kalmaz, uygulama hatalarına ve gereksiz maliyetlere de yol açar.

Projenin başlangıcında bütün paydaşların katıldığı bir enerji hedef toplantısı yapılmalıdır. Binanın hedeflenen yıllık enerji tüketimi, iç ortam sıcaklıkları, yalıtım seviyesi, cam ve gölgeleme özellikleri, mekanik sistem verimleri, yenilenebilir enerji kapasitesi ve otomasyon stratejisi birlikte belirlenmelidir.

Bu hedefler sözlü temenniler olarak kalmamalı; ihale dokümanlarına, teknik şartnamelere ve uygulama kontrol listelerine işlenmelidir. Tasarım aşamasındaki koordinasyon kadar devreye alma süreci de önemlidir. Cihazların yalnızca monte edilmiş olması yeterli değildir; ayarlarının, sensörlerinin, otomasyon senaryolarının ve gerçek çalışma değerlerinin kontrol edilmesi gerekir. Yapı kullanıma açıldıktan sonra da hedeflenen tüketim ile gerçek tüketim karşılaştırılmalıdır.

5. Enerji verimliliğinin artırılmasında en büyük sorumluluğun hangi paydaşlarda olduğunu düşünüyorsunuz? Mevcut süreçte hangi paydaşlar daha fazla sorumluluk üstlenmelidir?

Enerji verimliliğinde tek bir sorumlu göstermek doğru değildir; ancak liderlik ve yetki düzeyine göre sorumlulukların ağırlığı değişmektedir. Mimar, binanın enerji ihtiyacını belirleyen temel tasarım kararlarını verdiği için sürecin doğal lideridir. Mühendisler ise bu kararların

ölçülebilir, uygulanabilir ve güvenli sistemlere dönüşmesinden sorumludur.

İşveren ve yatırımcı, kısa vadeli maliyet yerine yapının yaşam döngüsünü dikkate almalıdır. Uygulamacı, projedeki nitelikleri şantiyede düşürmemeli; denetleyici kurumlar ise yalnızca evrak kontrolüyle yetinmemelidir. Kullanıcı da binayı tasarlandığı şekilde kullanma ve enerji tüketimini takip etme sorumluluğu taşır.

Mevcut süreçte en fazla sorumluluk üstlenmesi gereken tarafların kamu otoritesi, yatırımcılar ve denetim mekanizmaları olduğunu düşünüyorum. Çünkü iyi niyetli bireysel çabalar önemlidir; ancak ülke genelinde dönüşüm, açık ve uygulanabilir kurallar, teşvikler, ölçüm ve etkin denetim olmadan sağlanamaz.

6. Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları enerji verimli yapılaşmayı desteklemek için yeterli midir? Hangi düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır?

Mevcut yaklaşımın hedef ve niyet düzeyinden çıkarılarak, ölçülebilir ve denetlenebilir bir uygulama sistemine dönüştürülmesi gerektiğini düşünüyorum. Enerji verimliliğinin teşvik edilmesi tek başına yeterli değildir; yeni yapılarda uyulması gereken asgari enerji performansı açıkça tanımlanmalıdır.

Binaların enerji sınıfının hesaplanması ve enerji kimlik belgesinin yeni yapı, satış ve kiralama süreçlerinde zorunlu hale gelmesi önemlidir. Yalıtım, cam, gölgeleme, hava sızdırmazlığı, klima ve ısı pompası performansı, sıcak su üretimi, aydınlatma ve otomasyon için iklime uygun asgari kriterler belirlenmelidir.

Teşvikler yalnızca ekipman satın alınmasına değil, enerji etüdü, bina kabuğunun iyileştirilmesi, verimli mekanik sistemler, ölçüm-izleme altyapısı ve güvenli enerji depolama yatırımlarına da verilmelidir. Solar ve akülü sistemlerin ise projeli, izinli, uzman mühendis gözetiminde ve gerekli elektriksel-yangın korumalarıyla kurulması şarttır. Kontrolsüz kurulumlar yalnız kullanıcıyı değil, şebekeyi ve toplum güvenliğini de etkileyebilir.

7. Üniversiteler, meslek odaları ve sektör, enerji verimliliği konusunda yeterli eğitim ve mesleki gelişim fırsatları sunuyor mu? Bu konuda neler yapılabilir?

Üniversitelerde ve meslek odalarında değerli çalışmalar yapılmaktadır; ancak bilgi ile saha uygulaması arasındaki bağın güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Enerji verimliliği yalnızca teorik bir ders veya dönemsel seminer konusu olmamalıdır. Mimarlık ve mühendislik öğrencileri aynı proje üzerinde birlikte çalışmalı; tasarımlarını enerji simülasyonları ve gerçek performans kriterleriyle sınamalıdır.

Meslek odaları, sürekli mesleki gelişim kapsamında iklimsel tasarım, bina fiziği, enerji modelleme, ısı pompası uygulamaları, güneş enerjisi, batarya güvenliği, otomasyon ve devreye alma konularında uygulamalı eğitimler düzenleyebilir. Belirli büyüklükteki projelerde görev alacak uzmanlar için yetkinlik ve sertifikasyon sistemi oluşturulması da değerlendirilmelidir. Sektörün rolü yalnızca ürün tanıtımı yapmak olmamalıdır. Üreticiler ve tedarikçiler, performans verilerini şeffaf biçimde sunmalı; örnek uygulamalar, laboratuvar çalışmaları ve saha ölçümleri konusunda üniversitelerle iş birliği yapmalıdır. Başarılı ve başarısız uygulamaların birlikte incelendiği açık teknik çalışmalar sektöre önemli katkı sağlayacaktır.

8. Dijital teknolojiler enerji verimli tasarım ve uygulama süreçlerinde yeterince kullanılmakta mıdır? Kullanımını artırmak için neler önerirsiniz?

BIM, enerji simülasyonları ve performans analizlerinin potansiyeline kıyasla yeterince kullanılmadığını düşünüyorum. Bu araçlar çoğu zaman yalnızca görselleştirme veya sunum amacıyla değerlendiriliyor. Oysa tasarımın erken aşamasında farklı yönlenme, cam oranı, gölgeleme, yalıtım ve mekanik sistem seçeneklerinin yıllık enerji tüketimine etkisi karşılaştırılabilir. Dijital araçların kullanımını artırmak için kamu ve büyük özel sektör projelerinde enerji modellemesi belirli ölçeklerin üzerinde zorunlu hale getirilebilir. Proje teslimlerinde yalnızca çizimler değil, enerji hedefleri ve hesap sonuçları da istenmelidir. Yazılım eğitimi kadar doğru veri girişi ve sonuçların yorumlanması konusunda da uzmanlık geliştirilmelidir.

Bina tamamlandıktan sonra sayaçlar, sensörler ve bina yönetim sistemlerinden alınan gerçek veriler tasarım modeliyle karşılaştırılmalıdır. Dijitalleşmenin asıl değeri güzel bir model üretmek değil; tasarım, uygulama ve kullanım arasındaki performans farkını tespit ederek sürekli iyileştirme sağlamaktır.

9. Yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemeler enerji verimli yapı üretiminde yeterince değerlendiriliyor mu? Bunların daha etkin kullanımı nasıl sağlanabilir?

Kuzey Kıbrıs'ta geleneksel mimari; kalın duvarlar, avlular, gölgeli geçiş alanları, kepenkler, saçaklar, yüksek tavanlar ve çapraz havalandırma gibi iklime uyumlu birçok çözüm geliştirmiştir. Günümüzde ise farklı iklimler için oluşturulmuş mimari biçimlerin, özellikle geniş ve korunmasız cam cephelerin, yerel koşullar yeterince değerlendirilmeden uygulanabildiğini görüyoruz.

Geleneksel mimariyi birebir kopyalamak yerine, arkasındaki iklimsel mantığı günümüz teknolojisiyle yeniden yorumlamalıyız. Doğu ve özellikle batı güneşine karşı etkili gölgeleme, doğal hava hareketinden yararlanma, açık ve yarı açık mekânların kullanılması, uygun ısı kütlesi ve doğru renk-malzemelerin seçilmesi soğutma ihtiyacını ciddi biçimde azaltabilir.

Yerel malzemeler de yalnızca kökenleri nedeniyle değil; ısıl performansları, dayanıklılıkları, bakım ihtiyaçları ve toplam çevresel etkileri üzerinden değerlendirilmelidir. Üniversiteler tarafından yerel iklim ve malzemelere ilişkin açık bir performans veri tabanı oluşturulması tasarımcıların doğru karar vermesini kolaylaştıracaktır.

10. Sizce Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmayı yaygınlaştırmak için öncelikle atılması gereken somut adımlar nelerdir?

Öncelikle Kuzey Kıbrıs'ın iklimine göre hazırlanmış, uygulanabilir bir bina enerji performansı sistemi devreye alınmalıdır. Yeni yapılarda enerji kimlik belgesi ve asgari enerji sınıfı zorunlu hale getirilmeli; mevcut binalar için ise enerji etüdü ve iyileştirme programları oluşturulmalıdır.

İkinci olarak, yapı ruhsatı aşamasında mimari, mekanik ve elektrik projelerinin enerji hedefleri bakımından birlikte değerlendirilmesi gerekir. Uygulama sonrasında yalnız evrak değil, yerinde performans ve devreye alma kontrolleri yapılmalıdır.

Üçüncü olarak, yalıtım, gölgeleme, verimli klima ve ısı pompaları, bina otomasyonu, güneş enerjisi ve güvenli depolama sistemleri için uzun vadeli ve öngörülebilir teşvik mekanizmaları kurulmalıdır. Kamu binaları bu dönüşümde örnek olmalı ve tüketim verilerini şeffaf biçimde yayımlamalıdır.

Son olarak, ülke çapında bir enerji veri altyapısı oluşturulmalıdır. Ölçemediğimiz tüketimi yönetemeyiz. Enerji verimli yapılaşma; tek başına mimarın, mühendisin veya kullanıcının başarabileceği bir hedef değildir. Bütün paydaşların sorumluluk aldığı ve kamunun açık kurallarla yönettiği ortak bir dönüşüm gerektirir.

Enerji verimliliğini; mimari tasarım, bina kabuğu, mekanik-elektrik sistemleri, yenilenebilir enerji, depolama ve kullanıcı alışkanlıklarını kapsayan bütüncül bir süreç olarak değerlendirmek gerekir.

Polat HANÇER, Doç. Dr.
Yüksek Mimar

1973 yılında Piskobu (Yalova/Limasol)'da doğdu. Ortaöğrenimini Güzelyurt Kurtuluş Lisesi'nde tamamladı. Lisans eğitimini Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde, yüksek lisans ve doktora eğitimini ise Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde tamamladı.

1999 yılından bu yana Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde öğretim görevlisi ve öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Akademik çalışmaları ağırlıklı olarak enerji etkin bina tasarımı, sürdürülebilir mimarlık, bina enerji performansı ve mimarlık eğitiminde enerji verimliliği konularına odaklanmaktadır.

1. Yapı projelerinde enerji verimliliği sizce hangi aşamada ve hangi paydaşlar tarafından öncelikli olarak ele alınmalıdır? Mevcut uygulamaları yeterli buluyor musunuz?

Enerji etkin yapı üretim süreci, tasarımın en erken aşamalarında başlamalı ve proje sürecinin tamamı boyunca bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu doğrultuda, tasarım ekibini oluşturan tüm paydaşların kendi uzmanlık alanları çerçevesinde, ilk tasarım kararlarından itibaren enerji etkin yapı hedefini gözeterek hareket etmeleri büyük önem taşımaktadır. Mimarlar, inşaat mühendisleri, makine mühendisleri, elektrik ve elektronik mühendisleri, iç mimarlar, peyzaj mimarları ile yapının niteliğine bağlı olarak sürece dâhil olan diğer disiplinler, bu bütünleşik tasarım yaklaşımının temel bileşenlerini oluşturmaktadır.

Her ne kadar yapı projelerinde tasarım ekibinin koordinasyonu çoğunlukla mimarlar tarafından yürütülse de, yol, baraj, su kontrol sistemleri veya enerji üretim ve dağıtım tesisleri gibi mühendislik ağırlıklı projelerde bu sorumluluk ilgili mühendislik disiplinleri tarafından üstlenilmektedir. Bu nedenle, hangi meslek disiplininden olursa olsun, tasarım ekibinin koordinasyonunu üstlenen kişi veya kurumun, enerji etkinlik hedeflerinin proje sürecinin her aşamasında korunmasını ve disiplinler arası koordinasyonun etkin bir şekilde sağlanmasını öncelikli sorumluluk olarak benimsemesi gerekmektedir.

Ülkemizde inşa edilen yapıların enerji performansını genel olarak değerlendirdiğimde, mevcut durumun arzu edilen düzeyde olmadığını düşünüyorum. Bunun temel nedenleri arasında enerji performansının tasarım sürecinin merkezine yeterince yerleştirilmemesi, disiplinler arası koordinasyon eksiklikleri ve enerji etkin tasarım ilkelerinin uygulamada istenilen ölçüde hayata geçirilememesi yer almaktadır. Bu nedenle, enerji verimliliğini yalnızca teknik bir gereklilik olarak değil, tasarım sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak ele alan bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi büyük önem taşımaktadır.

2. Enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen başlıca engeller nelerdir? (Maliyet, mevzuat, bilgi eksikliği, zaman baskısı, kullanıcı beklentileri vb.)

Ülkemizde enerjinin verimli kullanımı ve bu doğrultuda etkin kararlar alınamamasının temel nedenlerinden biri, enerji verimliliğini uzun vadeli hedeflerle ele alan bütüncül bir devlet politikasının bulunmamasıdır. Dahası, yalnızca enerji alanında değil, birçok sektörde karşılaşılan plansız uygulamalar ve hatalı kararlar, enerji tüketimini artırmakla kalmayıp mevcut enerjinin de verimsiz kullanılmasına zemin hazırlamaktadır.

Yapı kavramı, yalnızca binaları değil; insanların gereksinimlerini karşılamak amacıyla doğal çevreyi dönüştürerek oluşturdukları tüm fiziksel çevreyi kapsamaktadır. Bu bağlamda şehirler, kasabalar, köyler ve bu yerleşimleri birbirine bağlayan ulaşım ve altyapı sistemleri de yapılı çevrenin ayrılmaz bileşenleridir. Dolayısıyla enerji verimliliği, yalnızca tekil binalar ölçeğinde değil, yapılı çevrenin tamamını kapsayan bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır.
Bugün yapılı çevrede ve binalarda enerji tüketimini azaltmaya ve enerjinin daha verimli kullanılmasını sağlamaya yönelik çeşitli yasal düzenlemeler bulunmakla birlikte, bu düzenlemeler hem kapsam hem de uygulama açısından yetersizdir. Mevzuatın, yapılı çevreyi bütüncül bir sistem olarak değerlendiren, farklı disiplinler arasında koordinasyonu sağlayan ve uzun vadeli sürdürülebilirlik hedeflerini destekleyen bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

Ne yazık ki ülkemizde mimarlık mesleğinin yetki alanlarının giderek daraltılması nedeniyle mimarlar, çoğunlukla yalnızca bina ölçeğinde enerji verimliliğine ilişkin kararlarla sınırlı kalmaktadır. Oysa mimarın tasarım sürecinde aldığı kararlar; yapının ısıtma, soğutma, havalandırma, iklimlendirme, aydınlatma ve elektrikli ekipmanlar gibi tüm servis sistemlerinin ihtiyaç duyacağı enerji miktarını doğrudan belirlemektedir. Bu nedenle, farklı tasarım alternatiflerinin oluşturacağı enerji yüklerinin analiz edilmesi ve en uygun çözümün tasarım aşamasında optimize edilmesi, öncelikle mimarın sorumluluğunda olmalıdır. Bu sürecin ardından ilgili mühendislik disiplinleri, belirlenen enerji hedeflerine uygun, yüksek verimlilikte mekanik ve elektrik sistemlerini geliştirebilir.

Sonuç olarak, ülkemizde enerji verimliliğine ilişkin mevzuat yalnızca kapsam bakımından değil, aynı zamanda disiplinler arası entegrasyon açısından da yetersizdir. Yapılı çevreyi bütüncül bir sistem olarak ele almayan, planlama, mimarlık ve mühendislik disiplinlerini ortak

hedefler doğrultusunda bir araya getirmeyen bir yaklaşımın enerji verimliliğinde kalıcı ve başarılı sonuçlar üretmesi mümkün görünmemektedir.

3. İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalık nasıl artırılabilir?

Enerji verimliliği, yalnızca idealist bir yaklaşımın hayata geçirilmesi olarak değerlendirilmemelidir. Gerçekçi bir bakış açısıyla ele alındığında, bireylerin ve kurumların karar alma süreçlerinde ekonomik ve işlevsel faydalar belirleyici olmaktadır. Bu nedenle, enerji verimliliği politikalarının başarısı, yalnızca farkındalık oluşturulmasına değil, ilgili tüm paydaşların beklenti ve çıkarlarının doğru analiz edilerek bu doğrultuda teşvik mekanizmalarının geliştirilmesine bağlıdır.

Enerji verimli binalara yönelik yasal düzenlemeler hazırlanırken, sürece dahil olan tüm tarafların ekonomik açıdan somut kazanımlar elde etmesi sağlanmalıdır. Bu yaklaşım, enerji verimliliği konusunda farkındalığın davranışa dönüşmesini ve uygulamaların yaygınlaşmasını önemli ölçüde destekleyecektir. Özellikle kullanıcıların enerji giderlerini azaltan düzenlemelerin yanı sıra, enerji verimli binalara kullanım vergisi indirimi, yapı kullanım izinlerinde kolaylık, satış ve devir işlemlerinde teşvikler ile çeşitli vergi avantajları gibi destekleyici uygulamaların hayata geçirilmesi, bu tür yapıların tercih edilmesini ve yaygınlaşmasını hızlandıracaktır.

4. Tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği hedeflerine yönelik işbirliğini yeterli buluyor musunuz? Bu iş birliği nasıl geliştirilebilir?

Bina tasarım sürecinde enerji verimliliği, yalnızca mekanik ve elektrik sistemlerin performansına indirgenmemeli; yapının biçimlenmesi, yönlenmesi, mekânsal organizasyonu, kabuk tasarımı ve yapısal kararlarıyla birlikte bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Ancak uygulamada, mimarlar çoğu zaman enerji performansına ilişkin hesaplamaları mühendislik disiplinlerine devretmekte ve enerji analizleri, tamamlanmış tek bir tasarım alternatifi üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu yaklaşım, yeni bir yapının enerji etkin olarak tasarlanmasından ziyade, mevcut bir yapının ısıl performansının iyileştirilmesine yönelik değerlendirmelerle benzer nitelik taşımakta ve tasarım sürecinin sunduğu optimizasyon olanaklarından yeterince yararlanılmasını engellemektedir.

Bunun yanı sıra, enerji performansına ilişkin kararların büyük ölçüde uygulama aşamasında ve mühendislik odaklı olarak şekillenmesi, mimari detayların çözümünü zorlaştırabilmekte ve yapı estetiği üzerinde istenmeyen etkiler oluşturabilmektedir. Sağlıklı ve verimli bir tasarım süreci için mimarın, farklı disiplinler arasında koordinasyonu sağlayan temel aktör olarak görev üstlenmesi; enerji performansı hedeflerinin tasarımın ilk aşamalarından itibaren tüm paydaşların ortak sorumluluğu hâline getirilmesi gerekmektedir. Bu bütünleşik tasarım yaklaşımı, hem enerji verimliliğini hem de mimari kaliteyi birlikte geliştirecek en etkili yöntemdir.

5. Enerji verimliliğinin artırılmasında en büyük sorumluluğun hangi paydaşlarda olduğunu düşünüyorsunuz? Mevcut süreçte hangi paydaşlar daha fazla sorumluluk üstlenmelidir?

Bu soru bir önceki soruda cevaplanmıştır.

6. Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları enerji verimli yapılaşmayı desteklemek için yeterli midir? Hangi düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır?

Mevcut enerji verimliliği mevzuatı, ülkenin ihtiyaçlarını karşılayacak kapsam ve bütünlükten uzaktır. Bu nedenle öncelikle, tüm enerji kullanım alanlarını kapsayan, uzun vadeli hedefleri ve temel ilkeleri ortaya koyan çerçeve bir enerji yasasının oluşturulması gerekmektedir. Bu yasal altyapının ardından, enerji tüketiminin farklı sektörlerine yönelik uygulama esaslarını belirleyen tüzük, yönetmelik ve teknik yönergeler hazırlanarak bütüncül bir mevzuat sistemi oluşturulmalıdır.

Binalar özelinde ise, yapı kabuğunun ısıl performansı ile mekanik ve elektrik sistemlerinin enerji etkinliğini düzenleyen teknik mevzuatın geliştirilmesi, ulusal ölçekte uygulanabilir bir

bina enerji kimlik sistemi oluşturulması ve binaların standart yöntemlerle enerji performansının değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu değerlendirmeler sonucunda, yüksek enerji performansına sahip binaların öncelikle teşvik mekanizmalarıyla desteklenmesi; sistemin olgunlaşmasının ardından ise, asgari performans kriterlerini karşılamayan yapılar için kademeli yaptırımların uygulanması daha sürdürülebilir ve etkili bir dönüşüm sağlayacaktır. Bu yaklaşım, enerji verimliliğinin yalnızca teknik bir gereklilik değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal fayda üreten bir kamu politikası olarak hayata geçirilmesine katkı sağlayacaktır.

7. Üniversiteler, meslek odaları ve sektör, enerji verimliliği konusunda yeterli eğitim ve mesleki gelişim fırsatları sunuyor mu? Bu konuda neler yapılabilir?

Üniversitelerde enerji verimliliğine ilişkin teorik bilgi birikimi genel olarak yeterli düzeydedir. Ancak mimarlık eğitiminde ortaya konulan tasarım stüdyosu ürünleri değerlendirildiğinde, bu bilgi birikiminin tasarım kararlarına aynı ölçüde yansıtılamadığı görülmektedir. Teorik derslerde enerji etkin tasarım ilkeleri ve temel hesaplama yöntemleri ele alınmasına rağmen, bu kazanımların stüdyo projelerinde sistematik olarak uygulanmaması, öğrencilerin enerji performansını tasarımın ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmelerini zorlaştırmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak mezun mimarlar, mesleki sorumluluk alanları içinde yer alan enerji performansına ilişkin kararları büyük ölçüde mühendislik disiplinlerine devretme eğilimi göstermektedir.

Bu nedenle, mimarlık eğitiminde özellikle tasarım stüdyolarının içeriği yeniden yapılandırılmalı; enerji performansı analizleri, bina kabuğunun ısıl davranışı ve enerji verimliliği hesaplamaları, tasarım sürecinin ilk aşamalarından itibaren proje geliştirme çalışmalarının ayrılmaz bir bileşeni haline getirilmelidir. Böylece öğrenciler, enerji etkin tasarımı sonradan kontrol edilen bir teknik gereklilik olarak değil, mimari tasarımın temel girdilerinden biri olarak değerlendirmeyi öğrenebileceklerdir.

Meslek odaları tarafından enerji verimliliği konusunda düzenlenen meslek içi eğitimler önemli katkılar sağlamakla birlikte, yalnızca bu eğitimlerle kalıcı bir dönüşüm sağlanması mümkün değildir. Sorunun temelinde, lisans eğitimindeki uygulama eksiklikleri ile enerji verimliliğini zorunlu kılan kapsamlı bir yasal altyapının bulunmaması yer almaktadır. Bu nedenle üniversiteler, meslek odaları ve kamu kurumlarının iş birliği içinde hareket ederek eğitim programlarını, mesleki uygulamaları ve yasal düzenlemeleri birbirini destekleyecek şekilde geliştirmesi gerekmektedir. Ancak bu bütüncül yaklaşım sayesinde enerji verimliliği, mimarlık pratiğinin ayrılmaz bir parçası hâline gelebilir ve sürdürülebilir bir uygulama kültürü oluşturulabilir.

8. Dijital teknolojiler (örneğin BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri) enerji verimli tasarım ve uygulama süreçlerinde yeterince kullanılmakta mıdır? Kullanımını artırmak için neler önerirsiniz?

Kurumsal yapısını sağlıklı biçimde oluşturmuş mimarlık ofisleri, disiplinler arası koordinasyonu büyük ölçüde Yapı Bilgi Modellemesi (BIM) tabanlı süreçler üzerinden yürütmekte ve bu sayede enerji performansını tasarımın erken aşamalarında değerlendirebilecek teknik altyapıya sahip bulunmaktadır. Ancak enerji verimliliğini zorunlu kılan kapsamlı bir yasal çerçevenin bulunmaması nedeniyle, bu analizler çoğunlukla yalnızca yatırımcı veya kullanıcı tarafından özel olarak talep edildiğinde gerçekleştirilmektedir. Oysa enerji performansı değerlendirmelerinin istisnai bir uygulama değil, tüm yapı üretim sürecinin ayrılmaz bir bileşeni hâline gelmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, BIM tabanlı çalışma yöntemlerinin yaygınlaşmasına rağmen, mimarın disiplinler arası koordinasyondaki liderlik rolü uygulamada istenen düzeye ulaşabilmiş değildir. Enerji etkin yapı tasarımının başarısı, yalnızca gelişmiş yazılımların kullanılmasına değil, farklı disiplinlerin tasarım sürecinin ilk aşamalarından itibaren ortak hedefler doğrultusunda çalışmasına bağlıdır. Bu nedenle, mimarın koordinasyon sorumluluğunu etkin biçimde üstlenebileceği bütünleşik tasarım yaklaşımının hem meslek pratiğinde hem de eğitim sürecinde güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu dönüşümün sürdürülebilir biçimde sağlanabilmesi için, mimarlık ve mühendislik öğrencilerinin daha lisans eğitimleri sırasında disiplinler arası proje deneyimi kazanmaları gerekmektedir. Özellikle tasarım ve proje stüdyolarında, farklı disiplinlerden öğrencilerin BIM tabanlı platformlar aracılığıyla ortak projeler geliştirmeleri, profesyonel çalışma kültürünü erken dönemde benimsemelerine katkı sağlayacaktır. Böyle bir eğitim modeli, mezunların yalnızca teknik bilgi düzeylerini değil, ekip çalışması, koordinasyon ve bütünleşik tasarım becerilerini de geliştirerek enerji verimli yapı üretim süreçlerine daha etkin katkı sunmalarını mümkün kılacaktır.

9. Yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemeler enerji verimli yapı üretiminde yeterince değerlendiriliyor mu? Bunların daha etkin kullanımı nasıl sağlanabilir?

Geleneksel mimarinin en önemli özelliklerinden biri, bulunduğu coğrafyanın iklim koşullarına uyum sağlayan ve enerji kullanımını doğal yollarla azaltan çözümler geliştirmiş olmasıdır. Günümüzde yapılması gereken, bu mimari mirası biçimsel bir yaklaşımla tekrar etmek değil; geleneksel yapıların iklim koşullarına karşı gösterdiği ısıl davranışı bilimsel yöntemlerle analiz ederek, bunu çağdaş yapı malzemeleri, güncel yapım teknolojileri ve modern yaşamın gerektirdiği mekansal organizasyonlarla bütünleştirmektir.

Her ne kadar bu doğrultuda başarılı örnekler bulunsa da, genel olarak geleneksel bilgi ile çağdaş tasarım anlayışının istenen düzeyde sentezlendiğini söylemek güçtür. Bunun temel nedenlerinden biri, enerji etkin tasarımın gerektirdiği bina fiziği ve ısıl performans konularının mimari tasarım sürecine yeterince entegre edilememesidir. Bina kabuğunun ısıl davranışını doğru analiz edebilen ve enerji performansını tasarımın temel girdilerinden biri olarak yönetebilen mimarlar, geleneksel mimariden aktarılan bilgiyi yalnızca estetik bir referans olarak değil, günümüzün sürdürülebilir mimarlık anlayışına yön veren bilimsel bir kaynak olarak değerlendirebilirler. Ancak bu yaklaşımla geçmişin bilgi birikimi, çağdaş mimarlık üretimine gerçek anlamda değer katacak ve enerji etkin yapı tasarımına güçlü bir katkı sağlayacaktır.

10. Sizce Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmayı yaygınlaştırmak için öncelikle atılması gereken somut adımlar nelerdir?

Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmanın yaygınlaştırılabilmesi için öncelikle, bu konunun ulusal bir devlet politikası olarak ele alınması gerekmektedir. Enerji verimliliği yalnızca teknik bir konu değil; ekonomik kalkınma, enerji arz güvenliği, çevresel sürdürülebilirlik ve yaşam kalitesini doğrudan etkileyen stratejik bir alandır. Bu nedenle ilk adım, tüm enerji kullanım alanlarını kapsayan kapsamlı bir çerçeve enerji yasasının oluşturulması ve bunun bina sektörüne yönelik yönetmelik, tüzük ve teknik standartlarla desteklenmesidir.

İkinci olarak, binalar için ulusal bir enerji performansı değerlendirme ve enerji kimlik belgesi sistemi oluşturulmalıdır. Yapı kabuğunun ısıl performansı ile mekanik ve elektrik sistemlerinin enerji etkinliğini esas alan objektif değerlendirme kriterleri belirlenmeli; yüksek performanslı binalar vergi avantajları, ruhsat ve kullanım süreçlerinde kolaylıklar gibi teşvik mekanizmalarıyla desteklenmelidir. Sistemin belirli bir olgunluğa ulaşmasının ardından ise, asgari performans şartlarını karşılamayan yapılar için kademeli yaptırımlar uygulanmalıdır.
Bununla birlikte, enerji verimliliğinin yalnızca mevzuatla sağlanması mümkün değildir. Mimarlık ve mühendislik eğitiminde enerji etkin tasarım anlayışı, tasarım stüdyolarının temel bileşeni hâline getirilmeli; disiplinler arası çalışma kültürü, özellikle BIM tabanlı ortak proje süreçleriyle öğrencilere kazandırılmalıdır. Böylece mezunlar, enerji performansını tasarımın ayrılmaz bir parçası olarak değerlendiren ve farklı disiplinleri etkin biçimde koordine edebilen bir mesleki donanıma sahip olacaklardır.

Son olarak, kamu kurumları, üniversiteler, meslek odaları ve özel sektör arasında güçlü bir iş birliği mekanizması kurulmalıdır. Enerji verimliliğinin yaygınlaşması; doğru mevzuatın oluşturulması, nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesi, ekonomik teşviklerin uygulanması ve etkin denetim mekanizmalarının birlikte işlemesiyle mümkün olacaktır. Bu unsurların eş zamanlı olarak hayata geçirilmesi, Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmanın istisnai bir uygulama olmaktan çıkıp, yapı üretim sürecinin doğal ve vazgeçilmez bir parçası hâline gelmesini sağlayacaktır.

Onur OLGUNER
Yüksek Mimar, KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı

Onur Olguner 1985 yılında Lefkoşa'da doğmuştur. ODTÜ'de Mimarlık eğitimini, Cardiff Üniversitesi'nde Bina Enerji Performansı Modellemesi üzerine Bilim Yüksek Lisansını tamamlamıştır. 2010 yılında kurulmuş olan Olguner Mimarlık Ofisi'nin kurucu ortaklarındandır. 2012 yılında KTMMOB Mimarlar Odası'nda Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapmıştır. 2014 yılından 2018 yılına kadar Kıbrıs Türk Ortopedik Özürlüler Derneği'nde Projelerden Sorumlu yönetim kurulu üyesi olarak görev yapmıştır. 2013 yılından itibaren iki dönem boyunca Lefkoşa Türk Belediyesi Meclis Üyesi olarak görev yapmıştır. Bu sürede LTB Teknik İşler ve Kentsel Tasarım Komitesinin Başkanlığını yürütmüş ve bu komite ile 2013 yılında Lefkoşa Surlariçi Yayalaştırma Projesini hayata geçirmiştir. Aynı komite, yine 2013 yılında KTMMOB temsilcilerinden oluşturduğu paydaş komitenin başkanlığını yürütmüş ve komite ülkedeki ilk 'Yapı Denetimi' uygulamasını hayata geçirmiştir. 2020 yılında Lefkoşa, Belediyecilik ve Vizyon odağında yazmış olduğu 'Bir Lefkoşa Hikayesi' kitabını yayınlamıştır. 2023 yılında 56. Dönem Olağan Genel Kurulu'nda ikinci kez KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı seçilmiştir ve halen bu göreve devam etmektedir.

1. Yapı projelerinde enerji verimliliği sizce hangi aşamada ve hangi paydaşlar tarafından öncelikli olarak ele alınmalıdır? Mevcut uygulamaları yeterli buluyor musunuz?

Maalesef enerji verimliliği ile ilgili çok uzun bir zamandır ileriye doğru bir adım atamadığımız gibi, Koloni Döneminde Fasıl 96 ile enerji verimliliğine fayda sağlayacak saçaklar gibi bazı usulleri bile pratiğimizinden çıkarttığımızı söylemek yanlış olmayacaktır. Mevcut uygulamalar maalesef yalnızca yetersiz değil, dünyanın enerji verimliliği ile ilgili gitti yol göz önüne alındığında endişe verici seviyededir.

2. Enerji verimliliğine ilişkin kararları etkileyen başlıca engeller nelerdir? (Maliyet, mevzuat, bilgi eksikliği, zaman baskısı, kullanıcı beklentileri vb.)

Bilgi eksikliğini bu kararlarda en önemli etken olarak görüyoruz. Özellikle yapsat projelerinde kullanıcıların uzun vadede ihtiyacı olan konfor alanının yatırımcının bu birimleri satış performansıa etkisi az olacağından dolayı en küçük maliyet gerektiren adımlar bile tercih edilmemektedir. Kullanıcının genelde bina bittikten sonra binaya dahil olacağı bu yapılarda orta ve kısa vadeli yatırım-kazanç senaryoları tartışılamamaktadır. Hem bireysel hem de ülkesel olarak bu tartışmanın yoksunluğu ciddi ekonomik kayıplara sebebiyet vermektedir.

3. İşverenlerin, yatırımcıların ve kullanıcıların enerji verimli yapılar konusundaki farkındalık düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalık nasıl artırılabilir?

Bu farkındalık maalesef eksik olduğu gibi aynı zamanda yanlış bilgiler de ülkesel enerji verimliliği kullanımına ciddi zarar vermektedir. Bu farkındalığı yaratmak ise aslında çok basittir: Bugün bir ampul bile alırken üzerindeki enerji karnesini okuyarak alıyoruz. Televizyonumuzu, çamaşır makinamızı, telefonumuzu, arabamızı alırken enerji sınıfı bilgisi sunulduğunda, insanımız enerji verimliliği ekseninde kararlarını alıyor. Aynı bilgilendirmeyi binalarımızın enerji sınıfı ile insanımıza sunmak için bir sistem kurmalıyız.

4.Tasarım, mühendislik ve uygulama ekipleri arasında enerji verimliliği hedeflerine yönelik iş birliğini yeterli buluyor musunuz? Bu iş birliği nasıl geliştirilebilir?

Her ne kadar enerji verimliliği konusunda akademik olarak uzmanlaşan değişik meslek dallarından uzmanlar birbirleriyle istişare içerisinde çalışsa da, bu durum maalesef uygulamalarda arzu ettiğimiz seviyede değildir. Bu iş birliğini geliştirmek başta biz meslek odalarına ve Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odalar Birliğine düşmektedir. Bu konuda kendimiz eleştirecek olursak, KTMMOB koordinasyonluğunda meslekler arası kesişmeleri iyice tespit edip yapıcı bir şekilde uygulama önerilerini çalışmalı ve kamu yöneticilerine sunmalıyız.

5. Enerji verimliliğinin artırılmasında en büyük sorumluluğun hangi paydaşlarda olduğunu düşünüyorsunuz? Mevcut süreçte hangi paydaşlar daha fazla sorumluluk üstlenmelidir?

Öncelikle enerji verimliliği konusunda birincil denetim noktasının, yapı denetiminde olduğu gibi yerel yönetimlerde olduğuna inanıyoruz. 2014 yılında Lefkoşa Türk Belediyesi örneğin-

de olduğu gibi Enerji Verimliliği ile ilgili bir bina karnesi hazırlanarak inşaat ruhsatlarında mal sahiplerine sunulabilir. Böylece vatandaş binasını satın alırken veya yaptırırken aylık elektrik tüketim miktarını öngörebilecek ve enerji verimliliğini talep edecektir.

6. Mevcut mevzuat, teşvikler ve denetim mekanizmaları enerji verimli yapılaşmayı desteklemek için yeterli midir? Hangi düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır?

Maalesef özellikle güneş panellerinin hoyratça kullanımı ve gereksiz enerji harcamaya teşvik etmesi enerji verimliliği için ülkemizde çok önemli bir şansı kaçırmamıza sebep olmuştur. Panel kurmadan önce tüketimleri 10x olan haneler, gereğinden fazla paneller kurmuş ve nasıl olsa artan enerjiyi şebekeye satamayacağını düşünerek tüketimleri 20x'e çıkartmıştır.

Bu durum hem sınırlı sayıda olan güneş paneli kurma hakkını gereksizce kullanılmasına sebep olmakta, hem de günlük kullanımda enerji israfını alışkanlık olarak topluma aşılamaktadır. Enerji verimliliği başta yenilenebilir enerji kullanan binalar olmak üzere tüm yapılarda teşvik edilmelidir. Bilinçlendirilmeli ve israfı önleyici düzenlemeler hayata geçirilmelidir.

7. Üniversiteler, meslek odaları ve sektör, enerji verimliliği konusunda yeterli eğitim ve mesleki gelişim fırsatları sunuyor mu? Bu konuda neler yapılabilir?

Enerji verimliliği konusunda akademik araştırmalar konusunda ülkemizin üniversiteleri değerli donanım ve araştırma gücüne sahip olsalar da, sektöre etki edecek ortak çalışmalar konusunda bu başarının aynı düzeyde olmadığını üzülerek gözlemlemekteyiz. Özellikle enerji verimliliği konusunda öncülük edecek, ortaya çıkarttığı araştırma sonuçları ile sadece akademik dünyaya değil aynı zamanda sektör kararlarını etkilemesi için, henüz çalışmaların başında sektör/akademi ortaklıklarının yapılmasını öneriyoruz.

8. Dijital teknolojiler (örneğin BIM, enerji simülasyonları ve performans analizleri) enerji verimli tasarım ve uygulama süreçlerinde yeterince kullanılmakta mıdır? Kullanımını artırmak için neler önerirsiniz?

Maalesef bu sistemlerin kullanımının "çok az" ile "yok" arasında olduğunu gözlemlemekteyiz. Özellikle BİM sistemlerinin ender olarak bazı Mimar üyelerimiz tarafından kullanılsa bile, mühendisler arasında çok yaygın olmadığından dolayı arzu edilen performansa ulaşamamaktadır. Enerji simülasyonları ve performans analizleri ile ilgili sistemlerin ise ülkemizde enerji karnesi talebi olmamasından kaynaklı olarak yaygın bir şekilde kullanılmamaktadır. Bu noktada bina yapı enerji kimliği uygulamasına geçmek, bu araçların kullanılmasını ciddi oranda arttıracaktır.

9. Yerel iklim koşulları, geleneksel mimari bilgi ve yerel malzemeler enerji verimli yapı üretiminde yeterince değerlendiriliyor mu? Bunların daha etkin kullanımı nasıl sağlanabilir?

Aslında bu konuda Koloni Mimarisinden gelen ve alışkanlıklarımıza işlemiş bir mimari bilgi bellek, biz farkında olmasak da mevcuttur. Sundurmalar, saçak uygulamalarımız, otopark katları ve bina içi kullanım alanlarının yerleşimi, batı rüzgarını kullanma çabası gibi kaygılar enerji verimliliği için önemli bir artı sağlamaktadır. Fakat, son zamanlarda 'Yapsat' sektöründe küçük ölçekli müteahhit firmaların mimari projelerini kendi bünyelerinde yapma eğilimlerinden dolayı bu özellikleri kaybetmeye başladığımız ve kötüye doğru gittiğimiz maalesef acı bir gerçektir. Geçmişten gelen bu mimari belleği güçlendirerek geleceğe bakmamız, dünyanın iklim krizi ile ilgili vermekte olduğu yoğun mücadele de göz önüne alındığında her geçen gün daha da artmaktadır.

10. Sizce Kuzey Kıbrıs'ta enerji verimli yapılaşmayı yaygınlaştırmak için öncelikle atılması gereken somut adımlar nelerdir?

Yukarıdaki sorularda birçok kez altını çizdiğim en önemli adım binalarımızın enerji performansına göre sınıflandırılmasını sağlamak, enerji verimli yapılaşma için en öncelikli yapılması gereken adımdır. Bugün bir ampulü bile alırken enerji sınıfına göre karar veren ev sahipleri ve/veya iş sahipleri on yıllar boyunca birikimlerini adayacakları binaların enerji performansını; A sınıfı mı, B sınıfı mı, C sınıfı mı veya D sınıfı mı olduğunu bilmeden körü körüne karar vermeye zorlanmaktadırlar. Biz Mimarlar Odası olarak eğer ki insanımıza bu konuda bilgi ve seçenek sunulursa bilinçli yapılaşmanın hızla güçleneceğine inanmaktayız. Bu yüzden bu adım için tüm gücümüzle mücadelemize devam edeceğiz.

Mimari Eserler

Derleyenler: Ahmet Özenç-Halil Toprakcı

Mimari eserler bölümünde yer verilecek projelerin seçiminde, yerel, bölgesel ve küresel ölçekte önem taşıyan, mimarlık disiplinine özgün katkılar sunan ve yeni bakış açıları geliştiren çalışmaların okurlarla buluşturulması temel alınmaktadır. MİMARCA, herhangi bir mimari akımı ya da yaklaşımı temsil etmeyi veya tanıtmayı amaçlamamaktadır. Aksine; farklı düşünce ve tasarım yaklaşımlarını, yenilikçi çözümleri, teknolojik gelişmeleri, sürdürülebilir tasarım anlayışlarını, yerel ve geleneksel yapı bilgisini özgün biçimde yorumlayan mimari üretimleri, çoğulcu bir perspektifle ele almayı ve okurlarıyla buluşturmayı esas almaktadır. MİMARCA'nın 100. sayısında, önemli mimari proje yarışmalarında elde ettikleri başarılarla öne çıkan ve özgün eserleriyle mimarlık ortamına değerli katkılar sunan mimarları ve çalışmalarını bir araya getirdik. Bu özel seçki, farklı tasarım yaklaşımlarını, düşünsel arka planları ve mimari üretimleri aynı çatı altında buluşturarak MİMARCA'nın çoğulcu yayın anlayışının bir yansımasını ortaya koymaktadır.

İlk mimari eserimiz, Kıbrıs Türk mimarlığını uluslararası platformda temsil eden ve özgün çalışmalarıyla adını dünyaya duyuran Mimar Saffet Kaya Bekiroğlu'nun tasarladığı NBC Kampüsü'dür. Farklı kültürel coğrafyalarda edindiği deneyimleri çağdaş bir mimari yaklaşımla yorumlayan proje, gelişime yeni açılan bir bölgede yalnızca bir eğitim yapısı olmanın ötesinde, bulunduğu çevrenin mimari kimliğine katkı sunan ve bir çekim merkezi oluşturmayı hedefleyen nitelikleriyle öne çıkmaktadır. Uygulaması gerçekleştirilen ve gelecekteki gelişim etaplarıyla büyümesi öngörülen NBC Kampüsü, bu yönüyle süreklilik taşıyan bir mimari proje olarak değerlendirilmektedir.

MİMARCA'nın 100. sayısında ayrıca, Prof. Dr. Huriye Gürdallı'nın Mimar Saffet Kaya Bekiroğlu ile gerçekleştirdiği kapsamlı bir söyleşiye de yer verilmektedir. Söyleşide, NBC Kampüsü'nün ardındaki tasarım yaklaşımı ve mimari felsefe ele alınırken, projenin oluşum süreci ve mimari detayları da farklı boyutlarıyla irdelenmektedir.

Sharifi-ha House başta olmak üzere gerçekleştirdiği özgün projelerle dünya mimarlık sahnesinde kendine güçlü bir yer edinen İranlı mimar Alireza Taghaboni / Next Office, iki önemli eseriyle MİMARCA'nın 100. sayısında yer almaktadır. Taghaboni'nin farklı ölçek ve bağlamlarda geliştirdiği projeler, geleneksel mimari birikimi çağdaş bir yorumla yeniden ele alırken, özgün tasarım yaklaşımları ve yenilikçi mekânsal çözümleriyle çağdaş mimarlığın sınırlarını sorgulamaktadır. MİMARCA, Taghaboni'nin mimari düşüncesini iki farklı bağlamda şekillenen eseri üzerinden okurlarıyla buluşturmaktadır. Kent merkezinde önemli bir muhalif şair ve düşünür olan Ahmad Shamlou'nun evini restorasyonun ötesine taşıyarak, strüktürel bir gereklilik olarak ortaya çıkan kırmızı duvarı mimari ifadenin güçlü bir unsuruna dönüştüren ve şairin cesur kişiliğini mekâna taşıyan "Şairin Evi"; buna karşılık, politik sistem tarafından "sapkın düşünceye" sahip olmakla suçlanarak dışlanan bir etnik topluluğun, kırsalda geleneksel malzeme ve yapım yöntemlerinden beslenen komünal bir yaşam birimi oluşturma arayışına yanıt veren Nedarag Konukevi / Guesthouse, Taghaboni'nin mimarlığın toplumsal, kültürel ve politik boyutlarıyla kurduğu güçlü ilişkiyi gözler önüne sermektedir.

Yalın Mimarlık, başta Troya Müzesi olmak üzere çok sayıda başarılı ve ödüllü projeye imza atan ekibiyle, MİMARCA'nın 100. sayısında MKM – Manisa Kurtuluş Müzesi projesiyle yer almaktadır. Yalın Mimarlık tarafından "geçmiş ile bugün ve hatta gelecek arasında bağlar kurmaya çalışan çok katmanlı, yarı arkaik bir mimari yerleştirme" olarak tanımlanan proje; yangından sonra ayakta kalan yığma, kâgir, taş ve tuğla yapıların izlerini, Manisa'nın arkaik dönemlere uzanan tuğla yapım geleneğiyle yeniden yorumlamaktadır. Geçmişin fiziksel ve

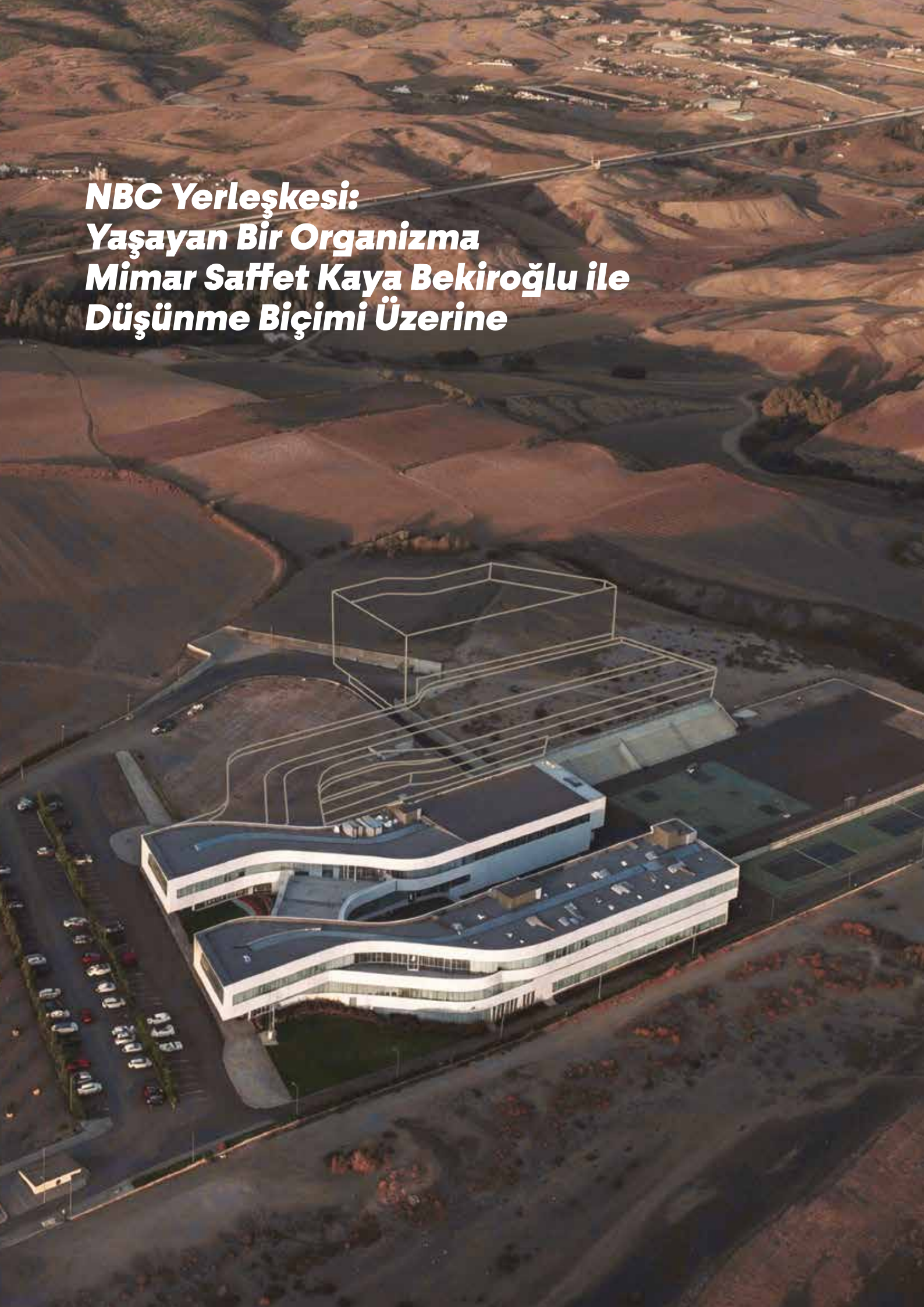
kültürel izlerini çağdaş bir mimari yaklaşımla yeniden ele alan proje, özgün mekânsal deneyimi ve tarihsel sürekliliği yorumlama biçimiyle dikkat çekmekte ve çağdaş mimarlık pratiği için ilham verici bir örnek oluşturmaktadır.

Bilgin Mimari Tasarım Ofisi, son yılların dikkat çekici tasarım hikâyelerinden biri olarak öne çıkan Kalyon Karapınar 1350 MWp GES / Merkezi Kontrol Binası projesiyle MİMARCA'nın 100. sayısında yer almaktadır. Konya Karapınar'da, Türkiye'nin çöl özellikleri gösteren ender bölgelerinden birinde, Avrupa'nın en büyük güneş enerji santrallerinden birinin kurulmasıyla başlayan proje, Merkezi Kontrol Binası'nın tasarımıyla farklı bir mimari boyut kazanmaktadır. Geniş ve çetin bir peyzajın ortasında konumlanan yapı, enerji üretiminin teknolojik altyapısını mimari bir ifadeyle bütünleştirerek çölün ortasında çağdaş bir vaha niteliği kazanmaktadır. Proje, enerji üretimi, teknoloji ve mimarlığın bir araya geldiği özgün yaklaşımıyla, geleceğin enerji yapıları için ilham verici bir örnek ortaya koymaktadır.

Yukarıda kısaca değindiğimiz üzere MİMARCA'nın 100. sayısı; farklı ölçeklerde, işlevlerde ve coğrafyalarda, farklı kültürel bağlamlar ve iklimsel koşullar içerisinde şekillenen; farklı tasarım yaklaşımlarını, mimari düşünce biçimlerini, malzeme ve yapım tekniklerini, teknolojik olanakları ve mekânsal deneyimleri yansıtan özgün projeleri bir araya getirerek okurlarıyla buluşturmaktadır. Bu seçki, mimarlığın tek bir doğrusu ya da yaklaşımı olmadığını; aksine, farklı bağlamlara, ihtiyaçlara ve koşullara verilen yaratıcı ve özgün yanıtlarla sürekli gelişen çoğulcu bir düşünce ve üretim alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Özgür Dinçyürek
Editör

NBC Yerleşkesi: Yaşayan Bir Organizma Mimar Saffet Kaya Bekiroğlu ile Düşünme Biçimi Üzerine

2017 yılında ‘Saffet Kaya Architects’i kuran Saffet Kaya Bekiroğlu, 2017-2019 yılları arasında Lefkoşa’daki Necat British College (NBC)) yerleşkesinin tasarımını ve uygulamasını gerçekleştirdi. İlkokul, ortaokul ve lise kompleksi yaşayan bir organizma olarak, imara yeni açılan eski bir tarım arazisinde tasarlandı. Proje lineer blokların eklemlenerek büyümesine, fiziksel ve sosyal olarak kentle bütünleşmesine ve gelişecek dokunun katalizörü olmasına olanak verecek şekilde düşünüldü ve bugün yeni Lefkoşa Devlet Hastanesi’nin inşaatıyla birlikte bölge eğitim ve sağlık işlevlerini bir araya getiren yeni bir kentsel aksa dönüşmeye başladı.

Mimarca’nın bu özel 100. sayısı için NBC üzerine yazmam önerildiğinde, hiç tereddütsüz bunun bir söyleşi olması gerektiğini düşündüm. Söyleşinin amacı mimarı anlatmak değil, onun kendi düşüncesini kendi içinde yeniden dolaşıma sokacak bir konuşma zemini oluşturmak olmalıydı. Sorular kavramların farklı ölçeklerde yeniden ortaya çıkacağı lineer olmayan bir strüktürle kurgulandı ve NBC’nin kendisi kadar, NBC’yi mümkün kılan düşünme biçimini konuştuk.

Saffet’in o oradan oraya koşan düşüncesini, heyecanını, arada kullandığı İngilizce kelimeleri, düşünmek için duraksadığı ‘es’leri, virgülleri bilinçli olarak düzeltmedik. Aksi, baştan beri amaçlanan mimarın düşünce haritasında gezinme niyetinden bizi çok uzaklaştırırdı.

Taşkışla koridorlarında dertleşen iki arkadaşın samimiyetiyle, zaman zaman zorlayan sorular ve ters köşe cevaplar arasında Saffet’in kişisel birikimi ve mesleki altyapısına değindik. Tasarım sürecinin, projelerinde biçime, fonksiyona, bağlama ve kullanıcıya yaklaşımının izini sürdük. NBC’yi de bu çerçevede ele aldık.

Biri akademiden, biri pratikten gelen iki mimarın tasarım söyleşisi çıktı ortaya.

Huriye Gürdallı

HG: University of California Los Angeles'e (UCLA) kabul edildiğin yıl Greg Lynn orada eğitim vermeye başlıyor. Peter Eisenman da Greg Lynn tarafından ders vermesi için UCLA'ya davet ediliyor, ne şans. Diğer taraftan o dönem birçok mimarın bulunmak için can attığı Frank Gehry ofisinde çalışırken hem bu ofisi hem Los Angeles'ı bırakıp Londra'ya gidiyorsun. Yeni bir mücadeleye başlıyorsun. Meslek yolculuğunda yaşadıklarının ne kadarı şans, rastlantı veya azim, çok çalışmak, kendini zorlamak?

SK: Şans, azim, rastlantı, çok çalışma, kendini zorlama.. aslında hepsine ihtiyaç var. UCLA'da Master yaparken Peter Eisenman demişti ki "Şans geldiğinde veya rastlantı olduğunda eğer iyi çalışmış değilseniz, hazırda birikiminiz yoksa, gelen şansı değerlendiremeyeceksiniz". Tabii ki cesaret ve özgüven de lazım, ama zaten bunu da pratik yapmakla elde ediyorsunuz.

Mesela Frank Gehry'de 6 sene büyük ölçeklerde, kompleks geometri binalarda çalışmış olmam, Zaha Hadid Architects'e (ZHA) geçtiğimde 2012 Olimpiyatları için Aquatic Center (Su Sporları Merkezi) yarışma projesi fırsatı geldiğinde kazanan projeyi tasarlamama yansıdı. Frank Gehry'deki büyüklerimin gözetimi altında çıraklık yapma fırsatı bulmam çok önemli bir tecrübeydi.

Ben ilk UCLA'ya yazıldığımda Daniel Libeskind öğretecek diye tanıtım vardı ama sonra o gelmedi, yerine farklı profesörler getirdiler. Ve şansıma Greg Lynn ve Eisenman ile akademik çalışma fırsatı buldum.. yani rastlantı. Gehry Studio'ya kabulümde de birkaç şey üst üste geldi, Gehry'nin Greg Lynn'in yaptıklarını ilginç bulması, benim de onun gözde öğrencisi olarak başvurmam.. Tabii Los Angeles'da hala hazırda okumuş ve yaşıyor olmam da işe yaradı.

İnsan konfor alanından çıkmazsa, kendini zorlamazsa evrim geçirmez, gelişemez ve güncel kalamaz. Biraz Kaliforniya terimi ile anlatayım, "Dalga geldiğinde sörf tahtasıyla dalgayı sürebilmek", bazen hayatın akışına gitmek lazım. Dalga ne zaman gelecek belli değil ama gelince sörf yapmayı, tahta üstünde denge kurmayı bilmiyorsan, kaçırılmış bir fırsat oluyor.

HG: Uluslararası yaşamayı, metropolü, metropolde yaşayanlarla karşılaşmayı seviyorsun. 10 yıl önce Londra'da çalışırken Kıbrıs-Londra-İstanbul üçgeninde yaşamaktan mutlu olduğunu söylemiştin. Şimdi de Kıbrıs-Londra-İstanbul üçgeninde yaşıyorsun ama üs Kıbrıs.

Ne değişti hayatında, algında? Ya da ne değişmedi?

SK: Hayat biraz Alchemist (Simyacı) gibidir. Annenin babanın bulunduğu, büyüdüğün çevreden çıkıp Saffet'i, tanımak, bulmak, tasarlamak ilginçti. Aslında herkesin kendisine bu borcu var ve bir raddeye kadar bunu yaşıyor, farklı ölçekte.

Kıbrıs sonrası (liseden sonra), İstanbul Teknik Üniversitesi, Los Angeles master ve mimari meslek tecrübesi.. Sonra da Londra'da mimari meslek tecrübesi. Son 10 yıldır çoğu zamanım Kıbrıs'ta ama herhalde %40'ı yurtdışında geçiyor.

Uzun zaman yurt dışında farklı ülkelerde yaşadıktan, beslendikten, gördükten sonra,, yani insan bu birikimle o ilk baştaki açlığını biraz giderdikten sonra, kendi 'naturel habitatını' özlüyor. Ya da belirli kaleleri fethettikten sonra onların mutluluk, tatmin getirmediğini anlıyor. Bu bir ego trip de (egonun tatmin olmayışı) değil. Nerede olduğun değil kimlerle olduğun önemli hale geliyor.

Bilmiyorum, herkes öyle midir ama ben bir şeyi elde ettikten sonra, uzun uzun yaşadıktan sonra yeni şeylere açlık, merak duyuyorum. Yani Los Angeles'da Gehry'de 6 seneden sonra, başka tecrübeler istiyor insan. Londra'da 12 seneden sonra konforlu rutin benim için başarısızlık sayılırdı. Başkasına göre ZHA'da top designer olarak kalıp devam etmek predictable (çok beklenen) bir seçim olabilir. Çok iyi bir hayat ama bilmiyorum,, ben hep kendi ismim altında tasarlamak istedim. Yani bir süre sonra kurumsal bir çalışma sisteminde kalmak bana sıkıcı geldi. Veya metropol hayatındaki high life ve urban rat race (yüksek hayat standardı ve şehirdeki bitmeyen yarış) de artık cazibesini yitiriyor. Bazı konumlara geldikten sonra, veya belirli hedeflerinize ulaştıktan sonra, tatmin ve mutlu olacağınızı sanıyorsunuz ama içinizde bir boşluk, açlık hala varsa,, ona kulak verip ona yöneliyorsunuz. Tabii dışarıdan bakan biri için, ya da kişi kendi bazı başarıları yaşamadan, hedeflere ulaşmadan da bu noktaya gelmek zor olabilir. Hatırlıyorum bir mimar benim neden Gehry ve neden ZHA'dan ayrıldığımı anlamıyormuş, kendisinin tüm hedefi orada çalışmakmış demişti. Aslında cevher o ofislerde değil. Cevher sizin içinizde, ve ona yönelmek, onu tanımlamak ve ortaya çıkarmak lazım. ZHA gibi ofislerde risk almak gerektiğinde, onların sağladığı safety net üstünde cambazlık yapmayı öğreniyorsunuz, sonra da safety net'siz (güvenlik ağı) cambazlık yapmak istiyorsunuz. 3 tekerlekli bisikletten 2 tekerlekli bisiklete geçmek gibi. 3. tekerlek mentorunuzun sağladığı riski alan safety (güvenlik) faktörü. Belirli bir yaştan sonra herkes 2 tekerleğe hatta tek tekerleğe geçmek isteyecektir.

HG: Yüksek lisans eğitimini Amerika'da değil Kaliforniya'da yaptığını, lisansı da İstanbul'da, hatta Taşkışla'da okuduğunu söylüyorsun. Akdenizliyim diyorsun. Seni en çok etkileyenler de 'kendi olabilen' mimarlar. Irak'lı bir kadın mimar Zaha Hadid, Rio'da modernizmi tropikalleştirerek bağlamsallaştıran Oscar Niemeyer.

Tasarım sürecinde mimar, yani 'kişinin kendisi' başlı başına bir bağlam mıdır? Çocukluğu, eğitimi, yaşadığı yerler, karşılaştıkları?

SK: Tabii ki kişinin eğitimi, deneyimi, kültürel/mesleki geçmişi yansıyor yaptıklarına. Yani benim Akdenizden bir adalı olmam, Ortadoğu ve Avrupa sınırında, 1974 sonrası ilk Kıbrıs Türk jenerasyonu olarak yetişmiş olmam, ailemin eğitimli olması, küçük bir toplumda bir birey olarak yetiştirilmiş olmamız.. Bunların çok etkisi var. Ama doğru zamanda doğru yerde olmanın da önemi büyük. İnsan ilgi duyduklarına karşı bir çekim hisseder. Mesela ben ilk Amerika'da master yapmaya North Carolina State Üniversitesi'ne gitmiştim. Çok iyi eğitimi olan bir okul, ama 2 dönem okuduktan sonra okulu dondurup Los Angeles'da staj yapma fırsatı yarattım. 1 sene staj yaptıktan sonra UCLA mastere başvurdum...Yani insan kendi kaderini de çizer. Yaşadığı yerler, eğitim aldığı hocaların yönlendirmeleri, sınıf arkadaşları, parçası olduğu sosyal ve kültürel çevreler.. Merak yanı sıra, discourse ve know how'ı (söylem ve teknik bilgi) öğrenmek çok önemli. Tüm etkenler zaten bir araya gelince, insan kendi birikimlerini etraftan gelen bağlamsal parametrelerle harmanlayarak yansıtıyor.

Tabii kişisel karakter de büyük rol oynuyor. Aynı yollardan geçen farklı insanlarda bu yansıma farklı da olabilir.

HG: Peki senin tasarım kararların ne kadar kişisel? Ne kadarı kolaboratif, iş birliğine dayalı? Mühendislik, bütçe, malzeme sınırı?

SK: Tasarım ağırlıklı bir mimar olarak kendi kişisel birikimimi yansıttığımı söyleyebilirim. İnsan yapımı bir dünya kurmaya çalışıyoruz. Bazen tasarım sürecinde mimar neredeyse mesih gibi görüyorum: bir vizyonu taşıyan, ve bu vizyonu işverene, kolaboratörlere, mühendis ve müteahhitlere aktarmakla yükümlü kişi. Bu aktarım özellikle vizyon alışılagelmişin dışındaysa zorlaşıyor çünkü kimse görmediği bir şeye kolay ikna olmaz. Bu yüzden işin sonucu, mimarın vizyonu kadar, ekibin ne kadar azimli ve iddialı olduğuna da bağlı. Mimari bir takım işidir; çözüm odaklı olup zorluklar çıkınca alternatifler bulmak gerekir.

Bu vizyonu hayata geçirirken yerel bağlamı da hesaba katmak gerekiyor. İyi bir dinleyici ve gözlemci olmak, neyin eksik olduğunu, neye ihtiyaç duyulduğunu anlamak önemli. Ve tabii yereldeki inşa sınırlarını bilmek lazım. Ama bu sınırlara fazla takılmamak da gerekiyor. Yurtdışındaki tecrübem, hem pratiğin içinde olmam hem de gezerek çağdaş binaları görmem, bana aynı malzemeyi farklı bir şekilde uygulama fikirleri verdi; yani yerel sınırları, dışarıdan gelen bir bakışla esnetme imkanı sağladı.

Einstein'ın sevdiğim bir sözü var, "Everyone knew it was impossible, until a fool who didn't know came along and did it." (Herkes bunun imkansız olduğunu biliyordu, ta ki bilmeyen bir deli gelip bunu yapana kadar.)

HG: Taşkışla'da olduğun yıllar 90-94 aslında ana akım olarak post-modernli yıllar. Robert Venturi, Michael Graves, Ricardo Bofill,, altınlar, tarihten gelen sütunlar,, herkesin bir sarayda yaşayabileceği düşüncesi.. Ama Taşkışla'da aynı yıllarda Frank Gehry'yi, Zaha Hadid'i, Coop Himmelblau'yu davet ediyorlar, öğrencileri farklı öğretilerle tanıştırıyorlar.

Altınları, mermerleri değil, kümes telini, tenekeyi, kontrplağı kullanan Gehry seni nasıl etkiledi?

İyi mimari ve malzeme ilişkisini nasıl kuruyorsun? Veya malzemenin 'iyi' dediğimiz mimaride nasıl yeri var? NBC'de malzeme seçimlerine nasıl karar verdiniz? Malzeme tasarımın neresinde durdu?

SK: Taşkışla'da ve Gehry, Zaha, Coop Himmelblau'nun öğrencilik yıllarında Leyla Tara'nin organize ettiği 'lecture'lerle bizlere açtığı pencere çok önemliydi. Dekonstrüktivizmin getirdiği dinamik perspektifler ve başkaldırıcı tavrı tabii ki beni çok etkiledi. Bu mimarların binalarının hepsinde, biçimde görülen heykelsi (sculptural) jest ön plandaydı. Mimarinin hangi malzemeden yapıldığından çok elemanların kompozisyonu, enerjisi, akıcılığı ön plandaydı.

Frank Gehry'nin kendi Santa Monica Evi'ndeki kümes teli ve lamarinadan (oluklu sac levha) yarattığı heykelsilikten, mimarinin değerinin pahalı malzemeler ile değil, malzemelerin bir araya nasıl getirildiği ile oluşturulduğunu öğrendik. Zaha'nın resimlerinde yarattığı ve yansıttığı 'explosive' perspektiflerdeki enerji, Vitra Fire Station (Vitra İtfaiye İstasyonu), Coop Himmelblau'nun Viyana'daki Rooftop Loft Conversion (Viyana'daki Falkestrasse Çatı Katı Düzenlemesi).. Bu dinamik projelerin arka planda durmayıp communicative (iletişime dayalı) mimari olması çok önemliydi.

Bence iyi bir mimari, banal malzemelerin nasıl bir araya getirildiği kararıdır ve bu karar, vizyonla yaratılan bir kültür birikiminin yansımasıdır.

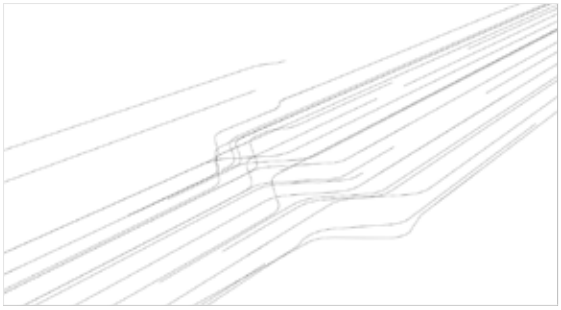
Benim için mekânsal tasarımda öncelik verdiğim parametreler, mekânsal akışlar/jestler, (spatial flows/gestures), hareket duygusu (built-in motion), hafiflik (lightness), zeminle ilişki (relation to ground) ve doğal ışıkla ilişkidir (relation to natural light). Tabii farklı projelerde farklı yaklaşımlarım oluyor. Mesela Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'ndeki (UKÜ) Bilim ve Teknoloji Merkezi'nde (Science & Technology Center) birçok farklı mühendislik departmanını barındırdığı için, makine estetiği, çıplak I-kirişleri, brüt beton, galvaniz çelik korkuluklar ve şap zemin departmanların ruhunu ve kültürünü yansıtıyor. UKÜ İnşaat (Construction) Laboratuvarı ise binanın deneysel doğasını, çelik kafes kirişlerle paralel şekilde açıkta bırakılan tuğla işçiliğiyle ve zeminle/toprakla kurduğu ilişkiyle yansıtıyor.

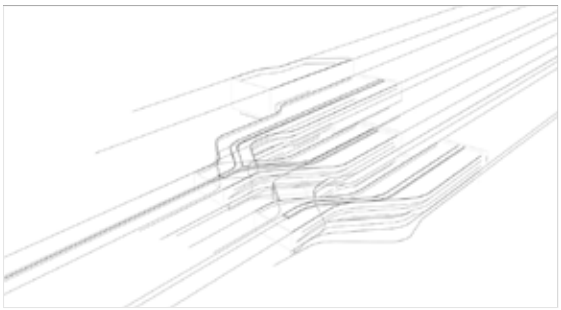

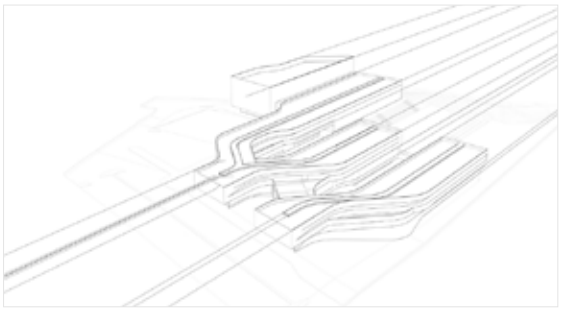
NBC'nin ise çok karmaşık, çok katmanlı bir programı var. Blokların her biri, hem özerk şekilde çalışıp hem bütünleşerek birbirini tamamlıyor. NBC'de malzeme kullanımı (zemin kaplaması, cephe kaplaması, dikey ve yatay cam yüzeyler/tepe ışıklığı) farklı blokları/elemanları birbirine bağlayan, kaynaştıran birleştirici bir unsur olarak işliyor. Kıvrılan, hareket eden blokların daha akıcı ve derzsiz olması açısından zeminin şap beton olmasını tercih ettik. Döşeme plakaları S biçimli plaklardı ve dökme betonun plastik/akışkan doğası derzleri istediğimiz gibi tanımlama esnekliği sunuyordu.

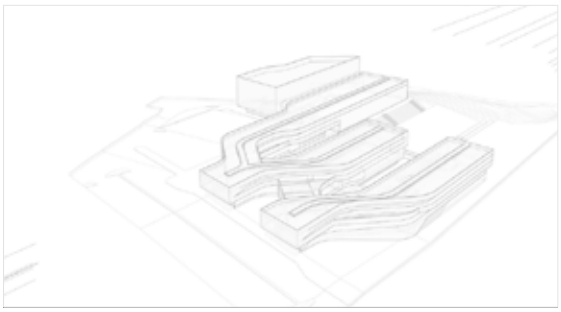
Hem doğal ışığı almak, hem de sınıflarla dış avlu arasındaki sürekli ilişkiyi gerçekleştirmek için smart glass (akıllı cam) kullandık. Dış cephe kaplaması olarak da alüminyum kompozit levha ile giydirme cephe sistemi uygulaması yapıldı. Necat Holding'in bunları tedarik etmesi ve uygulamasının avantajını kullandık.

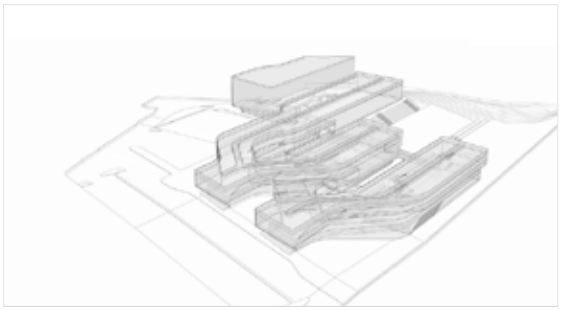

HG: Tasarımın farklı ölçekleriyle çalıştığını biliyoruz. Zaha'dayken Kartal-Pendik projesi bunlardan biri. Neyi farkediyor bir mimar, mimari ölçek dışında şehir ölçeğinde de çalıştığı zaman?

NBC yerleşkesi bomboş bir arazide tasarlanıyor. Tekil bir bina, ama değil. Mimari ölçekte, ama değil. Aslında şehrin yeni gelişecek bir alanının başlangıcı. Yani orada başlayacak mozaiğin ilk parçası. Bir boşlukta, sınırsızlıkta bu ilki tasarlamak nasıldı?

SK: NBC, yaşayan organik bir kampüs gibi tasarlandı. İlk, orta, lise okulları yanı sıra üniversite, çok amaçlı oditoryum. Hatta bu salon müzikallerin de gerçekleşebilmesi için hidrolik okestra çukurunun da olacağı şekilde düşünüldü. Kapalı spor salonu ve kapalı yüzme havuzu da planlandı. Kampüs projesi çok farklı bloklardan oluşan ama birbirlerine göbekten veya başlardan bağlı (siyam ikizleri misali) zaman içerisinde ihtiyaca göre gelişecek, büyüyecek şekilde kurgulandı.

Projenin bulunduğu arazi eskiden tarım ve sanayi alanıydı ve etrafta mandıralar vardı. NBC okulunun tasarımı bölge imara ilk açıldığında geldi ve zaten etrafta adapte edeceği bir şehir dokusu yoktu ama topoğrafya vardı.

Aslında boşlukta ve sınırsızlıkta arazi sınırlarının ve topoğrafyanın getirdiği sınırlamalar ve programın getirdiği sınırlamalarla birlikte formasyon oluşuyor. Gün ışığının ideal veriminden ödün vermeyeceksiniz, oluşturulan sınıf derinlikleri, koridorların, bloklar arası istenilen oyun alanlarının genişlikleri, architectural order'in (mimari düzenin) sınırlarını belirliyor. 'Form follows function'a karşı 'form allows function' ya da bence en doğrusu, dışsal, içsel veya işlevsel parametreler, kampüsün formunun oluşumunu yansıtır. Biraz Darwinist bir yaklaşım aslında, bağlamsal güçler/etkenler ve içten gelen genetik/fonksiyonel veriler birlikte formu şekillendiriyor, yani formasyon.

Mimariyi sanattan farklı kılan bu veriler, parametrelerdir. Bunlar belki fonksiyon, belki arazi, bütçe, rüzgarın yönü, güneşin yolu, daima dış ve iç etkenler var. Sınırlar kurallar olmasa bile bence mimar kendisi kurallarını koymalı. Mimari düzen dediğimiz, bir mantık, nizam gerekir. Diğer türlüsü zaten kolaya kaçmak olur. Bu sebepten yanlış adama yanlış soru.

HG: Mimarlar seviyor mu aslında sınırları?

SK: Seviyorum. İngilizcede bir laf vardır "It is easy to play tennis when the net is down" (File aşağıdayken tenis oynamak kolaydır). Ben sınırları seviyorum. Sınırlar içinde yaratıcı olmak daha kolay geliyor bana. Sanatçıların işi daha zor. Referans

noktan, tutunacak bir dalın olmadan bir boşlukta yaratıcı olmak daha zor,, Çok kolay kaybolabiliyorsun.

HG: Ve yer? Yer senin tasarımlarının neresinde? Yeri biçim açısından değil, manzara olarak görme açısından nasıl okuyorsun?

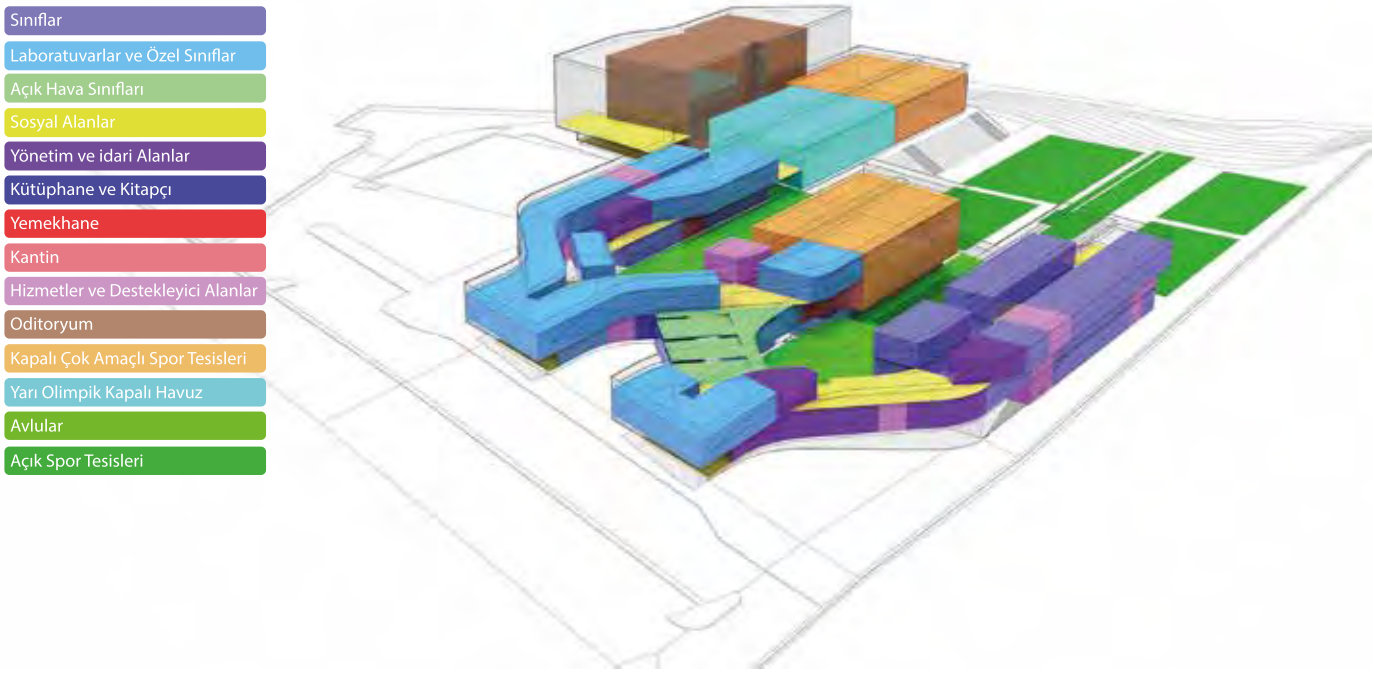
SK: Kesinlikle çok contextual (bağlamsal) çalıştığıma inanıyorum. Projenin topoğrafyayla ilişkisi, adaptasyonu benim için çok önemli. Gün ışığı, manzarayı çerçevelemek, yani binanın dıştan görünüşü yanı sıra, içeriden dışarısının nasıl algılandığı.. Kentsel doku ve mozaiğe adaptasyonu.. Ama malzeme ve mimari dil olarak çağdaş bir mimari dil kullandığımdan, etrafa illa taklit ederek (mimicry) veya kamuflaj şeklinde uymaktansa, bugünün değer yargılarını ve kültürünü iltifat edercesine konumlandırmaya çalışıyorum.

HG: Bir başka açıdan yine şehir parçası veya kampüs tasarımından devam edersek, UKÜ kampüsünde hatırı sayılır sayıda binanın tasarımını yaptın. Bunların hiçbiri birbirinin çok benzeri değil ama bir aile oluşturuyorlar.

Mesela Zaha'nın da Maxxi'si, Vitra'sı Bakü'sü farklı (lineer, açılı, yumuşak) ama tasarımda hepsinin ortak kavramları var. Bir mimarın tasarımlarında tekrar, değişim, gelişim konularında ne düşünüyorsun?

SK: Bu çok ilginç bir soru. Projelerimi tasarlarken, birbirine benzesin veya benzemesin diye bir gayretim veya düşüncem yok. Her projenin konumu, programı, bütçesi farklı ve farklı zamanlarda gerçekleşiyorlar zaten. Binalarımda ortak nokta fiziksel olarak birbirlerine benzemeleri değil. Benim önemsediğim, mimari değerlerin hepsinin ortak noktası olması. Binalar güneşli iklimdeyse güneşten nasıl korundukları, doğal ışıktan nasıl faydalandıkları. İç ve dış arasındaki akışı, görsel veya sirkülasyon olarak devamlılığı sağlamak. Tektonik. Malzemelerin artistik bir şekilde nasıl bir araya geleceği. Binanın barındırdığı hareket duygusu ile ilgileniyorum.

Basma kalıp, aynı formül ile farklı binalar yapmak ne kadar sıkıcı olurdu? Aslında marka olmak için bana yaptıklarımın birbirine benzemesinin yardımcı olacağını söyleyenler olmuştu. Ama ben bunu çok öngörülebilir olacağından rahatsız edici buluyorum. Yani araştırma yaptığım konular genelde tutarlı ama fiziksel olarak malzemenin, geometrinin, mimari dilin aynı olmasına gerek yok.

HG: Binaların 90 derecenin dışında da tasarlanıp bir araya gelebileceğinin örneğini verdiniz UKÜ kampüste. Böyle bir kent olabilir mi peki, bütün binalar senin deyişinle 'explosive', çarpıcı olsa?

SK: 'Explosive' demeyelim de, organik veya dinamik, vektörel desek daha doğru olur. Aslında tabiata baktığınızda hiçbir şey 90 derece değil ki? 1. ve 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da yıkım sebebi ile ortagonal üretim teknolojisi ve imalat kolaylığı gereğiyle 90 derece oldu binalar. Hız gerekiyordu. Endüstri devrimi öncesi yani 1800'lerde binalar daha organik tasarlanıyordu. Eski Lefkoşa sur içi ve Girne liman üstü topoğrafyaya adapte edilen yığma yapıların formasyonlarından gelişti.

İnsanların nasıl hareket ettikleri de önemli. Binalar arası yollar, arabaların dönüş manevralarına göre yapılıyor. Daha önceleri atlı araba, öncesi sadece at ve eşek.. Venedik de gondola ve vapurlara göre gelişmiş. Kapadokya'da binaların zemin ile ilişkisi ve şehrin yer altında olması ilginç örneklerden biri. Ortaçağ şehirleri hem merkezi hem de nehrin şekline göre kıyısını referans alarak büyüyor.

HG: Projelerini (kentsel, mimari, iç mekân veya obje tasarımı) tartıştığımız hemen tüm sohbetlerimizde 'akıcılık' senin en çok kullandığın kavram?

NBC'de akıcılık tasarımda nasıl yer buldu?

SK: Binalar, şehirler ve sirkülasyon, yani binalar ve mekâanlar arasında nasıl hareket edeceğimiz, gerek araba ile, gerek yaya olarak.. Le Corbusier'in Villa Savoye'sında öğrendiğimiz şerit pencereler ve rampalar.. Binada hareket ederken görsel olarak iç ve dışın devamlılığı.. Akdeniz gibi güzel bir iklimde yaşıyoruz ve iç ve dış mekânların birbirine akması gayet doğal.

NBC'de giriş noktalarından sınıflara dağılana kadar öğrencilerin kendilerini konumlandırmaları, oyun alanlarına veya sınıflara yönlenmesi çok önemli. Bunun planlara nasıl yansıdığını görebilirsiniz.

HG: Biçim bu akıcılığı kavrayan bir kabuk mu? Mimari düzen biçimin neresinde duruyor?

SK: 'Form follows function'a karşı 'form allows function' konusuna geliyoruz yine. Aslında mimari ikisini harmanlayarak yapılan bir kompozisyon. Belirli bir rasyonel sistem olması lazım. Binayı imal edilmiş malzemelerden yapıyoruz. Tekrarlar ve varyasyonlar var ve bunun nasıl bir araya getirildiği önemli. Kullanıcının hazmedebilmesi için bir düzen lazım. Yoksa bir kaosun içinde kaybolursunuz.

Biçime bu akıcılığı kavrayan bir kabuk diyebilirsiniz ama aynı anda biçim bu akıcılığı tanımlayan fiziksel elemandır. Mimari bir mekândır, yani space, akışkan bir boşluk. Boşluğu elle tutamayıp tek başına göremeyiz ama boşluğu sınırlandırarak tanımlayabiliriz. Tıpkı suyu şişelemek gibi, suyun kendisini tutamazsınız, ama bir kapla (form/kabukla) sınırlandırıp şekillendirebilirsiniz.

HG: NBC'de verilen programda ciddi şekilde bir bölgeleme çalışması yaptığını görüyoruz. Adeta bir şehirci gibi fonksiyonel zonlama yapıyorsun.

Genelde projelerinde ve özelde NBC'de programı biçime dönüştürmen sezgisel mi? Senin geliştirdiğin, deneyimleyerek oluşturduğun yöntemlerin mi var?

SK: NBC özelinde programı ve kullanıcıyı iyi dinlerseniz ve incelerseniz, ilkokul, orta ve lise öğrencisinin aynı avluda oynamasını istemezsiniz. Bir mimar olarak yılların getirdiği mekânsal tecrübe var ama pedagoji bilen okul yöneticileri ile birlikte çalışarak farklı akranların davranışlarını da anlayarak hareket ediyorsun. İş veren ve okul idarecileri ile işbirliği yaparken öğrenmek işin en büyük getirisi. Mesela girişte doğrudan avlulara ve arkasındaki ufka odaklanma mimari bir seçimdir. Ama ilk okul öğrencilerinin zemine en yakın katta, çevrelenmiş (korunaklı) avluda olması ve liselilerin üst katlarda ve daha açık avluda olması pedagojinin yansımasından gelen bir tasarım kararıdır.

HG: Farklı sohbetlerimizden biliyorum ki tarihi taklit ederek tasarım yapmak hiç sana göre değil. Ama yine biliyorum ki tarihteki öğretiyi yok saymak değil demek istediğin.

NBC tasarımında, araştırma sürecinde tarihle nasıl bir ilişki kurdunuz?

SK: Tarihten öğrenmek veya referans almak, görsel olarak taklit etmek değil. Mesela Eleftheria Meydanı'nı tasarlarken Venedik surlarına öykünerek bir köprü yapsaydik ne kadar kötü olurdu? Biz o antik duvarlara saygımızdan dolayı, hiç dokunmadan, malzeme ve inşaat teknolojisi olarak zıt bir şey yaptık ki farklılık belli olsun. Burç kütlesinin daha üstüne çıkmadan, ahenk içinde yeni ve eskinin birbirine iltifat ederek çok güzel bir şekilde birlikte var olarak durduğunu görüyoruz.

Bu projeyi (NBC) ilk yayınlamak istediğimde, arkadaş "ama bu proje tam bitmedi" demişti. Bence esas ilginç olan o. Yani bunu bir bina değil, bir kampüs, yaşayan ve zaman içerisinde organik şekilde büyüyecek, gelişecek bir organizma gibi görmek lazım. Kampüsün şu anda, faz 1, oluşan 2 binası yapılmıştır. Blokların altyapısı sadece kuzeye doğru büyüyecek şekilde değil, üst katlara da çıkacak şekilde düşünülmüş, hesaplanmıştır.

Buna örnek olarak en çok sevdiğim beğendiğim İspanya'daki Kurtuba (Cordoba) Camii-Katedrali'dir. 8. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar büyüyen, gerek nüfusun artışı, gerek camiden kiliseye ve sonra müzeye değişimi ile 500 yıl boyunca evrim geçirerek ve güncel kalarak rağbete adapte olan bir bina. Adeta bir halı, kilim gibi. Nüfus arttıkça, bina grid dokusunun genişletilmesi planlarından da okunuyor.

Şu anda faz 2 üzerinde çalışıyoruz ve NBC'nin ileriki yıllarda nasıl gelişeceğini, evrim geçireceğini görmek hepimiz için ilginç olacak.

HG: Tarihten söz etmişken, tasarımlarında mimarinin geleneksel tekrar eden elemanlarıyla kurduğun ilişki nedir? Şöyle açayım aslında ne kadar dinamik olsa, eğrisel olsa, açılarla olsa da, duvar var, kapı var, döşeme var. Bir icat yok yani, kapıyı tavandan koyma yok. Nedir o zaman bazı binaları daha çok beğenmemizin, daha ait hissetmemizin, daha huzurlu bulmamızın sebebi? Mimar bu anlamda ne kadar yaratıcı?

SK: Mimari müzik gibidir. Belirli elemanlardan, notalardan oluşur, 7 doğal nota ve 5 diyez veya bemol. Bu kadar az nota ile ne konçertolar bestelenmiştir. Sadece notaların ne zaman vuruşu değil, Miles Davis'in dediği gibi "It's not the notes you play, it's the notes you don't play" (önemli olan sadece çaldığın notalar değil, aynı zamanda çalmadıklarındır). Yani mimarideki elemanlar arasındaki boşluklar, mesafe/araların tasarlanması gibi. Mimarideki elemanlar (kapı, döşeme, duvar) notalar gibidir. Mimari de tektonikleri bir araya nasıl getireceğimiz becerisi. Nasıl kompozisyon yapacağımız işin esası.

HG: Bazı kavramların dönemler boyunca tekrarladığını görüyoruz. Tabii yine akıcılığa gelmek istiyorum. Gehry ve Zaha'da akıcılığı görebilmek daha anlaşılır. Ama Mies'in Barselona Pavyonu'nu, o sade dikdörtgen prizmayı da çok akıcı bulduğunu biliyorum. Bunu biraz açar mısın?

SK: Akıcı mimari illa da kompleks geometri kullanıp organik şekiller yapmak değil. Mies'in Barselona Pavyonu'nu her zaman örnek olarak veririm. Dikdörtgen yüzeylerle mekânlar ne kadar tanımlanmaya çalışılmışsa da, Mies

dehasıyla, elemanları bir araya getirirken, bu ortogonal mekânları birbirlerinin üzerine taşarak akışkanlığı sağlamıştır. Mesela duvarlar ve tavan tam hizalanmıyor, kolonlar duvarla üst üste gelmiyor, hiçbir şey tam olarak bir köşede buluşup çakışmıyor. Devamlı bir kayma var. Binayı tecrübe etmek için yürürken bina ortaya çıkıyor, sergileniyor, mekânlar birbirine akıyor. İlk bakışta rijid gibi algılanan yapının ne kadar akışkan olduğunu içine girdiğinizde deneyimliyorsunuz.

HG: ZHA'daki projelerde daha çok tek parça jestlerle çalıştın, Bakü'deki Haydar Aliyev Kültür Merkezi gibi. NBC'de ise jest farklı bloklara bölündü. Bu parçalanma ölçeğin mi, yoksa fonksiyonun getirdiği bir zorunluluk muydu?

SK: ZHA'daki binalar farklı tipolojilerdi. Yani bir konser salonu, müze veya yüzme havuzu,, bunlar performatif olup, gelen ziyaretçilerin bu performanslara, sergilemelere konsantre olması lazım, yani biraz içe dönük. Olimpik yüzme müsabakasında seyircilerin sadece yüzmeye konsantre olmasını istersiniz. Veya sergiye veya konsere. En çok gelen 2-3 saat kalıyor bu binalarda. Halbuki bir eğitim binasında farklı etkileşim var, sabahtan akşam üstüne kadar çocuklar orada, en az 8 saat kalıyorlar. İç ve dış ilişkisi var, sınıf eğitimi yanında avluda fiziksel, sosyal faaliyetler var. Yüzme havuzu, konser salonu müze gibi binalarda teşhir edilen objeye konsantre olmak için sabit, yapay aydınlatma tercih ediliyor. Halbuki eğitim, gündelik hayatın bir parçası ve dışarıdan koparılmaması lazım. Doğal ışık, avluda oynayanlar, çevredeki topoğrafya veya kent manzarası ile bağlantıda olmak önemli. Sınıflarda hapis gibi değil, bazen gözünüzü, aklınızı dinlendirmek için dışarıya odaklanmak iyi olabilir.

Heydar Aliyev Kültür Merkezi'ne baktığınızda bir bina gibi görünüyor çünkü akışkan bir kabuk altında toparlanmıştır. Ama dikkatli bakarsanız 3 farklı tekillikten oluşuyor. Kongre Merkezi/Oditoryum, Müze ve Çok Amaçlı Etkinlik Salonu (banquet space). Bunlar farklı saatlerde kullanıldığından, mesela bir insan müzeye gündüz ama konser salonuna gece gider, bağımsız çalışabiliyorlar ama aynı zamanda ortak mekân paylaşımları var, yükleme platformu, mekanik merkez, vestiyer, hediyelik eşya satışı, kafe gibi.

HG: Tekrar disiplinlerarasası çalışma deneyimine dönelim. Kartal-Pendik ve şehircilikten konuşmuştuk. Bir de obje tasarımların var. Aqua Table, Vitra için Mesa masası, Cosi Fan Tutte operası için sahne.

İki kademeli bir soru. Birincisi bu ölçeklerarası ve disiplinlerarası da deyebileceğimiz tasarım deneyimi seni/mimarini nasıl besledi?

SK: Disiplinler arası çalışmalarda, çok farklı yaklaşımlarla karşılaşıyorsunuz. Tabii farklı ölçeklerde çalışırken öğrenmek de çok güzel ve değerli. Ürün veya iç mimari tasarımlarında milimetrik algılardan bahsediyoruz. Vücutla olan ilişki farklı. Hata payı, tolerans payı çok farklı. Daha çok detay ve ergonomik düşünüyorsunuz. İmalatta daha custom made (özel üretim) şeyler yapabiliyorsunuz. Özellikle ürünlerde tekrar olduğu için bir kalıptan bir sürü tekrarlayan üretim yapabiliyorsunuz. Halbuki mimari one-off (tek defaya özgü), ölçek daha büyük, özel üretim mimari ölçekte inşaat sektörü için çok pahalı oluyor. Bu sebepten tekrar eden geleneksel mimari tektoniklerin yaratıcı bir şekilde nasıl kullandığınız, bir araya getirdiğinizin önemi ortaya çıkıyor.

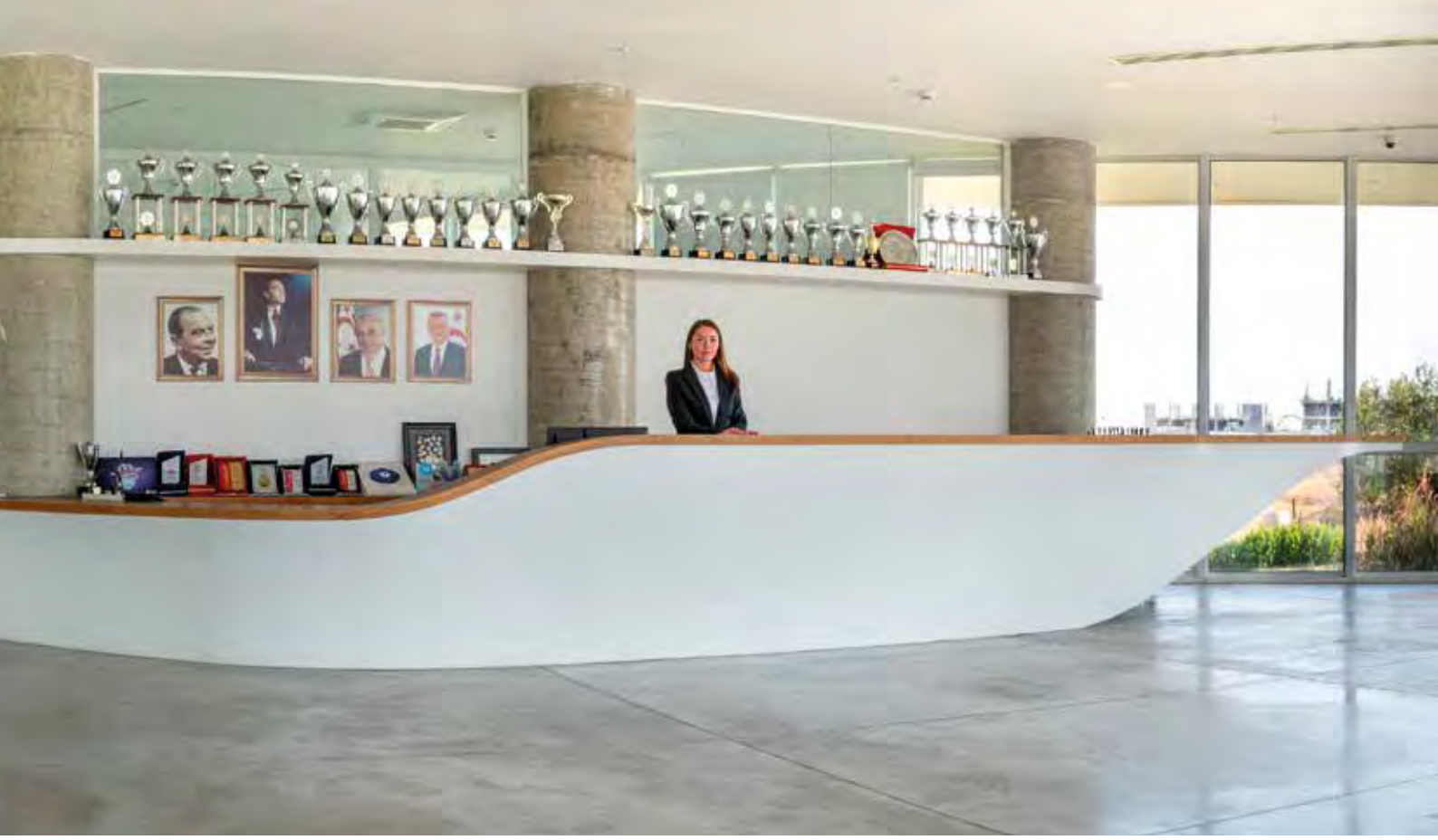

Mesela Aqua Table ve Aquatic Center paralel, aynı zamanda, tasarlandı. O aralar self-inflecting surface'lerle (kendi kendine bükülen yüzeylerle) ilgileniyordum. Bu da zaten UCLA'deki master tezim jeolojik yer kabuğu plaka hareketleri araştırmasından geliyordu; iki farklı yöne kayarak çakışan tektonik plakların kendi kendine bükülmesi ve kesişmesi vs. Bu akademik araştırmayı 2012 Londra Olimpiyatları için Su Sporları Merkezi (Aquatic Centre) yarışma projesi tasarlarken kullandım. Bina kabuğunun masa gibi çalışması lazımdı, çünkü ortada konumlandırılan yüzme ve dalma havuzlarını izlemeye gelen 12,000 seyirciye kolon olmayan bir mekân yaratmak gerektiğinden, bina 3 ayaklı bir masa gibi düşünülmüştür. Zaten geniş açıklığı geçmek için tek yüzey olarak çalışan bir bina kabuğuna ihtiyaç vardı. Aynı zamanlarda bir masa tasarlamamı istemişlerdi, ben de UCLA'deki akademik kendi kendine bükülen yüzeyler araştırmamı hem yüzme havuzu ölçeğinde hem masa ölçeğinde uygulamada denemek istedim.

Aslında mimari yaratıcılık mi diyelim, yoksa yaşadığınız hayatın, birikimlerin yansıması mıdır? Yaşadıklarınız, tecrübeleriniz birikiyor, kafanızda bir arşiv veya repertuar oluşuyor, zamanı gelince gerekli yerde yansıtıyorsunuz.

HG: İkincisi konuyu NBC'ye taşıdığımızda, iç mekân sanki bir dış mekânmış gibi de algılanıyor, özellikle giriş hollerinde. Diğer yandan blokların sınırladığı açık alanlar da kullanımları dolayısıyla ortak kullanımlı birer iç mekâna yaklaşıyor.

SK: Farklı iklimlerde hava şartları buna her zaman izin vermeyebilir, ama iklimin güzel olduğu yerlerde, Akdeniz, Kaliforniya, Güney Amerika, iç ve dış mekân bir bütün olarak düşünülmelidir. Dış mekân, iç mekân kadar önemlidir. Tabii ki iç ve dış ayrımı var. İç alanlar kontrol edebileceğimiz iklimlendirilmiş kısımlardır. Örneğin NBC'de sınıflar yanı sıra, giriş-çıkışlar, velinin öğrenciyi

bırakma noktaları, oyun avluları, spor sahaları, öğretmen odaları ve balkonları, dış sınıflar vs. de mimari senaryonun bir parçasıdır.

Ben iç ve dış mekânların birbirlerini akıcılıkla tamamladıkları ve aralarına hiyerarşi koymadan birbirlerine iltifat ettikleri kanısındayım.

Benim için dış mekân, iç mekândan geriye kalan, arda kalan bir boşluk değil, iç mekânlarla birlikte tanımlanan, önemli mekânsal değeri olan, gerek yumuşak peyzaj ve sert peyzaj olarak mimari düzenin, kompozisyonun ana oyuncusudur. Mimariyi internalized landscape olarak (içselleştirilmiş peyzaj) görüyorum.

Doğal ışık da benim için çok önemlidir. NBC'deki koridorlar, şerit halinde lineer pencerelerle bloklar, yatay olarak uzarken, tepe ışıklarından (skylight) dikey gelen doğal ışık, atriumlardan süzülerek, düşey bağlantıyı kurarak yatayın monotonluğunu kırıyor.

HG: NBC'de özellikle giriş hollerinde bir öğrenciyi kapıdan girer girmez oyun alanıyla karşılaştırma/dersi unutturma fikri içerisi-dışarısı tasarımını sadece iklimsel olarak yorumlamanın çok ötesinde bir anlayış. İklimsel bağlamın, programın, öğrenci psikolojisi ile ilgili kararların çakıştığını görüyoruz.

SK: Proje tasarımı doğu-batı yönünde uzanan jenerik bloklardan oluşuyor. Doğu tarafında modüler, tekrarlayan sınıflar çift taraflı koridorlara dizilerek konumlandırıldı, batı tarafında ise giriş lobileri, öğretmen odaları, yönetim birimleri ve satış alanı yer alıyor. Böylece öğretim alanları ile yönetim/sosyal alanlar polarize bir şekilde tasarlanmıştır. Bu zonlamada, batı tarafında velilerin de kullanabileceği kısımlar var. İki polarize ucun ortasında, plastisiteyi kullanarak S-çatallanma yapılmış; bu sayede hem yatay hem dikey olarak sirkülasyon dallanıyor. Bu S-çatallanma, yönetim ve öğretim arasında bir çeşit

ara bölge yaratıyor. Yine Siyam ikizleri metaforundan bahsediyoruz. Batıdaki girişten sonra bloklar çatallanarak iki bloğa ayrılıyor ve ara bölge dediğimiz yerde girişin karşısında avlu konumlandırılıyor. Yani binaya giriyorsunuz ve dış alanla karşı karşıyasınız, ve ötesinde ufuk.. Yani bina, kariyerinizi geliştirmek için bir yol gibi. Odak noktası her zaman ilerisi, ufuk. Bu yaklaşımla daima koridorların sonunda da ufka açılan/yönlenen pencereler var; güneşin doğuşuna, yeni bir güne ve ileriye odaklanıyoruz. NBC'de binanın kendisi öğrencileri ilerideki hedeflerine ulaştıracak bir rota olarak tasarlanmıştır.

HG: Bu anlamıyla her tasarımda yeni bir problemle karşılaşıldığını ve tasarımın tekrar edilemez olduğunu anlıyoruz. Daha evvel UKÜ'de üniversite öğrencileri için tasarladığın eğitim binalarının, ilkokul, ortaokul, lise için nasıl farklılaştığını görüyoruz.

SK: Üniversite binası tasarlamak çok daha farklı, öğrenciler artık yetişkin ve veliler yok. Kariyerlerini elde edebilmek için kendi rızaları ile geldikleri, sosyal ve bilgi alış verişi yapacakları bir yer. Üniversitede farklı ülkelerden, bölümlerden öğrencileri bir araya getiriyorsunuz.

Örneğin UKÜ Bilim ve Teknoloji Merkezi'nde (Science and Technology Center) öğrenciler mühendislik öğrenmeye, bir sürü deneyler yapıp kendilerini geliştirmeye geliyorlar. Yani binanın kendisi mühendislerin kullanacağı daha deneysel bir ortam, aslında mühendislerin dünyasını yansıtan bir makine estetiği. Güneş panelleri, ısı bacaları, doğal havalandırma, dış koridorlar,, kısaca, mühendisliğin kendisini öne çıkaran, enerji verimliliği konularıyla geliştirilen bir bina.

NBC genç yaşlar için bir okul olduğundan biraz sakin, ağırbaşlı, uslu ve ciddi ama playful bir bina yapmak istedim. Öğrencilerin bu yaşta disiplin öğrenmesi gerektiğini düşünüyorum. Aynı zamanda NBC'de ilk, orta hatta lise yaşlarında çocuklar halen yetişkin sayılmıyor. Velilerin belirli bir noktadan sonra okul içine girmeleri sakıncalı ama çocukları okula getiren de onlar. Veliler çocuklarını okula emanet ediyor ve bu da okula çok büyük bir sorumluluk yüklüyor. Sivri köşelerden sakınmak gerekir. Çocukların üşümemesi için koridorlarda bile ısıtma-soğutma düşünmek gerekir. Mesela imar sınırlamaları 90-100cm korkuluk dese de bir öğretmen etrafta yokken çocuğun biri sandalyeye çıkıp kendisini tehlikeye atabilir. Yani imar sınırlamalarının, kuralların ötesinde düşünmek lazım. Farklı yaşların bir araya gelmesini de tasarım yoluyla çözmeniz gerekir. Liseden bir çocuk gelip ilkokul çocuğunu hor görebilir. Kontrol ve güvenlik için zonlama önemliydi.

Nilay ve Selen Hanımların NBC'de kendi çocuklarının da okuması, hem veli, hem de işveren olması, bize değerli veriler sağladı. Ders saatleri gibi yemek ve mola saatlerinin de farklı yaş grupları açısından çakışma olmadan çözülmesi için İdil Gazi ve Sevim Aksay gibi deneyimli eğitmen-yöneticilerle birlikte stratejiler geliştirildi. Benim için bu açılardan NBC projesi çok öğretici olmuştur.

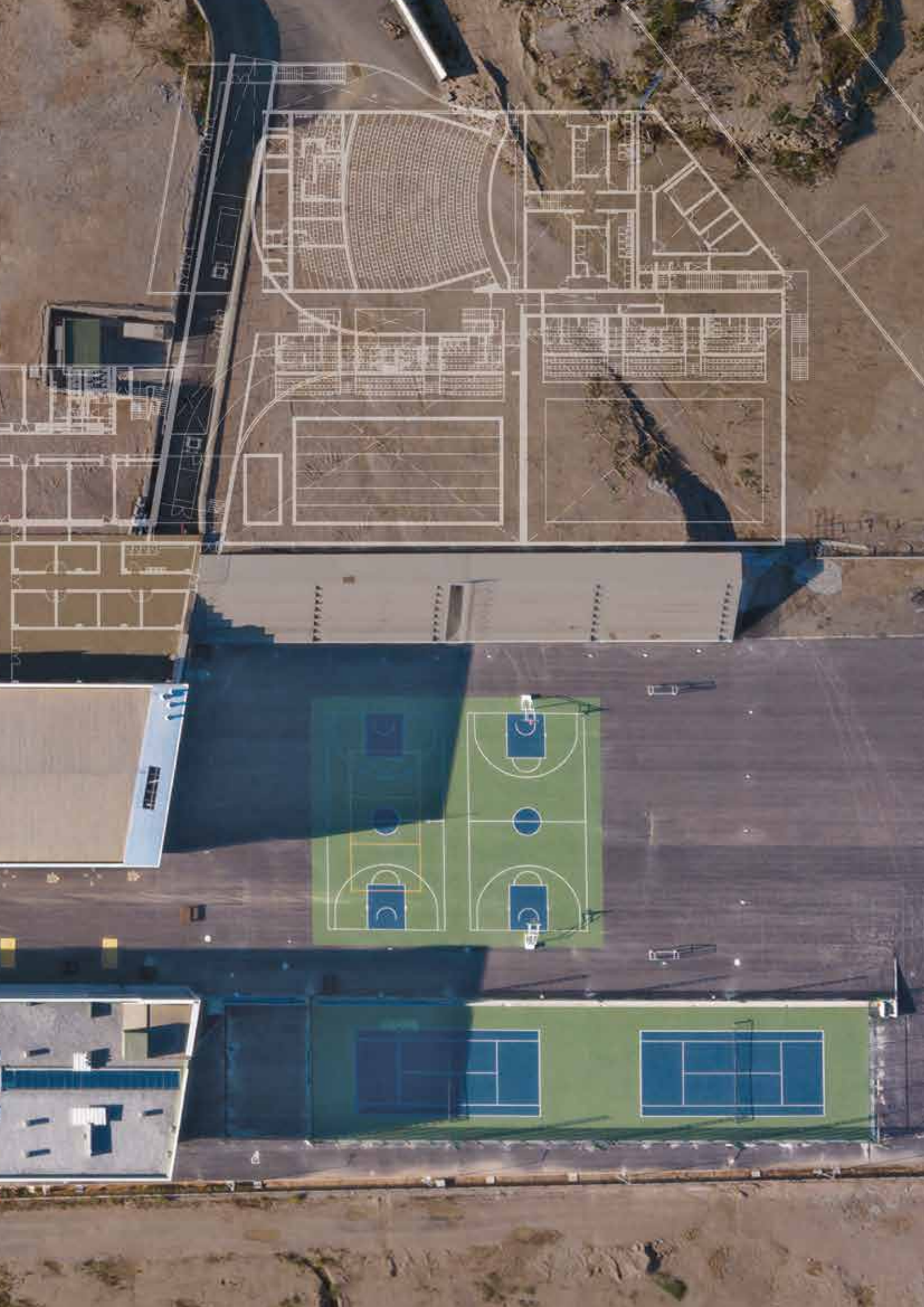
HG: NBC'den bir yaşayan organizma olarak bahsediyorsun. Derslikler dışında spor ve gösteri salonları da tasarladınız. Ve bu gösteri salonunu okul saatleri dışında kentlilerin kullanımına sunmayı amaçladınız. Bu yaşayan organizma sosyal sürdürülebilirliği nasıl sağlamayı amaçlıyor?

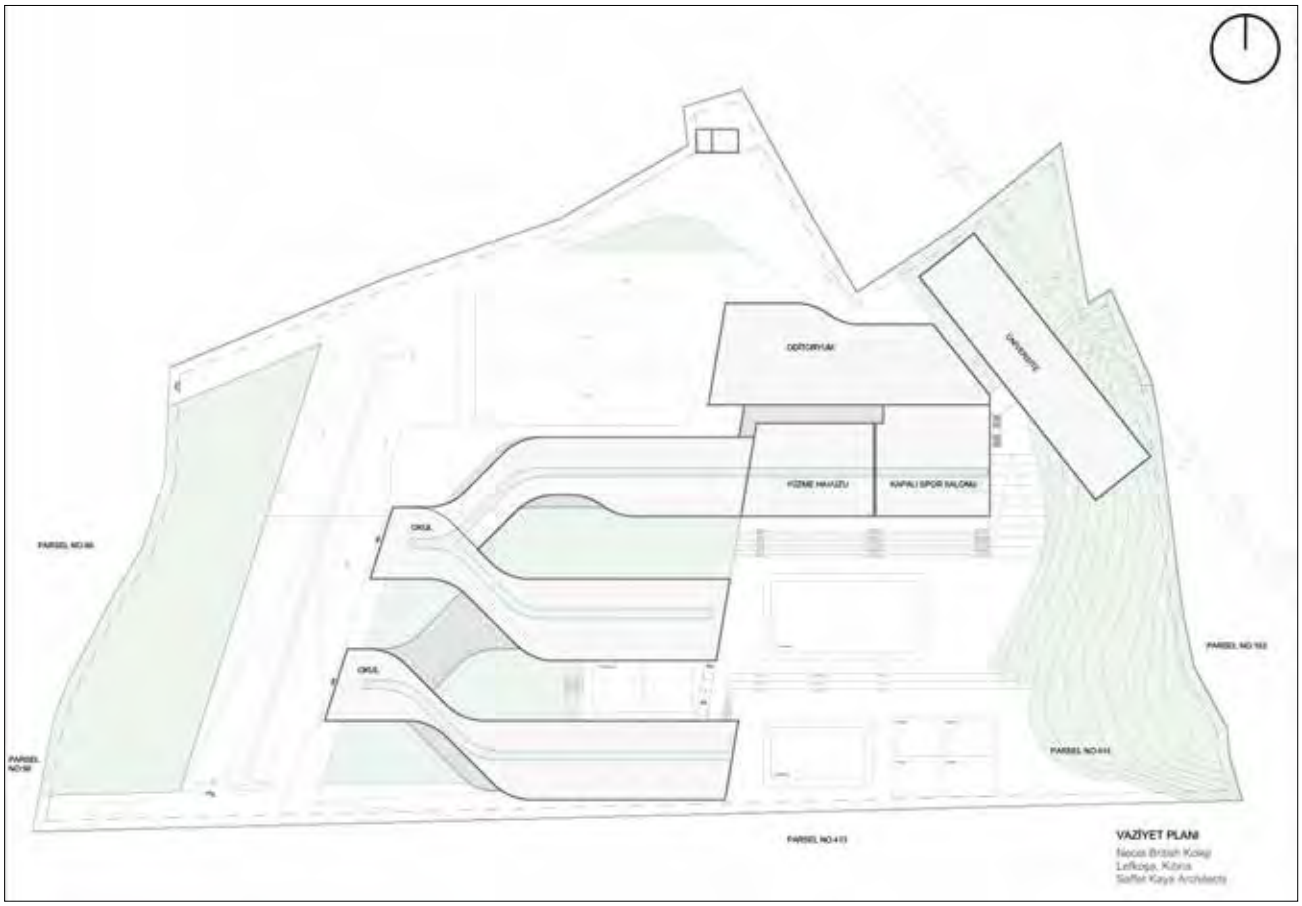
SK: Bu proje bu bölgede imara açılan ilk yapı olduğundan ve bölgenin gelişmesinde katalizör olarak çalışacağından, kendine faydası yanı sıra çevresine de katkıda bulunması çok önemli. Oditoryumun çok amaçlı tasarlanması, okul toplantıları yanında mezuniyet, sinema, konser salonu, kongre merkezi olarak kullanılmak üzere düşünülüp dışarıdan gelen talebe destek olabilecek şekilde düşünülmüştür. Bu sebepten binalar birbirinden bağımsız çalışabilecek şekilde düşünüldü. Okul müsamere ve mezuniyet dışında neden bir tıp konferansına ev sahipliği yapmasın? Bir bina ne kadar çok kullanılırsa o kadar etkili olup sürdürülebilirlik değeri artar.

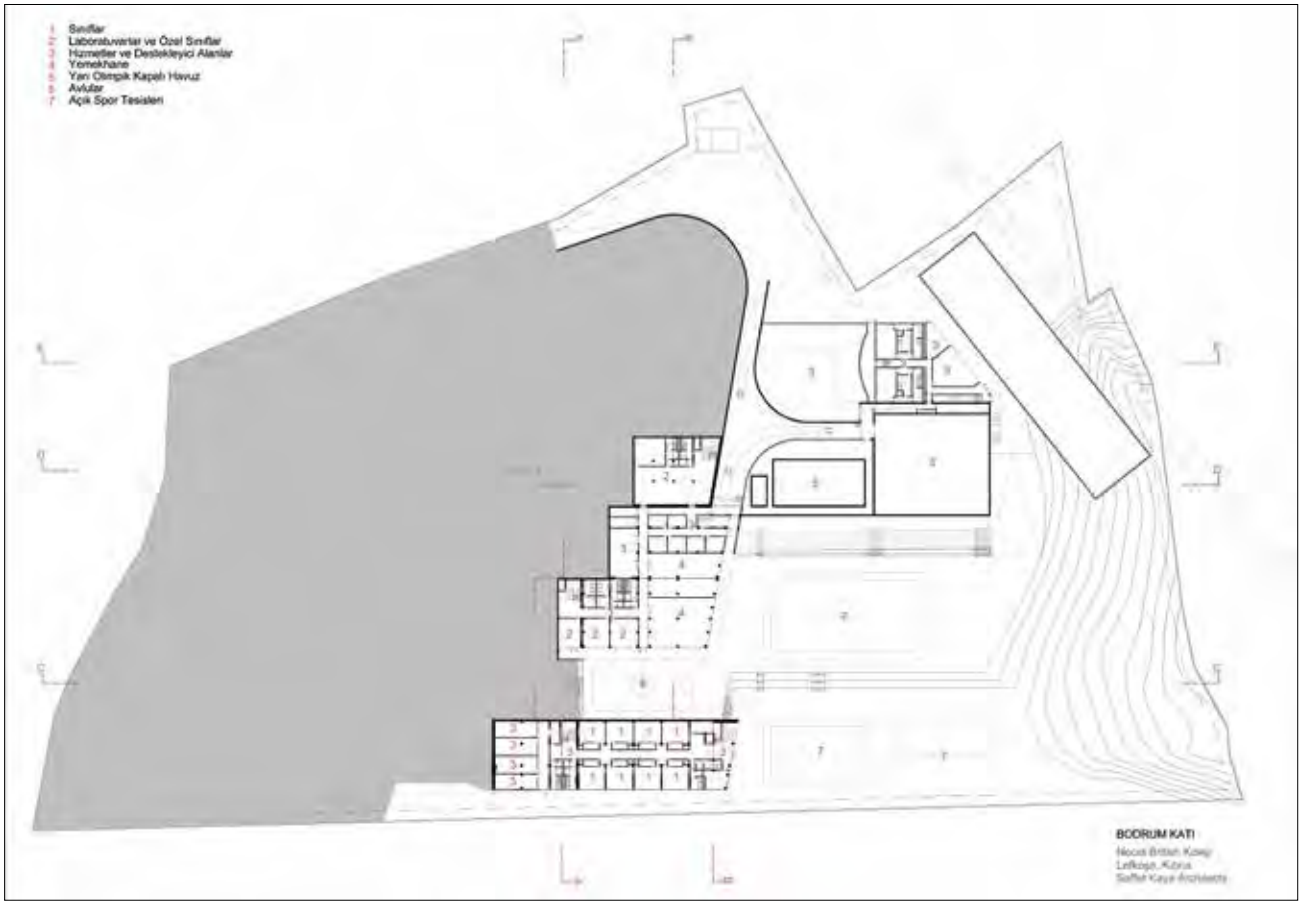
Mesela 2012'de Olimpiyatlar için tasarlanan Su Sporları Merkezi'nde (Aquatic Center) yüzme havuzu Olimpiyatlar sonrasında halka açık yüzme havuzu olarak kullanılmaya başlanmış, bina önceden endüstriyel atıl bir arazi olan bu bölgenin kentsel dönüşümünde, toplumun gelişiminde bir katalizör görevi üstlenmişti. Yani kutunun dışında, öngörülü düşünmek lazım.

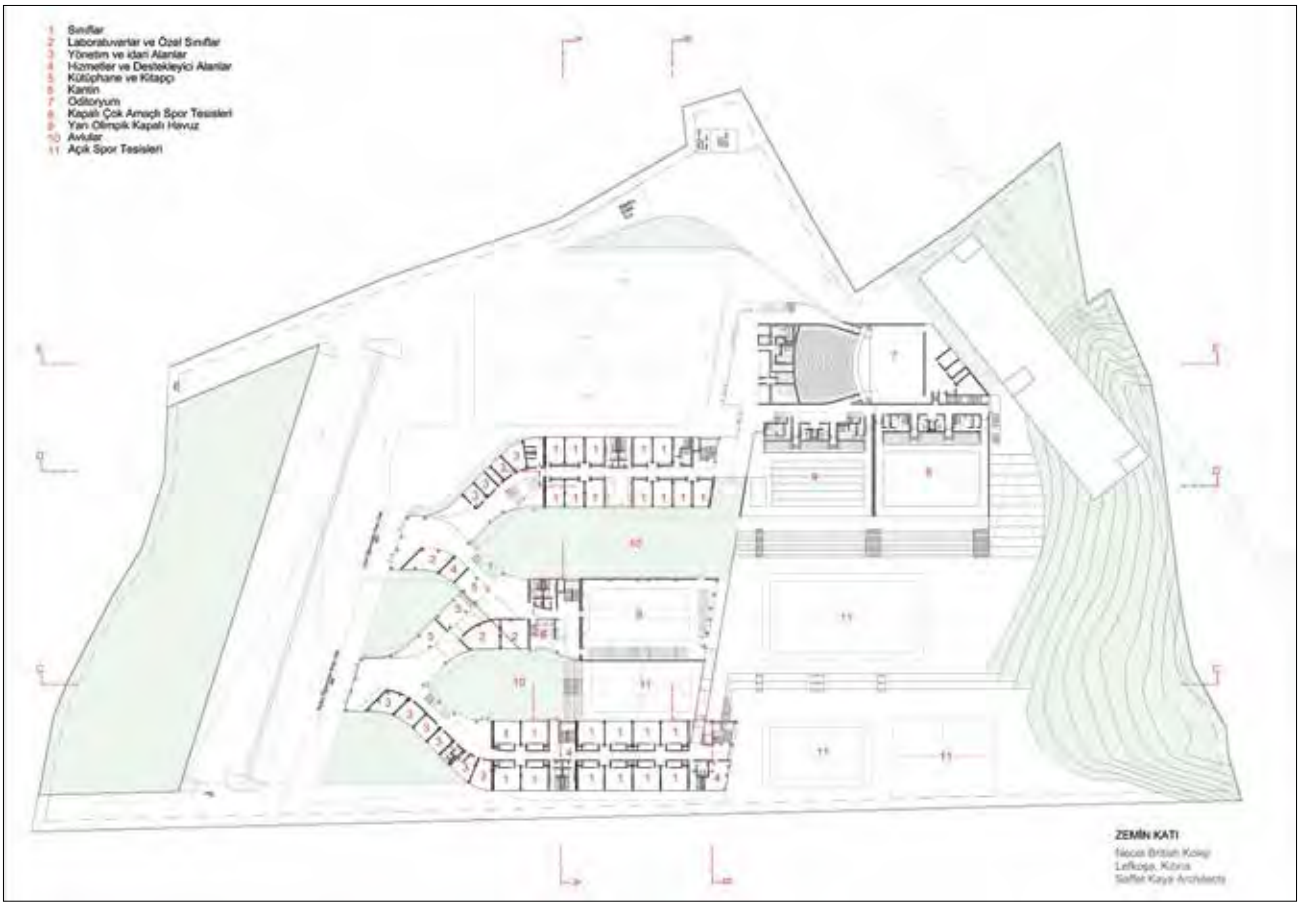

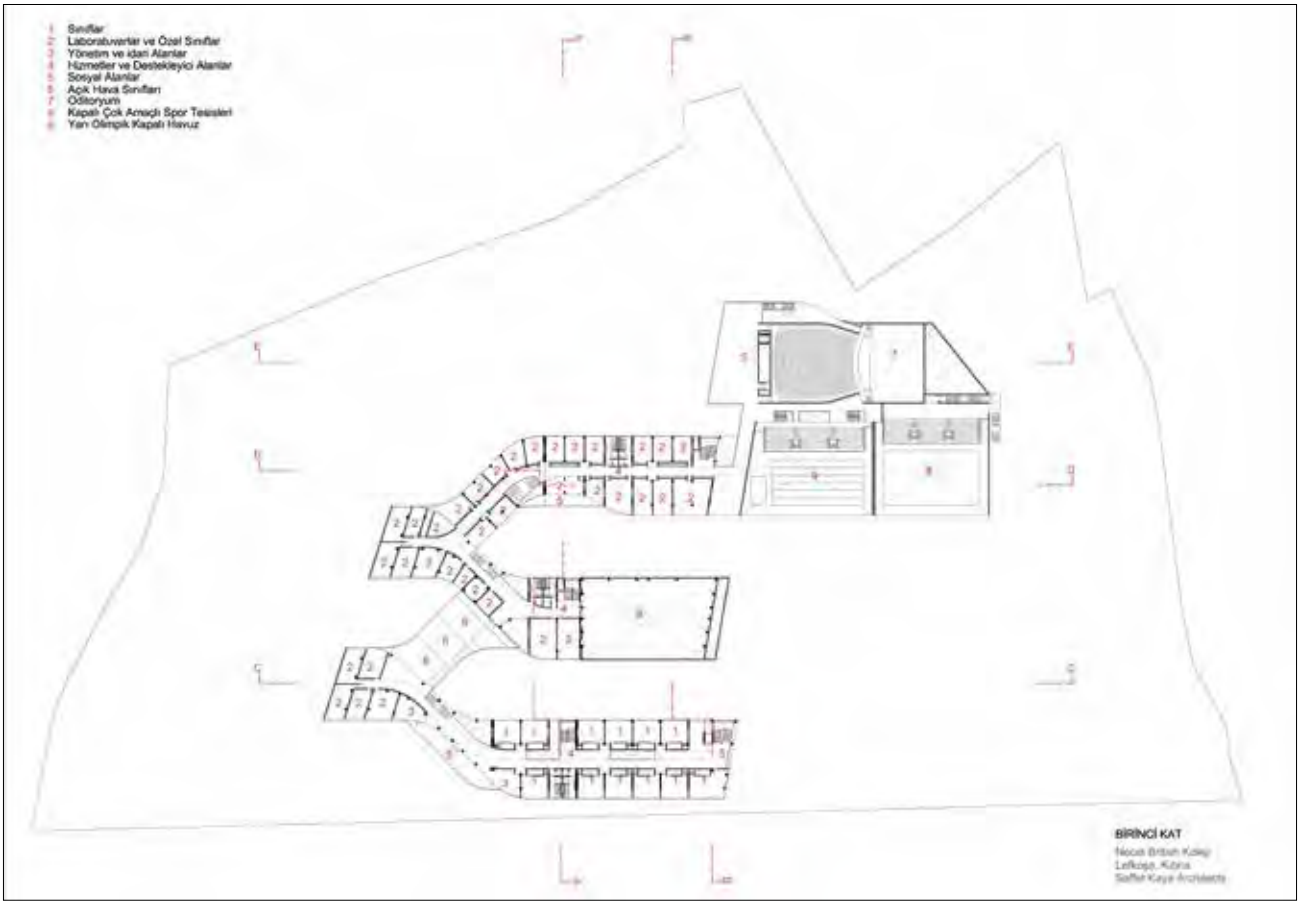

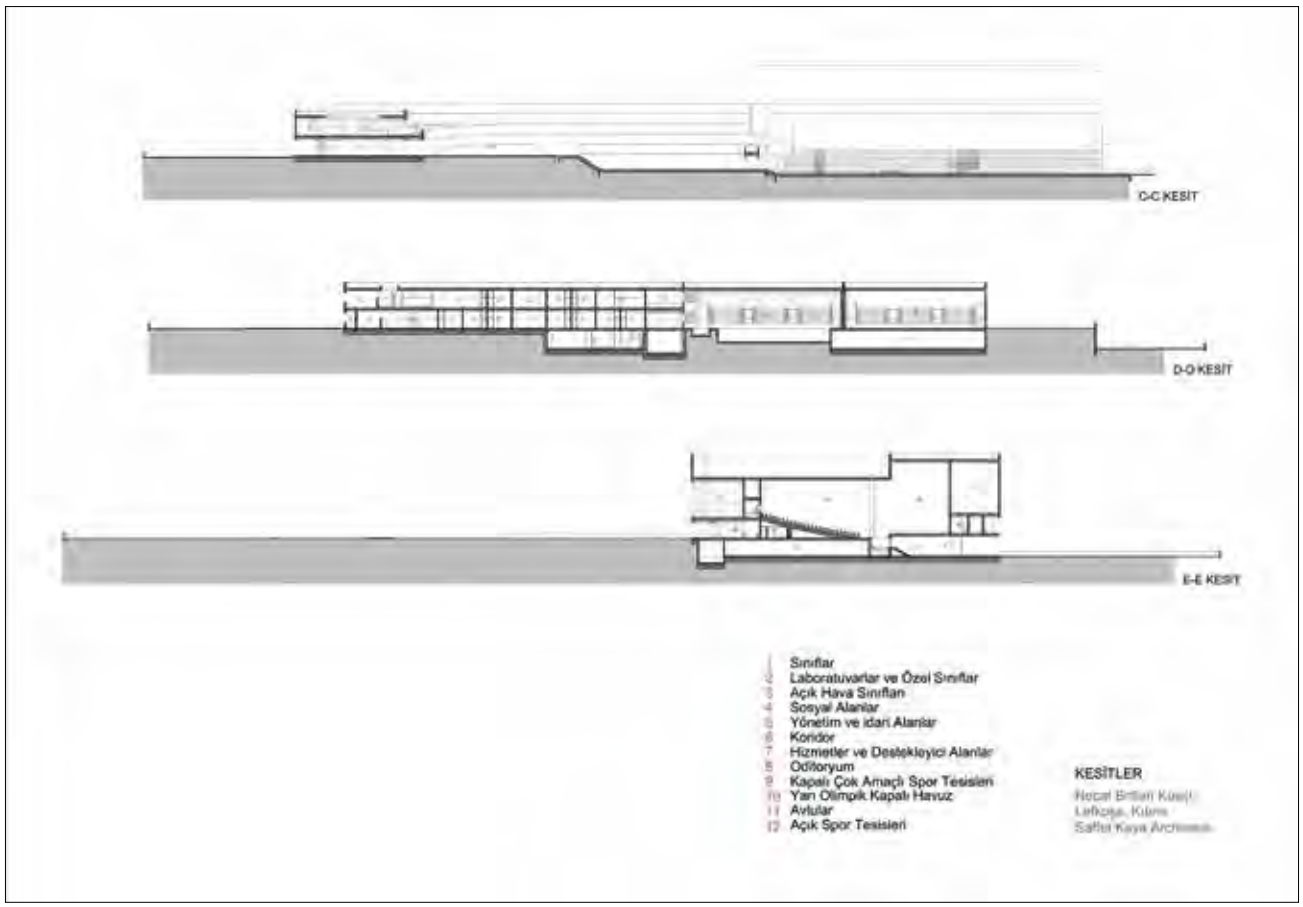

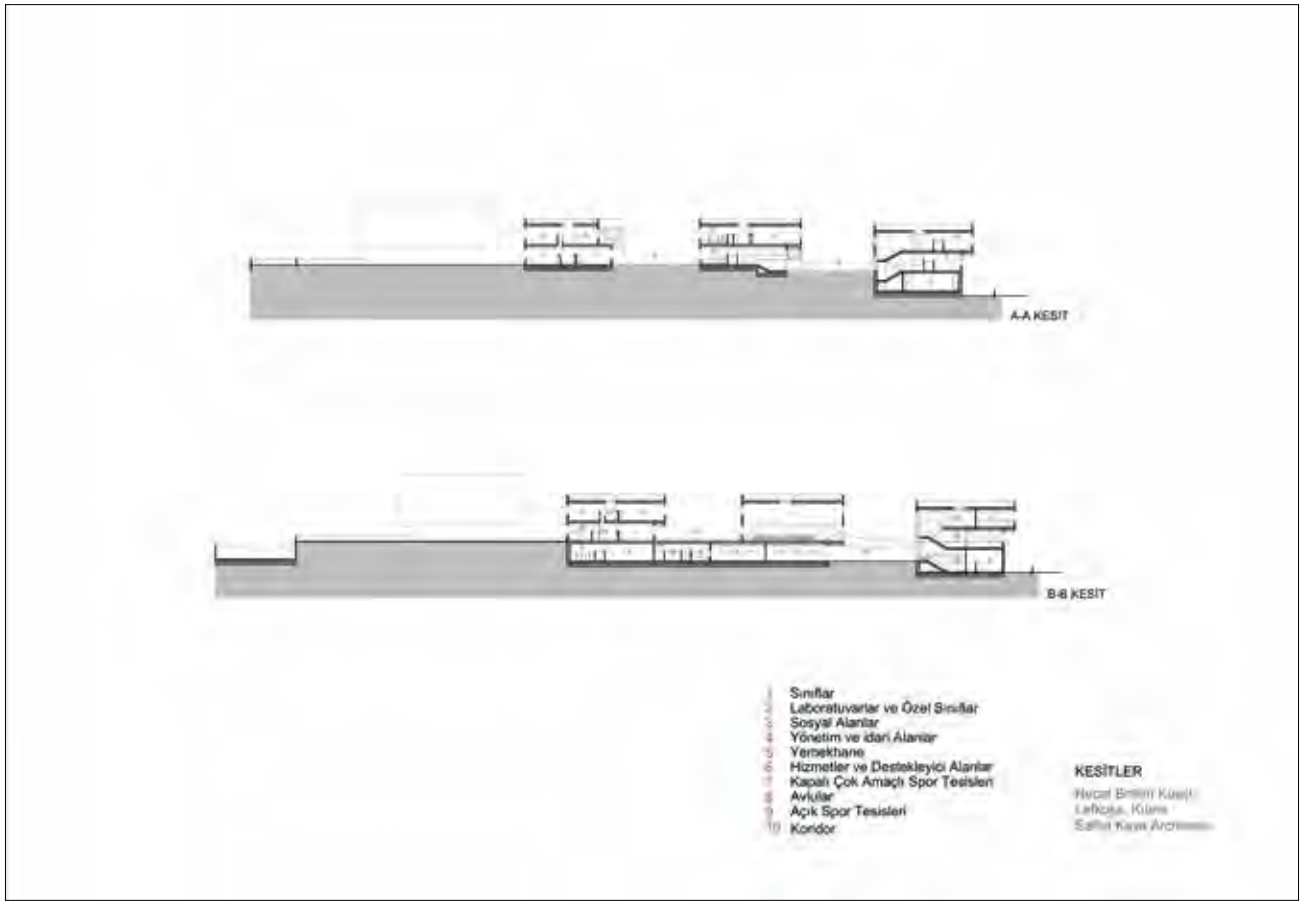

DERSHANE
YÜZME HAVUZU
KAPALI SPOR SALONU
OKUL
OKUL
PARSEL NO:66
PARSEL NO:103
PARSEL NO:444
PARSEL NO:413
VAZİYET PLANI
Necat British Koleji
Lefkoşa, Kıbrıs
Saffet Kaya Architects

1 Sınıflar
2 Laboratuvarlar ve Özel Sınıflar
3 Hizmetler ve Destekleyici Alanlar
4 Yemekhane
5 Yarı Olimpik Kapalı Havuz
6 Avlular
7 Açık Spor Tesisleri
BODRUM KATI
Necat British Koleji
Lefkoşa, Kıbrıs
Saffet Kaya Architects

1 Sınıflar
2 Laboratuvarlar ve Özel Sınıflar
3 Yönetim ve idari Alanlar
4 Hizmetler ve Destekleyici Alanlar
5 Kütüphane ve Kitapçı
6 Kantin
7 Odıtoryum
8 Kapalı Çok Amaçlı Spor Tesisleri
9 Yarı Olimpik Kapalı Havuz
10 Avlular
11 Açık Spor Tesisleri
ZEMİN KATI
Necat British Koleji
Lefkoşa, Kıbrıs
Saffet Kaya Architects

1 Sınıflar
2 Laboratuvarlar ve Özel Sınıflar
3 Yönetim ve idari Alanlar
4 Hizmetler ve Destekleyici Alanlar
5 Sosyal Alanlar
6 Açık Hava Sınıfları
7 Odıtoryum
8 Kapalı Çok Amaçlı Spor Tesisleri
9 Yarı Olimpik Kapalı Havuz
BİRİNCİ KAT
Necat British Koleji
Lefkoşa, Kıbrıs
Saffet Kaya Architects

C-C KESİT
D-D KESİT
E-E KESİT
1 Sınıflar
2 Laboratuvarlar ve Özel Sınıflar
3 Açık Hava Sınıfları
4 Sosyal Alanlar
5 Yönetim ve idari Alanlar
6 Koridor
7 Hizmetler ve Destekleyici Alanlar
8 Odiltoryum
9 Kapalı Çok Amaçlı Spor Tesisleri
10 Yarı Olimpik Kapalı Havuz
11 Avlular
12 Açık Spor Tesisleri
KESİTLER
Necat Britten Koleji
Lefkoşa, Kıbrıs
Saffet Kaya Architects

A-A KESİT
B-B KESİT
1 Sınıflar
2 Laboratuvarlar ve Özel Sınıflar
3 Sosyal Alanlar
4 Yönetim ve idari Alanlar
5 Yemekhane
6 Hizmetler ve Destekleyici Alanlar
7 Kapalı Çok Amaçlı Spor Tesisleri
8 Avlular
9 Açık Spor Tesisleri
10 Koridor
KESİTLER
Necat Britten Koleji
Lefkoşa, Kıbrıs
Saffet Kaya Architects

Education is the most
powerful weapon which you can use
to CHANGE the world

HG: Tasarımlarında alışılmışın dışında olmak daha çok biçimsel olarak algılanıyor. Bu, ZHA'daki yıllardan bu yana taşıdığın bir tavır mı? Ve daha ötesi, projelerinde biçim alışık olmadığımız bir dünyadan gelmek zorunda mı?

SK: Alışılagelmemiş biçimler yanı sıra alışılagelmemiş mekânsal kompozisyonlar da var.

Mimari, insan yapımı bir çevredir, burada yeni dünyalar yaratıyoruz. Benim için en büyük zenginlik insanlara ilham vermek, farklı bir perspektif göstermek. 'Mimari önemlidir'i anlatmak, bu bilinci uyandırmak. İnsanların alışılagelmiş rutinlerini sorgulamalarını istiyorum. 90 derecelerini biraz sorgulamak ve değiştirmek istiyorum. Zaha'nın dediği gibi "There are 360 degrees, so why stick to one?" (360 derece varken, neden sadece bir taneye takılıp kalalım?) Ben üniversiteden beri mimarinin 'avant-garde' tarafıyla ilgilendim. Gerek master eğitimim, gerek sonrasındaki Frank Gehry Stüdyosu bu merağın devamı. Bilinmeyen bir yolda yürürken kabuller eleştiriler de gelebilir. Bir taraftan da buna hazırlıklı olmanız gerekir. Yani Bakü'yü 2007'de tasarlarken, o kadar sıradışı ve alışılmadık sularda yüzüyorsunuz ki, projeyi işverene ilk gösterdiğinizde nasıl reaksiyon alacağınızı hiç tahmin edemeyeceğinizden, çekiniyorsunuz. "Bunu Zaha'dan mı kaptın, öğrendin" diye soruyorsan,, merağım Zaha öncesi vardı. ZHA'ya ve Gehry'ye katılmamın sebebi de, öncesinde bu tür mimariyle ilgili olmamdır.

HG: Genel olarak Kıbrıs'ta da özellikle Annan Planı döneminde çok hızlı bir mimari üretime tanıklık ettik. Ben bu dönemi insanların fast food yemek istemesi gibi düşünmüştüm. Hızlıca doymak istiyoruz. Ama sonra bundan sıkılacağız ve mükellef sofraları talep edeceğiz, mimarlıkta da mekân kalitesini.. Ama olmadı.

Bu ortamda nitelikli bir mekânı tasarlamak ve uygulamak nasıl mümkün senin için?

SK: Gehry ve Zaha gibi idolleştirdiğim mentorların ofislerinde, birinci lig projelerde mimari pratik yapma fırsatı buldum, deneyim kazandım. Kolay da değildi bu ofislerde kalem sallayabilmek. En iyi projeler gelir, çalışanların en iyileriyle çevrilisiniz ve bu da sizi en iyi olmaya zorlar. Kendinizin en iyisi olabilirsiniz ancak. Yani rekabet iyi gelir.

Kıbrıs'ta da aslında niyet varsa yol bulunur. Mimari bir ekip işi, kültür, vizyon yanı sıra bütçe ve zaman ister. Ancak sınırlamalar içinde yaptıklarınızın niteliğini gören işveren, bir sonraki işi talep ediyor. Tabii bu zamanla oluyor. İşverenin anlayışı, vizyonu, aynı frekansta olması, yeniliklere açık olması çok önemli. Ben çok şanslıyım ki mimariye meraklı işverenlerim var.

HG: NBC de genç bir ekibin katkıları yadsınmaz. İsmail, Sevilay, Ekin. Sana da hem Gehry'de hem özellikle Zaha'da çok daha erken yaşlarında sorumluluk verildi. Kalabalık ofislerde kolaborasyon kültürüyle çalıştın. Kıbrıs'ta gençlerle çalışmak ve kolaborasyon senin için nasıldı?

SK: Evet, NBC ekibi çok iyiydi. Tabii hepsinin farklı yetenekleri vardı. Öğrenmeye aç, akıllı gençlerle en başlardan, kemikleşmeden yön vermek ve

onların kendilerindeki en iyilerini çıkarmak da mentorların sorumluluğu ve ustalığının bir parçasıdır. Ekin birkaç yıl çalışıp daha da tecrübe kazandıktan sonra kendi stüdyosunu kurdu, çok güzel şeyler yapıyor. İsmail ilk stajyer olarak geldi, sonra okula paralel uzaktan çalıştı, üniversiteden mezun olduktan sonra Kıbrıs'a taşındı. Arkadaşı Sevilay'ı da ofise kattık. Birlikte NBC projesini sıfırdan çizdik ve uyguladık. İsmail ve Sevilay daha sonra Almanya'ya master yapmaya gittiler, master sonrası hem iş tecrübesi ediniyorlar hem de AI üzerine uzmanlaşıyorlar. Geçen sene de evlendiler, Ekin'le ben de düğünlerine gittik. NBC ekibinin sonu kavuşuklu geldi (mutlu son).

Bugün, gençler için çalışma ortamında odaklanmak çok zor oldu. Yeni neslin işi zor. Yani devamlı email, facebook, instagram, whatsapp mesajları ile bombardıman altındasınız. Çok bilgi kirliliği var ve bu bilgiler çok hızlı tüketildiğinden insanların dikkat süresi kalmadı, ben dahil.

Yeni çıkan The Odyssey filminin yönetmeninin (Christopher Nolan), yaratıcılığını ve konsantrasyonunu bozmamak için akıllı telefon kullanmadığını öğrendim. Kendi düşüncelerimizle baş başa kalmaktan mı korkuyoruz? Oturup sakin konsantre olmayı unuttuk gibi. AI'ı da dikkatli ve bilinçli kullanmak lazım. AI çok daha hızlı üretmemize yardımcı oluyor ama inovasyona gelince kişinin kendi şuurunun önde olması gerektiğine inanıyorum.

HG: Greg Lynn, Eisenman, Rem Koolhaas, Zaha Hadid hepsi aynı zamanda öğreten insanlardı. Senin de bir dönem ders verdiğini biliyoruz. Anlatırken insan neyi fark ediyor? Ne anlatıyorsun?

SK: Öğretmek çok zor bir iş. Çok sabırlı olmak lazım. İki farklı üniversitede, Berlage ve Royal College of Art, Master seviyesinde tasarım stüdyosu dersi verdim. Ben pratikten (practice) geldiğim için hep çok gerçekçi bir rasyonel anlayışın içinde yaratıcı olmaya çalışıyorum. Çizimlerle, eskizlerle ve maketlerle, 3 boyutta binaları yaşamaları gerektiğini, yani bir teknik ressam gibi değil, film yönetmeni veya senaristi gibi yaklaşmaları gerektiğini anlatıyorum.

Mimarinin üniversitedeki eğitim yanı sıra büyük bir kısmının ofiste gerçek projelerde usta-çırak ilişkisi ile öğretildiğine inanıyorum. Üniversitede eleştirel düşünce, temel teknik beceriler, tarih falan öğrenilir ama tasarım deneyimi ofiste öğrenilir.

HG: Eğitimden açılmışken, sen master yaparken Greg Lynn'den bilgisayar kullanımının temel felsefesini öğrendin, vektörel vs. Gehry'den de maket aracılığıyla göz ve el koordinasyonunu. Bugünse AI renderlerden konuşuyoruz? Ne düşünüyorsun bu gelişimin evrimi hakkında? Ve hala maket ne kazandırıyor?

SK: Ben 90-96 yılları arasında mimarlık eğitimi aldım. Bizim zamanımız her şeyin değiştiği zamandı. Birinci sınıfta mürekkepli kalemle çiziyor, jiletle kazıyıp siliyorduk. Daha çok düzlemde (2 boyutlu) çalışıyorduk. Çizimler sonrası maketler yapıp kütlesel ve mekânsal algıyı anlamaya ve anlatmaya çalışıyorduk. Dört yıllık eğitimin sonuna doğru CAD (Computer Aided Design) öğrendik. CAD daha çok teknik olarak kullanılıyordu, yani bir tasarımcı için sezgisel bir kullanma yazılımı değildi. Master yapmaya gittiğimde UCLA'de

Greg Lynn'in öğrencisi oldum. Greg Lynn bilgisayar destekli/algoritmik tasarım yöntemlerinin (design in computation) önde gelenlerindendi. O zamanlar Hollywood'da Toy Story'de kullanılan Silicon Graphics adlı ileri düzey bilgisayar işlemleri ile mimari tasarım ve teori öğretiyordu. Yani şans eseri doğru yerde, doğru zamandaydım.

Üniversite sonrası mimari tasarım stüdyosu olarak olunması gereken en bariz yer Frank Gehry'di. Gehry tam Guggenheim Müzesi Bilbao'yu bitirdi, bitiriyordu. Yani uzaya roket atıldı, atılıyordu. Yılmayan, ısrarcı karakterimden dolayı, rokete binmeyi başardım. Frank Gehry'de çok büyük maketler yapıyorduk, 5m x 3m gibi. Açıp maketlerin içine giriyorduk. Frank bilgisayar ekranının algıyı öldürdüğüne inanıyordu. Özellikle kompleks geometrisi olan tasarımlarda mekânı anlamak zordu, bu sebeple hep maketle tasarlayıp değerlendiriyorduk. Maket yaparken, binanın nasıl yapılabileceğini test ediyorduk. Yani maket sadece mekânsal algı veya temsil etmek üzere değil, binanın nasıl gerçekleştirileceğinin, uygulanacağının, bir araya getirileceğinin bir çalışmasıydı. Dış kabukları tasarlarken tek eğrilikli, çift eğrilikli, kompleks geometri analizleri yapıyorduk. Gerçek hayatta metal levhaları nasıl katlayacağımızı ve uygulayacağımızı deniyorduk. Tasarımı fiziksel makette bitirdikten sonra dijitalleştirici ile tarayıp bilgisayar ortamına aktarıyorduk. Dassault Systèmes (uçak tasarımında kullanılan) yazılımıyla dijital ortamda projeyi geliştirip, tasarımın ruhunu bozmadan rasyonalize ederek imalata hazırlıyorduk. Yani 10 sene içerisinde ben akademik ve uygulama eğitimimde çok uç yöntemlerle çalıştım. Bu benim elimi, gözümü eğitmemin yanı sıra mekânsal algımı çok geliştirdi. Ama bunlar sadece teknik bilgi birikimi. Mühim olan artistik vizyon. Bu da entelektüel birikim ile gelir, yani merak, okuma, bina, film, dans, sanat görme, vs.

Fırsatlar geldiğinde de entelektüel birikiminizle ortaya koyacağınız vizyonu teknik bilgi birikiminizle nasıl gerçekleştireceğiniz işin sırrıdır.

HG: Son zamanlarda mimari projeleri kısa filmler halinde sunmayı da tercih ediyorsun.

SK: Kısa film ile mimariyi anlatmayı, sunum yapmayı daha ilginç buluyorum çünkü mimari zaman boyutuyla tecrübe ediliyor, kullanıcının hareketi de algıya dahil oluyor. Bina sadece durağan, iki boyutlu bir görüntü değil. İçinde ve dışında hareket ederken deneyimlenen bir şey ve bunu kurgu olarak anlatmak bana daha doğru geliyor.

HG: Hayatının insanı kendi yapan en önemli yıllarını çok sevdiğin Kaliforniya'da yaşadın. Hollywood'un bulunduğu rüyalar şehrinde. Senin mesleki hayatında bundan sonraki rüyan ne?

SK: Kıbrıs'ta üniversite öncesinde bir birey olarak yetişmiş olmak önemliydi. Büyük ülkelerde herkes sadece bir numaradır. Biz ise burada nev-i şahsına münhasır karakterleriz. İstanbul'daki üniversite yıllarım sosyal açıdan da çok iyiydi, kendimi bulmam açısından. Ama esas Kaliforniya LA'de hiç kimseyi tanımadan kendimi ve kariyerimi oluşturma, tasarlama çok ilginç yıllardı. Londra ise ZHA sayesinde özgüven oluşturmak için fırsatı bulduğum dönem oldu. Master mentorlardan aldığım tecrübelerden sonra kendi ismim, Saffet Kaya

altında 10. seneyi tamamlamış olmam ve bunun tam bu 100. sayıdaki söyleşimize denk gelmesi güzel bir rastlantı oldu. Bu söyleşi bana da geriye dönüp bakma, yaptıklarımı değerlendirme fırsatı verdi. MİMARCA'ya bana yer verdiği için çok teşekkür ediyorum.

Hayalimi yaşıyorum. Birikimlerimi projelerime yansıtarak mimari söyleme ve kullanıcılara farklı bakış açıları kazandırarak, hayatlarına moderniteyi getiren, değer yaratan binalar tasarlamaya ve gerçekleştirmeye devam etmek istiyorum. Ve bütün bunları yaparken sürekli öğreniyorum.

Ağustos 2026, Lefkoşa

Necat British College;

Hamitköy, Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs
Saffet Kaya Bekiroğlu

Bina İsmi: **Necat British College Lefkoşa Yerleşkesi**
İşveren: **Necat British College**
Mimari Ofis: **Saffet Kaya Architects**
Mimari Tasarım: **Saffet Kaya Bekiroğlu**
Mimari Çizim: **İsmail Cenk Gencer, Sevilay Göker, Ekin Turgay**
Mimari Kontrol: **Saffet Kaya Bekiroğlu, İsmail Cenk Gencer**
İnşaat Mühendisi: **Erdal Hüdaoğlu**
Makine Mühendisi: **Yunus Terlik**
Elektrik Mühendisi: **Osman Eminel**
Yüklenici: **Tekin Köse**
Bina İşlevi: **I. Etap: İlkokul, Ortaokul ve Lise, II. Etap Üniversite, Oditoryum, Kapalı Spor Salonu, Yüzme havuzu**
Bina Metrekaresi: **27,580m²**
Bina Taban Alanı: **11,582m²**
Bina İhtiyaç Programı: **İlkokul, Ortaokul ve Lise Sınıfları/Derslikler, Laboratuvarlar ve Özel Derslikler, İdare ve Yönetim odaları, Açık Hava Derslikleri, Sosyal Alanlar, Hizmetler ve Destek alanları, Kütüphane ve Kitapçı, Kafeterya, 700 kişilik çok amaçlı konferans salonu, yarı-olimpik yüzme havuzu, oyun avluları, Kapalı ve Açık Çok Amaçlı Spor Tesisleri**
Bina Taşıyıcı Sistemi: **Betonarme**
Bina Açılışı: **Eylül 2019**
Bina Fotoğrafları: **İnanç Tekgüç, Alaattin Kılıç**

ŞAİRİN EVİ, TAHRAN, İRAN

THE POET'S HOUSE

2025

Alireza Taghaboni, Next Office

Şairin Evi (The Poet’s House), Tahran, İran

Alireza Taghaboni, Next Office

Bina İsmi: **Şairin Evi (The Poet’s House)**
Mimari Ofis: **Next Office**
Mimari Tasarım: **Alireza Taghaboni**
Tasarım Ekibi: **Alireza Taghaboni, Elnaz Kharaghani, Hoodad Zoroufchiyan, Meysam Ebrahimi Moaghaddam, Roza Bemani, Ali Ghods, Farzad Farasat, Hadi Irani, Gelare Geranseresht, Negar Mansouri, Mohammad Motamedi, Elahe Babaei, Homa Asadi, Asal Karami, Shadi Bitaraf, Marziyeh Norouzi, Mohammad Amin Abedin, Soroush Attarzadeh, Ehsan Ahani, Saba Salehi, Mohammad Mardi, Ali Jahani**
Strüktürel Tasarım: **Bastan Pol**
Bina Konumu: **Tahran, İran**
Bina Metrekaresi: **900m²**
Bina Açılışı: **2025**

Şairin Evi, İranlı şair ve muhalif düşünür Ahmad Shamlou'nun eski konutunun restore edilerek yeniden işlevlendirilmesiyle Tahran kent merkezinde bir kültür merkezine dönüştürülmesini konu alan bir projedir. Özgün tuğla cephesi ve taşıyıcı yapı kabuğu korunurken, tasarımın temel müdahalesi, ikinci kattaki bir duvar üzerinde Shamlou'nun el yazısıyla kaleme aldığı bir şiirin bulunduğu bölüm etrafında şekillendirilmiştir. Bu unsur, kavramsal ve kısmen taşıyıcı bir omurga olarak yeniden yorumlanmış; üç boyutlu bir dolaşım aksına dönüştürülerek yapıyı kente açan mekânsal bir kurgu oluşturulmuştur. Bu yaklaşımla, geçmişte yalnızca özel kullanıma ait olan avlu kamusal bir açık mekâna dönüşmüş; ziyaretçileri şairin yaşamı, düşünce dünyası ve kültürel mirasıyla buluşturan davetkâr bir ortam yaratılmıştır.

Yapının işvereni, Ahmad Shamlou'nun hayranı olarak şairin eski evini korumayı ve onu edebi ile siyasal mirasını yaşatan kamusal bir mekâna dönüştürmeyi amaçlamıştır. Siyasal görüşleri nedeniyle yaşamı boyunca birçok kez hapsedilen ve muhalif kimliğiyle tanınan Shamlou, ölümünün ardından da tartışmalı bir figür olmayı sürdürmüş; mezar taşı hükümet yanlıları tarafından defalarca tahrip edilmiştir.

Yapının kendisi, yuvarlatılmış köşeleri ve karakteristik lento detaylarıyla 1970'li yılların Tahran mimarisini yansıtan, bakımsız durumdaki bir tuğla yapıydı. Yeniden işlevlendirme programı kapsamında sergi alanları, kütüphane, kitabevi, kafe ve restoran tasarlanmış; yapı, yazarlar ile Shamlou okurlarını bir araya getiren bir buluşma noktası ve aynı zamanda şairin yaşamını izleyicilere aktaran gayriresmî bir kentsel gezi rotasının başlangıç noktası olarak kurgulanmıştır.

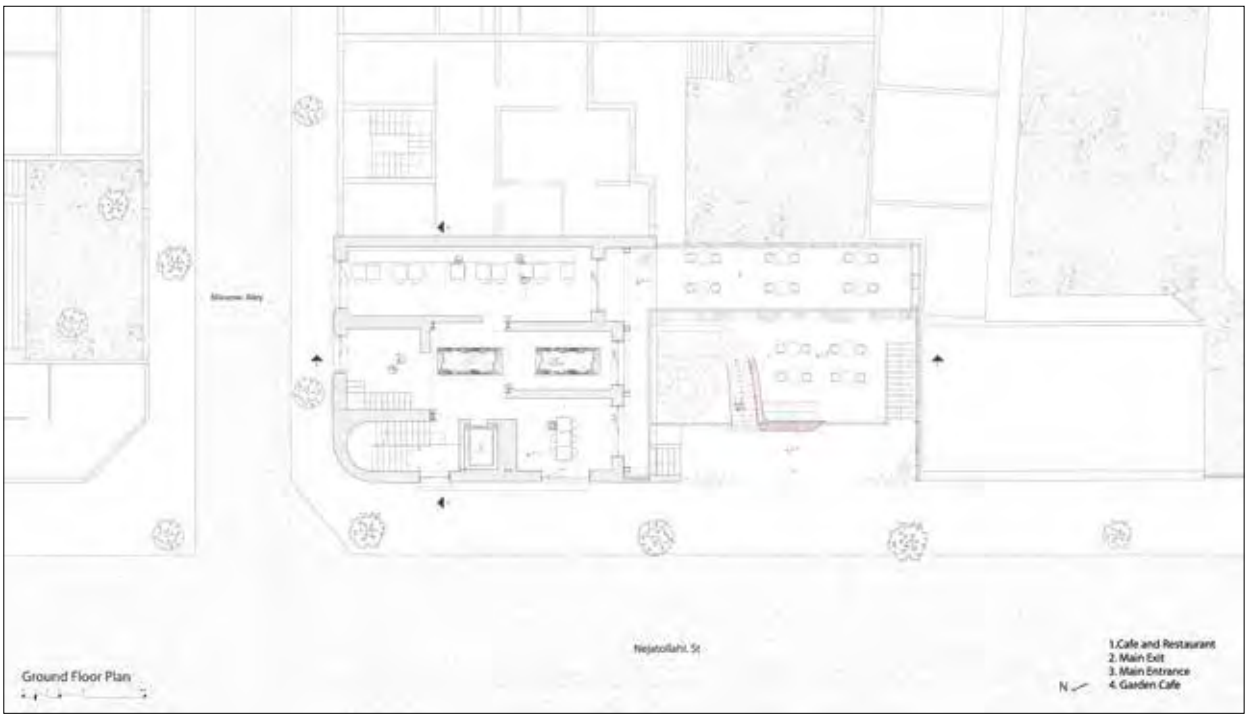
Tuğla taşıyıcı sistemin güçlendirilmesi gerekliydi. Bu zorunluluk gizlenmek yerine, projenin temel mimari ve strüktürel öğesine dönüştürülmüştür. Bu doğrultuda, Shamlou'nun eşi ve ilham kaynağı Aida için kendi el yazısıyla kaleme aldığı şiirin yer aldığı iç duvar boyunca yeni bir çelik duvar tasarlanmıştır. Projede "Aida Duvarı" olarak adlandırılan bu unsur, hem taşıyıcı sistemi güçlendiren hem de yapının kavramsal omurgasını oluşturan başlıca tasarım bileşeni hâline gelmiştir.

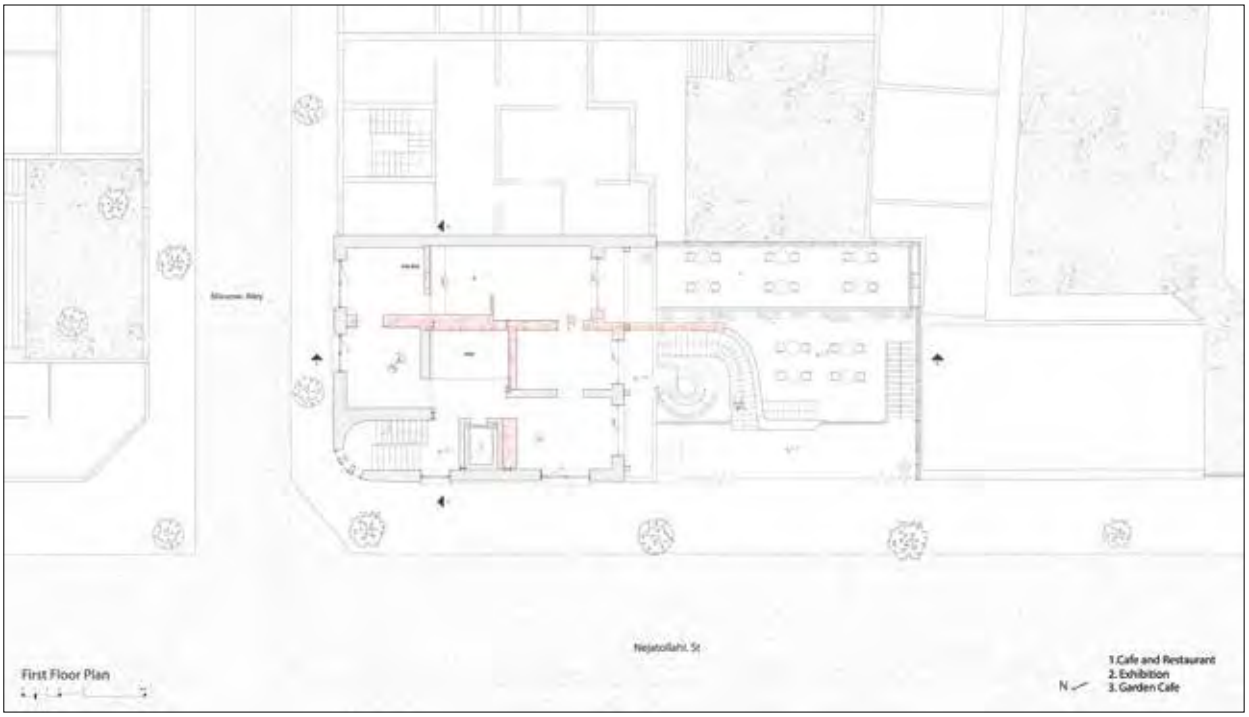

Bu müdahale, yapıyı boydan boya kat ederek avludan çatıya kadar yükselmekte ve mevcut yapının sıradan strüktürü üzerine eklemlenmektedir. Böylece eski ile yeni arasında sürekli bir gerilim yaratan mimari bir ifade oluşturulurken, aynı zamanda şairin asi ruhu ve İran'ın kültürel tarihindeki özgün konumu mekânsal bir dille yansıtılmaktadır.

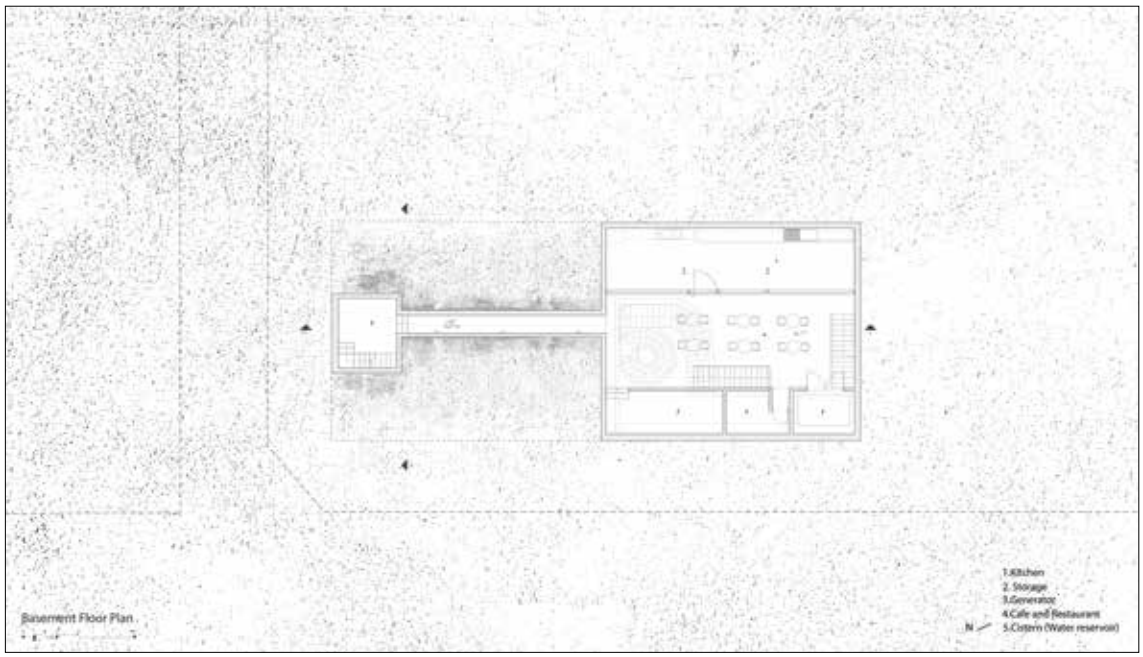

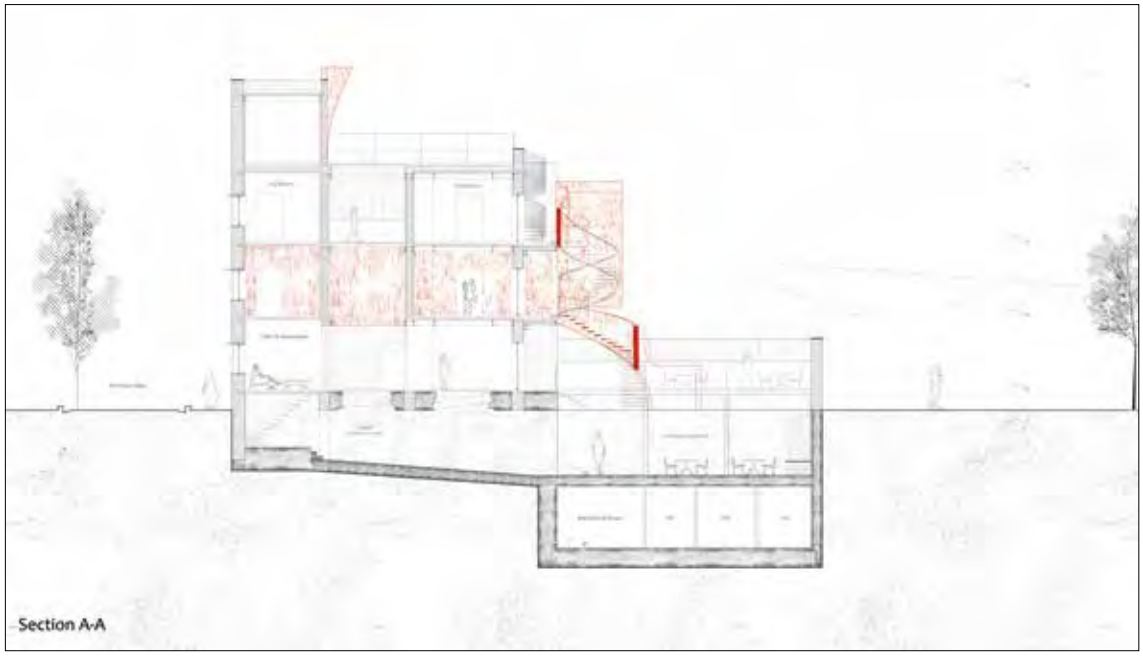

Çelik, zamanla yaşlanarak karakter kazanma niteliği ve biçimsel açıdan esnek bir malzeme oluşu nedeniyle tercih edilmiştir; kesilebilir, girintili-çıkıntılı biçimlerde şekillendirilebilir, paslanabilir ve bükülebilir yapısı tasarımın ifade gücünü desteklemiştir. Proje, gelecekte yeni çelik strüktürün sökülerek özgün yapının zarar görmeden korunmasına olanak verecek şekilde tasarlanmıştır. Böylece müdahale, onurlandırdığı belleği silmeden ona meydan okuyan ve onu dönüştüren bir yaklaşım ortaya koymaktadır.

Basement Floor Plan
1.Kitchen
2. Storage
3.Generator
4.Cafe and Restaurant
5.Cistern (Water reservoir)
N

Section A-A

Section B-B

NEDARAG KONUKEVİ, İRAN

THE NEDARAG GUESTHOUSE

2024

Alireza Taghaboni, Next Office

Nedarag Konukevi; Kahnanikash Köyü, Sistan ve Belucistan Eyaleti, İran

Alireza Taghaboni, Next Office

Bina İsmi: **Nedarag Konukevi**
Mimari Ofis: **Next Office**
Mimari Tasarım: **Alireza Taghaboni**
Tasarım Ekibi: **Niloufar Ghobadi, Hadi Ale Davoud, Ali Ghods, Meysam Feizi, Shanbeh Dehghani, Abdullah Dehghani, Mozammal Nohani, Zalour Nohani, Akram Nohani, Abdulrahim Delvashzehi, Mehrdad Makaremi, Sattar Ganjalipour, Masoud Soufiani, Farzad Ferasat,Hadi Irani, Dorsa Sadeghi, Homa Asadi, Asal Karami, Marziyeh Norouzi, Ehsan Ahani**
İnşaat Yönetimi: **Köyün Sakinleri (Yöneten Shanbeh Dehghani), Hadi Ale-Davood**
Toplumsal Süreç Kolaylaştırıcısı: **Roostatish, Mina Kamran**
Bina Konumu: **Kahnanikash Köyü, Sistan ve Belucistan Eyaleti, İran**
Bina Metrekaresi: **95m²**
Bina Açılışı: **2024**

Nedarag Konukevi, İran'ın güneydoğusunda, Sünni Beluç azınlığının yaşadığı yaklaşık 200 haneli ücra bir köyde yer alan, kâr amacı gütmeyen bir projedir. İran'ın merkeziyetçi ve dini açıdan homojen gelişim sisteminde, etnik ve dini azınlıklar sistematik olarak dışlanmaktadır. Kahnanikash gibi köylerde, bu dışlanma özellikle Zekri adlı yerel uygulama nedeniyle oldukça şiddetlidir—bu, merkezi hükümet tarafından sapkın kabul edilen bir dini inançtır.

Buna karşılık, tabandan gelişen girişimler, kendi kaderini tayin etmenin bir biçimi olarak ortaya çıkmıştır. İşverenimiz ve aynı zamanda köyün önde gelen isimlerinden biri olan Sayın Shanbeh ile daha önce köprü, kütüphane ve su arıtma tesisi gibi projelerde birlikte çalışan toplumsal süreç kolaylaştırıcısı Sayın Kamran, Shanbeh'in bu rolünü merkeze alan çok odalı bir konukevi önerisinde bulunmuştur. Bu önerinin amacı, "misafirperverliğin bereketini" köy geneline yaymaktı. Bu girişimden önce Shanbeh, köye gelen ziyaretçileri kendi evindeki bir odada ağırlıyordu.

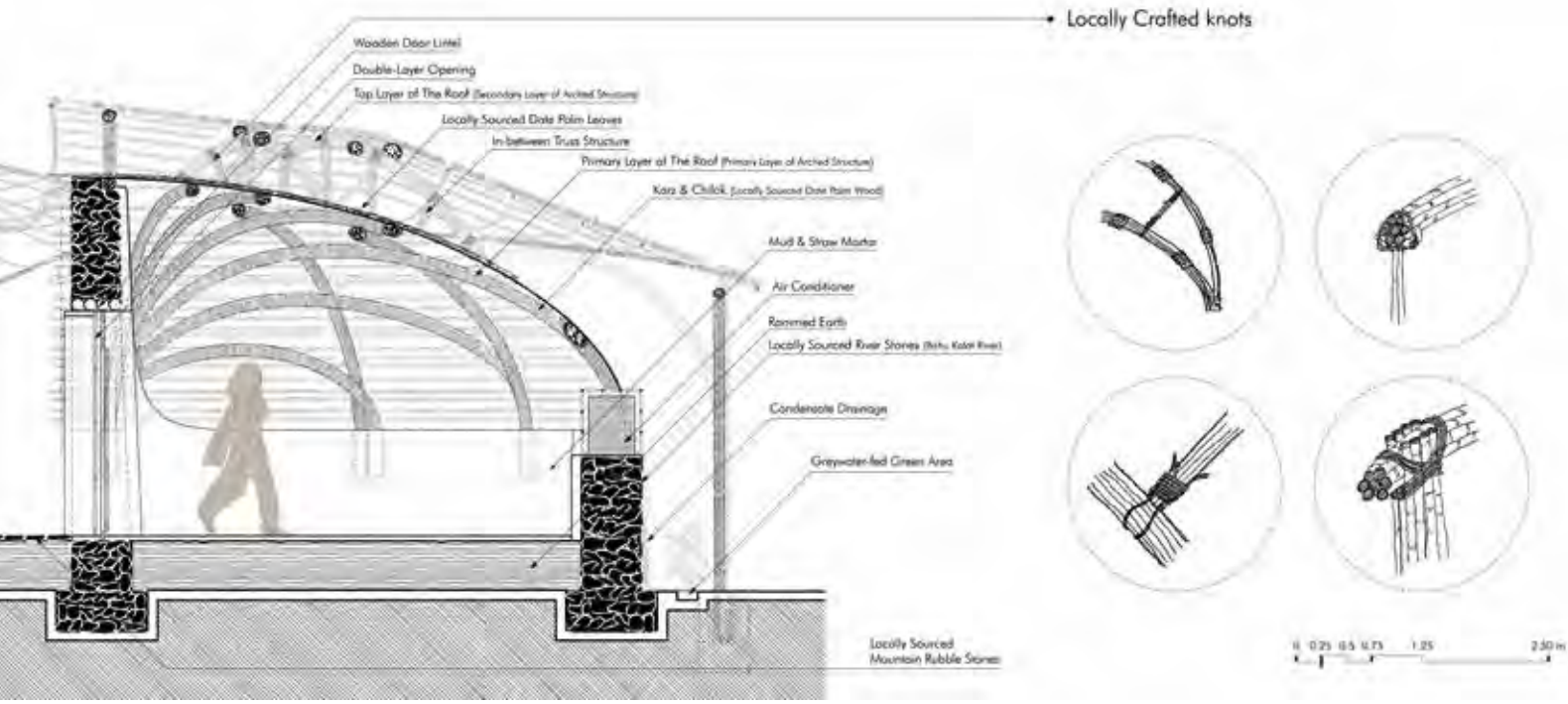
Projenin arazisi, Heybatan Baluch adlı bir köylü tarafından bağışlanmış; yer seçimi ise tasarım ekibi, köyün ileri gelenleri, toplumsal süreç kolaylaştırıcısı ve Sn. Shanbeh'in ortak değerlendirmesiyle gerçekleştirilmiştir. Tarım arazilerinin yakınında konumlanan yapı alanı, köy meclisi ile Shanbeh'in evine de yakın bir noktada yer almaktadır. Tasarım, yarı açık bir avlu etrafında kurgulanmış; çok katmanlı çatı sistemi sayesinde gölgeleme sağlanırken, odalar arasında ve yapı içerisinde doğal hava akışını destekleyen pasif soğutma olanağı yaratılmıştır.

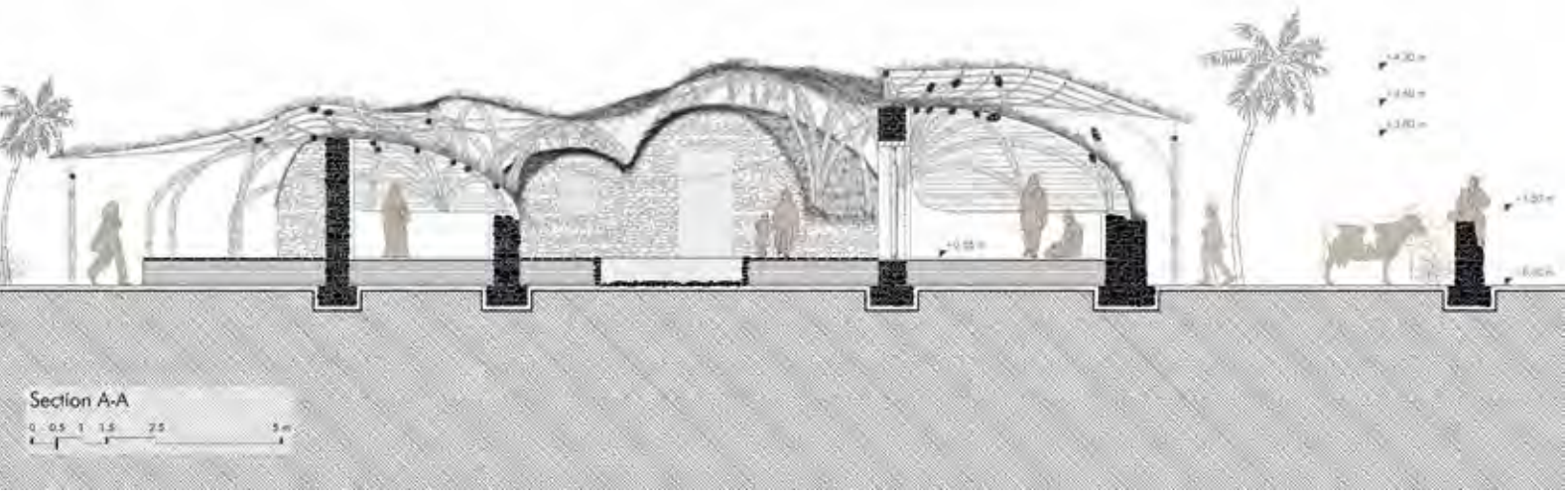

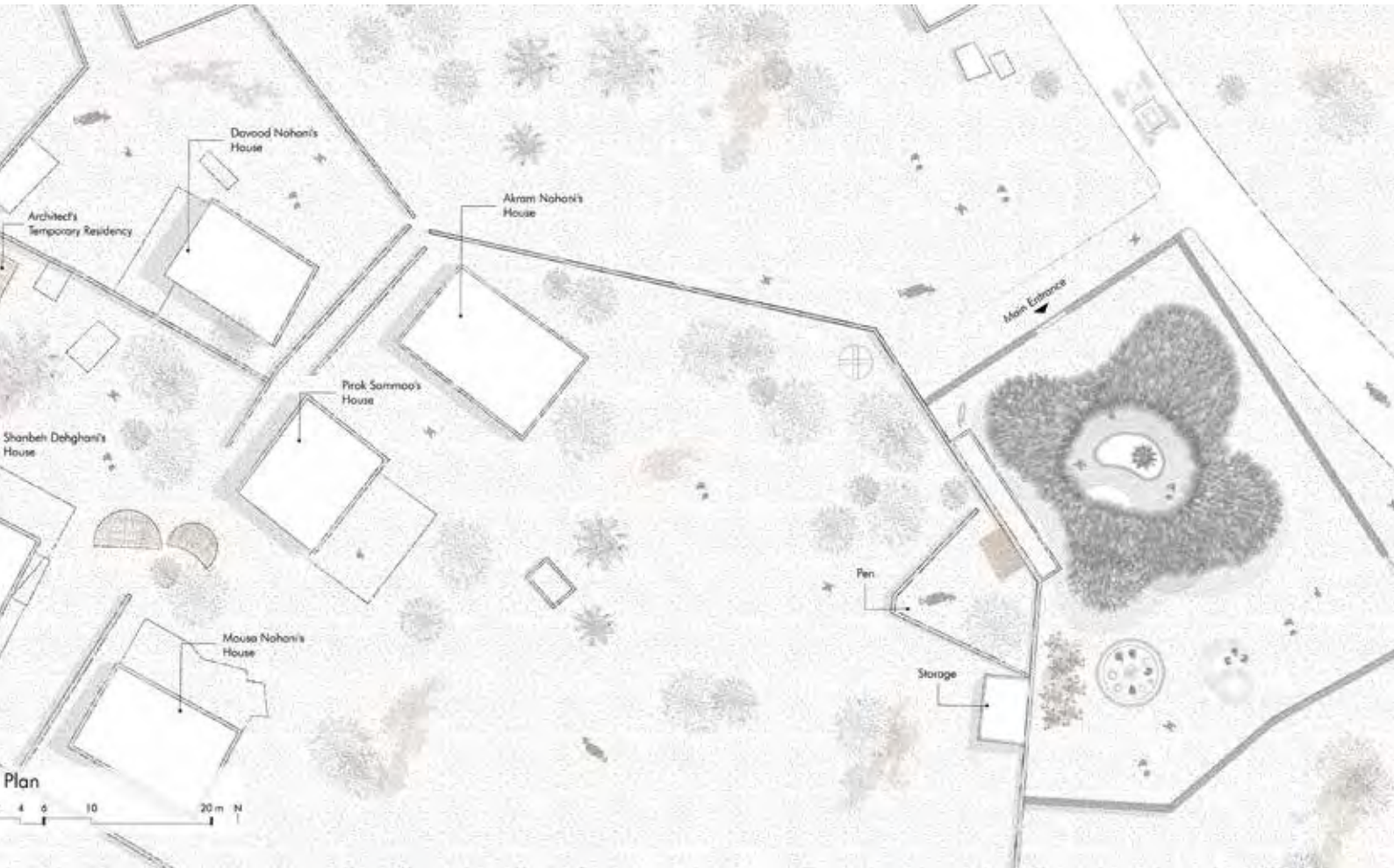

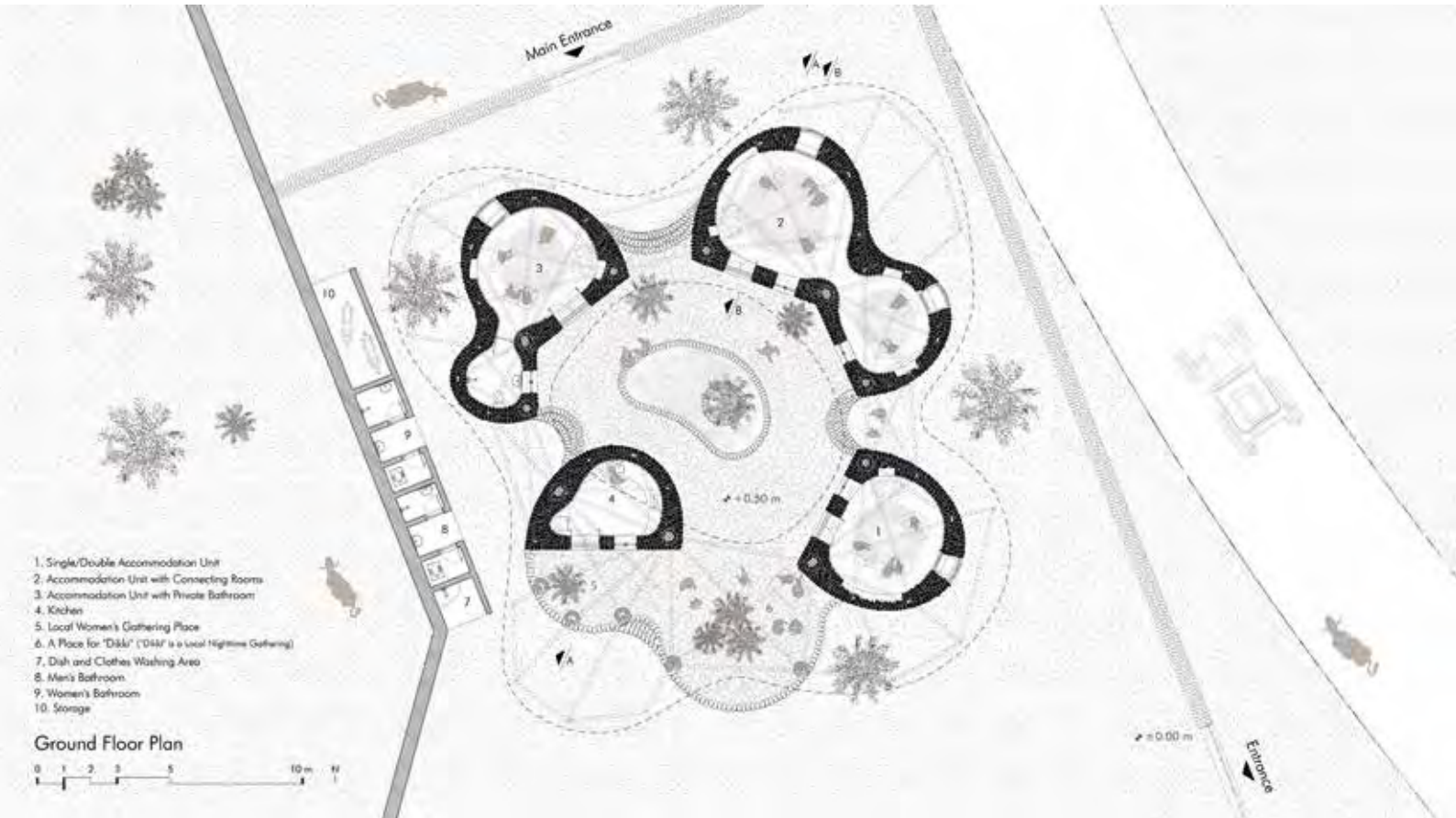
Tasarım, bölgeye özgü Kapar yapı tipolojisini, geleneksel kirişler yerine el yapımı makas sistemlerini kullanarak geniş, şemsiye benzeri bir çatıyı taşıyacak şekilde yeniden yorumlamaktadır. Çift katmanlı çatı ve duvar sistemi, ısı geçişini azaltarak yapının iklimsel performansını artırmaktadır. Tasarım ve uygulama süreci boyunca ekip, yerel ustalarla sürekli diyalog içinde çalışmış; geleneksel yapı tekniklerini çağdaş gereksinimlere uyarlayıp geliştirerek yeniden değerlendirmiştir. Bu yaklaşım, İran tonozlarının kubbemsi geometrisi ile el işçiliğinin bilinçli düzensizliği, kalın taş duvarların ağır kütlesi ile gölgelik çatının hafifliği ve resimsel nitelik taşıyan doku ile yapı detayları arasındaki karşıtlıklardan beslenen özgün bir mimari estetik ortaya çıkarmıştır.

Yapım süreci tamamen işbirliğine dayalı olarak yürütülmüştür. Köylüler, dört ay içerisinde taş duvarları inşa etmiş; Kapar yapıları ise takip eden bir yıl içinde tamamlanmıştır. Projenin finansmanı, NextOffice tarafından sağlanan destek, banka kredisi, Sayın Shanbeh'in bağışı ve diğer köylülerin katkılarıyla karşılanmıştır. Yaklaşık 8.000 Sterlin tutarındaki toplam maliyet, benzer nitelikteki yapıların olağan inşaat maliyetlerinin oldukça altında kalmıştır.

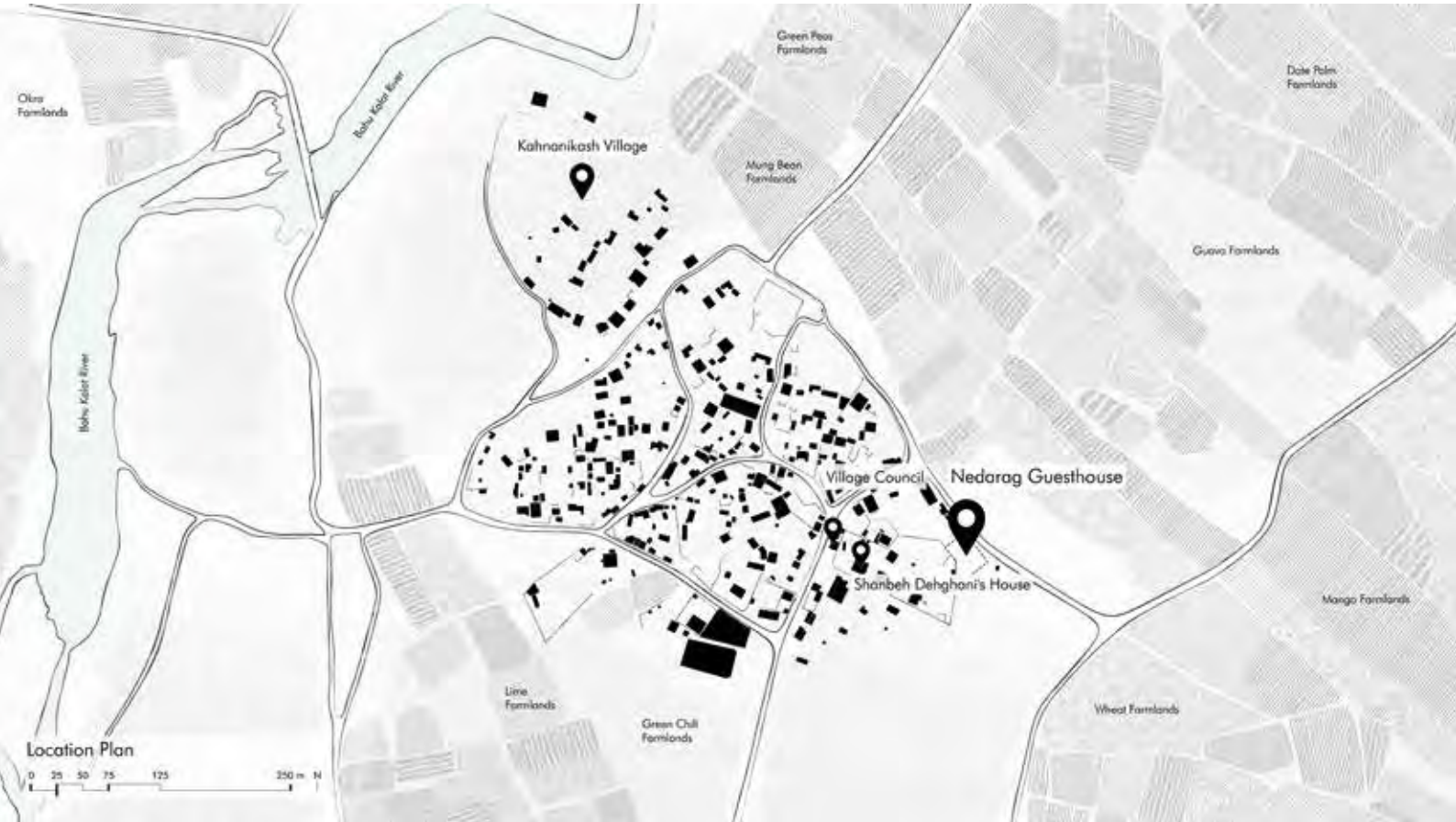
Yapım süreci imece usulü yürütüldüğünden, arazinin aplikasyonunda yaygın ölçme ekipmanları yerine ipler ve üçgenlerden yararlanılmış; bu süreç, köy çocuklarının da katıldığı adeta oyun niteliğinde bir etkinliğe dönüştürülmüştür. Köyün yaşlıları, gençlerin topladığı Karz palmiye yapraklarında bulunan liflerden geceleri halatlar örerken, kadınlar hasır dokuma, kerpiç sıva uygulamaları, perde dikimi ve çalışanlar için günlük yemeklerin hazırlanmasına katkıda bulunmuştur. Kuşaklar arası bu ortak üretim süreci, sınırlı olanakları yaratıcı çözümlere dönüştürerek yerel bilgi, dayanışma ve beceriyi yapının ayrılmaz bir parçası hâline getirmiştir.

Main Entrance
A
B
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
+0.30 m
±0.00 m
Entrance
1. Single/Double Accommodation Unit
2. Accommodation Unit with Connecting Rooms
3. Accommodation Unit with Private Bathroom
4. Kitchen
5. Local Women's Gathering Place
6. A Place for "Dikki" ("Dikki" is a Local Nighttime Gathering)
7. Dish and Clothes Washing Area
8. Men's Bathroom
9. Women's Bathroom
10. Storage
Ground Floor Plan
0 1 2 3 5 10 m
N

Green Peas Farmlands
Date Palm Farmlands
Okra Farmlands
Rahv Kalat River
Kalhanikash Village
Mung Bean Farmlands
Guava Farmlands
Rahv Kalat River
Village Council
Nedarag Guesthouse
Shanbeh Dehghani's House
Mango Farmlands
Lime Farmlands
Green Chili Farmlands
Wheat Farmlands
Location Plan
0 25 50 75 125 250 m N

MANİSA KURTULUŞ MÜZESİ

Yalın Mimarlık

Manisa Kurtuluş Müzesi

PROJE YERİ: **MANİSA**

PROJE OFİSİ: **YALIN MİMARLIK**
Ömer Selçuk Baz | Mimar
Okan Bal | Şehir Plancısı
Ece Özdür | Mimar
Atakan Koca | Mimar
Merve Çakırgöz | Mimar
Irmak Okumuş | Mimar
Halil İbrahim Zeytinci | Mimar
Aslı Tusavul | Mimar
Ediz Demirel | Mimar
Eda Gürhan | Mimar
Yunus Özdemir | Mimar

KÜRATÖRYEL EKİP: **HVL STUDIO**
Heval Zeliha Yüksel | Mimar
Büşra Erdoğdu | Mimar

GÖRSEL KİMLİK VE SERGİ TASARIMI:
MANUMA STUDIO
Deniz Yıldırım | Tasarımcı
Erbil Algan | Tasarımcı

PEYZAJ PROJESİ:
ARZU NUHOĞLU PEYZAJ TASARIM
Arzu Nuhoğlu | Peyzaj Mimarı
Belma Hekim | Peyzaj Mimarı
Gizem Türker | Peyzaj Mimarı

STATİK PROJESİ: **OPTENG ENGINEERING**
Ömür Özger | İnşaat Mühendisi / Yapı Mühendisi
Orhan Mete Işıkoğlu | İnşaat Mühendisi / Yapı Mühendisi

UYGULAMA KOORDİNASYONU
Tufan Altun | Mimar

MEKANİK PROJESİ: **PİRAMİT MÜHENDİSLİK**

YANGIN PROJESİ:
ETHOS YANGIN DANIŞMANLIK

ANA YÜKLENİCİ:
ERMİŞ İNŞAAT SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ
Mesut Öztürk
Serkan Köseoğlu
Deniz Gültekin

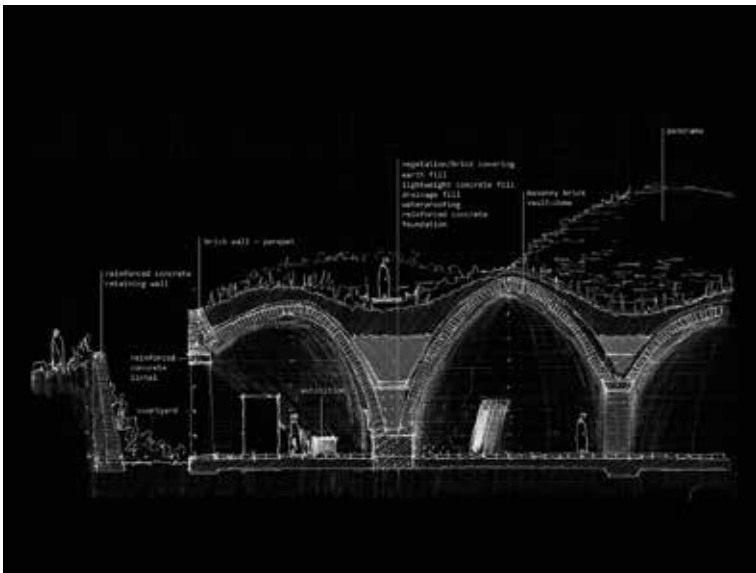
İŞVEREN:
MANİSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

BİLİM HEYETİ
Prof. Dr. Nejdet Bilgi
Prof. Dr. Nurettin Gülmez

DANIŞMANLAR
Erkan Akbalık | Araştırmacı Yazar
Azmi Açıkdil | Mimar

RESSAM: **Alexander Samsonov**

FOTOĞRAFLAR:
Egemen Karakaya
Hacer Bozkurt

Manisa Kurtuluş Müzesi (MKM), 1918–1923 yılları arasında Manisa topraklarında merkezi otoriteden bağımsız biçimde gelişen sivil halk hareketini aktaran bir hafıza mekânı olarak tasarlandı.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında işgale adım adım yaklaşan Manisa'nın yaşadıkları; işgal kuvvetlerinin geri çekilirken şehri yakıp yıkmaları, kurtuluş mücadelesi ve Cumhuriyet'in şehri yeniden kurma çabası, bu mekânsal kurgu içinde ziyaretçiye aktarılmaktadır.

Tasarım, yangından sonra ayakta kalmış yığma, kâgir, taş ve tuğla yapıların izlerini; Manisa'nın arkaik dönemlere uzanan tuğla geleneğiyle bir araya getirir. Tamamı yığma tekniğiyle inşa edilen **14 bağımsız tuğla oda**, tarihin farklı anlarını ardışık bir deneyim olarak sunar.

Bu ardışıklık, her mekânın kendine özgü duygu durumunu öne çıkararak tarihin belirli kırılma anlarını bedenleştirir. Tuğla kemerler, tonozlar, kubbeler ve çadır biçimli örtüler; karanlık–aydınlık, dar–ferah, alçak–yüksek gibi değişen mekânsal tansiyonlar yaratır. Her odanın geometrisi kendine özgü detaylarla biçimlenir. Böylece ziyaretçiler, dönemin yaşanmışlıklarını yalnızca okuyarak değil, mekânın bedenlenmiş hâlini fiziksel olarak hissederek deneyimler.

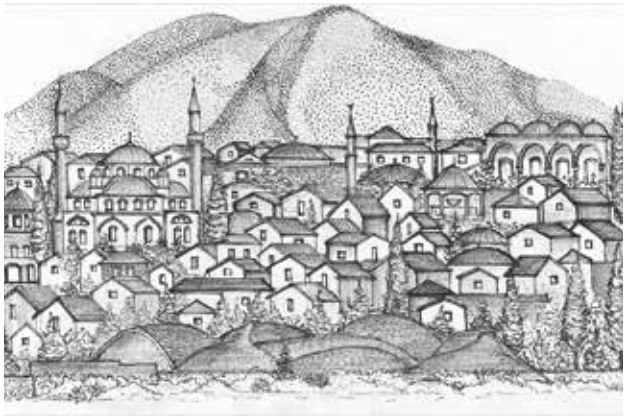

Yapım sürecinde, iki farklı tuğla boyutuyla örülen odalar için önce beton bir baza oluşturuldu, ardından ahşap kalıplar hazırlandı ve son aşamada tuğla beden duvarları bu kalıpların üzerine örüldü. Tonoz, çadır veya kubbe biçimindeki bu odalarda iç yüzeylerdeki örüm ritmi, kalıplar söküldüğünde ilk kez tüm açıklığıyla ortaya çıkmış oldu; bu durum, yapım sürecine kendine özgü sürprizli bir karakter kazandırdı.

Yarı yer altındaki bu yakın tarih anlatı mekanına 3 kollu bir rampa ile inilir. Ana giriş holü yarım eliptik, tanımsız bir biçim olarak tasarlandı. Bir balinanın karnı gibi, beton volta döşemeler ve tuğla kemerler bu girişin karakterini oluşturur. Bu ana mekan pek çok farklı mekana bağlanmamızı sağlayan büyük holdür. Bu girişten sonra 9 farklı anlatı odası ile Manisa'nın Birinci Dünya Savaşı bağlamından, Yunan işgaline, oradan yakılmasına ve yeniden imar edilmesine değin devam eden süreç, çeşitli tansiyonlarda anlatılır.

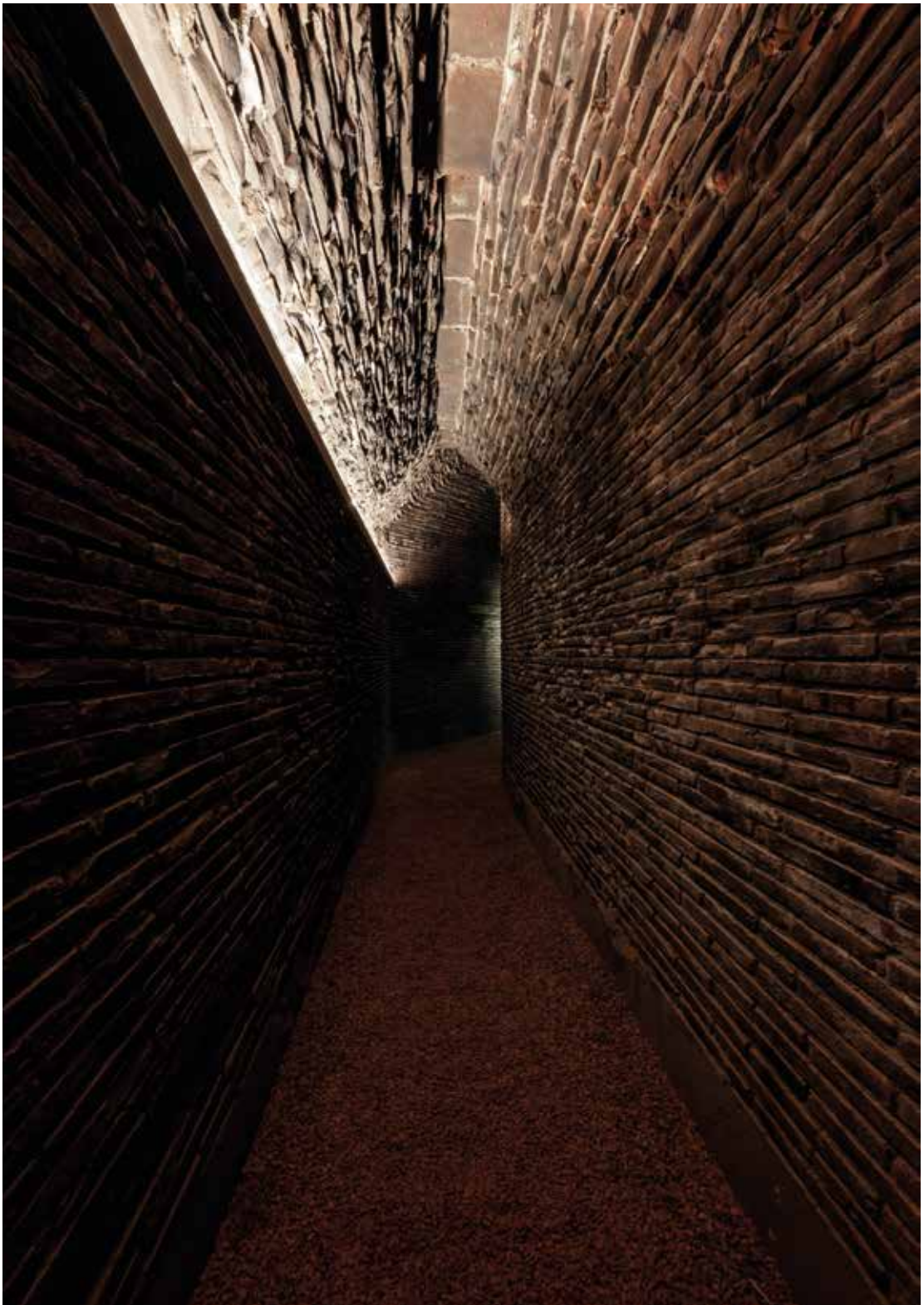
Tamamı yığma tuğla olan yapının üst kotu kamusal bir park alanı olarak tasarlandı. Bu park içinde hareket eden kentli, altındaki ağır tarihsel hikayeden, anlatıdan bihaber olabilir. Ancak mekanı kuran mekanlar, parkın içinde tepler, engeller olarak belirir ve parkı, kendi içinde bölümlenmeleri olan bir bahçeye dönüştürür.

Müzenin temel hedefi yanı başında yaşamına devam eden Manisa'nın çok yakın geçişte yaşadığı bu büyük travmayı ve yeniden ayağa kalkma serüvenini, her yaştan kentliye ve ziyaretçiye aktarmasıdır.

Bu aktarma esnasında çeşitli mimari, mekansal anlatı araçları kullanıldı. Bilgi odaklı odalardan, duyusal tonu yüksek odalara, ya da enstalasyon karakteri ön planda anlatılara değin çeşitlenen yelpazede aktarma araçları kullanıldı.

MKM, geçmiş ile bugün ve hatta gelecek arasında bağlar kurmaya çalışan çok katmanlı yarı arkaik bir mimari yerleştirme olarak tarif edilebilir.

CİVAR YERLEŞMELER İLE BİRLİKTE EŞİKTEKİ

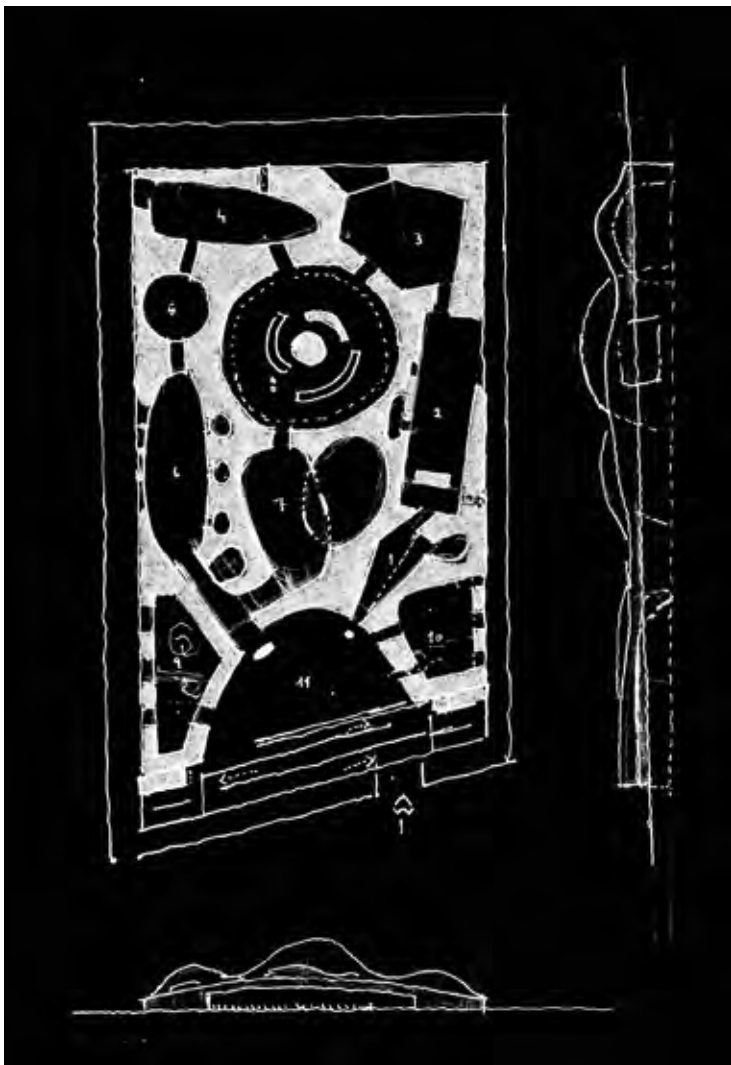

15 MAYIS 1919 TARİH
İZMİR İŞGAL ED

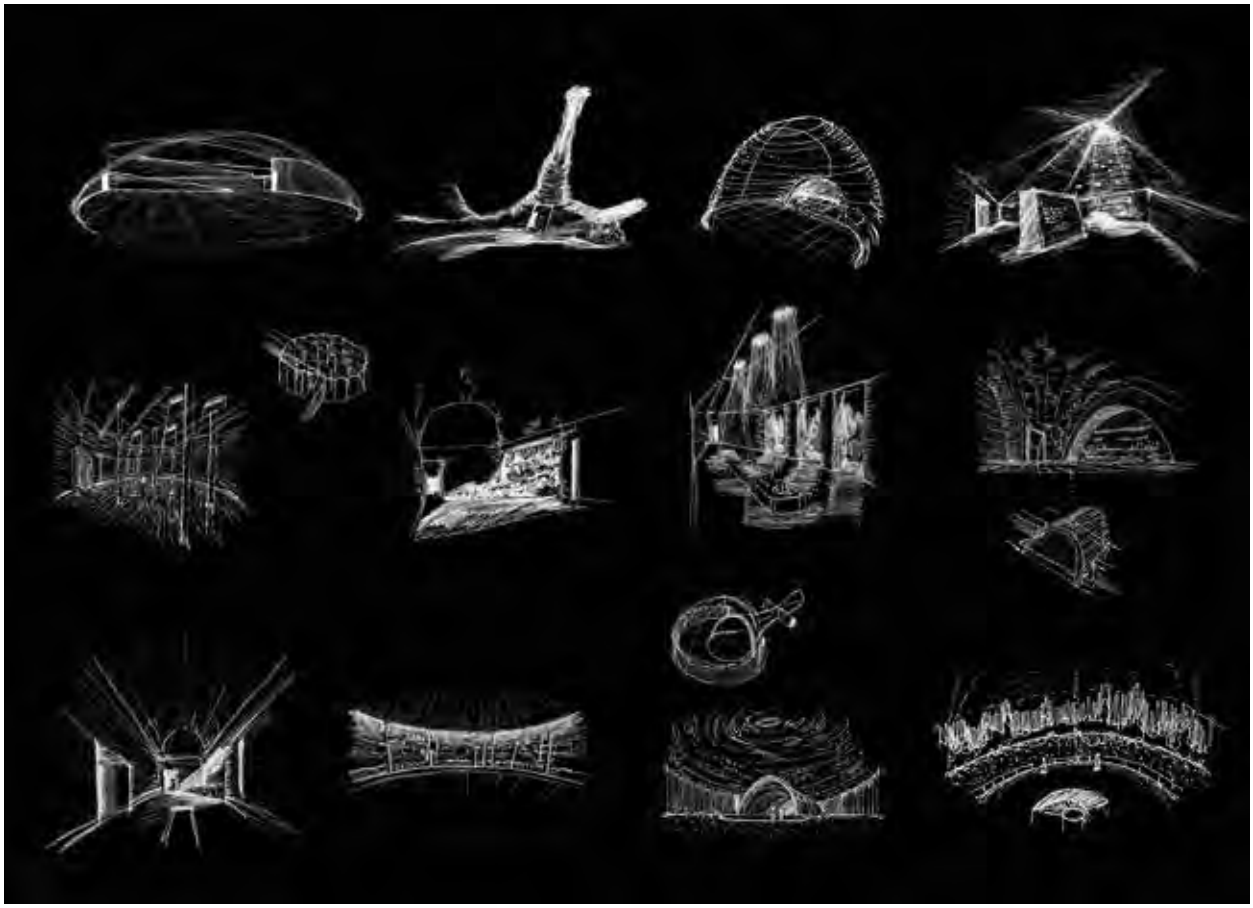

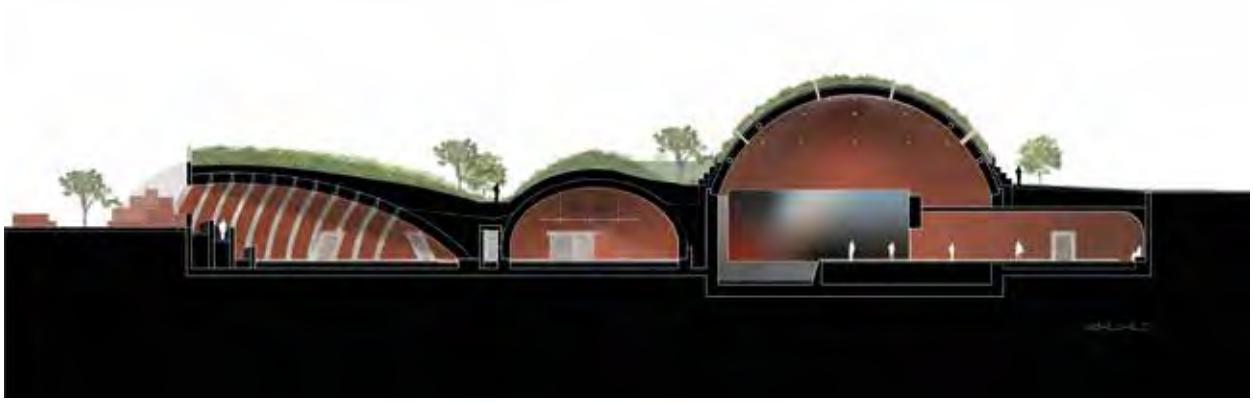

KALYON KARAPINAR 1350 MWP Ges / Merkezi Kontrol Binası

Bilgin Mimari Tasarım

Kalyon Karapınar 1350 MWP Ges / Merkezi Kontrol Binası

Proje Yeri: **Karapınar / Konya**
Proje Ofisi: **Bilgin Mimari Tasarım Ltd.Şti.**
Mimari Proje Ekibi: **Caner Bilgin, Begüm Yılmaz Bilgin, Cem Katkat, Serenay Gürkan, Elif Özüçağlıyan, Yıldırım Erbaz**
İşveren: **KALYON ENERJİ**
Ana Yüklenici: **KALYON İNŞAAT**
İç Mekan Projesi: **BILGIN**
Statik Projesi: **Ahmet Topbaş / Attec Design**
Mekanik Projesi: **Mehmet Okutan / Okutan Mühendislik**
Elektrik Projesi: **Özlem Dilda Yaman / Erke Sürdürülebilir Bina Tasarım Danışmanlık**
Peyzaj Projesi: **BILGIN + MY Landscape**
Altyapı Projesi: **Ali Cumhur Zibel / Diyap Proje**
Cephe Danışmanlığı: **Salih Sekban / CWG Danışmanlık**
Parametrik Tasarım Danışmanı: **Cemal Koray Bingöl**
Aydınlatma Tasarımı: **UKON Aydınlatma Danışmanlığı**
Akustik Projesi: **Prof. Dr. Mehmet Çalışkan / Mezzo Stüdyo**
Yangın Güvenlik Danışmanı: **Mercek Yangın Danışmanlığı**
Grafik Tasarım: **Dilara Sezgin**
Mimari Danışman: **İdil Erkol Bingöl**
Danışma Masası Tasarım ve İmalatı: **Yiğitalp Behram, Hazal Yılmaz / Rolab Studio**
Maket: **Serdar Albaz**
Fotoğraf: **Egemen Karakaya**
Mimari Mesleki Kontrollük: **BILGIN**
Dijital Eserler: **Süleyman Yılmaz, Hakan Yılmaz, Ali Tan Uçer, Ecem Dilan Köse**
- - - - - -
Projelendirme Başlangıç Yılı: **2021**
Projelendirme Bitiş Yılı: **2021**
İnşaat Başlangıç Yılı: **2021**
İnşaat Bitiş Yılı: **2023**
Arsa Alanı (m2): **38,000 m2**
Toplam İnşaat Alanı (m2): **2,778 m2**

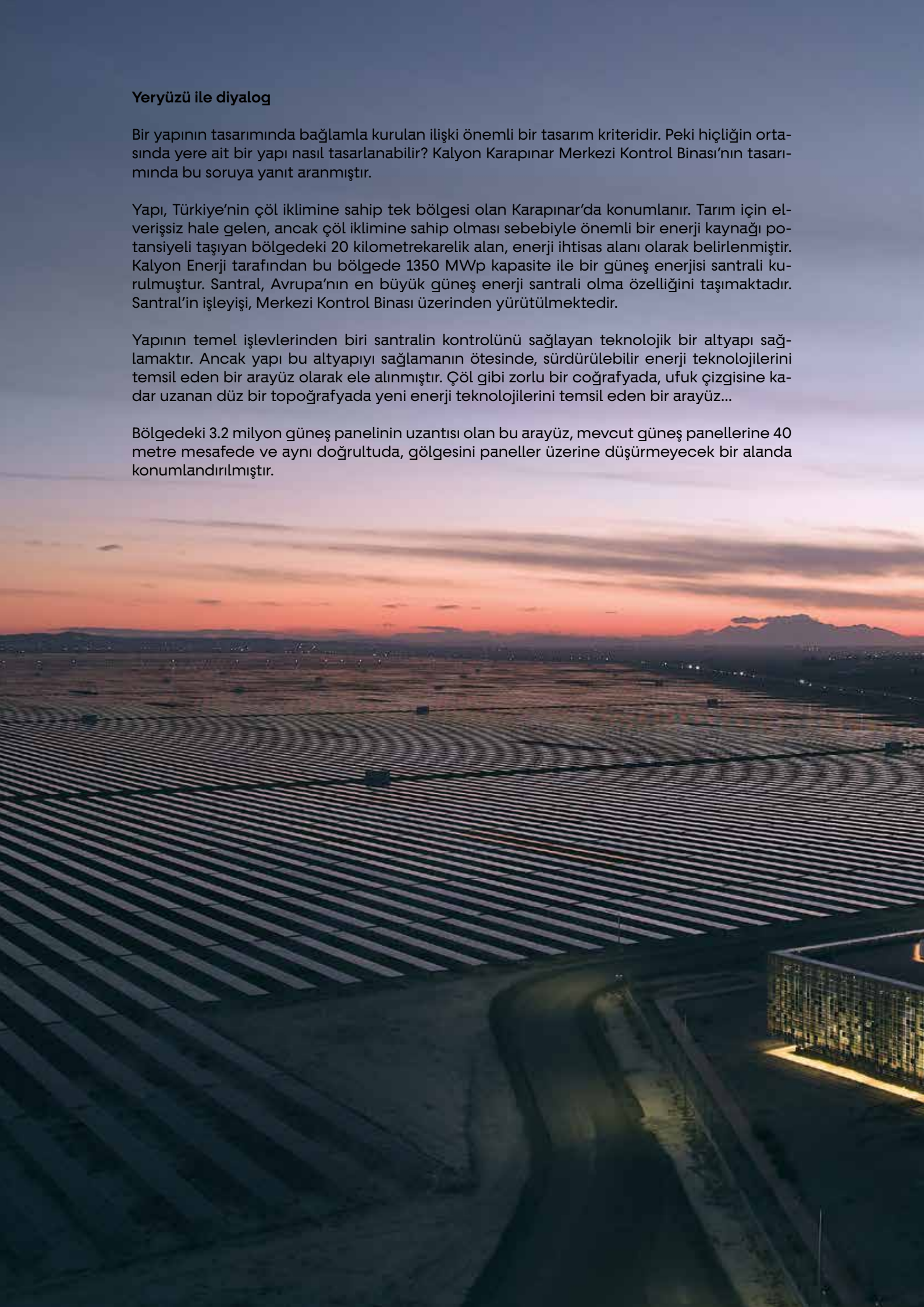
Yeryüzü ile diyalog

Bir yapının tasarımında bağlamla kurulan ilişki önemli bir tasarım kriteridir. Peki hiçliğin ortasında yere ait bir yapı nasıl tasarlanabilir? Kalyon Karapınar Merkezi Kontrol Binası'nın tasarımında bu soruya yanıt aranmıştır.

Yapı, Türkiye'nin çöl iklimine sahip tek bölgesi olan Karapınar'da konumlanır. Tarım için elverişsiz hale gelen, ancak çöl iklimine sahip olması sebebiyle önemli bir enerji kaynağı potansiyeli taşıyan bölgedeki 20 kilometrekarelik alan, enerji ihtisas alanı olarak belirlenmiştir. Kalyon Enerji tarafından bu bölgede 1350 MWp kapasite ile bir güneş enerjisi santrali kurulmuştur. Santral, Avrupa'nın en büyük güneş enerji santrali olma özelliğini taşımaktadır. Santral'in işleyişi, Merkezi Kontrol Binası üzerinden yürütülmektedir.

Yapının temel işlevlerinden biri santralin kontrolünü sağlayan teknolojik bir altyapı sağlamaktır. Ancak yapı bu altyapıyı sağlamanın ötesinde, sürdürülebilir enerji teknolojilerini temsil eden bir arayüz olarak ele alınmıştır. Çöl gibi zorlu bir coğrafyada, ufuk çizgisine kadar uzanan düz bir topoğrafyada yeni enerji teknolojilerini temsil eden bir arayüz...

Bölgedeki 3.2 milyon güneş panelinin uzantısı olan bu arayüz, mevcut güneş panellerine 40 metre mesafede ve aynı doğrultuda, gölgesini paneller üzerine düşürmeyecek bir alanda konumlandırılmıştır.

Gökyüzü ile diyalog

Yapının cepheleri, sadece mimari bir eleman olarak değil, yeryüzünün ve hatta gökyüzünün bir parçası olarak tasarlanmıştır. Yüksek yansıtma seviyesine sahip cepheler sayesinde bina bulunduğu coğrafyayla hemhal olur. Ufuk çizgisindeki silüet, cepheler üzerinde devam eder.

Cephe tasarımı, yapının enerjisinin titizlikle kullanmasını sağlarken, yapı kimliğinin önemli bir parçası olarak görev alır. İki cidardan oluşan cephe, ana cephe üzerine düşecek radyasyonu en aza indirecek şekilde tasarlanmıştır. Yılın büyük bir bölümünde maruz kaldığı yüksek ısının iç mekanlara ulaşmasını engelleyen bu ikincil cephe, dört farklı geçirgenlik seviyesinde toplam 7200 paslanmaz çelik panel ile oluşturulmuştur. Bulunduğu coğrafi yön, çevrelediği mekan ve ışık ihtiyacı, dış yansıtma oranı gibi parametreler doğrultusunda tasarlanan cephe, kendini tekrar etmeyen bir örüntü oluşturur. Yansıtıcı yüzeyi sayesinde, malzeme renk değiştirir. Bu değişim pasif kinetik bir şekilde, günün her saati ve farklı hava koşullarında büyük bir çeşitlilik içerisinde deneyimlenir. Bulutlu günlerde cephenin sınırları belirsizleşir. Cephe yapının olduğu kadar, gökyüzünün de bir parçası olur. Hava kararınca ise cephe tersyüz olur, gün ışığındaki deneyime tezat bir şekilde, gece iç mekanların ve avlunun ortaya çıkmasını sağlar.

Sıfır Kotu

Yapının tasarımındaki en belirgin yönlendiriciler güneş panelleridir. 20 kilometrekarelik düz bir alanda ve yerden 150cm yükseklikte konumlandırılan güneş panelleri, tüm bölge için adeta yeni bir zemin kotu oluşturur. Bu doğrultuda, zemin koşulları gereği 86 adet sürtünme kazığı üzerinde bulunan yapı, doğal zeminden 2 metre yukarıda konumlandırılmıştır. Bu sayede yapı, tüm araziye uzanan bir manzara sunmaktadır. Bu yükseltilen temel, aynı zamanda avlu izinin boşaltılması ile avludaki peyzajın doğal zemine yerleşmesine olasılık verir. Bir diğer taraftan yapının tüm teknik odaları bodrum kata konumlandırılmış, bu sayede zemin kotunda maksimum düzeyde şeffaflık sağlanmıştır. Zemin kotunun yükseltilmesi ve bodrum katlarının boyutlarının optimizasyonu ile kazı alanları azaltılmış, yükseltilen temelin yapı çevresine 4 metrelik konsollar ile uzanması sonucu, yapının doğal zemin üzerindeki iz düşümü azaltılmıştır. Yerden kopuk olma hali, yapının bulunduğu coğrafyada yeni ve yabancı olma durumunu vurgular. Yükseltilmiş yapıya, hafifçe yükselen bir rampayla girilir.

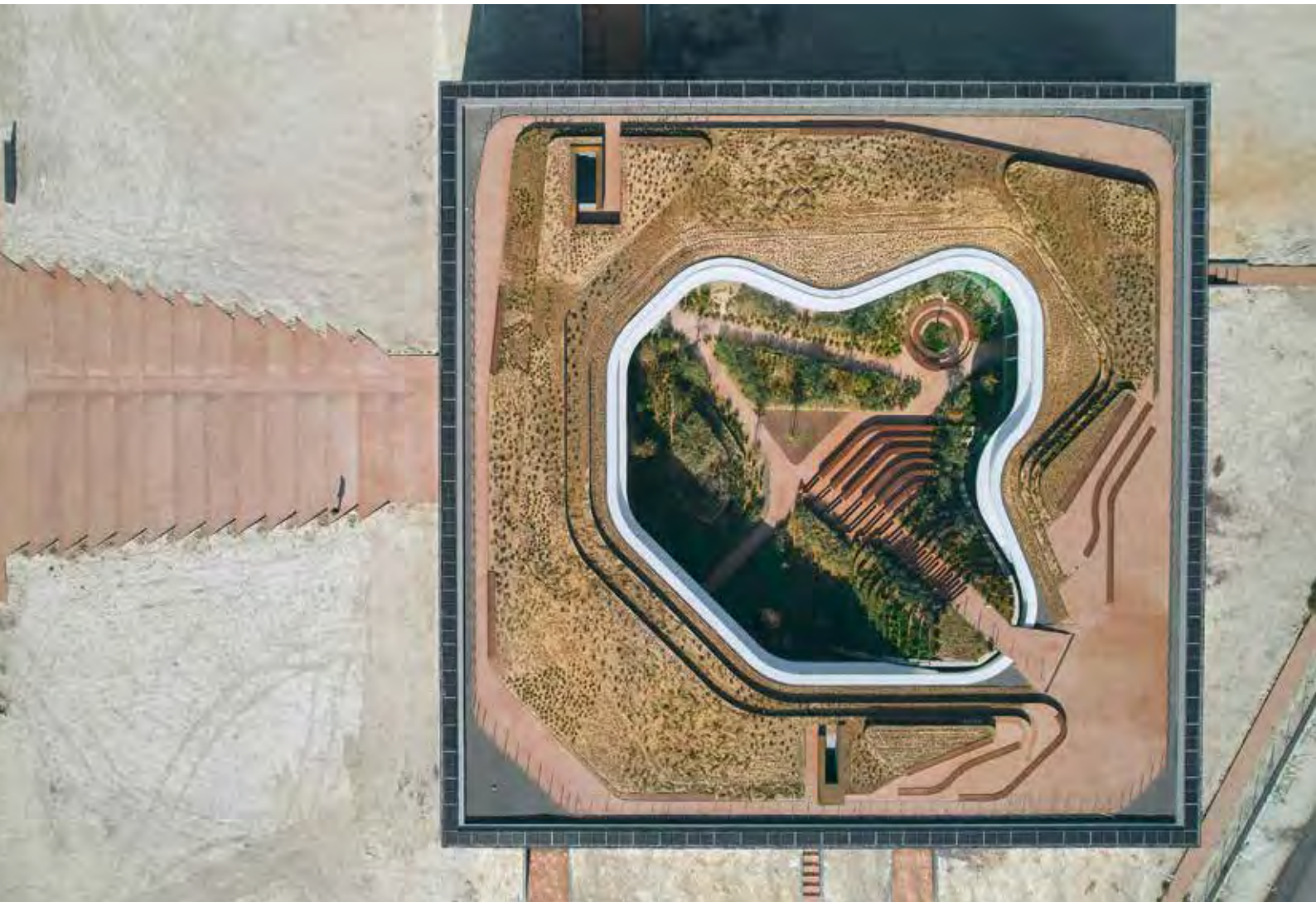

Yerden kopartılan bu tek katlı yapı, insan, doğa ve teknoloji arakesitinde farklı deneyim mekanları sunar. Cephe yapının çevresi için yansıtıcı bir role bürünürken, iç mekan için tül perde gibi nazik bir çeper oluşturur. Sınırların muğlaklaştırıldığı fuaye alanı, avlu cephesi ile ziyaretçilerini karşılar. Kafeterya ve çok amaçlı salona uzanan bu mekan dizisi, farklı organizasyon, etkinlik, panel ve atölye çalışmalarına ev sahipliği yapabilecek bir altyapı ile tasarlanmıştır.

Betonarme imalatın bir uzantısı olan ve yapının dört köşesinde bulunan betonarme çekirdekler, zemin kata hizmet veren altyapı mekanları ve düşey sirkülasyonlar ile işlevlendirilmiştir. Tüm yapı üst örtüsünü taşıyan yapısal çelik elemanlar ise bu betonarme bloklar ile birlikte çalışarak, zemin kattaki şeffaflığın artmasına olanak sağlamaktadır.

Vaha

Cephenin tasarımındaki karşıt durumun bir benzeri yapının avlusunda da vardır. Yapının merkezinde, bölgedeki kurak dokuya tezat oluşturan zengin bir peyzaj avlusu konumlandırılmıştır. Bu avlu, yapıdaki çalışma alanları ve ortak alanlara açılan yeni bir cephe yaratırken, zengin peyzajıyla adeta bir vaha oluşturur. Bölgenin endemik, en az sulama ve bakım ihtiyacı gerektiren bitki türleri seçilerek, sürdürülebilir bir mikroklima tasarlanmıştır. Sert iklim koşullarına karşı korunaklı bir dinlenme ve etkinlik alanı olarak işlevlendirilen avlu, aynı zamanda yapının tüm sirkülasyon alanlarını ve mekan hiyerarşilerini belirler. Çeperinde yer alan sirkülasyon alanlarını şekillendirirken, yapının özel ve ortak alanlarını ayrıştırır.

Avlu, yapının fonksiyonel bir parçası olmasının yanı sıra, pasif bir iklimlendirme aracıdır. Yaz aylarında büyük gölgeleme alanları oluşturan ağaçlar, olabildiğince şeffaf tasarlanan avlu cephesinden giren ısıyı engellerken, kış aylarında yapraklarını döktükten sonra yapının ısınmasına katkı sağlar. Mekanik ısıtma ve soğutma sistemlerinin verimliliğine destek olur. Su ihtiyacı ise toplanan ve depolanan yağmur suları aracılığı ile karşılanır.

Yapının çatısı ise avlunun bir devamı olarak ele alınmıştır. İç sirkülasyonun bir uzantısı olan avlu, aynı zamanda yapı terasına ulaşan rotayı tanımlar. Yoğun peyzaj arasından terasa uzanan merdivenler, barındırdığı oturma düzeni ile avlu merkezinde bir etkinlik alanı oluşmasını sağlar. Yapı terası ise, bu rotanın nihai hedefidir. Tüm santralin gözlemlenebildiği bu alan, göz hizasını geçen hiçbir yapısal eleman olmaksızın 360 derecelik bir panorama sunar. Aynı zamanda yeşil çatı, yapı için verimli bir yalıtım katmanı oluşturur.

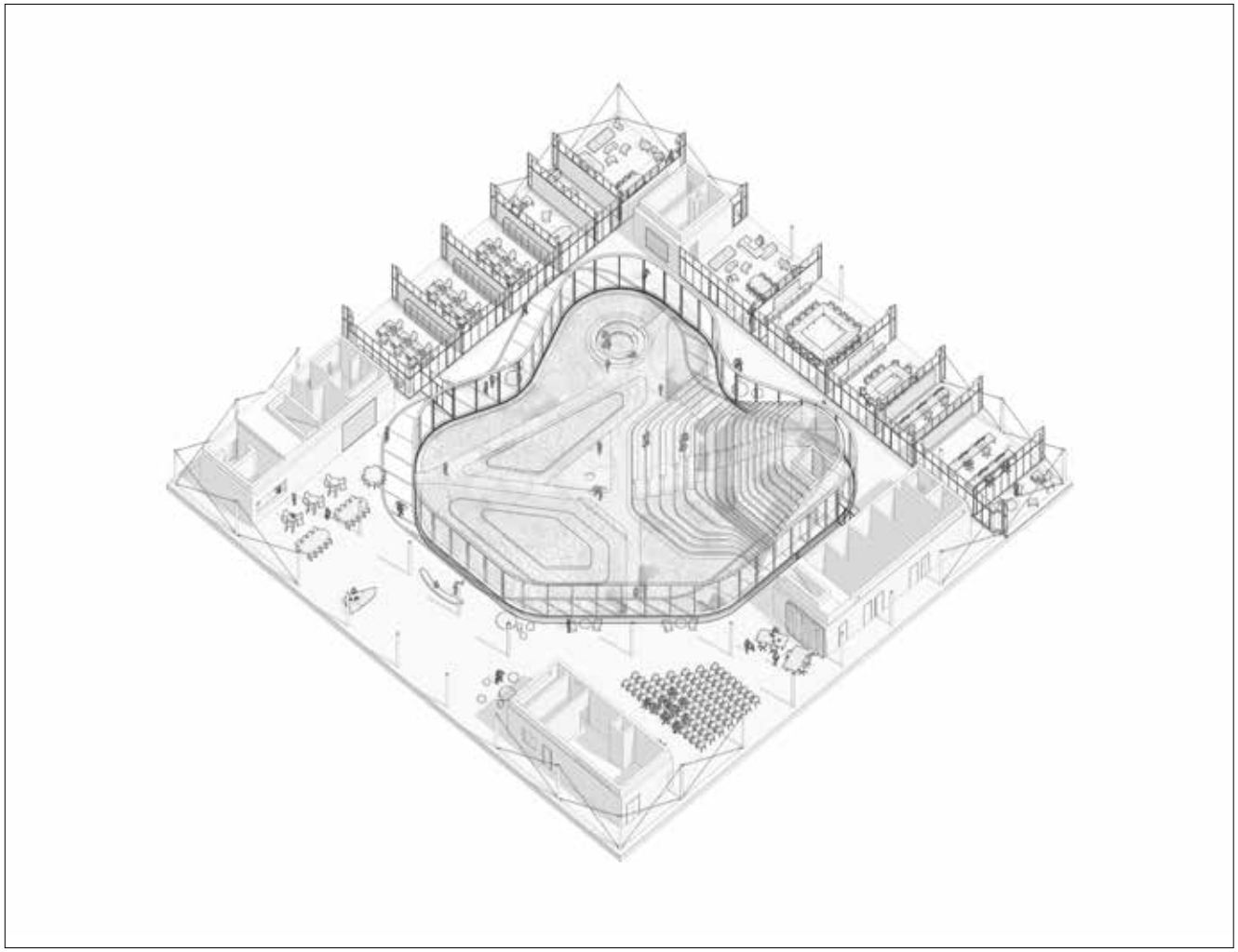

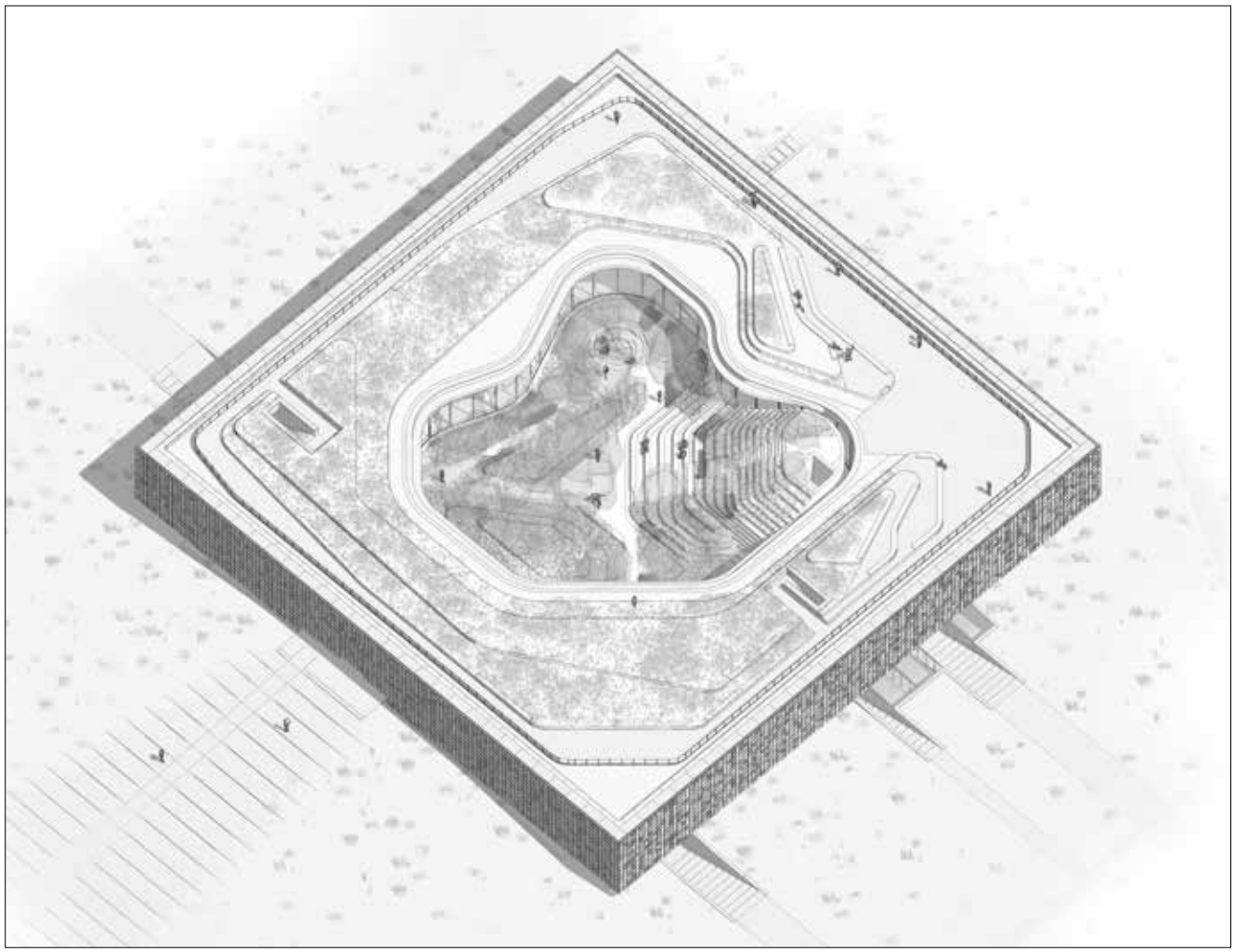

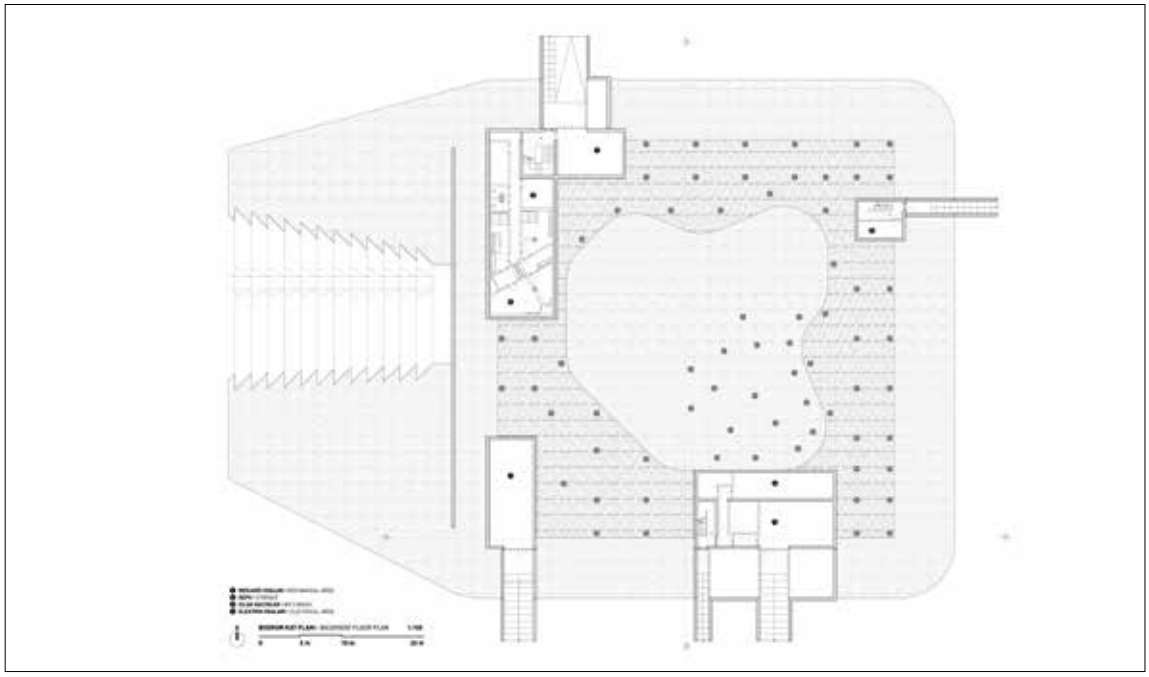

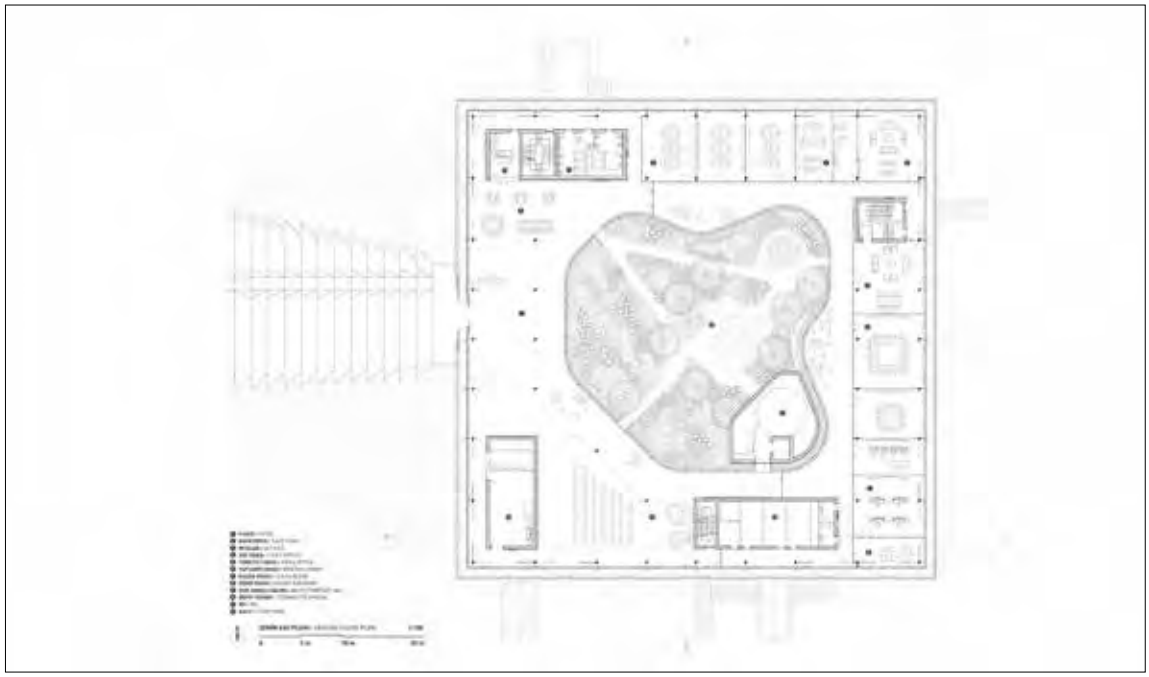

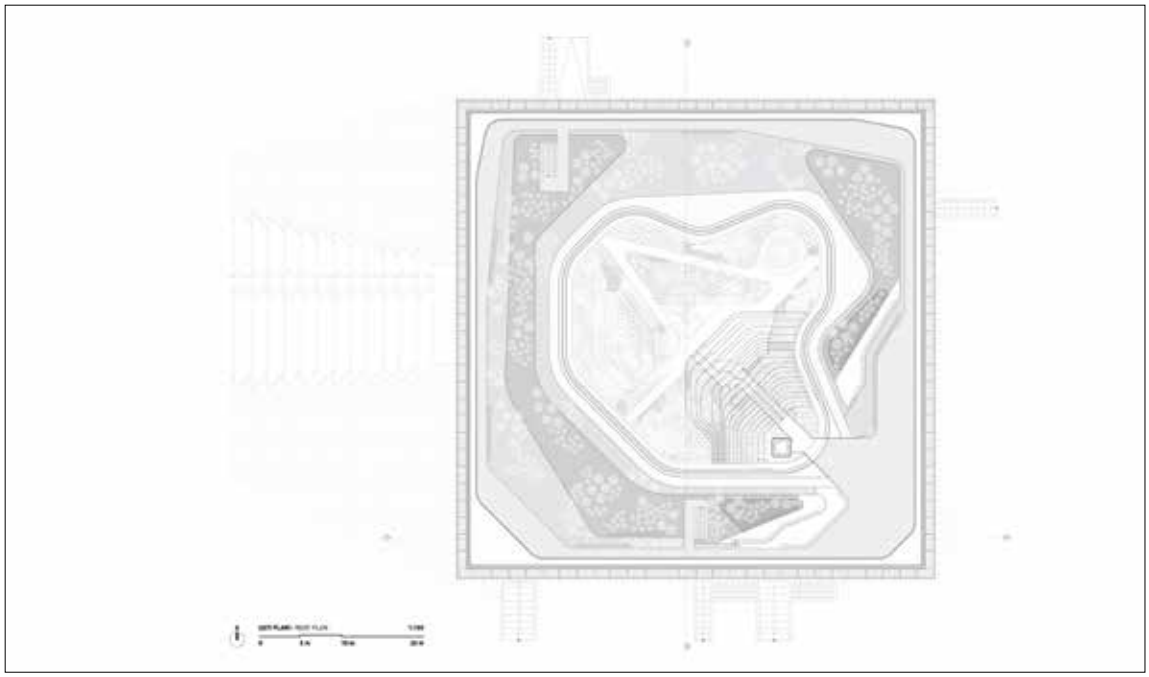

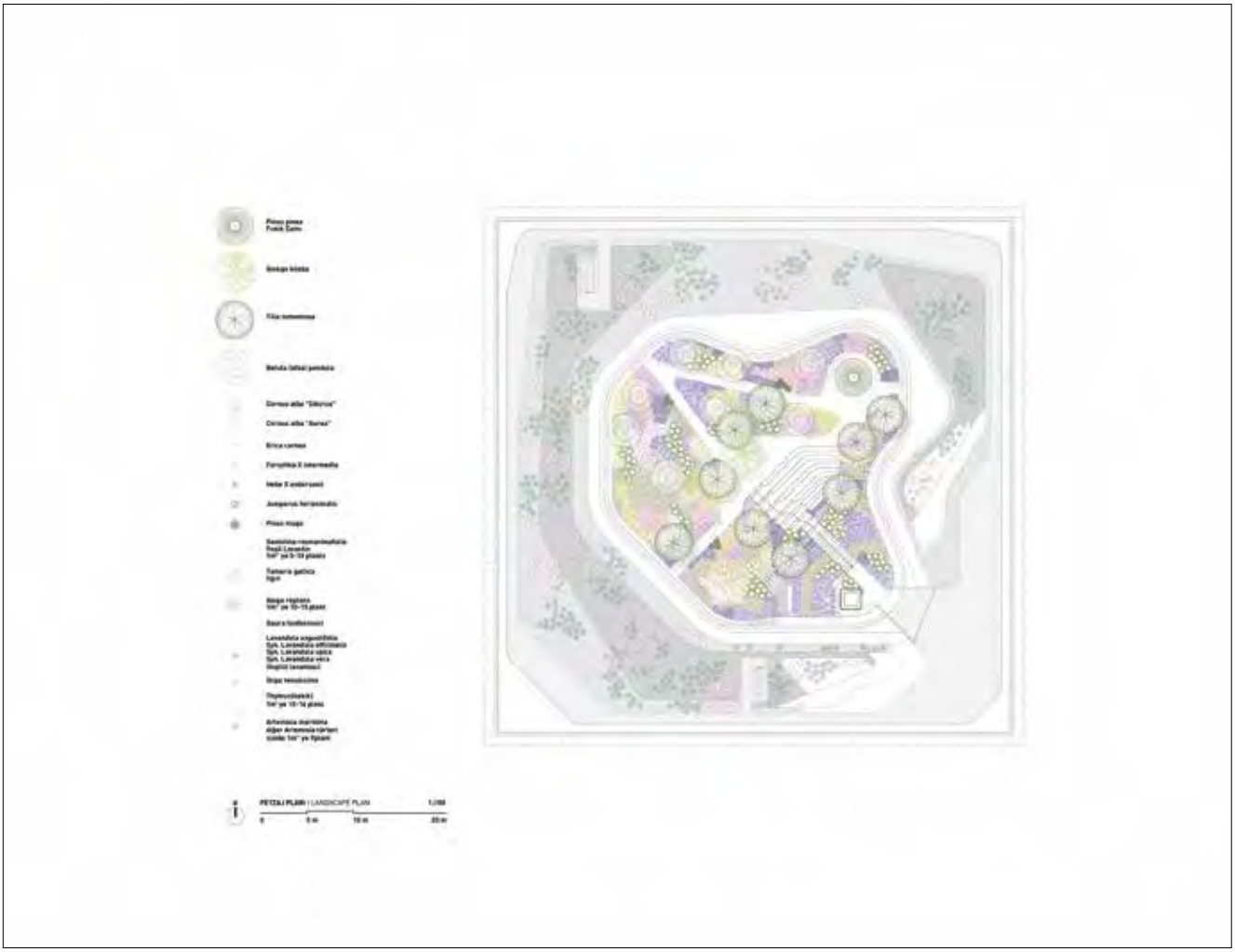

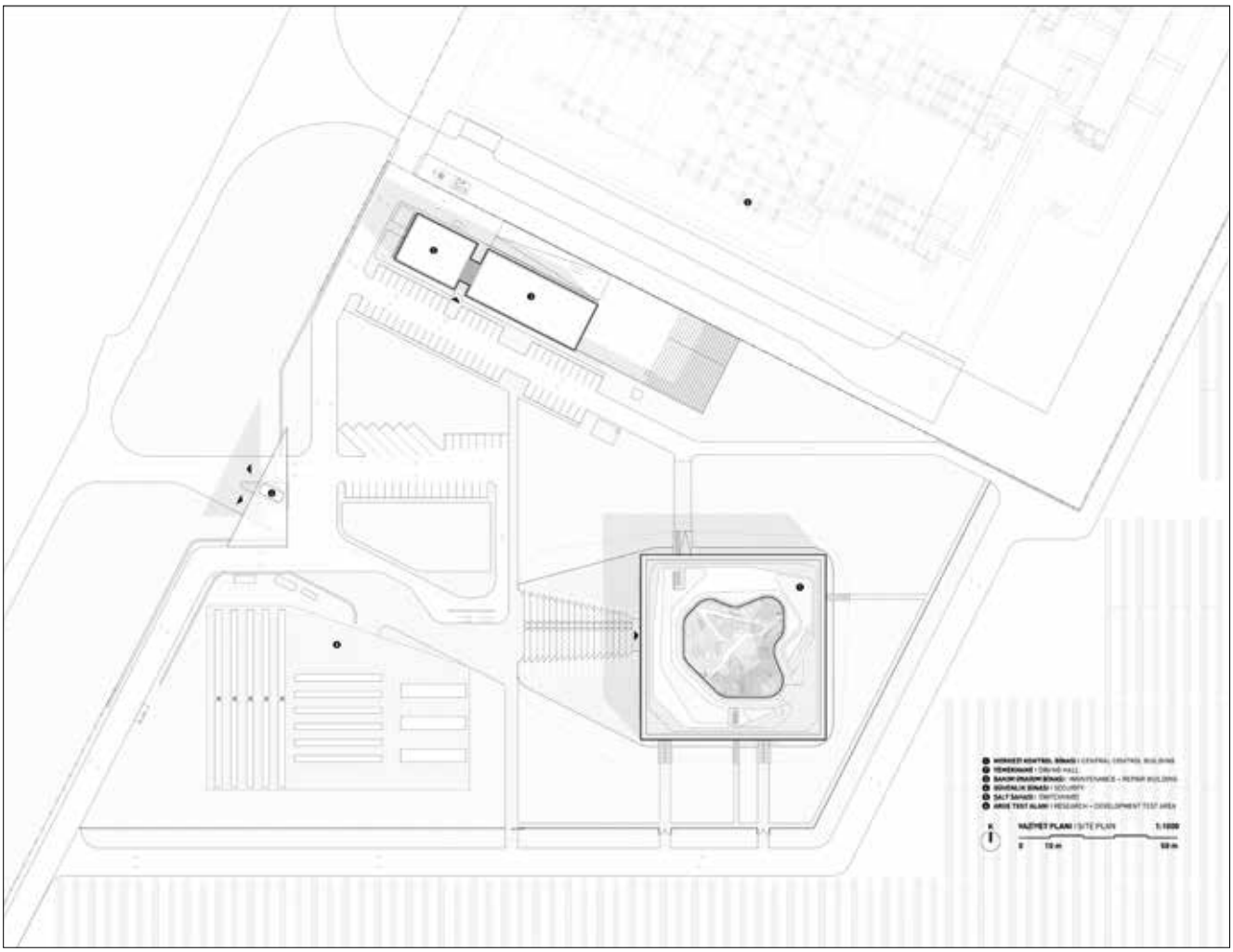

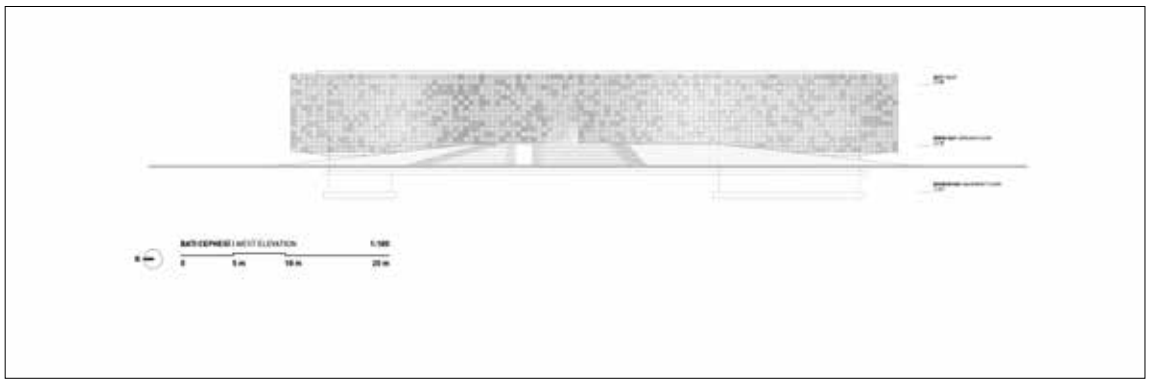

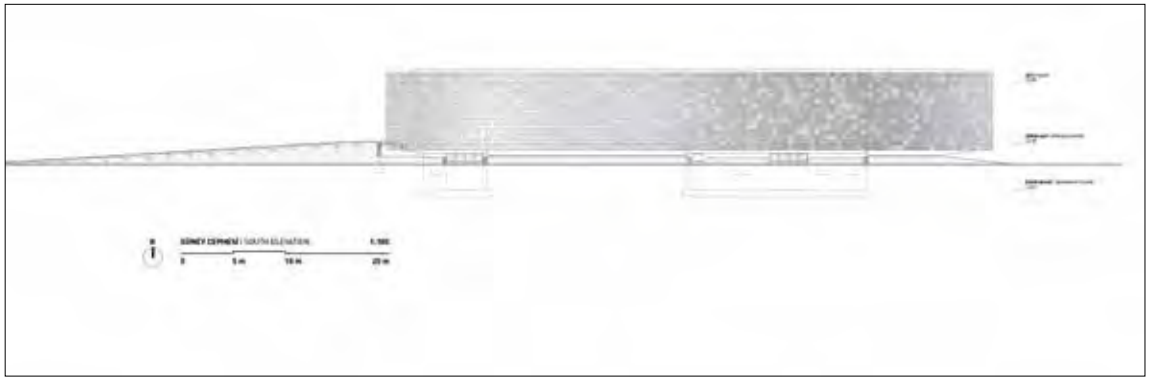

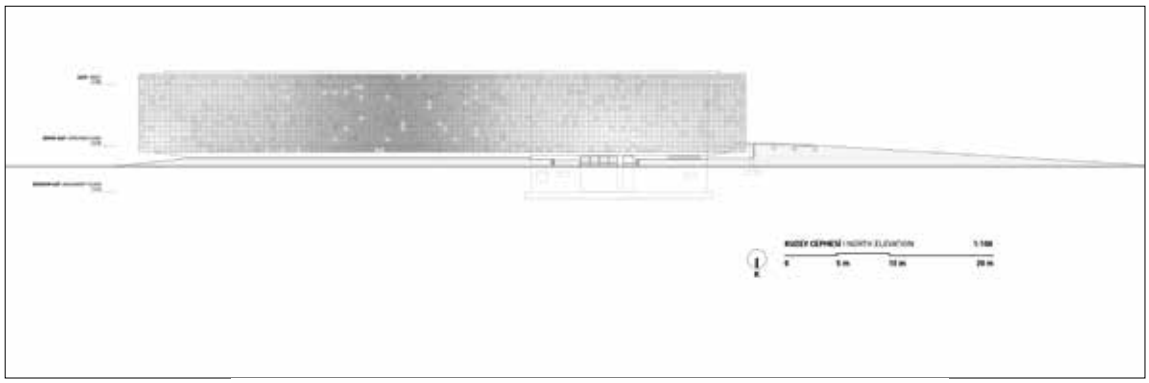

PEYZAJ PLANI / LANDSCAPE PLAN 1/200
0 5 m 10 m 20 m

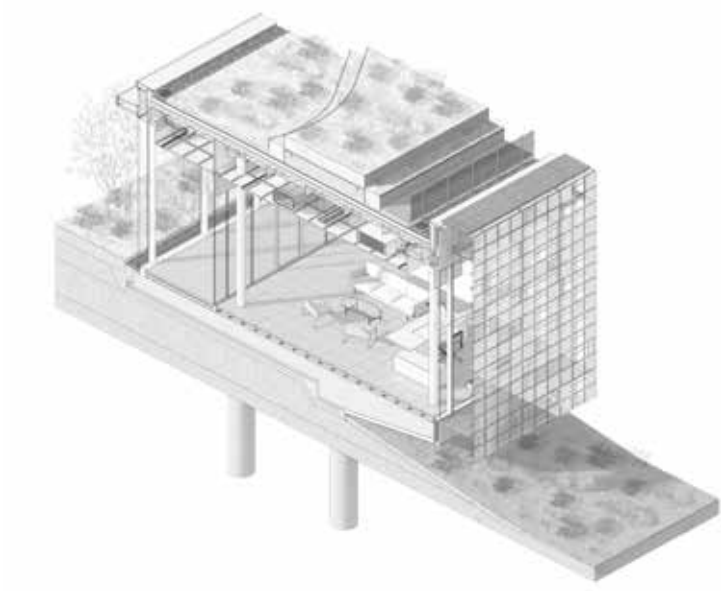

YAZIŞMA KONTROL BİNASI / CENTRAL CONTROL BUILDING
YEMEKHANE / DRIVING HALL
BAKIM ONARIM BİNASI / MAINTENANCE - REPAIR BUILDING
GÜVENLİK BİNASI / SECURITY
SALT DEPOSU / SALT STORAGE
ARGE TEST ALANI / RESEARCH - DEVELOPMENT TEST AREA
YAZIŞMA PLANI / SITE PLAN 1/1000
0 10 m 50 m

Röportaj
Ahmet Özenç

"Mimarlık Sanattır!"
Ayer Kaşif ile 92 Yıllık Bir Hafızanın İzinde

MİMARCA'nın 100. sayısında, Mimarlar Odası'nın ilk başkanı Yüksek Mühendis Mimar Ayer Kaşif ile Kıbrıs Türk mimarlığının kuruluş yıllarından bugüne uzanan yolculuğu; meslek örgütlenmesini, kentlerin dönüşümünü, teknolojiyi ve mimarlığın değişmeyen sorumluluklarını konuştuk.

MİMARCA'nın 100. sayısına özel olarak, Mimarlar Odası'nın ilk başkanı Yüksek Mühendis Mimar Ayer Kaşif ile bir araya geldik. Doksan iki yıllık bir yaşamın; bilgi, birikim ve mesleki hafızasını tek bir buluşmaya sığdırmak elbette mümkün değildi. Bu nedenle söyleşimizi, her ikisi de Ayer Kaşif için anlam taşıyan iki ayrı mekânda, iki etapta gerçekleştirdik.

Buluşmalarımızdan ilki, bir zamanlar ablasının evi olan ve bugün Dereboyu Caddesi'nde kafe olarak kullanılan yapıda gerçekleşti (Şekil 1). İkincisi ise hemen yanında bulunan; Ayer Kaşif'in tasarladığı, projelendirdiği ve hayata geçirdiği aile apartmanındaki kendi dairesindeydi (Şekil 2). Ancak buraya yalnızca "daire" demek eksik kalıyor. Ayer Bey'in deyişiyle, asıl mesele her zaman "mekân".

Bu iki mekânda yaptığımız sohbet, kişisel bir meslek hikâyesinin ötesine geçerek, Kıbrıs Türk mimarlığının kurumsallaşma serüvenine, kent planlamasına, mesleki dayanışmaya ve mimarın topluma karşı sorumluluğuna uzandı.

"Mimar olarak görevimiz şehirlere ve topluma katkı sağlamaktır."

Sayın Ayer Kaşif, öncelikle sizi mimarlığa yönlendiren hikâyeyle başlayalım. Mimarlıkla tanışmanız nasıl oldu? Mesleği seçmenizde kimler ve hangi olaylar etkiliydi?

Ben ilkokuldan beri resim yeteneği iyi olan bir öğrenciydim; lise döneminde bunu daha da geliştirdim. Rahmetli resim hocamızın bürosunda, onun yanında yağlı boya tablolarla büyüdüm. Siyah-beyaz resimlerim, İngiliz Telefon Dairesi'nin çıkardığı yayınlardan ikisinin kapağında yer aldı; çizimlerim sergilendi. Bunların mesleğe ilgimin gelişmesinde önemli bir yeri oldu.

1950'lerde, lise dönemimde Kıbrıs'ın ilk fuarı açıldı. Güneyde, Hilton bölgesindeydi. Türkiye'den gelen bir mimar, Türkiye pavilyonunu yapmak üzere Kıbrıs'a gelmişti ve resim öğretmenimizden, resimde iyi olan bir öğrenciyi kendisine yardımcı olarak istemişti. Öğretmenimiz beni görevlendirdi. Orada yağlı boya çalışmalarına yardımcı olurken kendisine, "Nasıl mimar olunabilir?" diye sordum. Bana, "Git ve dene, çekinme," dedi. Sonra öğretmenime de "Bakın, bu çocuk mimar olsun!" demiş.

Ardından, Türkiye'de eğitim için bursa başvurdum ve kazandım. İlk olarak matematik okumaya gittim. Fakat, Kıbrıs Türk toplumuna bir mimar olarak hizmet etmemin daha doğru olacağını düşündüğüm için bursumu mimarlık eğitimi için kullanmak üzere kaydımı değiştirdim. Anıtkabir'in açılacağı gün, trenle İstanbul'a geldim ve İTÜ Mimarlık Fakültesi'ne yirmi

Şekil 1: Ayer Kaşif ile birlikte ilk buluşma

gün gecikmeli olarak geçiş yaptım. Mimarlık hikayem de böylece resmen başlamış oldu (Şekil 3).

Mimarlık eğitiminizi tamamlayıp meslek hayatına başladığınız yılları düşündüğünüzde, dönemin mimarlık ortamını nasıl hatırlıyorsunuz?

Ben mezun olup Kıbrıs'a döndüğümde Ahmet Vural Baheaddin, Abdullah Onar ve Emel Erkan vardı. Benden önce mezun olmuş fakat henüz İngiltere'den dönmemiş bir meslektaşımız daha vardı. Benimle birlikte toplam beş Kıbrıslı Türk mimardık. Dolayısıyla pek geniş bir mimarlık ortamından söz etmek mümkün değildi. O dönemde Ahmet Vural Baheaddin'in yanında staj yaptım ve meslek hayatıma bu şekilde başladım. Pochettino isimli İtalyan bir mimar da vardı; staj süresince birlikte çalışmaya devam ettik.

Kıbrıs'a döndükten sonra kendi ofisinizi kurma süreciniz ve ilk projenizin gelişimi nasıl oldu?

Ankara'ya ilk gittiğimde burs alabilmek için bir mukavele imzalamıştım. Buna göre, okuduğum sürenin iki katı kadar Kıbrıs'a dönüp hizmet etmem gerekiyordu. Stajım bittikten kısa bir süre sonra kendi ofisimi kurdum.

O dönemin Kıbrıs Türk Kültür Derneği ile bağlantılı olarak Rauf Raif Denktaş Bey ile görüşmeye gittim ve topluma hizmet et-

Şekil 2: Ayer Kaşif ile birlikte kendi evindeki ikinci buluşma

meye hazır olduğumu söyledim. "Öyle mi?" dedi; ardından bana bir miktar para verdi ve "Bir de proje veriyorum size" dedi. Proje, özel bir sanat okuluydu. Köylerden gelen gençlerin kötü yollara yönelmemesi; sanat ve çeşitli meslek kollarına yönlendirilmesi amacıyla düşünülen, yurdu da bulunan bir sanat okulu projesiydi.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

1934 Yılında Magusa'da doğmuş olan
Ayer Kaşif
öğrenimini İstanbul Teknik Üniversitesi

MİMARLIK FAKÜLTESİNDE

bitirmiş ve bütün imtihanlarında başarı
göstermiş olduğundan kendisine
orta derecede

YÜKSEK MÜHENDİSLİK DİPLOMASI
verilmiştir.

REKTOR

İstanbul
16. MART. 1959

DEKAN

Dip. No: 4129

Şekil 3: Ayer Kaşif'in İstanbul Teknik Üniversitesi Yüksek Mühendislik Diploması (Ayer Kaşif arşivi)

Bir meslek odasının kurulması fikri nasıl doğdu? O dönemde böyle bir örgütlenmeye neden ihtiyaç duyuldu?

1959 yılında Kıbrıs'a döndüm. Bahsettiğim gibi, bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıda Kıbrıslı Türk mimar vardı. Hatırladığım kadarıyla oda ile ilgili ilk fikirler Ahmet Vural Baheaddin tarafından dile getirildi. Türkiye'den örnek alınabilecek bir yasa üzerinde duruluyordu. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyet Meclisi'nin başına dönemin Meclis Başkanı Glafkos Clerides geldi ve bu yasa fikriyle ilgili bizimle görüştü. Aynı yıl KTMMOB Mimarlar Odası kuruldu ve ilk başkan olarak ben görev aldım.

O dönemde mesleki açıdan önemli bir sorun da kendilerine "mühendis" denilen avukat kâtipleriydi. Bir A4 kâğıdı üzerindeki taslak projeyle belediyeye izin başvurusunda bulunabiliyor, hatta inşaatları kontrol edebiliyorlardı. Bunun önüne geçmek amacıyla projelerde mimar imzasının aranması için bir yöntem geliştirildi. Cumhuriyet Meclisi'nden yasa geçirildi ve mimarlara imza yetkisi verildi.

Sizce Mimarlar Odası, Kıbrıs Türk toplumunun gelişiminde nasıl bir rol üstlendi? İlk yıllarda meslektaşlar ve diğer disiplinler arasındaki iletişim nasıldı?

Mimarlar Odası'nın kurulması ve projelerde mimar imzasının gerekli hâle gelmesiyle, Kıbrıs Türk toplumu açısından binaları, daha doğrusu mekânları geliştiren bir kurum ortaya çıktı. Odanın kurulmasının hemen ardından Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimarlar Birliği kuruldu. Meslektaşlar ve paydaşlar arasında yakın ve güzel ilişkiler vardı. Zaten diğer disiplinlerde de mühendis sayısı fazla değildi; bu nedenle ilişkiler daha yakındı.

Bugün Kıbrıs'ta gördüğümüz değişimleri geçmişteki gözlemlerinizle karşılaştırdığınızda, "Bunu yıllar önce öngörmüştük" dediğiniz gelişmeler var mı?

Biz öyle dönemlerden geçtik ki... Mezun olup geldiğimizde EOKA vardı. Sonra Cumhuriyet kuruldu. Çok farklı dönemleri yaşadık. Arabamı anahtarı üzerinde bırakıp bir hafta sonra geri geldiğim zamanları bilirim. Genel olarak toplumun durumunun daha iyi olduğunu söyleyebilirim. Kesinlikle öngörmediğimiz gelişmeler oldu ve genel olarak gidişatın olumlu olmadığını düşünüyorum.

Örneğin Hakkı Atun'un bakan olduğu dönemde, Şehir Planlama Dairesi'ni kurduk. Göçmenköy'ü de Hakkı Atun ile birlikte planladık; dükkânıyla, konutuyla, her şeyiyle düşünülmüş bir yerleşimdi. Daha sonraki dönemlerde devletin yaptığı sosyal konutlara ise pek fazla dokunamadık. Bazı konulara müdahale etmeye çalıştık ama ne kadar başarabildik, bilmiyorum.

Mimarlık mesleği kuruluş yıllarından bugüne

Şekil 4: Kenan Evren ve Turgut Özal'ın Kıbrıs ziyareti (Ayer Kaşif arşivi)

büyük bir dönüşüm geçirdi. Sizce bu dönüşümün en belirgin kırılma noktalarından biri neydi?

Hatırladığım tek bir kırılmayı söyleyeyim. Şehir Planlama 12 kata müsaade etmezdi. Dönemin iyi inşaat mühendisi ve müteahhitlerinden Efruz Sami Müdüroğlu, Ortaköy'e girerken hastane çemberinden sonra 12 kat için izin aldı. Arazinin kendisinin mi olduğunu, yoksa yalnızca inşaatına mı giriştiğini hatırlamıyorum; fakat sonuçta güzel bir bina yaptı.

Yasaların ve şartların bir şekilde zorlanması, bazı durumlarda artı değerler yarattı. Ben, yükselmeye karşı değilim. Bunu iyi yönde bir kırılma noktası olarak değerlendiriyorum. Kente ve topluma fayda sağlayacak, kamu yararına olacak noktalarda şartları zorlamak gerektiğine inanıyorum. Mimar olarak görevimiz, şehirlere ve topluma katkı sağlamaktır.

Bugünün genç mimarları, sizin mesleğe başladığınız döneme göre çok farklı koşullarla karşı karşıya. Sizce en büyük avantajları ve dezavantajları neler?

Bizim çok büyük dezavantajlarımız vardı. Bizim zamanımızda piyasadaki nakit ve insanların ekonomik imkânları fazla değildi. Fakat bir avantajımız vardı: Mesleği, "Ben mimarım, mühendisiyim" diyen ama aslında olmayan kişilerden yeni devralmıştık ve daha rahat çalışabiliyorduk.
Bugün piyasadaki para döngüsü daha fazla projenin, hatta daha büyük projelerin yapılmasına olanak sağlıyor. Öte yandan, bizim dönemimize kıyasla çok daha fazla mezun var. Bunların kaçı mesleğini icra ediyor, kaçı başka işlerle uğraşıyor bilemiyorum; çünkü mesleğimizin yelpazesi de genişliyor. Her hâlükârda bugün rekabet daha fazla. Ancak, rekabet her zaman dezavantaj değildir; bazen ortaya çıkacak sonuca olumlu yönde katkı da sağlayabilir.

İlk derse girdiğimde kullandığım bir terminoloji vardı; genç mimarlarla onu da paylaşayım: "Archi-tectonos." Archi, baş ve başlangıç; tectonos ise sanat demektir. Architectonos, bütün sanatların başıdır.

"Architectonos, bütün sanatların başıdır."

Teknolojinin, yeni yapı üretim biçimlerinin ve değişen ekonomik koşulların mimarlığın mesleki konumunu nasıl değiştirdiğini düşünüyorsunuz?

Az önce evin girişindeki, kıl testeresiyle tamamen el emeği ve göz nuru olarak yapılmış ayırıcı paneli gösterdim (Şekil 5). Bugünün olanaklarıyla böyle bir şey yaptırmak istesem elbette günün teknolojisini kullanırdım; doğruya doğru. Ama insan elinden çıkmış olanın benim için değeri bambaşkadır. O, aynı zamanda bir sanat eseridir.

Gelişen teknolojiyi kullanmak gerekir; fakat gerekli yerde el emeğinin ve sanatın yerini de göz ardı etmemek lazım. Şimdilerde "yapay zekâ" diyorlar. Hayatı çok kolaylaştırıyor belki ama ortaya çıkan şey gerçekten istediğin şey midir, değil midir, bilemiyorum. Dikkatli olmak lazım. Çok güzel bir şey çıkabilir ama o güzelliğin içinde çok manâsız şeyler de olabilir.

Geçmişten bugüne mimari çalışmalarınızı düşündüğünüzde, hangi ilkelerin mutlaka korunması gerektiğine inanıyorsunuz? Bir mimar nasıl bir sorumluluk üstlenmeli?

Bizim için en önemli şey, bizi seçip gelen aile, kişi veya kuruluştur. Onların parasını harcayacağız. Büyük paralar harcanarak binalar yapılıyor ve mimar olarak bunun hakkını vermek gerekir.

O dönemde para bana daha değerliymiş gibi geliyor; çünkü zaten daha azdı. Karşınızdaki müşteri çoğu zaman günün sonunda arkadaşınız olurdu. Onun hayatına bir artı değer katardınız ve geleceğe mimari bir miras bırakmış olurdunuz. Bunun, hangi dönem olursa olsun korunması gereken bir değer olduğunu düşünüyorum.

Kuruluş döneminden bugüne uzanan süreçte sizi en çok gururlandıran gelişme ne oldu? "İyi ki bunun içinde yer almışım" dediğiniz bir an var mı?

Başlı başına Odanın kuruluşunda bulunmak ve ilk Oda Başkanı olmak benim için büyük bir gurur. Bunun yanı sıra, o günün koşullarında kendi birlik binamızı yapmakla da örnek olduk. Mimarlar ve inşaat mühendisleri binayı yaptı; aynı bina içinde elektrik ve makine mühendislerine de yer verildi. Sonrasında birlik daha da büyüdü.

Binanın yapıldığı dönemde cebimizden, maaşımızdan para ödeyerek yapımına katkı sağladık. Elbette malzeme ve yapım açısından pek çok bağış ve sponsor desteği de oldu; tamamen bizim cebimizden çıkmadı. Çoktandır gitmedim, şu anda bina nasıldır bilemiyorum.

Odanın ve Birliğin ilk günlerinden bugüne kalan, belki yazılı belgelerde bulunmayan bir hatıranız var mı?

Biz, bütün genel kurullarımızı birlik binasında yapardık. İlk zamanlarda üyelerin lokal olarak kullandığı yerde yapılırdı. Sonrasında konferans salonu yukarıya taşındı, toplantı odaları oluşturuldu. Orada düğünler, dernek etkinlikleri ve doğum günleri de yapılırdı.

Şekil 5: Ayer Kaşif ile birlikte kendi evinin giriş kısmında ayırıcı panel önünde

Bina çok güzel ve çok yönlü kullanılırdı.

O dönemde birlikte çalıştığınız, Oda çalışmalarına katkı veren ve özellikle anmak istediğiniz meslektaşlarınız kimlerdi?

Akrabam ve meslektaşım Hakkı Atun; Mimar Ahmet Vural Baheaddin; İnşaat Mühendisi Oğuz Başak; İnşaat Mühendisi ve Müteahhit Efruz Sami Müdüroğlu; Elektrik Mühendisi Vural Cevdet ve şimdi isimlerini hatırlayamadığım pek çok mimar ve mühendis arkadaşımız vardı. Hepsinin, odaların ve birliğin kuruluş yıllarındaki katkıları ve emekleri büyüktür.

Bugün mimarlık eğitimi alan ya da mesleğe yeni adım atan genç bir mimara, uzun meslek hayatınızın deneyimiyle tek bir tavsiyede bulunacak olsanız ne söylerdiniz?

Başta söylediğimi tekrar edeceğim: Mimarlık sanattır! Bunu bilerek yürüsünler, bunu bilerek tasarım yapsınlar.

İnsanoğlunun bir yapının içindeki mekânda her şekilde huzur ve rahatlık içinde olması gerekir. Kullandığınız mobilyalar, tefrişler, yerleştirdiğiniz bir pencere... Hepsi çok önemlidir. Bütün bunlar dikkate alınarak mimarlık yapılmalı ve mimarlığın bir sanat olduğu baştan kabul edilerek tasarım bu bilinçle geliştirilmelidir.

Ο ΠΕΡΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ 1962.

1962 SENESİ MİMARLAR VE İNŞAAT MÜHENDİSLERİ KANUNU

Αρ. Διαρ. 55 Μητρ. 58

Belge No. 55 Sicil No. 58

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

KAYID BELGESİ

Ο ΚΙΑΖΙΜ ΑΓΙΕΣ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

MİMAR

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ENCÜMEN

Şekil 6: İki dilde düzenlenen kayıt belgesi (Ayer Kaşif arşivi)

Elbette bütün bunları yaparken sağlamlığı da unutmamak gerekir. Depreme ve doğal afetlere karşı gerekli önlemler alınmalıdır. "Mimarlık sanattır! Bunu bilerek yürüsünler, bunu bilerek tasarım yapsınlar."

Kıbrıslı Türk ve Rum mimarlar arasındaki iş birliği ortamının geçmişten günümüze nasıl evrildiğini değerlendirirsiniz? Gelecekte bu iş birliği nasıl güçlendirilebilir?

Bizim Rum mimarlarla çok fazla yakınlığımız olmadı. Mimarlıkla ilgili yasayı geçirirken bile Meclise ayrı ayrı gittik. Fakat müşterek kullanılacak bir yasa olduğu için, size gösterdiğim belgelerde de gördüğünüz gibi, 1962 yılında "Mimarlar ve İnşaat Mühendisler Kanunu" kapsamında iki dilde düzenlenen bir kayıt belgesi alırdık (Şekil 6).

Rum mimar arkadaşımız yok muydu? Vardı elbette. Ben bir Rum mimarlık bürosuna gittiğimi pek anımsamıyorum ama benden daha yakın ilişkileri olan mimar arkadaşlarımız vardı.

Sayın Mustafa Akıncı, Lefkoşa Belediye Başkanı iken Nicosia Master Plan yapıldı. Hakkı Atun, aynı zamanda bir şehirci olarak, Sayın Akıncı'ya yardımcı olmam için beni görevlendirdi ve ben de fiilen bu çalışmanın içinde bulundum.

Mimarlığını beğendiğim Rum mimarlar vardı. Sonuçta bir adada yaşayan iki toplumuz ve bu adaya mimari katkı ve eser kazandırmak açısından hepimizin ortak amacı aynıdır. Sizlerin, ilerleyen dönemde bu ikili ilişkileri güçlendirmeniz belki daha kolay olacaktır.

Son olarak, yıllar sonra dönüp baktığınızda, ilk Oda Başkanı olarak geride nasıl bir meslek bırakmak istediğinizi düşünüyorsunuz?

Deyim yerindeyse, mimar; vatandaşın bir bina ya da yapı için ayırdığı paranın sonuna kadar en iyi şekilde kullanılabileceği bir tasarım yapmalı. Her detayı düşünülmüş bir tasarım ortaya koymalı.

Teknik konularda da "Bu nasıl olsa mühendisin işi" diyerek her şeyi mühendise bırakmamalı. Mimari tasarımın içinde bunların pek çoğunun ana fikrini belirleyerek ilerlemeli. Mesela, kendi evimden bir örnek vereyim: Zamanında ısıtma ve soğutmayı düşünmedim, kendi evimde bunun altyapısını bırakmadık. Mimarın, yapıyı bütün olarak ve gelecekteki ihtiyaçlarıyla birlikte düşünmesi gerekir.

Kapanış

Ayer Kaşif'in anlattıkları, yalnızca bir mimarın kişisel meslek yolculuğunu değil; Kıbrıs Türk mimarlığının kurumsallaşma yıllarını, kentlerin geçirdiği dönüşümü ve mimarlığın kuşaklar boyunca taşıdığı sorumluluğu da görünür kılıyor. Söyleşinin sonunda geriye kalan en güçlü vurgu ise yalın: Mimarlık, teknik bilgi ile birlikte insanı, mekânı ve sanatı bir bütün olarak ele alma sorumluluğudur.

Ahmet Özenç
Yüksek Mimar
Antre Design
aozenc@antrecyprus.com

Ozan Ertuğ

21. Yüzyılda Tasarım Yapma Biçimlerinin Dönüşümü

Özgünlük, Yapay Zekâ, Parametrik Düşünce ve Mimarlık Pratiğinin Yeni Epistemolojisi

Özet

Bu makale, 21. yüzyılda tasarım yapma biçimlerinin nasıl dönüştüğünü mimarlık, yapay zekâ, parametrik tasarım, ekolojik duyarlılık ve kültürel üretim eksenlerinde tartışır. Temel iddia şudur: Tasarım, hiçbir dönemde yalnızca bireysel yaratıcılığın sonucu olmamıştır; her zaman toplumsal, teknolojik, politik, ekonomik ve kültürel ağlar içinde oluşmuştur. Ancak yapay zekâ ve hesaplamalı tasarım araçları bu ağları daha görünür, daha hızlı ve daha tartışmalı hale getirmiştir. Tasarımcının "süper dahi" olarak kurgulanan modern mitolojisi, bugün hem parametrik sistemler hem de yapay zekâ araçları karşısında yeniden sorgulanmaktadır. Makale, tasarımcının zaten referanslarla, öykünmelerle, yeniden yorumlarla ve çoğu zaman etik gri alanlarla çalışan bir aktör olduğunu; yapay zekâ ile duyulan rahatsızlığın yalnızca özgünlük meselesi değil, kontrol, emek, otorite ve özneleşme meselesi olduğunu ileri sürer.
Anahtar kelimeler: tasarım teorisi, yapay zekâ, parametrik tasarım, mimarlık, özgünlük, eleştirel bölgeselcilik, dijital kültür, tasarım epistemolojisi.

Özgünlük, Düzenleme ve Dönüştürme

Tasarım çoğu zaman bireysel yaratıcılık, özgün fikir ve estetik kararlarla açıklanır. Özellikle mimarlık ve ürün tasarımı gibi alanlarda tasarımcı figürü, modern dönem boyunca yaratıcı öznenin güçlü bir temsili olarak kurulmuştur. Ancak tasarım hiçbir zaman yalnızca tasarımcının zihninde başlayan ve oradan nesneye aktarılan kapalı bir süreç değildir. Tasarım, toplumsal arzuların, politik gerçeklerin, teknolojik araçların, ekonomik sınırlamaların, kültürel imgelerin, ekolojik krizlerin ve medya rejimlerinin kesişiminde ortaya çıkar.

Herbert Simon'ın (1996) tasarımı, "mevcut durumları tercih edilen durumlara dönüştürmeye yönelik" bir eylem olarak tanımlaması, tasarımı yalnızca biçim verme değil, dünyayı yeniden düzenleme pratiği olarak okumaya imkân verir. Bruno Latour'un (2008), "tasarım her zaman yeniden tasarımdır" düşüncesi de benzer biçimde, tasarımın sıfırdan yaratım değil, zaten var olan ilişkiler, nesneler ve ağlar üzerinde yapılan müdahale olduğunu gösterir. Bu açıdan tasarımcı, boş bir sayfada mutlak bir başlangıç yapan figür değil, mevcut dünyanın ilişkilerini, malzemelerini, imgelerini ve çelişkilerini yeniden düzenleyen kişidir.

21. yüzyılda bu durum, daha görünür hale gelmiştir. Dijital tasarım araçları, parametrik sistemler, yapay zekâ modelleri ve veri temelli üretim biçimleri, tasarım sürecindeki referans, tekrar, varyasyon ve karar mekanizmalarını açığa çıkarmaktadır. Mario Carpo'nun (2017) "ikinci dijital dönüş" olarak adlandırdığı süreç, dijital teknolojilerin yalnızca üretim biçimlerini değil, düşünme biçimlerini de dönüştürdüğünü vurgular. Bu nedenle bugünkü soru yalnızca "ne tasarlıyoruz?" değildir. Daha temel soru şudur: "Nasıl tasarlıyoruz ve bu nasıl'ı kimlerle, hangi araçlarla, hangi ağlarla paylaşıyoruz?"

Yerellik, Doğa ve Yeni Lüks

21. yüzyılın ilk çeyreğinin sonunda, mimarlık ve tasarım alanlarında belirgin bir yön değişimi gözlemlenir. Yüksek teknoloji, ikonik form ve gösterişli yapı üretiminin yanında; toprağa, vernakülere, zanaate, doğal malzemeye, yerelliğe, iklime ve bedensel deneyime yönelen daha sakin bir estetik yükselmiştir. Bu yönelim, çoğu zaman ekolojik duyarlılık, kültürel köklenme ve sürdürülebilirlik kavramlarıyla açıklanır. Ancak aynı zamanda lüks tüketim kültürünün "sessiz lüks/ silent luxury" koduyla da kesişir. Dolayısıyla şu soru önemlidir: Bu dönüşümü tasarımcı mı istedi, müşteri mi talep etti, yoksa dünyanın ekolojik, ekonomik ve kültürel durumu bunu kaçınılmaz mı kıldı?

Kenneth Frampton'ın (1983) eleştirel bölgeselcilik yaklaşımı, bu tartışma için önemli bir zemin sunar. Frampton, modernizmin evrenselci ve yersizleşmiş diline karşı, mimarlığın topoğrafya, iklim, ışık, malzeme ve tektonik ile yeniden bağ kurması gerektiğini savunur. Burada yerellik nostaljik bir geçmişe dönüş değil, küresel homojenleşmeye karşı eleştirel bir direnç biçimidir.

Juhani Pallasmaa (1996) da modern görsel kültürün mimarlığı fazla göz-merkezli hale getirdiğini ve mimarlığın bedensel, dokunsal, işitsel ve atmosferik boyutlarının yeniden düşünülmesi gerektiğini ileri sürer. Bu yaklaşım, 21. yüzyılda doğal malzeme, düşük görünürlük, yavaşlık ve duyusal yoğunluk arayışlarının yalnızca estetik bir trend değil, modern deneyim rejimine karşı bir tepki olduğunu gösterir.

Alberto Pérez-Gómez (2006) ise mimarlığın teknik problem çözmeye indirgenmesinin, onun etik ve poetik anlamını zayıflattığını savunur. Bu bakış, toprağa, yere ve yaşama dünyasına dönen mimarlığı yalnızca "doğal görünümlü" bir stil olarak değil, anlamlı ikamet arayışı olarak okumaya imkân verir.
Ancak bu dönüşümün pek o kadar da masum olmadığını da kabul etmek gerekir. Sessiz, dokulu, doğal ve gösterişsiz mimarlık, ekolojik duyarlılığın olduğu kadar yüksek gelir gruplarının rafine tüketim kodlarının da parçası haline gelebilir. Byung-Chul Han'ın (2015) şeffaflık, pürüzsüzlük ve performans kültürüne yönelik eleştirisi, bu noktada önemli bir arka plan sunar.7 Modern özne, fazlalık, hız ve görünürlük içinde yorulurken; sessizlik, doğallık ve geri çekilme de yeni bir ayrıcalık formu haline gelebilir.

Şekil 1: Tarihi bir yapıya eklemlenen cam hacim: tasarım sıfırdan yaratım değil, var olan ilişkiler üzerinde yapılan bir müdahaleye yönelik düşünce eskizi (Synthetic Architecture, Pinar Ongun, tasarım araştırması, 2026)

Dahi, Öykünme ve Etik Gri Alan

Modern tasarım kültürü, tasarımcıyı çoğu zaman özgün fikrin sahibi olarak konumlandırır. "Bu fikri nereden buldunuz?" sorusu, tasarımcıdan neredeyse mistik bir cevap bekler. Oysa tasarım pratiği çoğu zaman etkilenme, referans alma, öykünme, mimikleme, dönüştürme, yanlış anlama ve bazen etik olarak sorunlu kopyalama süreçleriyle ilerler.

Gilles Deleuze ve Félix Guattari'nin (1987) rhizome kavramı bu noktada üretken bir düşünce aracıdır. Rhizome, tek bir kökten yayılan hiyerarşik bir düzen değil, çoklu bağlantılar, kesişmeler ve yeniden oluşumlar ağıdır. Tasarım fikri de çoğu zaman böyledir: tek bir merkezden doğmaz; imgelerden, deneyimlerden, başka projelerden, malzemelerden, söylemlerden ve teknolojik araçlardan oluşan dağınık bir ağ içinde belirir.

Robert Venturi'nin (1966) modernizmin saf, indirgemeci ve tekil diline karşı karmaşıklık ve çelişkiyi savunması da bu mitolojiyi zayıflatır. Venturi'nin "less is a bore" olarak bilinen tavrı, mimarlıkta çelişki, çok anlamlılık, popüler referans ve gündelik sembollerin önemini vurgular. Bu, özgünlüğün yalnızca saf ve benzersiz form üretimiyle değil, karmaşık kültürel kodları yeniden düzenleme becerisiyle de ilişkili olduğunu düşündürür.
Christopher Alexander'ın (1977) pattern yaklaşımı ise tekrarın yaratıcı olabileceğini gösterir. Bir pattern, aynı problemin farklı bağ-

Şekil 2: Gözenekli tuğla cephe; iklim, mahremiyet ve zanaat kararlarını aynı yüzeyde birleşimi — ekolojik duyarlılıkla rafine tüketim kodunun kesiştiği yer (Synthetic Architecture, Pinar Ongun, tasarım araştırması, 2026)

lamlarda tekrar tekrar çözümlenebilmesine imkân verir.10 Bu açıdan tasarımda tekrar, kopya ve yeniden kullanım her zaman yaratıcı olmayan edimler değildir. Asıl mesele, tekrarın bağlamla nasıl yeniden ilişkilendirildiğidir.

Bu tartışma, AI çağında daha keskin hale gelir. Eğer insan tasarımcı zaten dış dünyadan gelen imgeleri, referansları, fikirleri ve biçimleri kendi zihnine eklemleyerek çalışıyorsa, yapay zekâ ile tasarım yapmaya neden bu kadar rahatsızlık duyulur? Sorun, yalnızca fikrin özgünlüğü değildir. Sorun, fikrin kime ait olduğu, emeğin nerede başladığı, kontrolün kimde kaldığı ve tasarımcının yaratıcı kimliğinin nasıl korunduğudur.

Yapay Zekâ ile Tasarım Fikrinin Verdiği Rahatsızlık

Yapay zekâ araçları mimarlık ve tasarım alanlarında ilk etapta görselleştirme, varyasyon üretimi, konsept denemeleri ve temsil biçimleriyle görünür hale geldi. Ancak mesele yalnızca hız ya da üretkenlik değildir. AI, tasarımcının düşünme biçimine dair daha rahatsız edici bir soruyu açar: Tasarımcı nasıl düşünür? Fikir nereden gelir? Görsel hafıza, referans, sezgi ve karar mekanizması ne kadar kişiseldir?

Neil Leach (2022), yapay zekâyı yalnızca yeni bir araç olarak değil, mimari düşüncenin yapısını açığa çıkaran bir dönüşüm olarak ele alır. Phil Bernstein (2022) ise yapay zekânın tasarım sürecinde bir ajan haline gelebileceğini, fakat mimarlığın maddi, zamansal, mekânsal ve kurumsal karmaşıklığının hâlâ bu sistemler tarafından sınırlı kavrandığını belirtir.

Bu nedenle AI ile tasarım meselesi iki yönlüdür. Bir yandan AI, tasarımcının yıllar içinde içselleştirdiği referans ağlarını, biçimsel eğilimleri ve görsel düşünme alışkanlıklarını hızlandırır ve görünür hale getirir. Diğer yandan, tasarımcının kontrol hissini bozar. İnsan zihninde saklı kalan öykünme ve yeniden birleştirme süreçleri, AI arayüzünde dışsallaşır. Bu dışsallaşma rahatsız edicidir; çünkü tasarımcının "ben yaptım" diyebildiği alanı bulanıklaştırır.

Mario Carpo'nun (2011) dijital kültür üzerine çalışmaları, bu rahatsızlığın tarihsel bir bağlama yerleştirilmesine yardımcı olur. Carpo'ya göre dijital tasarım, modern mimarlığın kopya, standart, varyasyon ve özgünlük ilişkilerini dönüştürmüştür. AI bu dönüşümü daha ileri taşır: artık yalnızca formun versiyonları değil, fikrin oluşma biçimleri de çoğalır, hızlanır ve paylaşılır hale gelir.

AI İnsan Gibi mi Düşünür?

AI sistemleri ile insan düşüncesi arasındaki ilişki, bu makalenin temel gerilimlerinden biridir. AI öğrenme ve üretme süreçleri insanın referans toplama, örüntü tanıma, çağrışım kurma ve yeniden birleştirme süreçlerine bazı açılardan benzer. Ancak benzer çıktı üretmek, aynı şekilde düşünmek anlamına gelmez.

John McCarthy'nin (2007) yapay zekâyı "zeki makineler yapma bilimi ve mühendisliği" olarak tanımlaması, AI tartışmasının erken döneminden itibaren insan zekâsının

Şekil 3: Tek bir modülün binlerce kez tekrarı, yeniden bağlamlandırma ve malzeme deneyleri (Synthetic Architecture, malzeme ve doku çalışması, Pınar Ongun, 2026)

modellenebilirliği fikrine dayandığını gösterir. Dartmouth önerisi, öğrenmenin ve zekânın çeşitli yönlerinin prensipte makineler tarafından simüle edilebileceği varsayımıyla hazırlanmıştır (McCarthy et al, 1955).

Geoffrey Hinton'ın (2024) derin öğrenme üzerine çalışmaları, klasik programlamadan farklı olarak makinelerin veriden örüntü ve temsil öğrenebileceğini göstermiştir. Bu, insanın öğrenme süreçleriyle yüzeysel bir paralellik kurar. Ancak Yann LeCun'un (2022) vurguladığı gibi, bugünkü sistemlerin daha insan ya da hayvan benzeri öğrenmeye yaklaşabilmesi için yalnızca veri ve örüntü değil; dünya modelleri, öz-denetimli öğrenme, soyutlama ve planlama gibi ek yapılara ihtiyacı vardır.

Demis Hassabis'in zekâyı anlama ve yeniden yaratma hedefi de yapay zekâyı insan zihninin doğrudan kopyası olarak değil, zekânın farklı biçimlerini modelleme alanı olarak okumayı mümkün kılar.

Tasarım açısından bu ayrım önemlidir. İnsan tasarımcı yalnızca örüntü tanımaz; bedeniyle, hafızasıyla, kültürel geçmişiyle, etik sorumluluklarıyla ve mekânsal deneyimiyle düşünür. AI ise büyük veri, istatistiksel örüntü, olasılıksal üretim ve model içi ilişkilendirme üzerinden çalışır. Bu nedenle insan ile AI aynı görsel sonucu üretebilir, ancak aynı düşünme sürecinden geçmiş olmaz.

Şekil 4: Robotik seramik üretim: parametrik sistemde tasarımın makine yoluyla maddeye çevirilmesi — sezginin dışsallaşmasının en görünür hali (Synthetic Architecture, Pinar Ongun, parametrik tasarım ve üretim çalışmaları, 2026)

Fei-Fei Li'nin insan merkezli AI vurgusu, bu ayrımı etik ve kurumsal bir zemine taşır. Dario Amodei'nin (2024) AI'ın riskleri ve potansiyellerinin yönlendirilebilir olduğuna dair yaklaşımı da teknolojinin kaçınılmaz bir kader değil, politik ve kültürel olarak biçimlendirilebilir bir alan olduğunu hatırlatır.

Parametrik Tasarımdan AI'a Sezginin Dışsallaşması

Parametrik tasarım uzun süre rasyonel, hesaplanabilir ve kontrollü bir tasarım yöntemi olarak sunuldu. Oysa parametrik sistemlerde de hangi parametrelerin seçildiği, hangi ilişkilerin kurulduğu, hangi estetiğin değerli bulunduğu ve hangi varyasyonun "iyi" kabul edildiği hâlâ kültürel, sezgisel ve poetik kararlara bağlıdır.

Antoine Picon (2010), dijital kültürün mimarlıkta yalnızca form üretimini değil, temsil, düşünme ve özneleşme biçimlerini de dönüştürdüğünü ileri sürer. Bu nedenle parametrik tasarım yalnızca daha karmaşık geometriler üretme aracı değildir; mimarın karar alma biçimini de yeniden kurar.

Parametrik tasarımda çoğu zaman karmaşık bir formun arkasında rasyonel bir sistem olduğu varsayılır. Fakat bu sistemin kendisi her zaman şiirsellikten, sezgiden ve arzudan arınmış değildir. Bir eğriyi, yoğunluğu, boşluğu, gözenekliliği ya da akışı parametrize etmek, çoğu zaman önceden var olan bir poetik imgeyi hesaplanabilir bir dile çevirmektir.

Bu açıdan parametrik tasarım ile AI arasında akrabalık vardır. Parametrik tasarım açık kurallar, değişkenler ve ilişkiler üzerinden çalışır. AI ise veriden üstü örtülü örüntüler çıkarır. İkisi de tasarımcının sezgisel kararlarını dışsallaştırır, fakat, farklı biçimlerde. Parametrik sistemde tasarımcı çoğu zaman kuralları koyar ya da bilir; AI sisteminde ise sonuçları etkiler, ama sistemin iç ilişkileri daha opak kalır. Bu nedenle AI, parametrik tasarımın devamı olduğu kadar ondan epistemolojik olarak ayrılan yeni bir üretim mantığıdır.

Tasarım Biçimleri Asla Nötr Değildir

21. yüzyılda tasarım, yalnızca yeni araçların veya yeni estetiklerin tarihi değildir. Aynı zamanda yeni arzuların, krizlerin, lüks kodlarının, etik belirsizliklerin, yapay zekâ sistemlerinin ve hesaplamalı düşünme biçimlerinin birleşimidir.

Bu nedenle tasarım biçimleri nötr değildir. Bir yapının toprağa dönmesi, vernakülere yaslanması, sessiz görünmesi ya da doğal malzemelerle kurulması yalnızca biçimsel karar değildir. Aynı şekilde AI kullanmak ya da kullanmamak da yalnızca teknik bir tercih değildir. Her tasarım yöntemi, belli bir dünya görüşünü, belli bir emek rejimini, belli bir kontrol arzusunu ve belli bir kültürel pozisyonu taşır.

Daron Acemoğlu ve Simon Johnson'nın (2023) teknolojinin yönünün toplumsal tercihler ve kurumlar tarafından belirlendiğine dair yaklaşımı, bu tartışmayı mimarlık alanına taşımak için önemlidir. AI'ın mimarlığı nasıl dönüştüreceği, yalnızca modellerin teknik kapasitesine değil, mimarların, müşterilerin, kurumların, okulların ve piyasanın bu teknolojiyi nasıl yönlendireceğine bağlıdır.

Yuk Hui'nin (2016) teknolojiye dair "teknodiversity" yaklaşımı da burada önem kazanır. Teknoloji tek bir evrensel çizgide gelişmez; farklı kültürel, tarihsel ve kozmolojik zeminlerde farklı anlamlar kazanır. Bu bakış, AI ve dijital tasarım araçlarını yalnızca Batı merkezli bir ilerleme çizgisi içinde değil, farklı tasarım kültürleriyle ilişkili olarak düşünmeye imkân verir.

Kaynakça

Acemoğlu, D. & Johnson, S. (2023). Power and Progress: Our Thousand-Year Struggle Over Technology and Prosperity, New York: PublicAffairs.

Alexander, C., Ishikawa, S., Silverstein, M., Jacobson, M., & Fiksdahl-King, I. (1977). A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction. New York: Oxford University Press

Amodei, D. (2024). Machines of Loving Grace, Anthropic.

Bernstein, P. (2022). Machine Learning: Architecture in the Age of Artificial Intelligence, London: RIBA Publishing.

Carpo, M. (2011). The Alphabet and the Algorithm, Cambridge, MA: MIT Press.

Carpo, M. (2017). The Second Digital Turn: Design Beyond Intelligence, Cambridge, MA: MIT Press.

Felix, G., & Guattari, D. (1987). A thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia, trans. Brian Massumi, Minneapolis: University of Minnesota Press.

Frampton, K. (1983). Towards a Critical Regionalism: Six Points For an Architecture of Resistance, in Hal Foster, ed., The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture, Port Townsend: Bay Press

Han, B. C. (2015). The Transparency Society, trans. Erik Butler, Stanford: Stanford University Press.

Hassabis, D. DeepMind essays and interviews on artificial general intelligence and the goal of understanding intelligence, DeepMind, various dates.

Hinton G. (2024). Public interviews and Nobel Prize-related statements on neural networks and machine learning.

Hui, Y. (2016). The Question Concerning Technology in China: An Essay in Cosmotechnics, Falmouth: Urbanomic.

Latour, B. (2008). A Cautious Prometheus?: A few Steps Toward a Philosophy of Design, keynote lecture, Networks of Design, Design History Society, Falmouth.

Leach, N. (2022). Architecture in the Age of Artificial Intelligence: An Introduction to AI for Architects, London: Bloomsbury Visual Arts.

LeCun, Y. (2022). A Path Towards Autonomous Machine Intelligence, OpenReview.

Li, F. Stanford Institute for Human-Centered Artificial Intelligence mission statements and public lectures on human-centered AI.

McCarthy, J., Minsky, M., L., Rochester, N. & Shannon,C., E. (1955). A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence

McCarthy, J. (2007). What is Artificial Intelligence?, Stanford University, revised.

Pallasmaa, J. (1996). The Eyes of the Skin: Architecture and the Senses, Chichester: Wiley.

Pérez-Gómez, A. (2006). Built upon Love: Architectural Longing after Ethics and Aesthetics, Cambridge, MA: MIT Press.

Picon, A. (2010). Digital Culture in Architecture: An Introduction for the Design Professions, Basel: Birkhäuser.
Simon, H. A. (1996). The sciences of the artificial, MIT press, 3rd ed.

Venturi, R. (1966). Complexity and Contradiction in Architecture, New York: Museum of Modern Art.

Ozan Ertuğ
Yüksek Mimar
Synthetic Architecture Kurucu Ortağı
info@syntharc.com

İnovasyon

Kesra Mansuri, İnana Abdulli

"Gelecekten Geleneğe"

Geçtiğimiz aylarda 13.'sü tamamlanan Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslararası Tasarım Haftası, bu yıl "Grounded Futures" teması ile gerçekleştirildi. Etkinlikte birçok farklı disiplinden değerli akademisyen, tasarımcı, mimar ve sanatçı çeşitli atölyeler, söyleşiler ve sunumlar gerçekleştirdi. Günümüzün ekolojik, sosyolojik, politik ve ekonomik krizleri göz önünde bulundurulduğunda "Grounded Futures" teması, öğrencilere ve katılımcılara tasarımın bu sorunlar karşısındaki rolünü farklı açılardan sorgulayabilecekleri bütüncül bir öğrenme ortamı sunuyordu. Biz de Solidified ekibi olarak, bu tema çerçevesinde mimarlık öğrencileri ile "Gelecekten Geleneğe" olarak adlandırdığımız algoritmik tonoz keşifleri atölyemizi gerçekleştirdik. Öğrenciler, sarkıt zincir modellerinin prensiplerinden yola çıkarak, komputasyonel tasarım ve dijital fabrikasyon yöntemleriyle geliştirilen 1:1 ölçekli funiküler bir tonoz formu inşa ettiler (Şekil 1). Füniküler Geometriler Hakkında

Şekil 1: İnşa edilen 1:1 ölçekli funiküler bir tonoz (Solidified Design arşivi)

Şekil 2: Panellerin sınıflandırılması ve ayakların öğrenciler tarafından birleştirilmesi (Solidified Design arşivi)

Füniküler kelimesi, köken olarak Latince "ince ip" anlamına gelen funiculus kelimesinden türemektedir (Etymonline, n.d.). Kavramın kemer, tonoz ve kabuk yapıların form bulma süreçleriyle ilişkisi ise 1675 yılına kadar uzanmaktadır. İngiliz bilim insanı Robert Hooke, yayımladığı A Description of Helioscopes, and Some Other Instruments adlı kitabında teleskoplardan, aynalardan ve saatlerden bahsederken, kitabın sonlarında şifreli bir anagram ile yıllardır üzerinde çalıştığı bir başka konuya değinmiştir (Hooke, 1676). Ölümünden yıllar sonra çözümlenen bu anagram, bugün birçok mimar ve mühendisin aşina olduğu "Ut pendet continuum flexile, sic stabit contiguum rigidum", bir diğer deyişle; sarkıtılmış esnek bir zincirin aldığı form, ters çevrilip rijit hâle getirildiğinde yalnızca basınç altında çalışan bir kemerin geometrisini tarif eder (Block et al., 2006). Robert Hooke'un matematiksel olarak ispatlanmamış bu önsezisi, ilerleyen yüzyıllarda grafik statik ve fiziksel form bulma yöntemlerinin gelişimine zemin hazırlamış; 20. yüzyıla gelindiğinde Gaudi, Frei Otto, Guastavino ve Musmeci gibi birçok çığır açan mimar ve mühendisin yapısal keşiflerine ışık tutmuş ve günümüzde de hesaplamalı form bulma yöntemlerinin temel prensiplerinden biri olarak varlığını sürdürmektedir (Rippmann & Block, 2013).

Füniküler geometriler, yüklerin geometri boyunca yalnızca basınç kuvvetleri ile aktarıldığı, çekme kuvvetlerinin ise en aza indirildiği formlar olarak tanımlanabilir. Bu formların kabuk yapılarda tercih edilmesinin temel nedenlerinden biri, taş, tuğla veya beton gibi malzemelerin basınç dayanımlarının çekme dayanımlarından katlarca fazla olmasıdır (Block et al., 2006). Geçmişte sarkıt zincirler ve fiziksel modeller aracılığıyla keşfedilen bu geometriler, günümüzde Rhinoceros ortamında RhinoVAULT, Kangaroo ve Karamba gibi analiz ve simülasyon araçları ile dijital olarak üretilebilmekte ve test edilebilmektedir.

Atölye Süreci

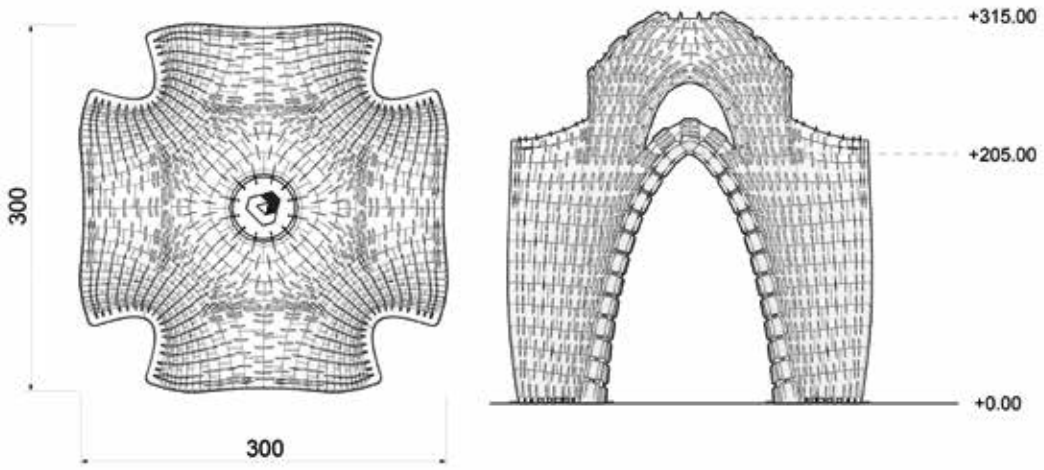
"Gelecekten Geleneğe" kapsamında üç gün süren atölyede öğrenciler, hesaplamalı modelleme yöntemleri ile elde edilen füniküler tonoz formunu oluklu mukavva kullanarak 1:1 ölçekte bir yapıya dönüştürmüşlerdir. Böylece dijital ortamda gerçekleştirilen form bulma süreci, fiziksel üretim ve inşa deneyimi ile doğrudan ilişkilendirilmiş; öğrenciler geometrinin, malzemenin ve üretim yönteminin birbirini nasıl etkilediğini 1:1 ölçekte gözlemleme fırsatı bulmuşlardır. Süreç, 2021 yılında Vilnius Academy of Arts'ta gerçekleştirilen Oluklu Mukavva Kabuk Atölyesi ile malzeme seçimi ve yapım sistemi açısından benzerlikler taşısa da, yüzeyin panellenme yöntemi ve panellerin kuvvet aktarım doğrultularına göre biçimlendirilmesi ve yerleştirilmesi açısından farklılaşmaktadır (Vestarte et al., 2021).

Mukavvanın oluk yönleri, tonoz üzerindeki kuvvet aktarım yönleriyle eşleştirilerek malzemenin daha dayanımlı olduğu doğrultudan faydalanılmıştır. Toplam yaklaşık 2.500 birbirinden farklı parça, dijital geometriden algoritmik olarak türetilmiş ve lazer kesici ile üretilmiştir. İki katmandan oluşan yüzey panelleri, tonozu oluşturan birimlerin en, boy ve yüksekliklerini, dolayısıyla yapının kalınlığını belirlerken; yüzeye dik ve kuvvet aktarım doğrultularında yerleştirilen üçüncü tip paneller, yüzeyler arasındaki bağlantıyı ve yük aktarımını sağlamaktadır.

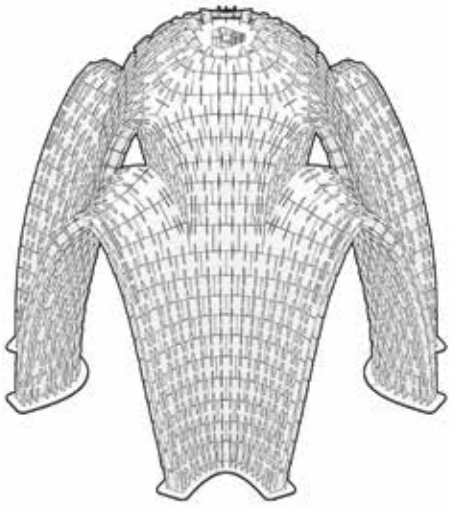

Şekil 3: Tonoz içerisindeki panellerin yerleştirilmesi (Solidified Design arşivi)

İnşa süreci, panellerin sıralarına göre gruplandırılması ve her bir ayağın farklı öğrenci grupları tarafından birleştirilmesiyle başlamıştır (Şekil 2). Dört modül hâlinde başlatılan süreç, kenar panellerinin birbiri ile bağlanması ile devam etmiştir. Ayakların ve kenarların tamamlanmasının ardından tonozun içeride kalan panelleri yerleştirilmiştir (Şekil 3). Panellerin kuvvet aktarım yönlerine göre hizalanması yalnızca strüktürel performansa katkı sağlamamış, aynı zamanda yapının bir araya getirilebilmesini mümkün kılan önemli bir üretim kararına dönüşmüştür. Örneğin, bağlantı parçalarının rastgele veya çokgenler hâlinde radyal biçimde yerleştirilmesi durumunda, panelleri bükmeden bir araya getirmek mümkün olmayacaktı. Böylece strüktürel gereklilikler ile montaj mantığı aynı geometrik sistem içerisinde çözülmüştür.

Şekil 4: İnşa sonrası yapılan modelleme çalışmaları (Solidified Design arşivi)

İnşa süreci, ikinci günün sonunda "kilit taşı" panelinin yerleştirilmesi ile tamamlanmış, ardından öğrenciler inşa ettikleri yapının ardındaki dijital form bulma yöntemlerini deneyimlemek üzere modelleme çalışmalarına başlamışlardır (Şekil 4). Kangaroo fizik motoru kullanılarak sarkıt kumaş simülasyonları üzerinden parametrik yüzeyler oluşturulmuş ve elde edilen geometriler Karamba ile strüktürel olarak analiz edilmiştir. Bu süreçte öğrenciler, funiküler geometrinin yapısal önemini ve kubbemsi görünen her formun funiküler olmadığını; başka bir deyişle, biçimsel olarak bir tonozu veya kubbeyi andıran her yüzeyin yalnızca basınç kuvvetleri altında çalışmayabileceğini gözlemlemişlerdir.

Şekil 5: Atölye ekibi (Solidified Design arşivi)

Deneyim ve Gözlemler

Atölye sonunda öğrenciler tarafından ortaya çıkarılan yapı, hem katılımcılar hem de üniversite tarafından büyük ilgiyle karşılandı. Bununla birlikte, geri dönüştürülmüş mukavvadan üretilen "Gelecekten Geleneğe" Tonozu, "Grounded Futures" teması altında yalnızca geçmişin unutulmaya yüz tutmuş yapısal bilgisini günümüz teknolojileri aracılığıyla yeniden erişilebilir kılmakla kalmamış, aynı zamanda "kalıcılık" kavramını malzeme üzerinden yeniden düşünmemize olanak tanımıştır. Yapı, kullanım ömrünü tamamladığında parçalarına ayrılarak yeniden geri dönüşüm sürecine dâhil edilebilecek ve böylece malzeme döngüsüne yeniden kazandırılabilecektir. Bu anlamda yapının kalıcılığı, kullanılan malzemenin fiziksel ömründen çok, aktardığı bilginin devamlılığında aranabilir. Bugün tonoz, ziyaretçilere açık bir şekilde üniversitenin avlusunda sergilenmeye devam etmektedir.

Kaynakça

Block, P., DeJong, M., Ochsendorf, J., (2006). As Hangs the Flexible Line: Equilibrium of Masonry Arches, Nexus Network Journal, 8 (2), pp. 13–24. DOI: 10.1007/s00004-006-0015-9.

Etymonline, (n.d.). Funicular. Online Etymology Dictionary. [Erişim tarihi: 10 Ağustos 2026]. Available at: www.etymonline.com/word/funicular.

Hooke, R., (1676). A Description of Helioscopes, and Some Other Instruments, London: Printed by T.R. for John Martyn. ETH-Bibliothek Zürich. Available at: doi.org/10.3931/e-rara-2171.

Rippmann, M., Block, P., (2013). Funicular Shell Design Exploration, Proceedings of the 33rd Annual Conference of the Association for Computer Aided Design in Architecture (ACADIA), pp. 337–344. DOI: 10.52842/conf.acadia.2013.337.

Vestarte, L., Vestartas, P., Kucinskas, R., (2021). Corrugated Cardboard Shell: A Pavilion Project of an Architectural Workshop, Advances in Architectural Geometry 2020, pp. 522–539.

Teşekkürler

Bu atölyenin gerçekleşmesini mümkün kılan davetleri, destekleri ve süreç boyunca kurduğumuz değerli diyaloglar için Doğu Akdeniz Üniversitesi'ne, Prof. Dr. Asu Tozan'a, Prof. Dr. Kokan Grchev'e ve Doç. Dr. Eliz Erdenizci'ye; ulaşım ve konaklama desteği sağlayan Kıbrıs Türk Mimarlar Odası'na; süreç boyunca yanımızda olan asistanlarımız Gülşah İpek Sugüder ve Amirhossein Kalantari'ye; katkıları için Ergin Birinci'ye; atölyenin hayata geçirilmesine destek olan sponsorumuz Nest Development ve Yaprak Özyalçın'a ve son olarak emekleri ve enerjileriyle bu sürecin parçası olan katılımcılarımız Cihan Evlat, Tareq Abu Shararah, Gülşah İpek Sugüder, Toprak Kutup Tuna, Arda Aklar, Nilay Doğan, Seval Gümüştok, Sude Balkanlı, Makieh Arnous, Yaman Saif, Arda Eren Demir, Huriye Nehir Bozkurt, Sajida Siddig, Awab Fayyadh ve Glory Sserunkuuma'ya içtenlikle teşekkür ederiz (Şekil 5).

Proje Künyesi
Araştırma & Geliştirme: **Solidified Design**
Atölye Yürütücüleri: **Kesra Mansuri, İnana Abdulli**
Atölye Ekibi: **Gülşah İpek Suğüder, Amirhossein Kalantari, Cihan Evlat, Tareq Abu Shararah, Toprak Kutup Tuna, Arda Aklar, Nilay Doğan, Seval Gümüştok, Sude Balkanlı, Makieh Arnous, Yaman Saif, Arda Eren Demir, Huriye Nehir Bozkurt, Sajida Siddig, Awab Fayyadh ve Glory Sserunkuuma**

Kesra Mansuri & İnana Abdulli
Solidified Design
kmansuri@solidified.design

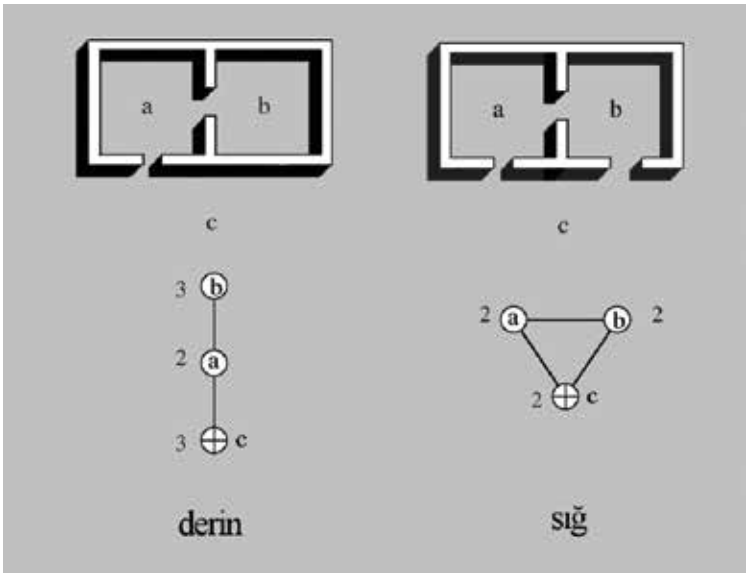
İnovasyon
Mustafa Aknar

Yapay Zekâ Söz Konusu Olduğunda Yanlış Şeye Odaklanıyorsunuz

Kişisel ölçekte mimarlık, temel barınma gereksiniminden doğmuşken; büyük ölçekte kentsel tasarım, insanoğlunun çevresiyle nasıl etkileşim içerisinde olduğunu şekillendiren, toplumsal seviyede hareket biçimlerini tanımlar. Eski Güney Amerika uygarlıklarından, son birkaç bin yıldır yararlandığımız mimari üslupların önemli bir bölümünün kaynağını oluşturan Yunan ve Roma mimarisine kadar uzanan süreçte kentsel tasarım, insanın bitmek bilmeyen merak ve sosyalleşme ihtiyacını karşılama biçimlerinden biri olmuştur. İnsan, doğası gereği yerinde duramayan bir varlıktır.

Günümüzde hemen her disiplin, yapay zekâ devriminin kendi alanı üzerindeki olası etkilerini dikkatle izlemektedir. Diğer birçok meslekte olduğu gibi, mimarlar ve kentsel tasarımcılar açısından temel kaygılardan biri, mesleki pratiğin geçerliliğini yitirmesi ve mimarlık ile kentsel tasarımın, cepte taşınabilecek bir uygulamanın basit eklentilerine indirgenmesidir. Ancak bu yaklaşım, insan türünün karşı karşıya olduğu sorunu fazlasıyla mesleki ve bireysel bir çerçevede ele almaktadır. Zira yapay zekânın genişletilmiş gerçeklik ve tamamen sanal gerçeklik teknolojileriyle birleşmesinden doğabilecek riskler, mesleklerin ortadan kalkmasına ilişkin kaygıların çok ötesindedir. Zira bu dönüşüm, mimarların ve kentsel tasarımcıların üstlendiği temel yükümlülük olan insanların hareket biçimlerini etkileme ve yönlendirme işlevinin tamamen ortadan kalkmasıyla sonuçlanabilir.

Space syntax, mimari ve kentsel mekânın okunması ve analiz edilmesinde kullanılan en önemli analitik çerçevelerden biridir. Hillier & Hanson (1984), mimari tasarımların mekânsal konfigürasyonunu analitik olarak temsil edebilme amacıyla Justified Graphs (Gerekçelendirilmiş Grafikler) yöntemini geliştirmiştir. Bu yöntemde, bir mimari sistem içerisinde yer alan

Şekil 1: Derin ve Sığ-j graph örnekleri (Aknar, M. 2017)

Şekil 2: York, aks haritası (Hillier, 1999)

her bir mekân dairesel bir düğümle temsil edilmekte ve tüm mekânlar, yapı içerisindeki bağlantıları hiyerarşik bir sistem üzerinden gösterilecek şekilde birbirine bağlanmaktadır. Grafiğin daha derin ve uzun bir hiyerarşik yapıya sahip olması örneğin konut gibi daha özel işlevlere işaret ederken; daha kısa ve sığ sistemler, mağazalar ve diğer kamusal mekânlar gibi daha yoğun sosyal fonksiyonları olan mekanları ifade etmektedir (Şekil 1). İşlevden bağımsız olarak, bu düğümler ve daha da önemlisi, bunlar arasındaki bağlantılar, mimari mekân içerisindeki hareketin niceliğini ve niteliğini temsil etmektedir.

Kentsel mekân söz konusu olduğunda, birçok farklı temsil tekniği bulunsa da bunların hepsi bir aks haritasıyla başlamaktadır (Hillier, B., 1996). Kentsel sistem içerisindeki tüm akslar tanımlanarak gerçek bir yol haritasından çok da farklı olmayan bir grafik oluşturulur (Şekil 2). Her bir aks, kentsel mekândaki en uzun görüş hattını temsil etmektedir; düz bir yol tek bir aks ile temsil edilebilirken kıvrımlı yollar veya kavşaklar birden fazla aks gerektirir. Bu aks haritalarının analizinde kullanılan temel araç, entegrasyon analizidir. Bu analiz kapsamında her bir aksa, söz konusu aksın sistem içerisindeki diğer akslara erişilebilirliği hesaplanarak sayısal bir değer atanmakta ve yüksek entegrasyon değerleri daha sıcak renklerle gösterilmektedir (Şekil 3). Entegrasyonu yüksek alanlar, daha yoğun sosyal etkileşim potansiyeline işaret etmektedir.

Bu analitik araçlar, bir toplum olarak mekânda bıraktığımız izin bir temsilidir. Peki, artık hareket etmemize gerek kalmadığında ne olacaktır?

Bir zamanlar yalnızca bilimkurguya ait bir kavram olarak görülen sanal devrim artık günlük hayatımızın bir parçası. İnternetin ilk ortaya çıktığı zaman birçok endüstri ve sektör hızla uyum sağlamak zorunda kalmış; bu dönüşüme ayak uyduramayanlar zaman içerisinde tamamen ortadan kaybolmuştu. Günümüzde pek çok modern filozof, hangi disiplin içerisinde çalışıyor olursa olsun, dijital cihazların yol açtığı toplumsal gerileme konusunda sürekli olarak uyarılarda bulunmaktadır. Yapay zekâ, özellikle referanslardan ve mevcut bilgilerden yeni içerikler üretme konusunda son derece güçlü bir araç olduğundan, birçok disiplin açısından temel kaygı, mesleklerin geçerliliğini yitirmesidir. Fakat esas tehlike, yapay zekâ ile sanal gerçeklik teknolojilerinin nihayet birleştiği noktada ortaya çıkacaktır.

Mimarlık ve şehircilik disiplinleri, insanın mağaradan çıkıp kulübeye yerleşmesinden bu yana, dünyayı nasıl düzenlediğimizi ve anlamlandırdığımızı belirleyen, sanat ile bilimin kesişiminde konumlanan, somut olduğu kadar duygusal gereksinimlerden de beslenen ve her şeyden önce fiziksel varoluşumuzun biçimlenmesinde rol oynayan pratikler olmuştur. Gerçeklik kavramı burada belirleyicidir. Peki, ekranlarımızın içine doğru ilerlerken fiziksel gerçekliğe ne ölçüde ihtiyaç duyacağız? Her şeyin sanal ve öznel hâle geldiği bir dünyada, fiziksel gereksinimleri karşılamak amacıyla tasarlanan dünya hâlâ önemini koruyacak mıdır? Bu dönüşüm, insanın makineye dönüşümündeki son aşama mıdır? Yoksa sanal dünyayı gerçek dünya aracılığıyla biçimlendirmenin ve yönlendirmenin bir yolu mümkün müdür? Mimarlık geleceğin soyut dünyasında nasıl varlığını sürdürebilir?

Şekil 3: Lefkoşa aks entegrasyon haritası (Aknar, M., 2017)

Geçmişin Geleceği

Mimarlık ve kentsel tasarım, doğaları gereği kamusal nitelik taşıyan pratiklerdir. Mimari ölçekte ele alınan bireysel projeler, birden fazla kullanıcı tarafından paylaşılan bir kent meydanı gibi kentsel ölçekli bir projeye kıyasla daha kişisel bir kimliğe sahip olabilir. Bununla birlikte, gerçek dünyada ürettiğimiz her mekân, sonuçta birden fazla kullanıcı tarafından paylaşılacağı ve deneyimleneceği varsayımı üzerine kuruludur.

Bu durum, sadece mimari algının ve mekan ile de sınırlı değildir; günlük yaşamımızda kullandığımız nesneler ve araçlar, duyusal algımızın bir sonucu olarak temel biyolojik ihtiyaçlarımız doğrultusunda biçimlenmiştir. Yüzyıllar boyunca mimarlık ve tasarıma yön veren Vitruvius ilkeleri de insan bedeninin oranları, hareket biçimleri ve algısal özelliklerinin uzantısı olarak geliştirilmiştir. Yapılı çevremizin kolektif niteliği, olumlu ya da olumsuz yönleriyle, insanlığın bugün sahip olduğu toplumsal yapının biçimlenmesinde belirleyici olmuştur.

Teknoloji, çevremizdeki dünyayla ilişki kurarken kullandığımız iki temel duyunun — görme ve işitmenin— kolaylıkla manipüle edilebildiği bir noktaya ulaşmıştır. Yakın dönemde geliştirilen Apple Vision Pro (Şekil 4) gibi sanal gerçeklik gözlükleri, her bir göz için son derece gelişmiş ekran sistemleri barındırmaktadır (Şekil 5). Bu ekranlar aracılığıyla bakıldığında, kullanıcının gerçek dünyaya değil bir ekrana baktığını algılaması giderek güçleşmektedir. Elbette deneyim henüz bütünüyle mükemmelleştirilmiş değildir; kullanıcılar hâlen başlarında yaklaşık 650 gramlık bir cihaz taşımak zorundadır fakat bu tür ürünlerin yalnızca gözlere yerleştirilen lenslere dönüşmesi ve daha sonraki aşamada kalıcı implantlara evrilmesinin de uzun sürmeyeceği aşikardır. Peki, böyle bir dönüşümün ardından ortak gerçekliğimize ne olacaktır?

Fiziksel bedenlerimizin mekânsal gereksinimleri değişmesi elbette imkansızdır. Ancak etkileşimde bulunduğumuz çevrenin artık Vitruvius'un üç temel ilkesini karşılamasına gerek kalmayacaktır. Dayanıklılık kavramı

varlığını sürdürse de işlev, yalnızca biyolojik gereksinimlerin karşılanması bağlamında önem taşıyacaktır. Güzellik ise gerçekten de tamamen "bakanın gözünde" olacaktır.

Mimarlık tarihi boyunca, alt kategoriler de dâhil olmak üzere yaklaşık 30 farklı mimari tarz geliştirdiğimiz varsayılabilir. Sanal gerçeklik cihazlarının gelecekte akıllı telefonlar kadar yaygın hâle geleceği kabul edilirse, tıpkı herkesin telefonundaki ana ekranın kişisel ve çeşitli olduğu gibi, dünyada potansiyel olarak birbirinden farklı 10 milyar mimari tarzın ortaya çıkması imkansız değildir, yani 'mimari tarz' dediğimiz şeyin, günün sonunda bir telefon temasından farkı kalmayacaktır. Fakat bu endişe ne kadar önemli olursa olsun, yüzeysel bir endişedir; kendi gerçeklik yasalarına sahip öznel bir dünyada kolektif deneyime ne olacaktır?

Bu cihazlar içerisinde iletişim elbette temel bir unsur olmaya devam edecektir. Ancak öznellik, her kullanıcının herhangi bir kişiyi veya mekânı kendi tercihleri doğrultusunda algılamasına ve dünyayı bireyselleştirilmiş bir dijital filtre aracılığıyla deneyimlemesine olanak tanıyacaktır. Böyle bir durumda deneyim ne ölçüde ortak olabilir? Peki ya toplum? Bireysel ve kentsel deneyimlerin bu denli farklılaştığı bir toplum nasıl bir biçim alacaktır? Böyle bir durumda toplumdan söz etmek hâlâ mümkün olacak mıdır?

Bireysel Çoklu Evrenler

Birçok kurum, yapay zekâya ilişkin güvenlik mekanizmaları oluşturmak amacıyla yasa koyucularla birlikte çalışmalar yürütse de, bu teknolojinin geleceği hala belirsizliğini koruyor. Fakat gözlerimizin önüne koymayı seçtiğimiz ve bizzat tasarlayacağımız sanal gerçekliğin belirsiz bir tarafı yok, zira bunu halihazırda telefon ekranlarına yapışılı bir şekilde zaten yapıyoruz. Bu nedenle mimarlar ve şehir plancıları olarak yapay zekaya karşı alınabilecek önlemlerin yanısıra, insanlık eşi benzeri görülmemiş ölçüde esnek bir tasarım geleceğine geçerken, 10.000 yıllık mimari deneyimin korunmasını mümkün kılacak yeni bir kuramsal çerçeve geliştirmeliyiz.

Tabii böylesi bir girişim, doğası gereği disiplinlerarası olmak zorundadır. İlk bakışta mesele, sanal mekânın nasıl algılanacağı ve bu mekân içerisinde nasıl hareket edileceği sorunu olarak görülebilir. Ancak mevcut tasarım kurallarının hiçbirinin sanal dünyada geçerli olmayacağı da bariz; bu kuralları bizim oluşturacağımız varsayılırsa, sosyolojik boyutlar mimari ilkelerin sanal dünyaya uyarlanabilirliğinin belirlenmesinde büyük önem taşıyacaktır.

Mekânın bütünüyle soyut hâle geldiği bu tür kavramlarla ilgilenmek, mekânın doğasına ilişkin daha önceki felsefi yaklaşımların da yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Descartes, mekânın somut olduğunu ve evreni oluşturan maddenin geometrik bir uzantısı olarak ortaya çıktığını savunmuş; mekânsal yön bulmanın ise zihnin geometriye ilişkin doğal sezgisi aracılığıyla gerçekleştiğini ileri sürmüştür. Ünlü Leibniz-Clarke yazışmaları, mekâna ilişkin iki karşıt felsefi yaklaşımı ortaya koymaktadır. Samuel Clarke tarafından savunulan Newtoncu mekân anlayışında mekân ve zaman, herhangi bir etkileşimden bağımsız olarak var olan mutlak ve değişmez kavramlar olarak ele alınmaktadır, Leibniz ise mekânın yalnızca etkileşim hâlindeki nesneler arasındaki ilişkisel bir kavram olarak ortaya çıktığını ve bu nesnelerin yokluğunda var olamayacağını savunmuştur. Kant (2008) ise bu iki yaklaşımın hiçbirini bütünüyle kabul etmeyerek Leibniz'den farklı olarak mekânın nesneler arasındaki ilişkilerden bağımsız bir varlığa sahip olduğunu kabul etmiş; ancak Newton'un mutlakçı yaklaşımını reddederek, deneyimsellikten bağımsız bir mutlak mekân kavramının mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Ona göre mekân, deneyim aracılığıyla somutluk kazanan, zihnin idealize edilmiş bir ifadesidir.

Felsefi açıdan bu varsayımlardan herhangi birinin mutlak anlamda yanlış olduğunu söylemek mümkün değildir fakat bununla birlikte Newtoncu anlayış, hem akademik hem de pratik alanda mekân algısının daha kabul edilebilir bir biçimi olarak görülmektedir. Burada söz konusu olan elbette fiziksel mekândır. Peki, bu noktada sanal mekân söz konusu olduğunda felsefik yaklaşım ne olacaktır?

Fizik yasalarının anlamını yitirdiği bir ortamda, ölçülebilir fizik kurallarına dayalı bir mekân felsefesinin uygulanabilirliği elbette sınırlı olacaktır. Yerçekiminin bile önemi olmadığı bir gerçeklik düşünün. Fiziksel dünyadaki tüm hareketimiz, yerçekiminin sonucu olarak düzlemsel bir eksensellik üzerine kuruludur. Oysa sanal dünyada herhangi bir dışsal kısıtlama getirilmediği sürece, üzerinde hareket edilecek iki boyutlu bir düzlemin dahi var olması gerekmemektedir.

Tüm olası boyutlar arasında özgürce hareket edebildiğimiz bir durumda zihnimiz hâlâ anlamlı bir "mekân" imgesi oluşturabilir mi? Ya da tüm dünyayı ayaklarımızın altına getirebildiğimiz bir ortamda gerçekten hareket etmekten söz edebilir miyiz?

Şekil 4: Apple Vision Pro (URL 1)

Şekil 5: VR gözlük ekranları (URL 2)

Leibniz'in mekân tanımı, sanal mekânın kavramsallaştırılması açısından daha uygulanabilir görünmektedir. Buna karşılık Kant'ın deneyimsel yaklaşımı, sanal mekânda yön bulma ve hareket etme biçimlerinin anlaşılmasında daha açıklayıcı olabilir. Her ne kadar öznel olsa da duyular aracılığıyla algılanan herhangi bir çevrenin sürdürülebilir olabilmesi için belirli bir mekânsal devamlılığa ihtiyaç vardır.

İnsan biyolojisi, dünyayı ardışık bir biçimde deneyimlemek üzere evrimleşmiştir. Zamanı ve mekânı adım adım algılarız. Zihnimiz aynı anda birden fazla duyusal girdiyi işleyebilse de bu kapasite sınırsız değildir. Dolayısıyla fiziksel olsun ya da olmasın, sanal mekânın belirli bir yapıya sahip olması gerekmektedir ve her boş mekan gibi bir tasarımcıya ihtiyacı vardır.

Sanal Mimari İlkeler

Paylaşılmış sanal gerçekliğe bir düzen katmak gibi geniş kapsamlı ve disiplinlerarası bir araştırmanın iki temel eksende yürütülmesi gerekmektedir. İlk aşamada, VR alanıyla ilgilenen tüm disiplinler için bir referans dokümanı işlevi görecek, temel ilkeleri barındıran kılavuzlar oluşturulmalıdır. Tabii, söz konusu ilkelerin geliştirilmesine yönelik araştırmanın kendisi de disiplinlerarası bir niteliği olacaktır. Bu bağlamda sosyologların, mimarların, şehir plancılarının, hukukçuların ve veri bilimcilerin katkıları, böyle bir modelin oluşturulmasında kritik öneme sahip olacaktır.

İkinci aşamada ise her disiplinin, kendi alanına özgü kuramsal yaklaşımları ve bunların pratik sonuçlarını ortaya koyan ayrı bir referans dokümanına sahip olması önerilmek-

tedir. Bununla birlikte, bu çalışma, mimarlar ve şehir plancıları için hazırlanacak referans dokümanının en azından aşağıdaki temel ve vazgeçilmez hususları ele alması gerektiğini öne sürmektedir:

• İnsan ölçeği ve oranları her koşulda korunmalıdır. Kullanıcıların dijital avatarlarını barındırmak üzere tasarlanan sanal çevreler kişiselleştirilebilir. Bir futbol sahası veya Ayın yüzeyi, bir kullanıcı tarafından yaşam alanı olarak seçilebilir, fakat, avatarın kendisi insan oranlarını korumalıdır; kullanıcı, bedeninin boyutlarını ve görünüşünü değiştirebilir; ancak başka bir organizmaya dönüşmemelidir. İnsan ölçülerine dayalı mimarlık ve şehircilik, kullanıcı profilinde fiziksel tutarlılık sağlanmadığı takdirde sürdürülebilirliğini yitirecektir.

• Hareket sınırlandırılmalıdır. Sanal gerçeklik ortamında yerçekimi bulunmayabilir; ancak insanın mekânsal bilişsel kapasitesi hâlâ yerçekimine dayalı evrimsel bir sürecin ürünüdür. "Kentsel Sanal Mekân" olarak tanımlanabilecek farklı mekânsal düzeyler bulunabilir ve bu düzeyler arasında köprüler ve tünelleri andıran erişim düzlemleri oluşturulabilir. Bununla birlikte, sanal ya da fiziksel olması fark etmeksizin, kentsel mekânın zihinsel imgesinin korunabilmesi için hareketin eksensel niteliği devamlılığını korumalıdır.

• Ortak bir gerçeklik korunmalıdır. Sanal gerçekliğin en temel özelliklerinden biri, sonsuz ölçüde özelleştirilebilir olmasıdır. Bu durum bireysel alanlar açısından kabul edilebilir olsa da "Kentsel Sanal Mekân" söz konusu olduğunda belirli bir ortaklığın ve sürekliliğin korunması zorunludur. Modern uygarlık, ölçeği ne olursa olsun, sınırları belirlenmiş bir mekân içerisinde kolektif yaşam üzerine kuruludur. Kent veya kasaba benzeri karakteristikleri barındırmayan bir sanal yapının yokluğu, geri döndürülemez toplumsal bir metamorfoza yol açabilir.

Bu öneriler, mesleki ve toplumsal sürdürülebilirlik açısından son derece önemli sonuçlar doğurabilecek bir araştırma girişiminin yalnızca başlangıç noktalarını oluşturmaktadır. Elbette bu önerilerin bir bölümü bilimkurgu niteliğinde görünebilir. Ancak günümüzde sanal gerçeklik araçları, gerçeklikten ayırt edilmesi son derece güç görüntüler üretebilmektedir. Piyasada kolaylıkla erişilebilen çok yönlü VR koşu bantları, sanal mekânda hareketi ve ağırlıksızlık hissini simüle edebilmekte; VR yelekleri ise dokunma duyusunu taklit edebilmektedir.

Evet, bu teknolojilerin hiçbiri henüz bütünüyle kesintisiz ve kusursuz bir deneyim sunmamaktadır; kullanıcı hâlâ simülasyonun varlığını "hissetmektedir". Ancak bu sınırlamanın, teknolojinin söz konusu cihazları yeterince küçük, hafif ve konforlu hâle getirmesine kadar devam edeceği barizdir. Geçmiş teknolojik gelişmeler herhangi bir gösterge olarak kabul edilecekse, teknoloji endüstrisinin cihazları giderek küçültme eğilimi göz önüne alındığında, bu dönüşümü beklemek için zaman olmadığı aşikardır. Yapay zeka ile ilgili endişelerimizin sadece kişisel ve mesleki boyuta değil, mekan kavramının geleceği üzerine yönlendirilmesi elzemdir.

Kaynakça

Aknar, M. (2017). Cure for Urban Rupture. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Hillier, B. (1996). Space Is the Machine: A Configurational Theory of Architecture. Cambridge University Press, Cambridge.

Hillier, B. (1999). Centrality as a process: accounting for attraction inequalities in deformed grids. Urban Design International, 4(3-4), 107-127.

Hillier, B., Hanson, J. (1984). The social logic of space. Cambridge: Cambridge university press, (Vol 1)

Kant, I. (2008). Critique of Pure Reason Originally. Cambridge University Press, Published in 1781.

URL 1: https://www.apple.com/apple-vision-pro/

URL 2: https://picmagazine.net/article/124272/VIVA_develops_VCSEL_smart_glasses

---

Mustafa Aknar, Yrd. Doç. Dr.
Yüksek Mimar
Doğu Akdeniz Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
mustafa.aknar@emu.edu.tr

Öznem Şahali Kovancı, Sadiye Müjdem Vural

Yangın Güvenliğinde Kaçış Tasarımı: KKTC ve Birleşik Krallık Mevzuatlarının Kaçış Mesafeleri ve Kapıları Üzerinden Karşılaştırılması

1. Yangın Mevzuatlarının Gelişimi

Yangın güvenliği, yapı tasarımının temel bileşenlerinden biri olup bu alandaki gereklilikler, ülkelerin yasal düzenlemeleri ile tanımlanmaktadır. Her ülke, kendi coğrafi, iklimsel, sosyo-ekonomik ve yapılaşma koşullarını dikkate alarak ulusal yangın mevzuatını geliştirmekte ve güncellemektedir. Bu mevzuatlar, yapı malzemelerinin yangın performansı, taşıyıcı sistemlerin yangına dayanımı, kaçış yolları, merdivenler, acil çıkışlar, duman kontrol sistemleri, yangın algılama ve söndürme sistemleri ile tahliye mesafeleri gibi yangın güvenliğinin temel bileşenlerine ilişkin asgari standartları belirleyerek tasarımcılara yol göstermektedir. Bununla birlikte, her ülkenin risk profili, yapı stokunun özellikleri ve hukuki altyapısı farklı olduğundan, bu standartların uygulanış biçimleri ve teknik gereklilikleri de ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir.

Avrupa ülkelerinde yapı tasarımına ilişkin ortak teknik standartlar Eurocode sistemi kapsamında düzenlenmektedir. Yangın tasarımı açısından temel referans EN 1991-1-2: Eurocode 1 – Actions on Structures – Part 1-2: General Actions – Actions on Structures Exposed to Fire ile EN 1992–EN 1999 serilerinin yangın tasarımına ilişkin bölümleridir. Eurocode sistemi, yapı elemanlarının yangın etkisi altındaki davranışını performans esaslı bir yaklaşımla ele almakta ve Avrupa Birliği ülkelerinde ortak bir tasarım dili oluşturmaktadır (CEN, 2002–2007).

İngiltere'de yangın güvenliğine ilişkin düzenlemeler, Building Regulations 2010 kapsamında yayımlanan Approved Document B: Fire Safety (Volume 1 – Dwellings; Volume 2 – Buildings Other than Dwellings) ile yürütülmektedir. Bu dokümanlar, yapıların yangından korunmasına yönelik fonksiyonel gereklilikleri tanımlarken, uygulamada British Standards (BS) ve Eurocode standartları ile birlikte kullanılmaktadır. Özellikle taşıyıcı sistemlerin yangın dayanımı için BS EN 199x-1-2 serisi ile aktif yangın güvenliği sistemlerine ilişkin BS 9999:2017 – Fire Safety in the Design, Management and Use of Buildings standardı tasarım sürecinde önemli referanslar arasında yer almaktadır. İngiltere sistemi, performans esaslı tasarım yaklaşımını benimsemekte ve gerektiğinde mühendislik hesaplarına dayalı alternatif çözümlerin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Türkiye'de yürürlükte bulunan temel düzenleme ise Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmeliktir. İlk olarak 2002 yılında yayımlanan, 2007 yılında kapsamlı biçimde revize edilen ve sonraki yıllarda güncellenen yönetmelik; Türk Standartları (TS), Avrupa Standartları (EN) ve Eurocode ilkelerini esas alan bütüncül bir yangın güvenliği yaklaşımı benimsemektedir. Yönetmelik, pasif ve aktif yangın güvenliği önlemlerini yapı türlerine göre ayrıntılı olarak tanımlamakta ve Türkiye'de uygulanacak teknik kriterleri belirlemektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ise yangın güvenliği uzun yıllar Fasıl 96 Yollar ve Binalar Düzenleme Yasası kapsamında yürütülen yapı denetim sistemi içerisinde değerlendirilmiş, ancak çağdaş gereksinimleri karşılayan kapsamlı bir teknik düzenleme bulunmamıştır. Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla hazırlanan Binaların Yangından Korunmasına İlişkin Usul ve Esaslar Tüzüğü, Fasıl 96 kapsamında hazırlanarak 2026 yılı itibari ile yürürlüğe girmiştir. Tüzük; yapı sınıfları, yangına dayanım süreleri, kaçış yolları, kompartımanlama, aktif yangın güvenlik sistemleri ve acil durum yönetimi gibi temel konuları uluslararası standartlar doğrultusunda düzenlemektedir. KKTC'nin hukuk sistemi büyük ölçüde İngiliz ortak hukuk (Common Law) geleneğine dayanmakta olup, yapı mevzuatının tarihsel gelişiminde de İngiliz düzenlemelerinin önemli etkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte yeni yangın tüzüğü hazırlanırken yalnızca İngiliz mevzuatı değil, Türkiye'deki Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Avrupa Birliği standartları ve uluslararası yangın güvenliği uygulamaları da dikkate alınmıştır (Tablo 1).

1. KKTC ve İngiltere Yangın Mevzuatı Arasındaki Tarihsel İlişki

Bu çalışmada, KKTC'de 2026 yılında yürürlüğe giren Binaların Yangından Korunmasına İlişkin Usul ve Esaslar Tüzüğü ile İngiltere'de yürürlükte bulunan Approved Document B: Fire Safety hükümleri karşılaştırmalı doküman analizi yöntemi kullanılarak incelenmektedir. İngiltere'nin karşılaştırma ülkesi olarak seçilmesinin iki temel gerekçesi bulunmaktadır. İlk olarak, KKTC'nin yapı mevzuatı tarihsel olarak İngiliz hukuk sistemi temelinde şekillenmiş olup, yangın tüzüğünün dayanağını oluşturan Fasıl 96 Yollar ve Binalar

Tablo1 : Mevcut Yangın Güvenliği Mevzuatları değerlendirmesi

Ülke/ Bölge	Temel Mevzuat / Standart	Yürürlüğe Giriş	Yasal Dayanak	Kapsam	Temel Yaklaşım
Avrupa Birliği	EN 1991-1-2: Eurocode 1 – Actions on Structures – Part 1-2: General Actions – Actions on Structures Exposed to Fire ile EN 1992-1-2 – EN 1999-1-2 (Structural Fire Design)	2002–2007	CEN (European Committee for Standardization)	Yapısal elemanların yangın etkisi altındaki davranışı ve yangına dayanım tasarımı	Performans esaslı yapısal yangın tasarımı; üye ülkeler için ortak teknik standart
İngiltere	Building Regulations 2010 – Approved Document B: Fire Safety (Volume 1 & Volume 2)	2010 (2019 ve sonraki revizyonlar)2005 tarihli Düzenleyici Reform (Yangın Güvenliği) Kararnamesi (İngiltere/Galler); 2005 tarihli İskoçya Yangın Kanunu; 2006 tarihli Kuzey İrlanda İtfaiye ve Kurtarma Hizmetleri Kararnamesi; 2022 tarihli Yapı Güvenliği Kanunu	Building Act 1984	Binalarda yangın güvenliği, kaçış yolları, kompartımanlama, aktif ve pasif yangın önlemleri	Performans esaslı; British Standards ve Eurocode ile birlikte uygulanır
Türkiye	Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik	İlk yayın: 2002 Temel revizyon: 2007 2007, 2009'da revize edildi	7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu ve ilgili mevzuat	Tüm bina türlerinde pasif ve aktif yangın güvenliği tedbirleri	Kural esaslı yönetmelik; TS, EN ve Eurocode standartları ile uyumlu
KKTC	Binaların Yangından Korunmasına İlişkin Usul ve Esaslar Tüzüğü	2026, 15 Mayıs 2025'te yürürlüğe girdi	Fasıl 96 Yollar ve Binalar Düzenleme Yasası	Yapıların yangından korunmasına ilişkin tasarım, uygulama ve denetim esasları	Türkiye yönetmeliği ve uluslararası standartlar esas alınarak hazırlanmış ulusal teknik düzenleme

Yasası da İngiliz sömürge döneminden miras kalan yasal düzenlemelere dayanmaktadır. Bu tarihsel ve hukuki bağ, İngiltere'yi KKTC yangın mevzuatının gelişiminin değerlendirilmesinde uygun bir referans ülke hâline getirmektedir.

İkinci olarak, KKTC Binaların Yangından Korunmasına İlişkin Usul ve Esaslar Tüzüğü hazırlanırken temel referanslardan biri olan Türkiye Cumhuriyeti Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik esas alınmıştır. Söz konusu yönetmelik ise Avrupa Birliği uyum süreci kapsamında Eurocode (EN 199x) standartları ve Avrupa Normları (EN) ile uyumlu olacak şekilde geliştirilmiştir. Dolayısıyla, KKTC Yangın Tüzüğü de teknik içeriği bakımından Avrupa yangın güvenliği yaklaşımını benimsemektedir. Bu nedenle, KKTC mevzuatının doğrudan İngiltere'nin Approved Document B: Fire Safety düzenlemeleri ile karşılaştırılması, hem tarihsel-hukuki altyapının hem de Avrupa standartlarıyla uyumlu güncel teknik gerekliliklerin birlikte değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Böylece çalışma, KKTC Yangın Tüzüğü'nün uluslararası yangın güvenliği standartlarıyla uyum düzeyini ortaya koymayı ve geliştirilmesi gereken yönlerini belirlemeyi amaçlamaktadır (Tablo 2).

Bu doğrultuda mevzuatın içeriğindeki başlıklara göre; yapı sınıflandırmaları, yangına dayanım süreleri, yapı malzemelerinin yan-

Tablo 2 : KKTC,Türkiye ve İngiltere Yangın Güvenliği Mevzuatları

Boyut	KKTC	Türkiye	İngiltere
Temel mevzuat	Binaların Yangından Korunmasına İlişkin Usul ve Esaslar Tüzüğü (15 Mayıs 2025'te yürürlüğe girdi)	Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik (2007, 2009'da revize edildi)	2005 tarihli Düzenleyici Reform (Yangın Güvenliği) Kararnamesi (İngiltere/Galler); 2005 tarihli İskoçya Yangın Kanunu; 2006 tarihli Kuzey İrlanda İtfaiye ve Kurtarma Hizmetleri Kararnamesi; 2022 tarihli Yapı Güvenliği Kanunu
Yetkili makam	İtfaiye Dairesi, Şehir Planlama Dairesi, Planlama ve İnşaat Dairesi, İçişleri Bakanlığı	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı; belediyeler; sivil savunma müdürlükleri	Yerel İtfaiye ve Kurtarma Makamları; İş Sağlığı ve Güvenliği Kurumu (HSE); Yapı Güvenliği Düzenleyicisi (yüksek riskli binalar için)
Sorumlu taraf	Kamuya açık kaynaklarda henüz net biçimde tanımlanmamış; bina sahipleri/tasarımcıları ve lisanslı meslek mensupları, ruhsatlandırma sürecinde İtfaiye Dairesi ile birlikte hareket eder	Yangın güvenlik sorumlusu (genellikle bina/işletme sahibi veya işletmeci)	'Sorumlu Kişi' (İngiltere/Galler) veya 'Yükümlü Kişi' (İskoçya) — genellikle işveren, sahip veya bina yöneticisi; yüksek riskli binalarda 'Asıl Sorumlu Kişi'
Risk değerlendirmesi	Kriterler Tüzük içinde yer alır; proje onayı sırasında oda üyesi mühendis/mimarlarca değerlendirilir (mevzuat yeni; uygulama henüz oturmaktadır	Yetkilendirilmiş bir kuruluştan risk analizi raporu zorunludur; yapı, mevcut yangın sistemleri, tehlike noktaları ve kaçış yolları yerinde incelenir	PAS 79 yöntemine göre zorunlu, belgelenmiş yangın risk değerlendirmesi (FRA); dış cephe/kaplama değerlendirmesi için PAS 9980; düzenli ve önemli değişiklik sonrası yenilenmelidir
Teknik gereklilikler	Yeni ve mevcut binalar için ayrıntılı teknik yangın güvenliği kriterleri (tasarım, inşaat, işletme aşamaları); tam metin henüz İngilizce olarak yaygın erişilebilir değil	Pasif önlemler (bölmelendirme, yangına dayanıklı yapı, doluluk yüküne göre kaçış yolu boyutlandırması) ve aktif önlemler (algılama, alarm, sprinkler, söndürücüler)	Genel yangın önlemleri: algılama/alarm sistemleri, kaçış yolları, yangın kapıları, söndürme ekipmanı; yüksek katlı konut binaları için (18m+/7+ kat) ek yükümlülükler: tahliye uyarı sistemleri, bilgi kutuları, aylık/üç aylık/yıllık ekipman kontrolleri
Denetim / yaptırımlar	Kamuya açık olarak tam belgelenmemiş; İtfaiye Dairesi denetimi ve yapı ruhsatı süreci üzerinden uygulanır	Belediye ve sivil savunma makamlarınca denetlenir; uyumsuzluk, kullanım/işletme ruhsatlarının durdurulmasına ve para cezalarına yol açabilir	İhlal halinde sınırsız para cezası ve iki yıla kadar hapis; İtfaiye ve Kurtarma Makamları uygulama veya yasaklama bildirimi çıkarabilir

gın performansı, kaçış yolları, merdiven tasarımı, yangın kompartımanları, aktif yangın güvenliği sistemleri ve duman kontrolüne ilişkin hükümlerinin sadece 'kaçış mesafeleri' ve 'kaçış kapısı' üzerinde karşılaştırma gerçekleştirilmiştir.

2. Kaçış mesafesi karşılaştırması

Bu bağlamda, Binaların Yangından Korunmasına İlişkin Usul ve Esaslar Tüzüğü'nün (KKTC, 15 Mayıs 2025 tarihli Resmî Gazete) Ek-5/B ("Çıkışlara Götüren En Uzun Kaçış Uzaklıkları ve Birim Genişlikleri") ve Ek-10 ("Çıkışlara Götüren En Uzun Kaçış Uzaklıkları") tablolarını, Birleşik Krallık'ta gov.uk üzerinden yayımlanan Approved Document B (Approved Document B yalnızca İngiltere için geçerlidir), Cilt 2 ("Buildings other than dwellings", 2019 baskısı, 2020/2022/2025 değişiklikleri ile) belgesindeki Tablo 2.1 (kaçış mesafesi sınırları) ve Tablo 2.3 (kaçış yolu ve çıkış genişlikleri) ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada yapısal farklar bulunmaktadır. Örneğin;

• Yağmurlama (sprinkler) ayrımı: KKTC'nin her iki eki de TÜM kaçış mesafesi rakamlarını yağmurlama sistemi var/yok ayrımıyla ikiye bölmektedir. UK'nin ADB Tablo 2.1'i ise sprinkler'e göre HİÇBİR ayrım yapmamakta — sprinkler faydası UK'de kaçış mesafesinde değil, başka mekanizmalarda (ör. tek merdiven izinleri, kompartıman büyüklüğü artışı) tanınmaktadır.

• Çıkmaz koridor: KKTC Ek-5/B ayrı bir "Çıkmaz koridor en çok uzaklık" sütunu bulunmaktadır (ör. çoğu sınıf için 15/20 m). UK ADB'de ayrı bir çıkmaz koridor kavramı bulunmamakta; tek yönlü kaçışın tamamı zaten Tablo 2.1'in "tek yön" sütunuyla sınırlanmaktadır.

• Kullanım sınıfı eşleştirmesi: KKTC "Kullanım Sınıfı" kategorileri ile UK "Purpose Group" kategorileri birebir örtüşmemektedir; aşağıdaki tabloda en yakın eşleşmeler kullanılmıştır ve bazı satırlarda (özellikle Apartmanlar) doğrudan karşılaştırma mümkün değildir (Tablo 3).

3. Çıkış / kapı genişliği kapasitesi karşılaştırması

KKTC Ek-5/B'deki "Birim genişlik için kişi sayısı" sütunları, kaçış elemanı tipine göre 50 cm'lik birim genişlik başına izin verilen sabit kişi sayısını vermektedir.

UK ADB Tablo 2.3, sabit bir kişi/genişlik oranı yerine doluluk sayısına göre KADEMELİ bir kapasite eğrisi kullanmaktadır. Düşük dolulukta kişi başına daha fazla genişlik ayrılmakta, 220 kişi üzerinde oran 5 mm/kişiye kadar düşmektedir (Tablo 5).

KKTC'nin standart sınıflarda dışarı çıkış kapısı ve rampa/koridor için kullandığı oran (5 mm/kişi) UK'nin en yüksek doluluklarda (220+ kişi) ulaştığı asimptotik oranla birebir örtüşmektedir. Yüksek Tehlikeli Yerler/Yurtlar sınıfının "diğer kapı" oranı (12,5 mm/kişi) UK'nin en düşük doluluk bandındaki (≤60 kişi → 750 mm → 12,5 mm/kişi) oranıyla da birebir aynıdır. Genel olarak KKTC modeli kaçış elemanı tipine ve kullanım sınıfının tehlike derecesine göre sabit bir oran uygularken, UK modeli aynı elemanın kapasitesini toplam doluluk sayısına göre kademeli olarak ölçeklendirmektedir.

Öne çıkan bulgular:

• Ofis, mağaza ve okul gibi en yakın eşleşen sınıflarda, KKTC'nin YAĞMURLAMASIZ iki yönlü kaçış mesafesi (45 m) UK'nin tek sabit rakamıyla (45 m) tam olarak örtüşmektedir.

• En keskin ayrışma, hastane/huzurevi ve yurt/pansiyon gibi "uyuyan veya tahliyede yardıma ihtiyaç duyabilecek kullanıcı" kategorilerinde görülmektedir. UK bu kategorilere en muhafazakâr sınırları (9/18 m) uygularken, KKTC yağmursuz haliyle bile bunun 1,5–4 katı mesafelere (15–30 / 30–75 m) izin vermektedir.

• KKTC'nin sprinklerli tavan değeri (75 m, Yurtlar/Büro/Okul/Apartman sınıflarında) UK 'nin herhangi bir sınıf için izin verdiği en yüksek rakamdan (45 m) yaklaşık %67 daha fazladır.

• Apartmanlar (Ek-10) için doğrudan bir UK karşılığı bulunmamaktadır. UK konutlarda kaçış mesafesini ADB Cilt 2'nin kullanım-sınıfı tablosuyla değil, ADB Cilt 1'in (Dwellings) korunaklı merdiven/kaçış yolu mimarisiyle sınırlandırmaktadır.

• Çıkış genişliği modelleri farklı mantıkla çalışılmaktadır. (KKTC: sabit kişi/birim oranı; UK: doluluğa duyarlı kademeli eğri) ama uç noktalarda sayısal olarak örtüşmektedir.

Bu yaklaşım, çalışmanın yalnızca mevzuatın maddelerini karşılaştırmasının ötesinde, KKTC Yangın Tüzüğü'nün tarihsel kökeni ile Avrupa standartlarına uyum düzeyini birlikte değerlendiren bütüncül bir karşılaştırmalı analizi ortaya koymasını sağlamaktadır.

Tablo 3: Kaçış mesafesi karşılaştırma tablosu (metre)

KKTC Kullanım Sınıfı	Ek	En yakın UK Purpose Group (ADB Tablo 2.1)	KKTC tek yön yok/var	UK tek yön	KKTC iki yön yok/var	UK iki yön	Gözlem
Yüksek Tehlikeli Yerler	5/B, 10	PG6/7 Higher hazard (Endüstriyel/Depolama – yüksek tehlike)	10 / 20	12	20 / 35	25	UK'nin tek sabit rakamı (12/25) KKTC'nin yağmursuz ve yağmurlamalı değerleri arasında kalıyor. Yağmursuz KKTC, UK'den kısa; yağmurlamalı KKTC belirgin daha uzun.
Endüstri Amaçlı Yapılar	5/B, 10	PG6 Industrial – normal hazard	15 / 25	25	30 / 60	45	UK tek yön (25) tam olarak KKTC'nin yağmurlamalı tek yön değerine eşit. UK iki yön (45) KKTC'nin yağmursuz (30) ile yağmurlamalı (60) arası.
Yurtlar, Yatakhaneler	5/B, 10	PG2(a) Residential (institutional) / PG2(b) Residential (other)	15 / 30	9	45 / 75	18	En büyük ayrışma alanlarından biri: UK bu kategoriyi en muhafazakâr şekilde ele alıyor (9/18 m); KKTC'nin yağmursuz değeri bile (15/45) UK sınırının kat kat üzerinde.
Mağazalar, Dükkânlar, Marketler	5/B, 10	PG4 Shop and commercial	15 / 25	18	45 / 60	45	KKTC yağmursuz iki yön (45) UK'nin tek sabit rakamıyla (45) birebir örtüşüyor.
Büro Binaları	5/B, 10	PG3 Office	15 / 30	18	45 / 75	45	Aynı örtüşme: KKTC yağmursuz iki yön (45) = UK (45). KKTC yağmurlamalı iki yön (75) UK'nin herhangi bir sınıf için izin verdiği en yüksek rakamdan (45) %67 fazla.
Otoparklar ve Depolar	5/B, 10	PG7 Storage – normal hazard (yaklaşık; açık/kapalı otoparklar UK'de ayrıca ele alınabilir)	15 / 25	25	45 / 60	45	Endüstriyel sınıfa benzer örüntü: UK tek yön (25) = KKTC yağmurlamalı tek yön (25).
Okul ve Eğitim Yapıları	5/B, 10	PG5(c) Assembly – elsewhere	15 / 30	18	45 / 75	45	KKTC yağmursuz iki yön (45) yine UK (45) ile örtüşüyor.
Toplanma Amaçlı Binalar	10	PG5(b)/(c) Assembly (sıra oturmalı / diğer)	15 / 25	15–18	45 / 60	32–45	Kabaca örtüşüyor; UK'de sıra oturmalı alanlar (sinema, tiyatro vb.) için ayrı ve daha kısa bir alt kategori (15/32) var, KKTC'de bu ayrım yok.
Hastaneler, Huzurevleri	10	PG2(a) Residential (institutional)	15 / 25	9	30 / 45	18	UK'nin en muhafazakâr kategorisiyle en keskin çelişki: UK 9/18 m sınırı koyarken, KKTC yağmursuz haliyle bile 15/30 m'ye izin veriyor — UK sınırının yaklaşık iki katı.
Oteller, Pansiyonlar	10	PG2(b) Residential (other) – bedrooms/corridors	15 / 20	9 (oda) / 9–18 (koridor)	30 / 45	18–35	KKTC yine belirgin daha uzun mesafelere izin veriyor.
Apartmanlar	10	UK'de ADB Cilt 2 değil, ADB Cilt 1 (Dwellings) kapsamında farklı bir yöntemle ele alınır	15 / 30	doğrudan karşılaştırılamaz	30 / 75	doğrudan karşılaştırılamaz	Yapısal uyumsuzluk: UK konutlarda kaçış mesafesini kullanım-sınıfı tablosu yerine korunaklı kaçış yolu/merdiven sayısı mimarisiyle sınırlandırıyor.

Tablo 4: KKTC çıkış/kapı genişlik kapasitesi

Kaçış elemanı (KKTC Ek-5/B)	Yüksek Tehlikeli/ Yurtlar (kişi / 50cm birim)	~mm / kişi	Diğer sınıflar (kişi / 50cm birim)	~mm / kişi
Dışarı çıkış kapısı	50	10	100	5
Diğer kapılar / koridor kapıları	40	12,5	80	6,25
Kaçış merdivenlerinde	30	16,7	60	8,3
Rampalar ve koridorlarda	50	10	100	5

4. Değerlendirme

KKTC Yangın Tüzüğü ile İngiltere Approved Document B kapsamında yapılan karşılaştırma, her iki mevzuatın kaçış güvenliğini sağlamaya yönelik ortak bir hedefe sahip olmakla birlikte, kaçış elemanlarının boyutlandırılması ve kaçış mesafelerinin belirlenmesinde farklı düzenleme yaklaşımlarına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Çıkış genişlikleri açısından değerlendirildiğinde, KKTC'nin standart sınıflarda dışarı çıkış kapısı ile rampa ve koridorlar için kullandığı 5 mm/kişi oranının, Birleşik Krallık mevzuatında yüksek doluluklarda (220 kişi ve üzeri) ulaşılan oranla birebir örtüştüğü görülmektedir. Benzer şekilde, KKTC'de yüksek tehlikeli yerler ve yurtlar için "diğer kapı"larda kullanılan 12,5 mm/kişi oranı, Birleşik Krallık'ta 60 kişi ve altındaki doluluklarda 750 mm minimum çıkış genişliği üzerinden elde edilen oranla aynı değere karşılık gelmektedir. Bununla birlikte, bu sayısal örtüşme iki sistemin aynı tasarım yaklaşımını benimsediği anlamına gelmemektedir. KKTC mevzuatı kaçış elemanının türü ve kullanım sınıfının tehlike derecesine bağlı olarak daha çok sabit kişi/birim oranları üzerinden çalışırken, Birleşik Krallık yaklaşımı toplam kullanıcı sayısındaki artışı dikkate alan kademeli ve doluluğa duyarlı bir boyutlandırma modeli kullanmaktadır. Dolayısıyla, benzer sonuçlara ulaşılmasına rağmen bu sonuçların arkasındaki hesaplama mantığının farklı olduğu görülmektedir.

Kaçış mesafeleri bakımından ise ofis, mağaza ve okul gibi kullanım sınıflarında iki mevzuat arasında dikkat çekici bir sayısal uyum bulunmaktadır. KKTC'nin yağmurlama sistemi bulunmayan yapılarda iki yönlü kaçış için öngördüğü 45 m değerinin, Birleşik Krallık mevzuatında karşılaştırılan kullanım sınıfları için verilen 45 m değeriyle örtüşmesi, bu kullanım türleri açısından iki düzenleme arasında önemli bir paralellik olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, kullanıcıların uyku halinde bulunduğu veya tahliye sırasında yardıma ihtiyaç duyabileceği hastane, huzurevi, yurt ve pansiyon gibi yapılarda mevzuatlar arasındaki fark belirginleşmektedir. Birleşik Krallık'ın bu kullanıcı grupları için 9/18 m gibi daha muhafazakâr kaçış mesafeleri öngörmesine karşın, KKTC mevzuatının yağmurlama sistemi bulunmayan durumlarda dahi bazı sınıflarda 15–30 m ve 30–75 m aralığında daha yüksek değerlere izin vermesi, iki yaklaşım arasındaki en önemli farklılıklardan birini oluşturmaktadır. Bu durum, yangın anında kullanıcıların hareket kabiliyeti ve tahliye süresinin mevzuatlarda aynı ağırlıkta değerlendirilmediğini düşündürmektedir.

Bir diğer önemli bulgu, KKTC mevzuatında bazı yurt, büro, okul ve apartman sınıfları için yağmurlama sistemi bulunan yapılarda izin verilen 75 m'lik maksimum kaçış mesafesidir. Bu değer, karşılaştırılan Birleşik Krallık kullanım sınıflarında ulaşılan 45 m'lik en yüksek değerinden yaklaşık %67 daha fazladır. Sprinkler sistemlerinin yangının gelişimini ve yayılımını kontrol ederek tahliye için ilave zaman sağlayabileceği kabul edilmekle birlikte, kaçış mesafesinin 75 m'ye kadar yükseltilmesi, özellikle kullanıcıların tahliye kapasitesinin sınırlı olduğu yapılarda ayrıca değerlendirilmesi gereken bir husustur. Bu nedenle aktif yangın güvenlik sistemlerinin varlığı ile kaçış mesafesi arasındaki ilişkinin yalnızca yangının kontrol altına alınması üzerinden değil, kullanıcıların gerçek tahliye performansı açısından da değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca apartman yapıları açısından doğrudan bir eşleştirmenin mümkün olmaması, iki mevzuatın konut yapılarını sınıflandırma ve değerlendirme biçimlerinin

Tablo 5: UK çıkış/kapı genişlik kapasitesi

UK ADB Tablo 2.3 — azami doluluk	Asgari genişlik	~mm / kişi
≤ 60 kişi	750 mm	12,5
≤ 110 kişi	850 mm	7,7
≤ 220 kişi	1050 mm	4,8
220+ kişi	her ek kişi için +5 mm	5,0 (asimptotik)

farklılığını ortaya koymaktadır. Birleşik Krallık'ta konutlar, ADB Cilt 2'deki kullanım sınıfı tablosundan ziyade ADB Cilt 1 kapsamında korunaklı merdivenler ve kaçış yollarının mimari organizasyonu üzerinden değerlendirilmektedir. Bu nedenle apartmanlar için yapılan karşılaştırmada yalnızca sayısal kaçış mesafelerinin değil, kaçış sisteminin mimari kurgusunun da dikkate alınması gerekmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bulguları, KKTC ve Birleşik Krallık yangın güvenliği düzenlemelerinin kaçış güvenliği açısından bazı önemli sayısal ortaklıklara sahip olmasına rağmen, bu ortaklıkların farklı mevzuat mantıkları içerisinde ortaya çıktığını göstermektedir. Özellikle çıkış genişliklerinde 5 mm/kişi ve 12,5 mm/kişi değerlerinin her iki sistemde belirli doluluk ve kullanım koşullarında örtüşmesi, KKTC mevzuatındaki bazı oranların uluslararası uygulamalarla sayısal açıdan uyumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, ofis, mağaza ve okul gibi yapılarda 45 m'lik iki yönlü kaçış mesafesinin her iki mevzuatta da karşılık bulması önemli bir paralellik olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, araştırmanın en dikkat çekici sonucu; hastane, huzurevi, yurt ve pansiyon gibi kullanıcıların tahliye sırasında daha fazla desteğe ihtiyaç duyabileceği yapılarda KKTC'nin daha uzun kaçış mesafelerine izin vermesi ve sprinkler bulunan bazı kullanım sınıflarında 75 m'ye ulaşan kaçış mesafeleri öngörmesidir. Bu bulgular doğrultusunda, KKTC mevzuatının gelecekteki revizyonlarında kaçış mesafelerinin yalnızca yapı kullanım sınıfı ve sprinkler bulunup bulunmamasına göre değil, kullanıcıların hareket ve tahliye kapasitesi, kişi yükü, yapı yüksekliği, kaçış yolunun niteliği ve yangın riskinin gelişme potansiyeli gibi değişkenler birlikte değerlendirilerek belirlenmesi önerilmektedir. Ayrıca sabit kişi/birim oranına dayalı mevcut yaklaşımın, yüksek doluluklarda kapasite artışını daha hassas biçimde karşılayabilmesi amacıyla Birleşik Krallık'taki kademeli boyutlandırma yaklaşımıyla yeniden değerlendirilmesi yararlı olabilir. Özellikle yurt, pansiyon, hastane ve huzurevi gibi yüksek tahliye hassasiyetine sahip yapılarda daha muhafazakâr kaçış mesafelerinin benimsenmesi ve sprinkler sisteminin sağladığı güvenlik avantajının, kaçış mesafelerinin önemli ölçüde artırılmasına tek başına gerekçe oluşturmaması gerektiği düşünülmektedir. Sonuç olarak, KKTC Yangın Tüzüğü'nün mevcut sayısal kriterlerinin Birleşik Krallık yaklaşımıyla karşılaştırılması, mevzuatın yalnızca değerler bakımından değil, kaçış güvenliğinin belirlenmesinde kullanılan tasarım mantığı bakımından da geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Gelecekte yapılacak revizyonlarda, sabit oranların yanı sıra doluluğa duyarlı kapasite hesaplarının, kullanıcı profiline dayalı risk değerlendirmesinin ve kaçış sisteminin bütüncül mimari organizasyonunun mevzuata daha açık biçimde entegre edilmesi, KKTC'deki yapıların yangın anındaki yaşam güvenliğinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

CEN. (2002–2007). EN 1991-1-2: Eurocode 1 – Actions on Structures – Part 1-2: Actions on Structures Exposed to Fire.

CEN. (2004–2007). EN 1992-1-2 – EN 1999-1-2: Structural Fire Design.

HM Government. (2019, güncel değişiklikleriyle). Approved Document B: Fire Safety (Volume 1 & Volume 2).

British Standards Institution (BSI). (2017). BS 9999:2017 – Fire Safety in the Design, Management and Use of Buildings. (link:)

Türkiye Cumhuriyeti. Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik. Resmî Gazete, 19 Aralık 2007 (güncel değişiklikleri ile).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. Binaların Yangından Korunmasına İlişkin Usul ve Esaslar Tüzüğü. Fasıl 96 Yollar ve Binalar Düzenleme Yasası kapsamında, 2026.

Demirel, Altındaş(2005), Yapı Elemanlarının Yangına Dayanımı Performanslarının Avrupa Birliği Direktiflerine Göre Sınıflandırılması ve Konunun Türkiye – Avrupa Genelinde irdelenmesi, Politeknik Dergisi Cilt: 8 Sayı: 4 s. 381-395, 2005

Fire Safety Compliance 2026: Fire Safety Order Guide — https://www.cdssecurity.co.uk/fire-safety-compliance-2026-regulatory-reform-fire-safety-order/

GOV.UK — Fire safety: guidance for those with legal duties — https://www.gov.uk/government/collections/fire-safety-legislation-guidance-for-those-with-legal-duties

Fire Safety Regulations for High Rise Buildings Since Building Safety Act — https://jameshallam.co.uk/fire-safety-regulations-high-rise-buildings/

Fire Safety (England) Regulations 2022 — legislation.gov.uk — https://www.legislation.gov.uk/uksi/2022/547/regulation/3/made

Fire Risk Assessment Legal Requirements UK — https://localtenders.co.uk/insights/trade-gu-

ides/fire-protection/fire-risk-assessments/fire-risk-assessment-legal-requirements-uk

PAS 9980: External Wall Fire Risk Assessment Guide — https://assesskit.co.uk/blog/pas-9980-external-wall-assessment
Regulation on Fire Protection of Buildings — Delta-t — https://www.delta-t.com.tr/en/regulation-on-fire-protection-of-buildings/

Understanding Turkish Fire Safety Regulations — https://www.karanfiloglu.av.tr/en/understanding-turkish-fire-safety-regulations/

Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik — mevzuat.gov.tr — https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=200712937&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5

Yeni Düzen: Tüzük eğitimleri başladı — https://www.yeniduzen.com/binalarin-yangindan-korunmasina-iliskin-usul-ve-esaslar-tuzugu-ile-ilgili-egitimler--197395h.htm

Approved Document B (fire safety) — GOV.UK — https://assets.publishing.service.gov.uk/media/67d17064a005e6f9841a1d50/Approved_Document_B_volume_2_Buildings_other_than_Dwellings_2019_edition_incorporating_2020_2022_and_2025_amendments_collated_with_2026_and_2029_amendments.pdf

Escape travel distances — Active Fire Management — https://www.activefiremanagement.co.uk/fire-marshal/active-fire-management/escape-travel-distances

Aralık 2024 Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik Kılavuzu — https://webdosya.csb.gov.tr/db/meslekihizmetler/haberler/b-nalarin-yangin-korunmasi-hakkinda-yonetmel-k-kilavuzu-20250424095505.pdf

Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik (tam metin) — https://www.abdurrahmanince.net/bykhy.pdf

"Teknik komite şart" — Kıbrıs Gazetesi — https://kibrisgazetesi.com/teknik-komite-sart/

How Many Fire Exits Are Required in a Building? — IFSEC Insider — https://www.ifsecglobal.com/fire/how-many-fire-exits-are-required-in-a-building/

Kaçış Yolu Genişliği, Kaçış Kapısı Sayısı ve Kullanıcı Yükü Hesaplamaları — https://yangin110.wordpress.com/yangin-yonetmeligi/ucuncu-kisim-kacis-yollari-kacis-merdivenleri-ve-ozel-durumlar/kacis-yolu-genisligi-kacis-kapisi-sayisi-ve-kullanici-yuku-hesaplamalari/

BYKHY Yangın Tahliye Genişlikleri Nasıl Yapılır? — https://guvenlikdanismanlik.com/bykhy-yangin-tahliye-genislikleri-nasil-yapilir/

Binaların Yangından Korunmasına İlişkin Usul ve Esaslar Tüzüğü, Ek-5/B ve Ek-10 — KKTC Resmî Gazete, 15 Mayıs 2025 (kullanıcı tarafından paylaşılan sayfa görüntüleri).

Approved Document B (fire safety), Volume 2 — Buildings other than dwellings, 2019 edition incorporating 2020, 2022 and 2025 amendments — GOV.UK, assets.publishing.service.gov.uk

Yangın Güvenliği Mevzuatı: KKTC, Türkiye ve Birleşik Krallık — önceki karşılaştırma raporu (bu proje klasöründe).

Öznem Şahali Kovancı, Yrd. Doç. Dr.
Yüksek Mimar
Mimarlık Bölümü
Doğu Akdeniz Üniversitesi
oznem.sahali@emu.edu.tr

Sadiye Müjdem Vural, Prof. Dr.
Yüksek Mimar
Mimarlık Bölümü
Doğu Akdeniz Üniversitesi
mujdem.vural@emu.edu.tr

Yapı

Ali Orkun Küçük, Hasan Debeş

Biyoçimento: Kendini İyileştiren Beton

Küresel yapı sektörü, yüksek karbon emisyonları, artan bakım ve onarım maliyetleri ve mevcut yapı stokunun dayanıklılık sorunları nedeniyle yeni nesil yapı malzemelerine yönelmektedir. Yapı bölümünün odağı olan yapı malzemelerine bu sayıda da çağdaş bir malzeme örneğine yer verilmiştir. Bu bağlamda, yazıda kendini iyileştiren biyoçimento teknolojileri tanıtılmış ve ülkemizde uyumluluğu tartışılmıştır. Biyoçimento, mikroorganizmaların kalsiyum karbonat gibi mineraller üretmesiyle bağlayıcılık sağlayan, çatlakları kapatabilen veya zemin ve harç güçlendirmesinde kullanılabilen biyolojik esaslı bir yapı malzemesi teknolojisidir.

Kendini iyileştiren beton, çatlak oluştuğunda bakteri sporları, kireç parçacıkları, çimento partikülleri veya polimer kapsüller aracılığıyla çatlağı kısmen ya da tamamen kapatabilen gelişmiş bir beton türüdür. Mikrobiyal kaynaklı karbonat çökelmesi olarak adlandırılan süreç, yapı malzemelerindeki çatlakların onarılması, yüzeylerin korunması ve gözenekli malzemelerin bağlanarak dayanımlarının artırılması gibi uygulamalarda kullanılabilmektedir (De Muynck et al., 2010). Bu yönüyle biyoçimento, biyoteknoloji ile inşaat mühendisliğini bir araya getiren ve geleneksel malzemelerin çevresel etkilerinin azaltılmasına katkı sağlama potansiyeli taşıyan yenilikçi bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Bu yazı, biyoçimentonun sürdürülebilirlik potansiyelini, üretim sürecini, teknik ve yapısal uygulama detaylarını, Roma betonundan günümüz teknolojilerine uzanan gelişimini ve dünyadaki yaklaşımları bütüncül biçimde ele almaktadır. Ayrıca, Kuzey Kıbrıs gibi deprem riski, kıyı etkileri ve Akdeniz iklim koşullarıyla öne çıkan bölgelerde, bu teknolojilerin potansiyel kullanım alanları değerlendirilmektedir.

İnşaat Teknolojisinde Biyoteknolojik Dönüşüm

Beton, dünyada en yaygın kullanılan yapı malzemesi olmayı sürdürmektedir. Konutlardan köprülere, tünellerden limanlara, barajlardan yüksek katlı yapılara kadar modern inşaat sektörünün temel malzemelerinden biridir. Ancak betonun yaygın kullanımı, yüksek karbon emisyonu ve uzun vadeli dayanıklılık sorunları gibi önemli problemleri beraberinde getirmektedir.

Geleneksel Portland çimentosu üretimi, yüksek sıcaklıklar gerektiren bir üretimine dayanır. Bu süreç, yaklaşık olarak 1450°C'ye varan sıcaklıklar gerektirir ve hem büyük miktarda enerji tüketir hem de kireçtaşının kalsinasyonu sonucu ciddi miktarda karbondioksit açığa çıkarır. Bu nedenle çimento sektörü, küresel karbon emisyonlarında önemli paya sahip endüstrilerden biridir.

Diğer taraftan beton, güçlü bir basınç dayanımına sahip olsa da çekme gerilmelerine karşı zayıftır. Bu nedenle zamanla çatlaklar oluşabilir. Çatlaklar ilk aşamada küçük görünse de su ve karbondioksit gibi zararlı maddelerin beton içine girmesine neden olur. Bu durum, dona-

Şekil 1: Süreç sonucunda çatlakların kendi kendini doldurması (YZ destekli yazılımla oluşturulmuştur)

tı korozyonunu hızlandırır, taşıyıcı kapasiteyi azaltır ve yapıların ömrünü kısaltır.

Bu gerçeklerle yola çıkarak, günümüzde inşa ettiğimiz beton yapıların neden bazı antik Roma yapıları kadar uzun ömürlü olmadığı tartışılabilecek bir konudur. MIT, Harvard Üniversitesi ve Avrupa'daki araştırma kurumlarının katkısıyla yürütülen çalışma, antik Roma betonunda görülen kireç parçacıklarının betonun çatlaklarını kendiliğinden onarmasına katkı sağlayan işlevsel bileşenler olduğunu göstermiştir. Araştırmaya göre, sönmemiş kirecin doğrudan karışıma katıldığı sıcak karıştırma yöntemiyle oluşan bu kireç parçacıkları, çatlaklardan giren suyla tepkimeye girerek kalsiyum karbonat oluşumunu desteklemekte ve çatlakların kapanmasına yardımcı olmaktadır (Seymour et al., 2023). Bu bulgu, Roma betonundan esinlenen modern, kendini iyileştiren beton teknolojileri için tarihsel ve teknik bir zemin oluşturmuştur.

Biyoçimento Nedir?

Biyoçimento, en genel anlamıyla mikroorganizmaların kalsiyum karbonat gibi mineraller üretmesiyle bağlayıcılık, çatlak kapatma ve güçlendirme sağlayan biyolojik esaslı yapı malzemesi teknolojisidir. Bu süreçte bakteriler uygun besin, su ve kalsiyum kaynağı ile bir araya geldiğinde kalsiyum karbonat üretir. Oluşan mineral çoğunlukla kalsit formundadır.

Bu süreç sonucunda meydana gelen kalsiyum karbonat kristalleri, beton bünyesinde oluşan çatlakları kendi kendine doldururken aynı zamanda kum tanelerini birbirine bağlayarak malzemenin fiziksel bütünlüğünü sağlar (Şekil 1). Bu kristal yapısı, betonun geçirimsizliğini artırıp zararlı dış etkenlere karşı güçlü bir direnç oluştururken, zemin iyileştirme uygulamalarında da etkin bir bağlayıcı görevi üstlenerek zemin stabilitesini güçlendirir.

Tüm bu teknik avantajlar, nihayetinde yapı elemanlarının ömrünü önemli ölçüde uzatarak daha dayanıklı ve uzun ömürlü inşaat çözümleri sunulmasına olanak tanır. Bu yönüyle biyoçimento, geleneksel çimentonun yalnızca alternatifi değil, aynı zamanda betonun zayıf noktalarını iyileştiren tamamlayıcı bir teknoloji olarak değerlendirilebilir.

Biyoçimentonun Temel Kullanım Biçimleri
Biyoçimento teknolojisi, yapısal ve geoteknik gereksinimlere bağlı olarak geniş bir uygulama spektrumuna sahiptir. Bu spektrumun temel bileşenlerinden biri olan bakteriyel özellikler kullanılarak yenilenme sağlayan betonlar, bünyelerindeki bakteri sporlarının suyla aktivasyonu yoluyla özellikle su ile teması yüksek olan yapılarda ve tünel inşaatlarında sızdırmaz bir yapı sağlamaktadır. Geoteknik disiplininde ise mikrobiyal kaynaklı kalsit çökelmesi yoluyla gerçekleştirilen zemin iyileştirme çalışmaları, sıvılaşma ve stabilizasyon gibi kritik mühendislik problemlerine çözüm sunmaktadır. Ayrıca, biyomineralizasyon esaslı bağlayıcılar kulla-

Şekil 2: Biyoçimento Üretim Süreci, (YZ destekli yazılım ile süreç görselleştirilmiştir)

nılarak üretilen düşük karbon ayak izli yapı blokları, sürdürülebilir malzeme literatüründe önemli bir yer tutmaktadır. Mevcut yapı stoğunun ve tarihi mirasın korunmasında biyolojik yüzey onarım sistemleri için etkin bir rehabilitasyon yöntemi olarak öne çıkarken, inovatif bir alan olan 3D beton baskı teknolojilerinde ise biyoçimento, katmanlar arası bağlayıcılığı artırmak ve mikroskobik hasarları gidermek amacıyla ileri düzey yapı elemanlarının üretiminde kullanılmaktadır. Laboratuvar çalışmalarında bakteriyel sistemlerin yaklaşık 0,46 mm genişliğe kadar olan çatlakları tamamen kapatabildiği gösterilmiş; bazı deneysel uygulamalarda ve güncel derlemelerde ise belirli koşullar altında 0,8 mm'ye yaklaşan çatlaklarda kısmi veya ileri düzeyde kapanma rapor edilmiştir (Javeed et al., 2024; Wiktor & Jonkers, 2011). Ancak yüzeyde gözlemlenen çatlak kapanması, betonun başlangıçtaki mekanik dayanımının bütünüyle geri kazanıldığı anlamına gelmemektedir. Kalsiyum karbonat birikimi, su geçirimsizliğini ve dayanıklılığı artırabilse de oluşan mineral dolgunun çatlak yüzeyleriyle bağlanması, özgün beton matrisinin mekanik bütünlüğünü tamamen yeniden oluşturamayabilir (Van Tittelboom & De Belie, 2013).

Bakteriyel biyomineralizasyon, biyoçimento ve bakteriyel kendini iyileştiren beton teknolojilerinin temel mekanizmalarından biridir. Bu yöntemde, çoğunlukla spor oluşturabilen bakteriler ile bakterilerin mineral üretmesini sağlayacak uygun besin bileşenleri beton karışımına doğrudan veya koruyucu taşıyıcılar içerisinde eklenmektedir. Beton içerisinde çatlak oluşması ve çatlağa su girmesiyle birlikte uyku hâlindeki bakteri sporları uygun koşullarda yeniden etkinleşmekte ve metabolik faaliyetler sonucunda çoğunlukla kalsiyum karbonat çökelmesini sağlayarak çatlağın kapanmasına katkıda bulunmaktadır (Javeed et al., 2024; Wiktor & Jonkers, 2011). Spor formundaki bakteriler, betonun yüksek alkalilik ve düşük nem gibi elverişsiz koşullarında vejetatif hücrelere kıyasla daha uzun süre canlılığını koruyabildiği için tercih edilmektedir.

Biyoçimentonun Üretim Süreci

Biyoçimento üretim süreci, uygulama tipine bağlı olarak değişkenlik gösterse de belirli bir akış izlemektedir (Şekil 2). Süreç, amaca uygun mikroorganizma seçimiyle başlar ve biyokimyasal reaksiyon için elzem olan besin ve kalsiyum kaynaklarının hazırlanmasıyla devam eder. Bakterilerin yapı malzemesiyle entegrasyonu, bir taşıyıcı sistem vasıtasıyla veya doğrudan karıştırma yöntemiyle sağlanarak beton, harç veya zemin ortamına yerleştirilir. Çatlak oluşumu sonrası sisteme dahil olan su veya nem, uyku halindeki sporları aktive ederek kalsiyum karbonat çökelmesini tetikler. Bu süreç mevcut çatlak, boşluk ve taneler arası boşlukları mühürleyerek malzemenin yapısal bütünlüğünü, dayanıklılığını ve geçirimsizliğini artırır.

Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirme

Bakım-onarım periyotlarını minimize eden otonom iyileşme mekanizması, korozyon direnci sağlayarak yapısal bütünlüğü korumaktadır. Hammadde kullanımı açısından ise atık kaynaklı besiyerlerinin ve endüstriyel yan ürünlerin sürece dahil edilmesi, kaynak yönetiminde etkinliği artırmaktadır. Biyomineralizasyonun düşük sıcaklık gerektiren düşük enerji ihtiyacı, üretim doğası ve yapıların uzun vadeli kaynak verimliliği, bu teknolojiyi yeşil bina sertifikasyon süreçleri ve sürdürülebilir altyapı projeleri için vazgeçilmez bir

çözüm ortağı haline getirmektedir. Bu açıdan biyoçimento, yalnızca üretim aşamasındaki karbonu değil, yapının tüm yaşam döngüsünü etkileyen bir malzeme yaklaşımıdır.

Biyoçimento teknolojisinin geniş ölçekli uygulanabilirliği, bir dizi çevresel, teknik ve yapısal bariyerle sınırlandırılmaktadır. Maliyet analizlerinde kalsiyum laktat gibi besiyeri içeriklerinin yüksek bedelleri dikkat çekerken, kalsit çökelmesindeki homojenlik eksikliği yapısal performansın sürekliliğini zorlaştırmaktadır. Mevcut literatürde uzun süreli saha performans verilerinin eksikliği ve standartların henüz tesis edilmemiş olması, mühendislik kabulleri açısından kritik bir boşluk yaratmaktadır. Ayrıca, sistemin otonom aktivasyonu için neme olan mutlak bağımlılığı, kurak bölgelerdeki kullanımını sınırlayan teknik bir parametre olarak öne çıkmaktadır.

Teknik ve Yapısal Uygulama Detayları

Biyoçimentonun taşıyıcı sistemlerdeki kullanımı günümüzde sınırlı ve kontrollü bir çerçevede değerlendirilmekte, teknolojik olgunluk düzeyi itibariyle bu malzeme daha çok belirli alanlara odaklanmaktadır. Mevcut teknoloji koşullarında biyoçimento, betonun dayanıklılığını artıran bir katkı maddesi, otonom onarım sağlayan bir sistem ve yüksek geçirimsizlik sunan bir çözüm olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca zemin iyileştirme yöntemleri, tamir harçları, koruyucu kaplama malzemeleri ve prefabrik eleman destek sistemleri gibi alanlarda daha rasyonel ve uygulama alanı bulan bir kullanım çeşitliliğine sahiptir. Buna karşın, yüksek katlı yapıların ana taşıyıcı betonunu bütünüyle biyoçimento ile ikame etmek, henüz inşaat sektöründe yaygınlaşmış veya standartlaşmış bir uygulama aşamasına ulaşmamıştır. Malzemenin teknik avantajları, özellikle dayanıklılığını artıran ve yapısal sağlığı koruyan mekanizmalar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu yenilikçi malzeme, su geçirimsizliğini optimize ederek klorür ve benzeri zararlı maddelerin penetrasyonunu düşürmekte, böylece donatı korozyonunun engellenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Küçük düzeydeki çatlakları biyomineralizasyon yoluyla kapatan biyoçimento, bu otonom onarım kabiliyetiyle yapıların işletme ve bakım maliyetlerini azaltmakta, yapı elemanlarının toplam servis ömrünü ise daha ekonomik ve ekolojik bir düzeye taşımaktadır.

Kuzey Kıbrıs Bağlamında Değerlendirme

Dünyadaki araştırma ve uygulamalar, biyoçimento teknolojisinin hem yapı malzemelerinin kendini iyileştirmesinde hem de zeminlerin biyolojik yöntemlerle güçlendirilmesinde kullanılabileceğini göstermektedir. TU Delft'te geliştirilen bakteriyel kendini iyileştiren beton yaklaşımı, çatlaklara giren suyla etkinleşen bakterilerin kalsiyum karbonat üretmesi yoluyla betonun su geçirimsizliğini ve dayanıklılığını artırmayı amaçlamış, bu yaklaşım daha sonra Green Basilisk aracılığıyla ticari uygulamalara taşınmıştır (Mors & Jonkers, 2020). Belçika'da gerçekleştirilen ilk büyük ölçekli uygulama ise laboratuvarda geliştirilen kendini iyileştirme sistemlerinin gerçek yapı koşullarında uygulanabilir olduğunu, ancak performanslarının çevresel koşullar ve çatlak özellikleriyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermiştir (Van Mullem et al., 2020). Bu uluslararası deneyimler, Kıbrıs'ta biyoçimento uygulamalarının doğrudan kopyalanması yerine, adanın sıcak iklimi, kıyısal etkileri, yerel zemin yapısı ve mevcut yapı stoğunun özelliklerine göre uyarlanması gerektiğini göstermektedir.

Ülkemiz, sahip olduğu coğrafi ve yapısal özellikler nedeniyle kendini iyileştiren beton ve biyoçimento teknolojilerinin uygulanması ve geliştirilmesi açısından son derece stratejik bir inceleme alanıdır. Bölgenin deprem riski altında bulunması ve karakteristik Akdeniz ikliminin beton üzerindeki termal etkileri, yapıların dayanıklılığını kritik hale getirmektedir. Özellikle kıyı şeridindeki yoğun tuz etkisi nedeniyle oluşan korozyon riskine karşı biyoçimentonun sunduğu yüksek sızdırmazlık büyük bir avantaj sağlamaktadır. Adadaki eski yapı stoğunun yenilenmesi ve kireçtaşı kaynaklarının biyomineralizasyon süreci için doğal bir hammadde potansiyeli sunması, bu teknolojinin yerelleşmesini mümkün kılmaktadır. Ayrıca, adanın sahip olduğu eşsiz tarihi yapı mirasının dokusuna zarar vermeden onarılması noktasında biyoçimento, sürdürülebilir ve estetik bir restorasyon çözümü olarak öne çıkmaktadır.

Kuzey Kıbrıs'ta yapı stokunun önemli bir bölümünün eski yönetmelik dönemlerine ait olması, betonarme yapılarda mikro çatlak, donatı korozyonu ve bakım ihtiyacını artırmaktadır. Depremlerden sonra oluşan küçük çatlaklar ilk anda ciddi görünmese bile uzun vadede yapı dayanıklılığını azaltabilir.

Ekonomik Değerlendirme

Kendini iyileştiren beton ve biyoçimento sistemleri, başlangıç maliyeti açısından geleneksel betona göre daha pahalı olabilir. Bu fark kullanılan teknolojiye göre değişmekle birlikte özellikle bakteriyel sistemlerde, kapsülleme yöntemlerinde ve özel besin maddelerinde maliyet artışı görülebilir. Ancak konu yalnızca ilk yatırım maliyeti ile değerlendirilmemelidir. Yapıların yaşam döngüsü boyunca bakım, onarım, güçlendirme ve kullanım dışı kalma maliyetleri de hesaba katılmalıdır.

Kendini iyileştiren beton teknolojisi, yapıların yaşam döngüsü boyunca sunduğu çok yönlü ekonomik avantajlarla dikkat çekmektedir. Bu teknoloji, bakım ve onarım ihtiyacını önemli ölçüde azaltarak yapıların servis ömrünü uzatmakta ve donatı korozyonunu geciktirerek yapısal bütünlüğü korumaktadır. Su yalıtımı kaynaklı sorunları minimi-

ze etmesi ve altyapı projelerindeki işletme kesintilerini düşürmesi sayesinde, başlangıç maliyetlerine rağmen uzun vadede toplam maliyetlerin azalmasını sağlar. Özellikle Kuzey Kıbrıs gibi kireçtaşı kaynaklarına sahip bölgelerde, kireçtaşı esaslı sistemlerin yerel hammadde kullanımıyla entegre edilmesi, lojistik maliyetlerini düşürerek bu teknolojiyi ekonomik açıdan çok daha cazip ve sürdürülebilir bir konuma taşımaktadır.

Biyoçimento ve kendini iyileştiren beton teknolojileri, yapı malzemeleri alanında önemli bir paradigma değişimini temsil etmektedir. Geleneksel yaklaşımda beton çatladığında dışarıdan müdahale gerekirken, bu yeni teknolojiler çatlağın yapı içinde otonom olarak kapatılmasını hedefler. Bu yaklaşımın en güçlü yönü, betonun en temel zayıflıklarından biri olan çatlak ve geçirimsizlik sorununa doğrudan çözüm üretmesidir. Ancak bu teknolojiler henüz geleneksel betonun tamamen yerine geçmiş değildir.

Sonuç

Biyoçimento, Portland çimentosunun tamamen yerine geçmekten çok, betonun dayanıklılığını artıran, çatlakları biyomineralizasyon yoluyla kapatabilen ve yapıların servis ömrünü uzatarak sürdürülebilirliğe katkı sağlayan yenilikçi bir yapı malzemesi teknolojisidir.

Deprem riski, kıyı etkisi ve sıcak Akdeniz iklimi taşıyan bölgelerde bu malzemelerin stratejik önemi büyüktür. Eski yapı stoğunun sağlamlaştırılması, kıyı yapılarının korunması, su yapılarının geçirimsizliği ve yeni yapıların uzun ömürlü tasarlanması açısından biyoçimento temelli sistemler önemli potansiyel taşımaktadır.

Biyoçimentonun yapısal taşıyıcı sistemlerde konvansiyonel bir alternatif haline gelebilmesi, çok disiplinli bir araştırma ve standartlaşma sürecini zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda, materyalin uzun süreli saha performansının bilimsel verilerle kanıtlanması, standart test protokollerinin oluşturulması ve yasal yönetmeliklere uyum süreçlerinin tamamlanması gerekmektedir. Ayrıca, ekonomik sürdürülebilirlik için maliyetlerin optimize edilmesi ve üretim esnasında oluşan çevresel yan ürünlerin yönetimi üzerine daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Kısacası, biyoçimento ve kendini iyileştiren beton geleceğin sürdürülebilir yapı malzemeleri arasında güçlü adaylardır. Bu teknolojiler, çatlağı yalnızca bir hasar belirtisi olarak değil, aynı zamanda yapının kendi kendini onarması için bir tetikleyici olarak görmektedir. Bu yönüyle Roma betonundan modern biyoteknolojiye uzanan çizgide, yapı malzemesi anlayışını yeniden tanımlayan önemli bir gelişmedir.

Kaynakça

De Muynck, W., De Belie, N., & Verstraete, W. (2010). Microbial carbonate precipitation in construction materials: A review. Ecological Engineering, 36(2), 118–136. https://doi.org/10.1016/j.ecoleng.2009.02.006

Javeed, Y., Goh, Y., Mo, K. H., Yap, S. P., & Leo, B. F. (2024). Microbial self-healing in concrete: A comprehensive exploration of bacterial viability, implementation techniques, and mechanical properties. Journal of Materials Research and Technology, 29, 2376–2395. https://doi.org/10.1016/j.jmrt.2024.01.261

Mors, R., & Jonkers, H. M. (2020). Bacteria-based self-healing concrete: evaluation of full scale demonstrator projects. RILEM Technical Letters.

Seymour, L. M., Maragh, J., Sabatini, P., Di Tommaso, M., Weaver, J. C., & Masic, A. (2023). Hot mixing: Mechanistic insights into the durability of ancient Roman concrete. Science Advances, 9(1), Article eadd1602. https://doi.org/10.1126/sciadv.add1602

Van Mullem, T., Gruyaert, E., Caspeele, R., & De Belie, N. (2020). First large scale application with self-healing concrete in Belgium: Analysis of the laboratory control tests. Materials, 13(4), Article 997. https://doi.org/10.3390/ma13040997

Van Tittelboom, K., & De Belie, N. (2013). Self-healing in cementitious materials—A review. Materials, 6(6), 2182–2217. https://doi.org/10.3390/ma6062182

Wiktor, V., & Jonkers, H. M. (2011). Quantification of crack-healing in novel bacteria-based self-healing concrete. Cement and Concrete Composites, 33(7), 763–770. https://doi.org/10.1016/j.cemconcomp.2011.03.012

Ali Orkun Küçük
Yüksek Mimar & İç Mimar
aokkucuk@gmail.com

Hasan Debeş, Dr.
Yüksek Mimar,
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
99258 Lefkoşa
hasan_debes@hotmail.com

Kerpiç Blok Üretimi ve Kullanımı: Geleneksel Malzemeye Ülkemizden Çağdaş Bir Perspektif: Terra Cube Örneği

Özet

Kerpiç, Kıbrıs'ın geleneksel yapı kültüründe yüzyıllardır yerini korumuş doğal bir malzeme olmakla birlikte, günümüzde, endüstriyel yapı malzemelerinin yaygınlaşmasıyla birlikte kullanımı belirgin biçimde gerilemiştir. Modernleşme süreci ile birlikte yerini betonarme ve yapay yapı malzemelerine bırakan kerpiç, sürdürülebilir mimarlık çalışmaları kapsamında yeniden gündeme gelmekte olup dünyada başarılı örneklerine rastlamak mümkündür. Bu yazı, Kuzey Kıbrıs'ta kurulan ve Terra Cube adıyla özgün bir kerpiç blok üretimi gerçekleştiren küçük ölçekli ancak büyümeye ve gelişmeye açık bir girişimi, kerpiç malzemenin üretimi ve kullanımı kapsamında incelemektedir. Mimar Metin Bilginç önderliğinde yaklaşık üç yıllık bir araştırma ve geliştirme süreci sonunda ortaya çıkan Terra Cube girişimi, yüksek kil oranlı yerel toprak, buğday sapı, doğal bağlayıcılar ve su kullanılarak ağır basınç presleme yöntemiyle üretilmektedir. Bilginç, farklı toprak türleri denemiş, kil oranlarını ayarlamış, çeşitli doğal bağlayıcılar test etmiş, presleme basıncı ve kurutma koşullarını geliştirmiş ve suya dayanım sorununu çözmek için farklı formülasyonlar denemiş ve Ar-Ge çalışmalarına devam etmektedir. Yazı, bu girişimin üretim sürecini, teknik özelliklerini ve Kıbrıs mimarlık pratiği için taşıdığı potansiyeli ele almaktadır.

Kerpicin Tarihsel Arka Planı

Topraktan üretilen yapı malzemelerinin kullanımı, insanlığın en eski inşaat geleneklerinden biridir. Kerpiç, kil, su ve saman sapı gibi bitkisel lif karışımından oluşan, genellikle kalıba dökülerek doğal koşullarda kurutulan en eski yapı malzemelerinden biri olup, insanlığın yerleşik düzene geçişi ile birlikte ortaya çıkmış ve dünya nüfusunun ciddi bir bölümünün halen toprak esaslı yapılarda yaşadığı tahmin edilmektedir (Torgal & Jalali, 2012). Dünya genelinde birçok yapıda kullanılan bu malzeme, Akdeniz ve Orta Doğu tarihinde mimari açıdan merkezi bir konumda yer almıştır. 2012'de yapılan bir çalışmaya göre uluslararası tahminler, dünya nüfusunun yaklaşık üçte birinin toprak esaslı yapılarda yaşadığını belirtmektedir (Minke, 2012).

Toprak, insanlık tarihinin en önemli yapı malzemesi olup dünyanın hemen her yerinde bulunabilmesi ve uzun vadeli sürdürülebilirliği onu eşsiz kılan özellikler arasındadır (Heringer et al, 2018). Ayrıca Heringer (2026), yedi milyar insanın evini yalnızca çelik ve betonla inşa edemeyeceğimizi vurgulamakta ve küresel sürdürülebilir yapı stratejisi olarak yerel koşullara, emeğe ve doğal yapı malzemelerine yaratıcılığın uygulanması gerektiğini savunmaktadır.

Kıbrıs, Neolitik çağdan bu yana taş ve toprak malzemenin birlikte kullanıldığı köklü bir yapı geleneğine sahip bir Akdeniz adasıdır. Adanın geleneksel yerleşimlerinde kerpiç, duvar örgüsü, bölme elemanı ve dolgu malzemesi olarak yaygın biçimde kullanılmıştır. Özellikle Mesarya ovası ve kırsal kesimde kerpiç evler, adanın mimari kimliğinin önemli bir parçasını

Şekil 1: Alaniçi köyünden kerpiç bir yerel yapı örneği (Küçük, 2026)

oluşturmuştur (Şekil 1). Öte yandan, kerpiç mimarlığı diğer yapı teknolojilerine kıyasla çok daha sürdürülebilir bir nitelik taşımasına rağmen, Kuzey Kıbrıs'ta, günümüzde kullanımı oldukça azdır. Yapı yönetmelikleri kerpiç duvar örgüsünün kullanımında ciddi güçlükler ortaya çıkarmıştır. Bu yönetmelik, kerpiç duvar örgüsünün betonarme düşey hatıllarla birlikte kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Betonarme elemanların kerpiç duvar örgüsüyle bir arada kullanılması, yapının iklimsel performansını olumsuz etkilemekte ve bunun yanı sıra teknik ve estetik açıdan da çeşitli sorunlara yol açmaktadır (Hurol et al, 2014). Son derecede önemli ve yüksek potansiyeli olan bu malzemenin daha yaygın kullanılabilmesi için üretim ve kullanım yönünde ciddi girişimlere ihtiyaç duyulmaktadır.

2. Kerpiç Malzemesinin Teknik ve Çevresel Özellikleri

Kerpiç, kendine özgü termal ve fiziksel özellikleriyle modern yapı malzemeleriyle kıyaslandığında önemli avantajlar sunmaktadır. Yüksek ısıl kütlesi, iç mekanların sıcaklık değişimlerini azaltarak pasif soğutma ve ısıtmaya katkı sağlar. Bu özellik, Kıbrıs'ın Akdeniz iklimi için son derece değerlidir. Nem dengeleme kapasitesi, iç mekân hava kalitesini artırırken bina kabuğunun nefes almasını sağlar (Minke, 2012).

Çevresel sürdürülebilirlik açısından değerlendirildiğinde kerpiç, pişirme gerektirmediğinden düşük karbon ayak izine, geri dönüştürülebilir olmasından dolayı sıfıra yakın atık üretimine ve yerel kaynaklardan temin edilebilmesi nedeniyle oldukça düşük nakliye giderlerine sahiptir. Kısa nakliye rotaları, bu süreçte ortaya çıkan karbon ayak izini en aza indirmeye yardımcı olmaktadır. Bilimsel çalışmalar, uygun şekilde tasarlanmış toprak esaslı yapıların geleneksel betonarme yapılara kıyasla enerji tüketiminde ciddi oranda azalma sağladığını ortaya koymaktadır (Torgal & Jalali, 2012).

Öte yandan kerpiç malzemenin geleneksel biçimiyle sınırlılıkları da göz ardı edilmemelidir. Suya karşı düşük direnci, düşük basınç dayanımı ve sismik güvenlik konusundaki kaygılar, bu malzemenin çağdaş inşaat standartlarında geniş ölçekte kullanımını kısıtlayan başlıca etkenler olmuştur. Bu yazıda bahsedilen Terra Cube projesi, tam da bu sınırlılıkları aşmayı hedefleyen deneysel bir Araştırma-Geliştirme sürecinin ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

3. Yerel Bir Üretim Deneyimi olarak Terra Cube Girişimi

Terra Cube, Kuzey Kıbrıs'ın Dörtyol mevkiinde, Mimar Metin Bilginç tarafından kurulan bir üretim girişimidir (Şekil 2). Yaklaşık 20 yıllık mimarlık deneyimine sahip olan Bilginç, bir müşterisinin yerel ve ekolojik bir malzeme ile tasarım yapma talebini karşılamak amacıyla kapsamlı bir araştırma ve deneme sürecine girişmiş, bu sürecin sonucunda kendi özgün kerpiç blok formülünü geliştirmiştir. Yaklaşık üç yıl süren bu Araştırma-Geliştirme çalışması, 2026 yılı itibarıyla düzenli üretime dönüşmüştür.

> "Bir müşterim yerel bir malzemeyle tasarım yapmamı istedi. Piyasada beklentilerimi karşılayan bir ürün bulamayınca kendi malzememizi üretmeye karar verdik. Üç yıl boyunca toprak karışımlarını, katkı oranlarını ve presleme tekniklerini denedik; bugünkü sonuç bu araştırmanın ürünüdür."
>
> — Mimar Metin Bilginç, Terra Cube kurucusu (Mayıs 2026 saha ziyareti)

Şekil 2: Dörtyol mevkisinde bulunan Terra Cube üretim tesisi (Debeş, 2026)

Şekil 3: Kerpiç blokların üretim süreci (YZ destekli yazılımla oluşturulmuştur)

Şekil 4: Terra Cube üretim tesisi presleme aşamasında kullanılan hidrolik pres makinesi (Debeş, 2026)

Blokların üretim süreci, geleneksel kerpiç yapımının temel ilkelerini örnek alan, buna ek olarak modern endüstriyel presleme teknolojisiyle birleştiren çok aşamalı bir yöntem içermektedir. Bu süreç, sahadan derlenen bilgiler doğrultusunda aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Şekil 3):

1- Hammadde temini: Üretimde yüksek kil içerikli özel bir toprak türü kullanılmaktadır. Toprak, bölgesel kaynaklardan temin edilerek tesise taşınmakta olup bu durum nakliye kaynaklı karbon salımını asgari düzeyde tutmaktadır.

2- Öğütme ve eleme: Temin edilen toprak, önce öğütme makinelerinde mümkün oldukça küçük parçalara ayrılıp toz haline getirilmektedir. Ardından kil oranı laboratuvar ölçümleriyle belirlenerek dengelenmekte ve büyük boyutlu taş parçaları ve yabancı maddeler eleme işlemiyle ayrılmaktadır.

Şekil 5: Terra Cube blokları ve test aşamaları (Debeş, 2026)

3- Katkı Malzemeleri: İnce kıyılmış buğday sapı, karışıma belirli bir oranda eklenmektedir. Buğday sapı, blokların çekme dayanımını artırırken kuruma sırasında oluşabilecek çatlakları önlemektedir. Bunun yanı sıra doğal kökenli bağlayıcı maddeler ve su karışıma dahil edilmekte olup sentetik kimyasal katkı kullanılmamaktadır.

4- Homojen Karıştırma: Tüm bileşenler, endüstriyel karıştırma ekipmanlarıyla homojen bir kıvama gelinceye dek işlenmektedir. Bu aşama, bloklar arasında tutarlı fiziksel özellikler elde edilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

5- Presleme: Hazırlanan karışım, ağır makine presleri kullanılarak çelik kalıplara sıkıştırılmaktadır. Yüksek basınç uygulaması, blokların geleneksel kerpiçe kıyasla çok daha yüksek yoğunluk ve dayanıma ulaşmasını sağlamakta olup, aynı zamanda geleneksel yöntemlerin zayıf noktası olan suya karşı direnci artırmaktadır. Bilginç'ten edinilen bilgiye göre tesisin günlük üretim kapasitesi, 1000 bloktan 5000'e çıkarılması planlanmaktadır (Şekil 4).

6- Gölgede Kurutma: Presten çıkan bloklar, gölgede kontrollü koşullarda kurutulmaktadır. Güneşe doğrudan maruz bırakmak yerine gölgede kurutma yöntemi, ani nem kaybından kaynaklanabilecek çatlakları önlemektedir. Mevsimsel hava sıcaklığına göre kuruma süresi 5-15 gün arasında değişim gösterebilmektedir.

4. Teknik Özellikler ve Boyut Standartları

Terra Cube bloklar, güncel koşullarda üç standart boyutta üretilmekte olup ihtiyaca göre bu ölçülerin değiştirilebilmesi hedeflenmektedir. Standart boyutlar, 15×10×30 cm, 20×10×30 cm, 25×10×30 cm'dir. Mevcut presleme ekipmanının kapasitesi, bu boyutların birincil sınırlayıcısı olarak öne çıkmaktadır. Kurucuya göre ekipman yatırımı büyütüldükçe daha geniş boyutlu bloklar üretmek teknik açıdan mümkün olacaktır ve bu durum, girişimin büyüme potansiyelini de ortaya koymaktadır.

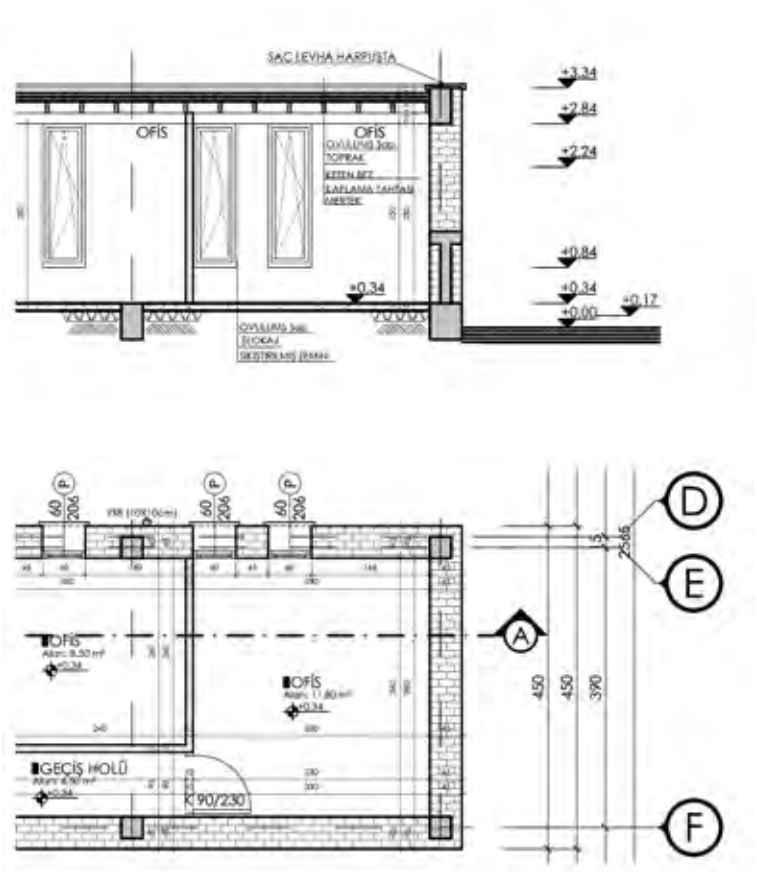
Yapısal güvenlik açısından ise bu sisteminin en dikkat çekici özelliği, blokların üst yüzeylerindeki düşey boşluk kanallarıdır. Bu kanallar iki temel işlev görmektedir.

1- Yapısal Donatı: Boşluklara düşey çelik çubuklar yerleştirilerek betonarme ile entegre bir strüktürel sistem oluşturulabilmektedir. Bu yaklaşım, yapı yönetmeliklerinin kerpiç duvar örgüsünden talep ettiği güçlendirme koşulunu kısmen karşılamakta ve depreme karşı dayanımı artırmaktadır.

2- Tesisat Entegrasyonu: Aynı kanallar, elektrik, su veya mekanik tesisat borularının yerleştirilmesi için de kullanılabilmekte, bu sayede duvar içi tesisat sorunları pratik bir biçimde çözüme kavuşturulmaktadır.

Üretici, bloklarının su ve neme karşı direncinin, geleneksel kerpicin en bilinen zayıf noktasının üstesinden gelmek amacıyla geliştirilen özel formülasyon sayesinde standart kerpiçe kıyasla kayda değer biçimde iyileştirildiğini belirtmektedir.

Bağımsız ve Kıbrıs Akreditasyon Kurumu tarafından akredite olan bir laboratuvar tarafından test edilen Terra Cube kerpiç bloklar, boyut, yüzey düzgünlüğü ve paralellik açısından oldukça tutarlı çıkmış, kuruma aşamasında ortaya çıkan küçülme ve sapmalar uygun standartlar kapsamındadır (Şekil 5).

Şekil 6: Uygulama detayı (Bilginç, 2025)

Net kuru yoğunluk ortalama 1564 kg/m³, brüt kuru yoğunluk 1300 kg/m³ ile kerpiç için uygun bir aralıkta, su emme oranı ise ortalama %13,9 olup normal seviyededir. Genel olarak bloklar, akreditasyon kurumu tarafından sunulan belgelerde kaliteli ve tutarlı bir üretime işaret ediyor.

5. Kıbrıs Mimarlığı için Değerlendirme ve Potansiyel

Şekil 7: Kerpiç blokların uygulaması (Bilginç, 2025)

Gelişimini sürdüren ve gelecek hedeflerini belirlemiş olan bu girişim, KKTC'de yerel malzeme üretimi ve kullanımına yönelik nadir örneklerden birini temsil etmektedir. Proje, birkaç açıdan değerlendirildiğinde önemli potansiyeller barındırmaktadır.

Sürdürülebilirlik: Yerel topraktan üretilen, sentetik katkı içermeyen ve geri dönüştürülebilir nitelikteki bloklar, Kıbrıs inşaat sektörünün karbon ayak izinin azaltılmasına doğrudan katkı sağlama potansiyeli taşımaktadır. Küresel yapı sektörünün toplam karbon emisyonlarının yaklaşık yüzde otuz yedisinden sorumlu olduğu bilinmekte olup yerel ve düşük enerjili malzemelerin kullanımı bu konuda belirleyici bir rol oynayabilir.

Kültürel Süreklilik: Kıbrıs'ın geleneksel kerpiç mirasını çağdaş üretim teknolojisiyle sentezleyen bu yaklaşım, adanın özgün mimari kimliğini sürdürülebilir kılma çabasının somut bir örneğini oluşturmaktadır. Geleneksel mimarlığın yeniden yorumlanması hem koruma hem de inovasyon açısından önemli bir değer taşımaktadır.

Yerel Ekonomi: Küçük ölçekli ve yerel bir üretim girişimi olarak ada ekonomisine ve yerel istihdama katkı sağlama potansiyeli olan bir modeldir. İthal inşaat malzemelerine olan bağımlılığın azaltılması, özellikle yüzölçümü sınırlı bir ada ülkesi olan ülkemiz için stratejik bir öneme sahiptir.

Mevzuat Uyumu: Blokların üzerindeki düşey boşluklara çelik donatı yerleştirilebilmesi, mevcut yapı yönetmeliklerinin kerpiç yapılardan beklediği güçlendirme yaklaşımıyla ilişkilendirilebilecek önemli bir tasarım avantajı sunmaktadır. Bununla birlikte, sistemin farklı yapı tiplerinde kullanılabilmesi için statik hesap, mühendislik onayı ve mevzuat uyumluluğuna ilişkin bağımsız değerlendirmelerin yapılması önem taşımaktadır (Şekil 6).

Yüksek'in (2011) de vurguladığı üzere, kerpiç yapıların mevzuat çerçevesinde değerlendirilmesi adanın mimarlık pratiğindeki en kritik engellerden biri olmuştur. Terra Cube sistemi bu engeli aşmak için pratik bir çözüm sunmaktadır.

Bununla birlikte, girişimin karşı karşıya olduğu bazı sınırlılıklar da göz ardı edilmemelidir. Üretim ölçeğinin ve kapasitesinin henüz küçük olması, blok boyutlarının presleme ekipmanıyla sınırlı kalması ve inşaat sektöründe geleneksel malzemelere yönelik ön yargıların varlığı, kısa vadede üstesinden gelinmesi gereken başlıca güçlükler arasında yer almaktadır. Malzemenin uzun vadeli performansına ilişkin yapılan bağımsız test ve sertifikasyon çalışmalarının sonucu olarak, sektörde güven inşa eden malzeme kritik bir adım olarak bu ön yargıları kırmaktadır. Üretilen bloklar başlıca üretici firma tarafından çeşitli projelerde kullanılmakta ve gelecekte bu malzemenin yaygınlaşması adına önemli bir örnek teşkil etmektedir (Şekil 7).

6. Sonuç

Geleneksel malzemeleri çağdaş teknoloji ile yeniden yorumlamak, yalnızca bir ürün geliştirme meselesi değil, mimari kimliğin ve çevresel sorumluluğun bir ifadesidir. Kerpiç, Kıbrıs'ın yerel mimari tarihinde derin köklere sahip olmakla birlikte, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişen betonarme sistemlerinin gölgesinde giderek geri plana çekilmiştir. Ancak iklim krizi, enerji verimliliği baskıları ve sürdürülebilir mimarlık arayışlarının günümüzde gündemde yer alması toprak esaslı yapı malzemelerini küresel ölçekte yeniden ilgi görmesini sağlamıştır.

Terra Cube girişimi, bu ilginin KKTC ölçeğindeki somut bir örneği ve temsilcisidir. Yaklaşık üç yıllık deneysel bir Araştırma-Geliştirme sürecinin ürünü olan bu proje, yerel toprağı, buğday sapını ve doğal bağlayıcıları modern endüstriyel presleme teknolojisiyle buluşturarak geleneksel kerpicin zayıf noktalarını gidermeyi ve onun güçlü yönlerini yaşatmayı hedeflemektedir.

Mimarlık meslek topluluğunun bu tür yerel inovasyon girişimlerine ilgi göstermesi, onları projelere entegre etmesi ve bağımsız teknik değerlendirmelerle desteklemesi hem girişimin büyümesi hem de KKTC'de daha sürdürülebilir bir inşaat kültürünün gelişmesi açısından önem taşımaktadır.

Kaynakça

Cyprus Terra Cube. (2026). Resmi web sitesi. https://www.cyprusterracube.com/en (Erişim: Mayıs 2026)

Bilginç, M. (2026). [Kişisel görüşme]. Terra Cube Üretim Tesisi, Dörtyol, Kuzey Kıbrıs, Mayıs 2026.

Havel, M. ve Müllerová, J. (2015). Environmental Impacts of Adobe as a Building Material: The North Cyprus Traditional Building Case. Energy Procedia, 83, 164–174.

Heringer, A., Rauch, M., & Howe, L. (2018). Upscaling Earth: Material, process, catalyst. Quart Verlag.

Heringer, A. (n.d.). Handmade architecture as a catalyst for development. UN-Habitat. Retrieved June 25, 2026, from https://unhabitat.org/handmade-architecture-as-a-catalyst-for-development-anna-heringer-unesco-chair-for-earthen-architecture

Hurol, Y., Yüceer, H., & Şahali, Ö. (2014). Building code challenging the ethics behind adobe architecture in North Cyprus. Design Principles and Practices: An International Journal, 6(1), 1–12.

Minke, G. (2012). Building with Earth: Design and Technology of a Sustainable Architecture. Birkhäuser, Basel.

Torgal, F. P. ve Jalali, S. (2012). Earth Construction: Lessons from the Past for Future Eco-efficient Construction. Construction and Building Materials, 29, 512–519.

Yüksek, İ. (2011). Building Code Challenging the Ethics Behind Adobe Architecture in North Cyprus. Design Principles and Practices: An International Journal, 5(6).

Hasan Debeş, Dr.,Yüksek Mimar,
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
99258 Lefkoşa
hasan_debes@hotmail.com

Ali Orkun Küçük
Yüksek Mimar & İç Mimar
aokkucuk@gmail.com

Emine Reis

Uluslararası Kültürel Miras Koruma Anlayışının Kuzey Kıbrıs ve Lefkoşa'daki Yansımaları: Yasal, Kurumsal ve Yönetsel Bir Değerlendirme

Özet

Bu çalışma, uluslararası kültürel miras koruma anlayışındaki dönüşümün Kuzey Kıbrıs'ta ve özellikle Lefkoşa'da yasal, kurumsal ve uygulama düzeyinde ne ölçüde karşılık bulduğunu incelemektedir. Araştırmada, kültürel miras koruma politikalarının 1975–2026 yılları arasındaki gelişimi; yasal düzenlemeler, Resmî Gazete kararları, Lefkoşa İmar Planı (Nicosia Master Plan), envanter ve listeleme çalışmaları ile kurumsal uygulamalar üzerinden doküman analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bulgular, uluslararası koruma ilkelerinin Kuzey Kıbrıs'ta büyük ölçüde yasal ve kurumsal düzeyde benimsendiğini, ancak uygulamaya gecikmeli ve sınırlı biçimde yansıdığını göstermektedir. NMP ile koruma anlayışı tek yapı ölçeğinden tarihî kentsel doku ölçeğine taşınmış, envanter çalışmaları ve Lefkoşa Suriçi'nin tamamının koruma altına alınarak ilan edilmesi koruma anlayışının gelişiminde önemli dönüm noktaları olmuştur. Buna karşın kurumlar arası eşgüdüm eksikliği, sürdürülebilir finansman yetersizliği, modern mimarlık mirasına yönelik çalışmaların sınırlı kalması ve kurumsal kapasite sorunları koruma uygulamalarını olumsuz etkilemektedir. Çalışma, sürdürülebilir kültürel miras koruması için bütünleşik planlama, güçlü kurumsal iş birliği, teknik ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ile paylaşılan sorumluluğa dayalı katılımcı bir miras yönetişimi modelinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kıbrıs, Lefkoşa, kültürel mirasın korunması, miras yönetişimi, tarihî kentsel çevre.

Giriş

Kültürel miras koruma anlayışı, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren anıt odaklı korumadan tarihî kentlerin, kentsel peyzajın ve sürdürülebilir miras yönetişiminin benimsendiği bütüncül bir yaklaşıma evrilmiştir. UNESCO, ICOMOS ve Avrupa Konseyi tarafından geliştirilen uluslararası sözleşme, tüzük ve ilkeler, kültürel mirasın yalnızca fiziksel değil, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarıyla birlikte ele alınmasını öngörmüş; koruma anlayışını çok paydaşlı yönetişim, sürdürülebilir finansman ve katılımcı karar alma süreçlerini kapsayan kapsamlı bir yönetim modeline dönüştürmüştür.

Uluslararası koruma anlayışındaki bu dönüşüm, Kuzey Kıbrıs'ta kültürel mirasın korunmasına ilişkin yasal düzenlemeleri, kurumsal yapılanmayı ve planlama politikalarını da etkilemiştir. Bu çalışma, söz konusu dönüşümün Kuzey Kıbrıs'taki yansımalarını Lefkoşa örneği üzerinden inceleyerek, uluslararası koruma ilkeleri ile yerel uygulamalar arasındaki ilişkiyi değerlendirmektedir.

Bu kapsamda, uluslararası koruma belgeleri ile Kuzey Kıbrıs'taki koruma mevzuatı, planlama politikaları ve kurumsal uygulamalar karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırmada

özellikle NMP'ın kentsel koruma politikalarına etkisi, envanter ve listeleme çalışmaları ile koruma alanlarının gelişimi incelenmiş; mevcut koruma sistemi kurumlar arası iş birliği, yönetişim, finansman mekanizmaları, paydaş katılımı ve sürdürülebilir miras yönetimi açısından değerlendirilmiştir.

Uluslararası Kültürel Miras Koruma Anlayışının Gelişimi

Modern kültürel miras koruma anlayışının gelişimi, 19. yüzyıl Avrupa'sında anıt odaklı koruma yaklaşımlarıyla başlamış; 20. yüzyıl boyunca tarihî çevrelerin, kentsel alanların ve kültürel peyzajın korunmasını içeren bütünleşik bir koruma anlayışına evrilmiştir.

Bu dönüşümün temel kilometre taşlarını 1931 tarihli Atina Tüzüğü, 1964 tarihli Venedik Tüzüğü, 1975 tarihli Amsterdam Bildirgesi ve 1976 tarihli Nairobi Tavsiye Kararı oluşturmuştur. Atina Tüzüğü, tarihî yapıların çevresiyle birlikte korunmasını vurgulayarak tarihî alanların korunmasına ilişkin ilk uluslararası ilkeleri ortaya koymuştur. Venedik Tüzüğü ile koruma anlayışı tekil anıtların ötesine taşınmış; tarihî yapıların bağlamlarıyla birlikte değerlendirilmesi ve kentsel ile kırsal yerleşimlerin tarihî çevre olarak korunması benimsenmiştir. Amsterdam Bildirgesi korumayı kent planlamasıyla bütünleştirerek bütünleşik koruma yaklaşımını geliştirirken, Nairobi Tavsiye Kararı tarihî alanları fiziksel, doğal ve toplumsal bileşenleriyle birlikte ele almıştır.

Bu yaklaşım daha sonra 1987 Washington Tüzüğü, 2005 Vienna Memorandum, 2011 Tarihî Kentsel Peyzaj (HUL) Tavsiye Kararı ve Valletta İlkeleri ile geliştirilmiştir. Bu belgeler, tarihî kentlerin korunmasını sürdürülebilir kalkınma, katılımcı yönetişim, risk yönetimi ve düzenli bakım ilkeleriyle ilişkilendirerek koruma ile kentsel gelişme arasında dengeli bir yaklaşım ortaya koymuştur.

Böylece uluslararası koruma anlayışı, fiziksel koruma odaklı yaklaşımdan tarihî çevre, kültürel peyzaj, sürdürülebilir kalkınma ve katılımcı yönetişimi bütünleştiren kapsamlı bir koruma modeline evrilmiştir. Bu dönüşüm, UNESCO Dünya Miras Komitesi tarafından 2026 yılında kabul edilen Busan Dünya Mirası Bildirgesi ile daha da pekiştirilmiş; iklim değişikliği, afetler, silahlı çatışmalar ve kalkınma baskıları gibi küresel tehditler karşısında uluslararası işbirliği, çok paydaşlı yönetişim, kapasite geliştirme, dijital dönüşüm ve ortak sorumluluk ilkeleri ön plana çıkarılmıştır.

Kültürel Miras Yönetiminden Kültürel Miras Yönetişimine Geçiş

Kültürel mirasın korunmasına ilişkin uluslararası yaklaşım, son elli yılda yalnızca koruma yöntemleri açısından değil, mirasın yönetimine ilişkin anlayış bakımından da önemli bir dönüşüm geçirmiştir. 1972 Dünya Miras Sözleşmesi'nde yönetim kavramı ağırlıklı olarak yasal koruma çerçevesiyle ilişkilendirilirken, UNESCO Dünya Miras Komitesi'nin 1997 Uygulama Rehberi (Operational Guidelines) ile idari ve kurumsal boyutları kapsayacak şekilde genişletilmiş, 2005 güncellemesi ile ise farklı paydaşların katılımını esas alan bütüncül bir yönetim anlayışı benimsenmiştir.

UNESCO Dünya Miras Merkezi (2013) sürdürülebilir miras yönetiminin güçlü bir yasal ve kurumsal çerçeve, yeterli insan ve finansal kaynaklar ile planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinin bütüncül biçimde yürütülmesine dayandığını vurgulamıştır.

Bu gelişmeler, miras yönetimi (heritage management) anlayışından, karar alma süreçlerinde farklı aktörlerin rolünü öne çıkaran miras yönetişimi (heritage governance) yaklaşımına geçişi beraberinde getirmiştir. Buna göre kültürel mirasın korunması yalnızca kamu kurumlarının sorumluluğunda yürütülen teknik bir faaliyet değil; yerel yönetimler,

İlan Yılı	1979	1981	1985	1999	2000	2012	2017	2024	2026	
										Toplam
Lefkoşa Suriçi	33	21	245	386	-	-	1	1		753
Lefkoşa Surdışı	1	2	-	-	1	50	12			

Şekil 1: Lefkoşa'da 1975-2026 yılları arasında listelenen yapıların dağılımı (Emine Reis)

özel mülk sahipleri, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, uzmanlar ve yerel toplumun ortak sorumluluğunu gerektiren çok paydaşlı bir süreçtir.

Ripp ve Rodwell (2017), uluslararası koruma rehberlerinin çoğunlukla kavramsal ilkeleri ortaya koymasına karşın uygulamadaki yönetsel sorunlara sınırlı ölçüde odaklandığını belirtmektedir. Orbaşlı (2000) ise başarılı bir kentsel miras yönetiminin güçlü bir yasal çerçeve, paydaşlar arasında etkin iş birliği ve sürdürülebilir finansman olmak üzere üç temel unsur üzerine kurulduğunu vurgulamaktadır.

Shipley ve Kovacs (2008), Institute on Governance (2003) tarafından geliştirilen iyi yönetişim ilkeleri ile UNESCO ve ICOMOS'un koruma ilke ve belgelerinden hareketle, kültürel miras yönetişimine yönelik beş temel ilke tanımlamıştır: meşruiyet ve katılım, yön belirleme, performans, hesap verebilirlik ve adalet. Bu ilkeler, katılımcı karar alma süreçlerini, stratejik planlamayı, etkin uygulamayı, şeffaflığı ve hakkaniyetli yönetimi sürdürülebilir kültürel miras yönetişiminin temel unsurları olarak ortaya koymaktadır (Shipley & Kovacs, 2008; Reis, 2023).

Sonuç olarak güncel literatür, sürdürülebilir kültürel miras korumasının yalnızca koruma mevzuatına dayanan geleneksel bir yönetim anlayışıyla sağlanamayacağını göstermektedir. Etkin bir miras yönetişimi; yeterli yasal ve idari sistem, güçlü kurumsal iş birliği, sürdürülebilir finansman, bütünleşik planlama, düzenli izleme ve tüm paydaşların karar alma süreçlerine aktif katılımını gerektirmektedir. Bu kuramsal çerçeve, çalışmanın izleyen bölümünde Kuzey Kıbrıs ve Lefkoşa'daki yasal, kurumsal ve yönetsel yapının değerlendirilmesine temel oluşturmaktadır.

Kuzey Kıbrıs ve Lefkoşa'da Koruma Politikalarının Gelişimi

1974 yılında adanın bölünmesinin ardından Kuzey Kıbrıs'ta kültürel mirasın korunmasına yönelik kurumsal ve yasal yapı, 1975 yılında Eski Eserler ve Müzeler Dairesi'nin (EEMD) kurulması ve 35/1975 sayılı Eski Eserler Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle şekillenmiştir. Yasa, arkeolojik, tarihî ve doğal sit kavramlarını koruma mevzuatına dâhil ederek temel hukuki çerçeveyi oluşturmuş; 1979 yılında yürürlüğe giren ilk eski eser listesiyle çoğunluğu anıtsal nitelikte olan 125 taşınmaz kültür varlığı koruma altına alınmıştır (KTFD Resmî Gazete, 1979).

Kuzey Kıbrıs'ta gerçekleştirilen bu ilk listeleme çalışması ağırlıklı olarak anıt odaklı bir koruma anlayışını yansıtmaktadır. Koruma önceliği, mimari, simgesel ve tarihî değeri yüksek anıtsal yapılara verilmiş; buna karşılık tarihî kent dokusunu oluşturan geleneksel sivil mimarlık örnekleri büyük ölçüde koruma kapsamı dışında kalmıştır. Bu nedenle, Avrupa'da 1960'lı yıllardan itibaren gelişmeye başlayan ve 1975 Amsterdam Bildirgesi ile bütünleşik koruma anlayışı çerçevesinde kurumsallaşan tarihî çevrenin bütüncül korunmasına yönelik yaklaşım, Kuzey Kıbrıs'ın koruma politikalarına bu dönemde henüz yansımamış; koruma uygulamaları büyük ölçüde tek yapı ölçeğinde kalmıştır.

Koruma politikalarındaki en önemli dönüm noktası, 1981 yılında hazırlanan iki toplumlu Nicosia Master Plan olmuştur. Plan, Lefkoşa Suriçi'nin korunmasına yönelik ortak bir vizyon geliştirerek koruma anlayışını tek yapı ölçeğinden tarihî kentsel doku ölçeğine taşımıştır. Bu kapsamda 1981, 1985 ve 1999 yıllarında gerçekleştirilen envanter ve listeleme çalışmaları ile kentsel sit ve koruma alanı kavramları yasal mevzuatta henüz yer almamasına rağmen, 1986 yılında Lefkoşa Suriçi'nin tamamının koruma altına alınarak ilan edilmesi bu yaklaşımın temel uygulamalarını oluşturmuştur (KTFD Resmî Gazete, 1981; KKTC Resmî Gazete, 1985, 1986, 1999). Ayrıca Eski Eserler ve Müzeler Dairesi (EEMD), Şehir Planlama Dairesi (ŞPD) ve Lefkoşa Türk Belediyesi (LTB) arasında geliştirilen kurumsal iş birliği, koruma ile planlama arasındaki bütünleşik yaklaşımın kurumsallaşmasına önemli katkı sağlamıştır.

Bu süreçte EEMD, ŞPD ve LTB arasında geliştirilen kurumsal iş birliği, NMP'ın en önemli kazanımlarından biri olmuştur. Envanter çalışmaları, listeleme kararları, koruma alanlarının belirlenmesi ve rehabilitasyon projeleri kurumlar arasında eşgüdüm içerisinde yürütülmüş; böylece koruma ile planlama arasındaki ilişki uygulama düzeyinde de güçlendirilmiştir. Bu yönüyle NMP, yalnızca fiziksel müdahaleleri yönlendiren bir plan değil, aynı zamanda farklı kurumları ortak hedefler doğrultusunda bir araya getiren erken dönem bir yönetişim modeli olarak öne çıkmıştır.

Koruma sisteminin gelişiminde yalnızca EEMD değil, ŞPD de önemli bir rol üstlenmiştir. 55/1989 sayılı İmar Yasası ile ŞPD'ye koruma alanlarını belirleme ve korunması gerekli yapıların listelenmesine ilişkin önerileri Anıtlar Yüksek Kurulu'nun onayına sunma yetkisi verilmiştir. Böylece, kültürel mirasın korunması ile mekânsal planlama arasındaki ilişki ilk kez kurumsal ve yasal düzeyde tanımlanmış; koruma kararlarının yalnızca tek yapı ölçeğinde değil, planlama politikalarıyla birlikte değerlendirilmesinin önü açılmıştır. Bu

Şekil 2: Köşklüçiftlik'te yoğun çok katlı yapılaşma arasında kalan listeli yapı (Reis,E. 2026)

Şekil 3: Eski Eserleri Koruma Fonu kapsamında 2012 yılında mali destek sağlanan yapının 2012 yılı ile Temmuz 2026 tarihleri arasındaki fiziksel durumu (2012 fotoğrafı: EEMD Arşivi; 2026 fotoğrafı: Reis, E.)

düzenleme, uluslararası koruma literatüründe öne çıkan bütünleşik koruma yaklaşımının Kuzey Kıbrıs'taki ilk kurumsal yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir.

Koruma anlayışındaki bu dönüşüm, 1994 yılında yürürlüğe giren 60/1994 sayılı Eski Eserler Yasası ile daha da güçlendirilmiştir. Söz konusu yasa ile kentsel sit ve koruma alanı kavramları koruma mevzuatına açık biçimde dâhil edilmiş, böylece tarihî çevrenin yalnızca tekil anıtlar üzerinden değil, alan ölçeğinde korunmasına yönelik yasal altyapı geliştirilmiştir. Ayrıca, Eski Eserleri Koruma Fonu'nun oluşturulmasıyla listeli kültür varlıklarının korunmasına yönelik mali destek mekanizmalarının kurulması hedeflenmiştir. Her ne kadar bu düzenlemeler uluslararası koruma anlayışındaki bütünleşik koruma yaklaşımıyla uyumlu önemli gelişmeler olsa da, finansal teşviklerin sınırlı kalması ve fonun sonraki yıllarda kaldırılmasıyla öngörülen koruma sisteminin sürdürülebilir biçimde uygulanması mümkün olmamıştır.

Bununla birlikte, 2001 yılına kadar Kuzey Lefkoşa'da yasal bağlayıcılığı bulunan bütüncül bir imar planının bulunmaması, koruma politikalarının etkin biçimde uygulanmasını sınırlandırmıştır. Kentin gelişimi büyük ölçüde Fasıl 96 hükümleri, daha sonra ise 55/1989 sayılı İmar Yasası ve özel imar emirleri doğrultusunda yönlendirilirken, Suriçi'nin korunmasına yönelik stratejik yaklaşım esas olarak NMP tarafından şekillendirilmiştir. Bu süreçte edinilen kurumsal deneyim ve teknik bilgi birikimi, Nisan 2001 tarihinde yürürlüğe giren Başkent Lefkoşa İmar Planı'nın hazır-

Şekil 4: Eski Eserleri Koruma Fonu kapsamında 2013 yılında mali destek sağlanan yapının güncel durumu (Reis,E. 2026)

lanmasına temel oluşturmuş ve Kuzey Kıbrıs'ta koruma ile planlamanın bütünleşik bir çerçevede ele alınmasının önünü açmıştır. Ancak sur dışındaki tarihî gelişme alanlarında koruma kararlarının gecikmeli alınması ve kapsamlı koruma politikalarının zamanında uygulanamaması nedeniyle, bu alanların önemli bir bölümü yoğun yapılaşma baskısı altında tarihî kentsel dokusunu ve çevresel bütünlüğünü büyük ölçüde yitirmiştir.

Koruma yaklaşımındaki dönüşüm, listeleme politikalarına da yansımıştır. Başlangıçta anıtsal yapılara odaklanan koruma anlayışı, zamanla geleneksel sivil mimarlık örneklerini, surdışındaki İngiliz Dönemi mimarlık mirasını ve modern mimarlık mirasını da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bu kapsamda, Yenişehir, Çağlayan ve Köşklüçiftlik'teki İngiliz Dönemi'ne ait nitelikli yapılar 2012 yılında, Kıbrıslı Türk mimar Ahmet Bahaeddin tarafından tasarlanan bazı modern dönem yapıları ise 2017 yılında listelenmiştir (Şekil 1). Bununla birlikte, söz konusu listeleme çalışmaları tarihî kentsel dokunun önemli ölçüde dönüşmesinden sonra gerçekleştirilmiş; bu nedenle birçok yapı koruma altına alınabilmiş olsa da, ait oldukları tarihî çevrenin mekânsal bütünlüğü büyük ölçüde kaybedilmiştir (Şekil 2). Ayrıca bu çalışmaların sistematik ve süreklilik arz eden bir envanter programına dönüşememiş olması Lefkoşa'nın çok katmanlı tarihsel gelişiminin bütüncül biçimde korunmasını güçleştirmektedir.

Koruma sisteminin temel sorunlarından biri, sürdürülebilir finansman mekanizmalarının yetersizliğidir. 1994 yılında kurulan Eski Eserleri Koruma Fonu, sağladığı sınırlı teşvikler ve 2017 yılında kaldırılması nedeniyle koruma sürecine beklenen katkıyı sağlayamamıştır. Sınırlı mali desteklerin ağırlıklı olarak fiziksel açıdan tehlike arz eden yapılara yönlendirilmesi, önleyici koruma yaklaşımını zayıflatmış; sonraki hibe programlarının ise daha çok turizm ve ticari kullanımlara odaklanması, özel mülkiyette bulunan listeli konutların düzenli bakım ve onarımını büyük ölçüde desteksiz bırakmıştır. Bunun sonucunda, Lefkoşa Suriçi'ndeki çok sayıda özel mülkiyete ait tarihî yapı bakımsızlık nedeniyle fiziksel bozulma ve hatta yok olma riskiyle karşı karşıya kalmıştır (Şekil 3,4,5).

Bununla birlikte, sürdürülebilir korumanın önündeki sorunlar yalnızca finansman yetersizliğiyle sınırlı olmayıp, koruma yönetişimindeki kurumsal kapasite eksiklikleri, kurumlar arası koordinasyon sorunları ve katılımcı karar alma mekanizmalarının yetersizliğiyle de yakından ilişkilidir (Reis, 2023). Bu nedenle etkin bir miras yönetişimi; teknik ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesini, güncel ve ortak veri tabanlarının oluşturulmasını, envanter çalışmalarının sürekliliğinin sağlanmasını, kurumlar arasındaki görev ve yetkilerin açık biçimde tanımlanmasını ve tüm paydaşların karar alma süreçlerine katılımını sağlayan kalıcı iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Her ne kadar EEMD, ŞPD ve LTB arasında NMP döneminde güçlü bir kurumsal işbirliği modeli geliştirilmiş olsa da, zaman içerisinde kurumlar arası koordinasyon zayıflamış; özellikle Avrupa Birliği üyelik sürecinin ardından iki toplumlu NMP projelerinin ivme kaybetmesi, bu iş birliğinin sürekliliğini de olumsuz etkilemiştir. Buna karşın, UNDP'nin teknik desteğiyle 2025 yılında Eski Eserler ve Müzeler Dairesi ile Lefkoşa Türk Belediyesi arasında Lefkoşa surlarının korunmasına yönelik imzalanan iş birliği protokolü, koruma alanın-

Şekil 5: Eski Eserleri Koruma Fonu kapsamında 2013 yılında mali destek sağlanan yapının mali desteğe rağmen Nisan 2022 ve Temmuz 2026 tarihleri itibarıyla fiziksel durumu (Reis,E. 2022; 2026)

da kurumlar arası eşgüdümün yeniden güçlendirilmesi açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak bu girişimin sürdürülebilir bir koruma sistemine dönüşebilmesi için, söz konusu işbirliğinin diğer ilgili kurumları ve paydaşları da kapsayacak şekilde kurumsallaştırılması ve sürekliliğinin sağlanması için yeterli kaynak yaratılması gerekmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Kuzey Kıbrıs'ta kültürel mirasın korunmasına yönelik kurumsal ve yasal yapı, 1975 yılında Eski Eserler ve Müzeler Dairesi'nin kurulmasıyla başlayan süreçte önemli ölçüde gelişmiştir. Uluslararası koruma anlayışındaki dönüşüme paralel olarak koruma politikaları, anıt odaklı yaklaşımdan tarihî çevrenin korunmasına, alan temelli planlamaya ve bütünleşik koruma anlayışına evrilmiştir. Bu süreçte Lefkoşa İmar Planı (Nicosia Master Plan), koruma politikalarının tek yapı ölçeğinden tarihî kentsel doku ölçeğine taşınmasında belirleyici olmuş; envanter ve listeleme çalışmaları ile Lefkoşa Suriçi'nin koruma altına alınarak ilan edilmesi çağdaş koruma anlayışının gelişiminde önemli dönüm noktalarını oluşturmuştur.

Araştırma bulguları, uluslararası koruma ilkelerinin Kuzey Kıbrıs'ta yasal ve kurumsal düzeyde büyük ölçüde benimsendiğini, ancak uygulamada çeşitli yapısal ve yönetsel sorunların devam ettiğini göstermektedir. Kurumlar arası eşgüdümün süreklilik kazanmaması, koruma ile planlamanın yeterince bütünleştirilememesi, sürdürülebilir finansman mekanizmalarının ve kurumsal kapasitenin yetersizliği, modern mimarlık mirasına yönelik sistematik çalışmaların eksikliği ile özel mülkiyetteki kültür varlıklarına yönelik desteklerin sınırlı kalması, Lefkoşa'da bütüncül korumanın önündeki başlıca engellerdir. Bu durum, Lefkoşa'da koruma politikalarının uluslararası ilkeler doğrultusunda önemli ilerleme kaydetmesine karşın, UNESCO'nun Tarihî Kentsel Peyzaj (HUL) yaklaşımının öngördüğü bütünleşik, çok paydaşlı ve sürdürülebilir koruma modeline henüz tam olarak ulaşılamadığını göstermektedir.

Sonuç olarak çalışma, Kuzey Kıbrıs'ta koruma politikalarının uluslararası koruma anlayışındaki dönüşümü büyük ölçüde izlediğini, ancak bu yaklaşımın uygulamaya aktarılmasında yaşanan gecikmelerin sürdürülebilir korumanın önündeki temel engellerden biri olmaya devam ettiğini ortaya koymaktadır. Araştırma, sürdürülebilir kültürel miras korumasının yalnızca yasal düzenlemelere değil; koruma ve planlamanın bütünleştirilmesine, kurumlar arasında sürekli iş birliğinin sağlanmasına, teknik ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesine, düzenli envanter ve izleme sistemlerinin kurulmasına, sürdürülebilir finansman mekanizmalarının geliştirilmesine ve paylaşılan sorumluluk ilkesine dayalı katılımcı bir miras yönetişimi modelinin hayata geçirilmesine bağlı olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, uluslararası kültürel miras koruma anlayışındaki dönüşümün Kuzey Kıbrıs'a nasıl yansıdığını 1975–2026 dönemi üzerinden tarihsel bir perspektifle ortaya koymakta ve bütünleşik koruma ile paylaşılan miras yönetişimine dayalı bir uygulama modelinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Kaynakça

Council of Europe. (1975). Declaration of Amsterdam. Congress on the European Architectural Heritage, Amsterdam.

International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments. (1931). The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments. Athens.

International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). (1964). International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter). Venice.

International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). (1987). Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (Washington Charter). Washington, D.C.

International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). (2011). The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas. Paris: ICOMOS.

Kıbrıs Türk Federe Devleti, (1979), Bakanlar Kurulu Kararı No.9229, Resmî Gazete, Sayı: 29, 5 Nisan 1979.

Kıbrıs Türk Federe Devleti. (1981). Bakanlar Kurulu Kararı No. Ç-161-81. Resmî Gazete, Sayı 26, 10 Nisan 1981.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. (1985). Bakanlar Kurulu Kararı No. 5-H-35-85. Resmî Gazete, Sayı 6, 18 Ocak 1985.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. (1986). Bakanlar Kurulu Kararı No. E (K-1) 266-86. Resmî Gazete, Sayı 21, 11 Mart 1986.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. (1989). İmar Yasası (55/89).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. (1994). Eski Eserler Yasası (60/94).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. Fasıl 96 Yollar ve Binalar Düzenleme Yasası.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. (1999). Resmî Gazete, Sayı 81, 3 Temmuz 1999.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. (2012). Resmî Gazete, Sayı 65, 5 Nisan 2012.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. (2017). Resmî Gazete, Sayı 162, 3 Ekim 2017.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. (2024). Resmî Gazete, Sayı E.1486, 10 Temmuz 2024.

Orbaşlı, A. (2000). Tourists in Historic Towns: Urban Conservation and Heritage Management. London: E & FN Spon.

Reis, E. (2023). Managing cultural heritage conservation in divided and contested cities: The case of Nicosia (Doctoral dissertation, Middle East Technical University). OpenMETU.

Ripp, M., & Rodwell, D. (2017). The geography of urban heritage. The Historic Environment: Policy and Practice, 8(2), 240–276.

Shipley, R., & Kovacs, J. F. (2008). Good governance principles for the cultural heritage sector: Lessons from international experience. Corporate Governance: The International Journal of Business in Society, 8(2), 214–228.

UNESCO. (1972). Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. Paris: UNESCO.

UNESCO. (1976). Recommendation Concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas. Nairobi: UNESCO.

UNESCO. (1997). Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention.

UNESCO. (2005). Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention.

UNESCO. (2005). Vienna Memorandum: World Heritage and Contemporary Architecture—Managing the Historic Urban Landscape. Vienna.

UNESCO. (2011). Recommendation on the Historic Urban Landscape. Paris: UNESCO World Heritage Centre.

UNESCO. (2016). Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention. Paris: UNESCO World Heritage Centre.

UNESCO World Heritage Committee. (2026). Busan Declaration on World Heritage. 48th Session of the World Heritage Committee, Busan, Republic of Korea, 20 July 2026.

UNESCO/ICCROM/ICOMOS/IUCN. (2013). Managing Cultural World Heritage. World Heritage Resource Manual. Lead authors: G. Wijesuriya, J. Thompson, C. Young, Z. Zan, S. Bonini Baraldi, D. Shoup, P. Ferri, & F. Omofri.

Emine Reis, Dr.
Mimar, Kültürel Miras Koruma Uzmanı
Eski Eserler ve Müzeler Dairesi,
Lefkoşa /KKTC
eminereis@yahoo.com

Kültürel Miras

Tunç Adanır

"Bandabuliya Eski Toptancı Hali Koruma ve Dönüşüm Projesi"

Bir şehrin kimliğinin mimari, kültürel ve bilimsel açıdan en güçlü anlatım dili; geçmişten gelen tarihi yapılarının değişen çağa uyum sağlayarak dimdik ayakta kalabilmesi ve biriktirdiği hafızayı yeni nesillere aktarabilmesidir.

Bandabuliya'nın Tarihçesi ve Konumu

Mevcut binanın inşasından önce açık bir pazar alanı olarak kullanılan Bandabuliya'nın tarihi Lüzinyan dönemine kadar uzanmaktadır. O dönemde alanda ticaret yapılan dükkânlar ve tezgahlar kurulur; ayrıca dükkân ve tezgâh sahiplerinin yanı sıra köylerden gelenlerin konaklaması için odalar bulunurdu. Bandabuliya, Lefkoşa'da kurulan ilk kapalı sebze çarşısıdır (1872). Çarşılar, her dönemde halka hizmet etme amacının yanında sosyo-kültürel ilişkilerin kurulmasını sağlamış; köylerde ve kasabalarda üretilen ürünlerin pazarlanmasında aktif rol oynamıştır.

Coğrafi konum olarak Lefkoşa'nın merkezinde inşa edilmiş olan Bandabuliya'nın ilk bölümü, Evkaf'a ait boş bir arazi üzerinde yükselmiştir. Yapı, güney cephesi Aziziye Tekkesi'nin bitişiğinde yer alan ve 1881-1882 yılları arasında inşa edilen 14 dükkândan oluşmaktaydı (Bağışkan, 2011). Araştırmalar, dükkânların ardından hal binasının, Lefkoşa Belediyesi ile Aziziye Tekke Vakfı arasında 15 Temmuz 1881 tarihinde yapılan yazışmalar doğrultusunda inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, dükkânların önünden geçen Koryzis Sokağı ile tekkenin ana giriş kapısı, yapılan anlaşma gereğince 1932 yılında kullanıma sunulan Bandabuliya'nın içine açılmıştır (Bağışkan, 2011). Yeni açılmış olmasına rağmen, köylerden gelen üreticilerin yetersizlik konusundaki yazılı şikayetleri üzerine 1940 yılında doğu bitişiğindeki arazi satın alınarak genişletilmiş ve Toptancılar Bölümü'nün eklenmesiyle günümüzdeki şeklini almıştır. Bu durum, Bandabuliya'nın mimari ve tarihi gelişiminin yıllar içinde aşamalı bir süreç izlediğini göstermektedir.

Belediye Pazarı'ndaki satıcılar ve kullanıcılar, etnik ayrım olmaksızın mekânı karma bir şekilde kullanmaktaydı. Pazarın çok kültürlü karakteri, kent yaşamında önemli bir role sahipti. Lefkoşa'nın en aktif ticari aksı olan Ermu Caddesi'ne açılan kapı, hem Rumların hem de Türklerin ortak kamusal kullanım talebine cevap vermekteydi. Ancak, 1950-1960 yıllarında yaşanan etnik sorunlar, pazarın bu çok kültürlü karakterini ve önemini kaybetmesine neden olmuştur.

Mevcut Yapının Mimari Değerlendirmesi

Binanın arazi üzerindeki konumlanışı, halkın erişimini kolaylaştıracak şekilde 7 adet giriş kapısı ile kurgulanmıştır. Bu kapılar; Ana Giriş Kapısı, Han Kapısı, Dedezade Kapısı, Yeküncüler Kapısı, Arabacılar Kapısı, Kuyumcular Kapısı ve Toptancılar Kapısı olarak adlandırılmıştır. Günümüzde bu kapıların bir kısmı kullanılmamaktadır. Plan şeması incelendiğinde, 7 farklı giriş kapısının kullanım amacına uygun olarak, farklı genişlikteki sirkülasyon alanlarının her iki tarafına satış stantları planlanmıştır. Bandabuliya binasında, dönemin yapım tekniği uyarınca iç kısmı betonarme, dış yüzeyleri ise ateş tuğlası olan kolonlar kullanılmıştır. Cephe özellikleri ince-

Şekil 1: ARUCAD Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi dönüşüm öncesi (Tunç Adanır arşivi)

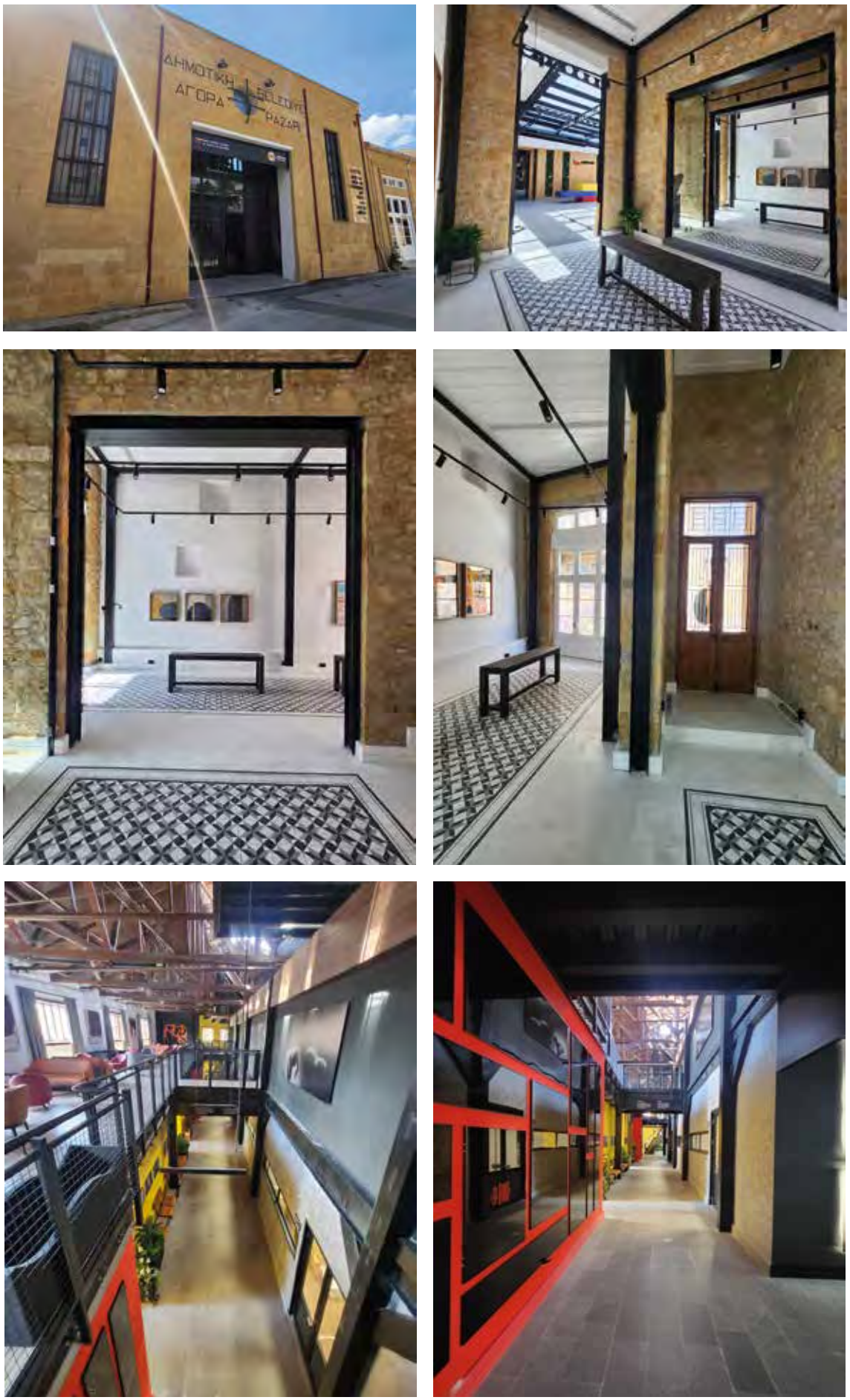
lendiğinde ise, İngiliz Dönemi (Kolonyal) mimarisinin karakteristik malzemeleri arasında önemli bir yer tutan sarı kesme taş, ahşap ve betonun bir arada kullanıldığı görülmektedir. Özellikle ahşap çatı makasları, mimari ve strüktürel açıdan büyük bir özgünlük taşımaktadır (Şekil 1).

Bandabuliya Koruma ve Yenileme Stratejik Planlama Hedefi

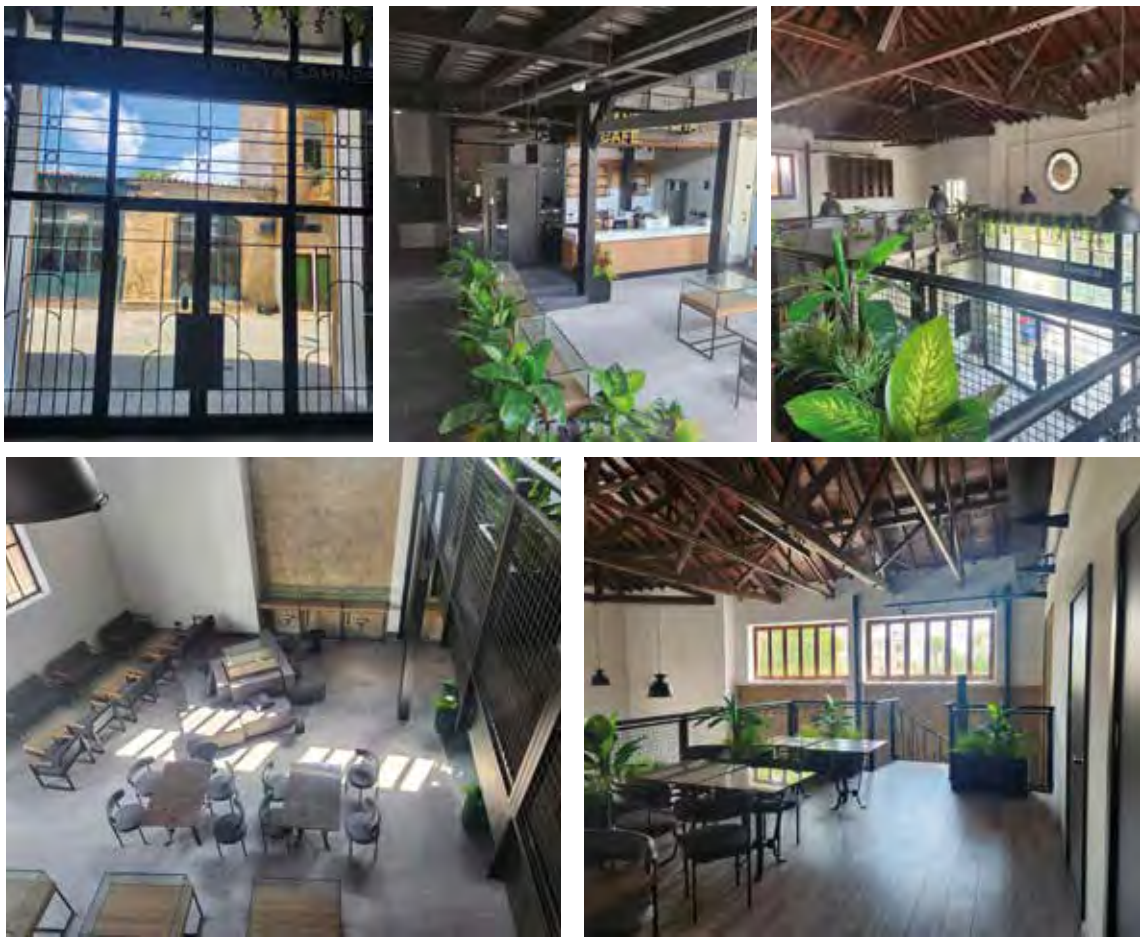
Stratejik planlamamızın temel hedefi; Lefkoşa'nın önemli bir kültürel mirası olan Bandabuliya binasını korumak ve geçmişindeki sosyal, kültürel ve ekonomik değerleri günümüz koşullarına uygun şekilde yeniden işlevlendirerek kente kazandırmaktır.

Bandabuliya civarında pek çok kültürel, dini ve tarihi yapının bulunması, bu kültürel miras yüklü yapılı çevrenin güzel sanatlar eğitimi alacak gençlerle buluşturulmasını anlamlı kılmıştır. Bu birlikteliğin yaratacağı vizyon ve farkındalık, surlar içinin bütünsel gelişimini olumlu yönde tetikleyecek ana unsur olarak belirlenmiştir.

Yeni işlevlendirmede; binanın mimari yapım sistemini ve malzeme karakterini yaşatacak, yeni dönem strüktürel yapı teknikleriyle uyum sağlayacak ve mevcut yapının özgünlüğünü gölgelemek yerine ona değer katacak yapım yöntemleri benimsenmiştir. Mevcut taş, dış duvarların orijinal dokusuna zarar vermeyecek ve onu gizlemeyecek şekilde, taş dokusu ile çelik strüktürün uyum içinde kullanılması planlanmıştır. Yapının, Sahne Sanatları Fakültesi'nin mekânsal ihtiyaçlarına cevap verecek fonksiyonlara izin vere-

Şekil 2: ARUCAD Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi dönüşüm sonrası (Tunç Adanır arşivi)

Şekil 3: Lefkoşa Türk Belediyesi "Bandabuliya Sahnesi" dönüşüm sonrası (Tunç Adanır arşivi)

cek şekilde kurgulanması ve aynı zamanda strüktürel olarak güçlendirilmiş bir yapıya dönüştürülmesi hedeflenmiştir.

Bu temel noktadan hareketle; mevcut dış kabuktan bağımsız, içte çelik, ahşap ve cam malzemelerin kullanıldığı stüdyo, derslik ve ofis gibi işlevsel mekanlar tasarlanmıştır. Bu alanlarda görsel, işitsel ve aydınlatma gibi teknik ihtiyaçları karşılayacak nitelikli malzemeler tercih edilmiştir. Sirkülasyon akslarının üzerinin açık (galeri boşluğu şeklinde) bırakılmasının nedeni, orijinal ahşap çatı makaslarının bina kullanıcıları tarafından günlük kullanım esnasında algılanabilmesini sağlamaktır. Böylece Bandabuliya'nın karakteristik çatı yapısı, tarihçesi ve kültürel mirası mekânın kullanıcılarına doğru bir şekilde aktarılabilecek ve yaşatılabilecektir (Şekil 2).

Lefkoşa Türk Belediyesi Sahne Sanatları Bölümü'nün "Bandabuliya Sahnesi" ile ARUCAD (Arkın Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi) Sahne Sanatları Fakültesi'nin ortak bir amaç doğrultusunda birbirini tamamlaması hedeflenmiştir. Bu iş birliği sayesinde binanın ve çevresinin kaybettiği sosyal, kültürel ve ekonomik değerleri yeniden kazanması planlanmış ve bu hedefe başarıyla ulaşılmıştır (Şekil 3).

Bandabuliya yapısının dönüşüm süreci; yapısal güçlendirmeleri, yeni sirkülasyon alanlarını, açık-kapalı sosyal mekânları ve kültürel kullanım alanlarının tasarımını içerir. Tarihi yapıların yeniden kullanıma kazandırılması, yalnızca mimari bir müdahale değil; aynı zamanda bir kültürel süreklilik ve sürdürülebilirlik stratejisidir. Uray Sokak'ın taş dokusunu ve tarihi karakterini koruyan bu dönüşüm projesinin, Lefkoşa'nın kentsel gelişimine köklü bir katkı koyması hedeflenmektedir. Şehirlerdeki koruma ve yenileme projelerinin kültürel ve sürdürülebilir başarısı, ancak projenin toplum tarafından benimsenmesi ve aktif bir şekilde deneyimlenmesiyle mümkün olacaktır.

Kaynakça

Bağışkan, T. (2011), Tarihi Lefkoşa Belediye Çarşısı Bandabulya, Lefkoşa: CyprusSky.

Tunç ADANIR
Mimar
tuncadanir@gmail.com

Paydaşlar
Aslı Özgürün, Merve Ateşin

İklim Dirençli Kentlere Giden Yolda Peyzaj Mimarlığı

İklim dirençli kent; iklim değişikliklerinin etkileri (aşırı sıcaklar, sel, kuraklık fırtınalar vb.) karşısında hazır ve dimdik durabilen ve bu etkiler sonucunda hızla toparlanabilen kentlere denir. İklim dirençli kent, doğayı ve ekolojiyi koruyarak, temiz hava sağlamak, yağmur suyunu yönetmek ve yüksek sıcaklıkları tolere edebilmek, yüksek ısıyı kontrol altına alabilmek, sonucunda da insanların yaşam kalitesini artırmak için yapılan tüm planlama/tasarım çalışmalarını içerir. Bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkan yeşil ve mavi alt yapı çalışmaları arasında Kent Parkları, Kent Ağaçlandırması, Yeşil Alanlar, Yeşil Çatılar, Yeşil Duvarlar ve Yeşil Cepheler, Biyo-/Yeşil Hendek, Yağmur bahçeleri, Doğal Dere göller, sulak alanlar, yapay göletler, yağmur suyu depolama alanları, kıyı ekosistemleri, su geçirgen zeminler/kaldırımlar, su tutucu peyzaj alanları bulunmaktadır. Bu uygulamalarla birlikte yağmur sularının toplanması, gri suyun yeniden kullanılması, kuraklığa dayanıklı bitki seçimi, düşük su tüketimli peyzaj önem kazanır.

İklim dirençli kentlerin oluşturulmasında; aşırı sıcaklık ve kuraklık, su kıtlığı, aşırı yağış ve sel, orman yangınları ile kıyı alanlarının tahribatı gibi iklim riskleri belirleyici etkenlerdir. Ülkemizde ise bütüncül planlama eksikliği bu riskleri daha da artırmaktadır.

İklim değişikliğine uyum ve iklim dirençli kentlerin oluşturulması, yol kesitinden başlayabilir. Yolların ve kavşakların ağaçlandırılması yalnızca görsel bir düzenleme değildir; gölge üretir, yüzey sıcaklığını düşürür, yağmur suyunu tutar ve yaya hareketini mümkün kılar. Buna rağmen kavşaklarımız hâlâ standart parke taşlarıyla kaplanmakta, sıkıştırılmış zemin üzerine dekoratif çakıl ya da suni çim serilerek "düzenlenmiş" sayılmaktadır. Oysa doğru tasarlanmış bir kavşak; en müsait kentsel ağaçlandırma alanlarıdır; suyu düştüğü yerde tutabilir, toprağa sızdırabilir ve taşkın yükünü azaltabilir.

Ülkemizde neredeyse her yere otomobille gidiyoruz. Arabalarda klima ile karbon ayak izimizi de artırarak istenilen son varış noktasına ulaşabilmeyi konfor sayıyoruz. Oysa bu tercih yalnızca bireysel bir alışkanlık değil, her geçen gün artan betonarme alanların kentlerimizi gölgede yürümeye, güvenli biçimde bisiklete binmeye, soluklanmaya ve gündelik yaşamı açık alanda sürdürmeye imkân vermemesinden kaynaklanır. İnsanlar yürümeyi sevmediği için otomobile mahkûm değil; kentler iklimin sıcağına yenik düştüğü için, otomobile mahkûm olmuşlardır.

Benzer bir sorun, yapı ruhsatlarında talep edilen ve kâğıt üzerinde %10 ayrılan yeşil alanlarda da görülmektedir. "Cetvel artığı" olan bu parçaların yeşil alan hesabına dâhil edilmesi yalnızca matematiksel bir koşulu karşılar. Gölge üretmeyen, ekolojik süreklilik sağlamayan, yağmur suyunu yönetmeyen ve insan kullanımına hizmet etmeyen parçalı alanlar gerçek anlamda yeşil alan değildir.

Aslında yeşilin yapıyla bütünleştirilmesi bu coğrafyaya yabancı bir yaklaşım değildir. Adanın kuzeyinde, özellikle 1990'lı yıllara kadar inşa edilmiş birçok yapıda avluların, gölgeli geçişlerin, geniş balkonların, terasların ve yapı çevresindeki bitkisel alanların bugüne kıyasla

tasarıma daha güçlü biçimde dâhil edildiği görülmektedir. Teknolojik imkânlarımız arttıkça yapılarımızın iklimle kurduğu ilişkinin zayıflaması ilerleme değil, tasarım hafızasının kaybıdır. Buna karşılık, adanın güneyinde ve gelişmiş ülkelerde peyzajın çağdaş yaşamın gerekliliklerine uygun biçimde mimari tasarımla bütünleştirildiği ve bunun başarılı örneklerinin hayata geçirilmeye devam ettiği görülmektedir.

Kamusal alanlar içerisinde yer alan mezarlıklar da kentlere yeşil koridor oluşturabilecek potansiyel alanlardır. Ancak ülkemizde mermer yaptırma yarışı halinde geniş mermer adaları haline gelen yeşilden yoksun alanlara dönüşmüşlerdir. Oysa her vefat eden kişi için bir ağaç dikilmesi, eskiden olduğu gibi de tek bir mezar taşı ile daha mütevazi, yeşile dönük, iklim risklerini azaltacak basit uygulamalar üretebiliriz.

İklim dirençli kentin önemli altyapılarından biri de su yapılarıdır. Dünyada su yapılarının çevresi, ekolojik onarım, rekreasyon ve taşkın yönetimini birleştiren kamusal peyzajlara dönüştürülürken, bizde bu alanlar atık/çöp alanları, bazen de rant alanları haline dönüşmektedir. Kıyı alanlarının ve sulak alanların korunması için kıyı kumulları ve doğal bitki örtüsünü koruma, kıyıdaki ve sulak alanlarındaki tampon alanların güçlendirilmesi, yapılaşmanın sulak alan ve kıyı bandından uzaklaştırılması gereklidir.

İklim dirençli kentlerin oluşturulmasında kamusal alanların iyi tasarımı, konumu, büyüklüğü, iklim risklerinin önlemede kim tarafından ve hangi bakış açısıyla tasarlandığı önemli rol oynar. Bu alanlar; meydanlar ve kent parklarından yaya ve bisiklet yollarına; kavşak, refüj ve otoparklardan kıyı alanları, baraj, gölet ve dere çevrelerine; çocuk oyun ve spor alanlarından kampüs, mezarlık, kapanmış maden alanları, turizm ve rekreasyon alanlarına kadar tüm açık alanları kapsar. Bu alanlar peyzaj mimarlığı bilgisi çatısı altında tasarlanmadığında çoğunlukla tekil yapı elemanlarına indirgenir: Bir güzergâh çizilir, kalan yere ağaç konur; meydan sert zeminle kaplanır, sonradan birkaç saksı eklenir, kotlar belirlenir;

suyun nereye akacağı en son düşünülür. Sonuçta, teknik olarak yapılmış görünen; fakat gölgesiz, geçirimsiz, bağlantısız ve değişen iklim koşullarına karşı dayanıksız alanlar ortaya çıkar. Peyzaj mimarı yapısal yüzeyi yalnızca bir kaplama deseni olarak görmez; topoğrafya, suyun hareketi, toprak, bitki gelişimi, gölge, rüzgâr, erişilebilirlik, yaya konforu ve alanın zaman içindeki değişimi ile birlikte ele alınır. Bu kamusal alanların başarısı sadece estetik görünümü ile değil; yazın kullanılabilmesi, kışın yağmur suyunu yönetmesi, vatandaş için erişilebilir olması ve ekolojik olarak da sürdürebilmesiyle ölçülür.

Ne var ki, ülkemizde kimi zaman siyasi öncelikler, kimi zaman kısa vadeli ve vizyonsuz kararlar, kimi zaman da yetersiz bütçeler gerekçe gösterilerek yapılan müdahaleler, alanın mevcut doğal değerini dahi ortadan kaldırabilmektedir. Bazı uygulamaların sonucuna baktığımızda, alanın hiçbir müdahale yapılmadan doğal yapısıyla bırakılmasının kamu ve çevre açısından daha yararlı olacağı kesindir. Çünkü her müdahale iyileştirme değildir. Uzmanlıktan yoksun bir uygulama, çözmeye çalıştığı sorundan daha büyük ve daha kalıcı zararlar üretebilir.

Merkezi ve yerel yönetimlerin, ruhsat ve planlama makamlarının, yatırımcıların ve ilgili tüm meslek disiplinlerinin, araziyi, suyu, doğal kaynakları ve kamusal açık alanları etkileyen kararlarda peyzaj mimarlığını temel bir bileşen olarak değerlendirmesi iklim dirençli kentlere giden yolda başarının sağlanmasını olanaklı hale getirecektir.

Aslı Özgürün
Peyzaj Mimarı
asli.ozgurun@hotmail.com

Merve Ateşin
KTMMOB Peyzaj Mimarları Odası (a)
merveatesin@gmail.com

Altay Fırat

Su Taşkınları

Genel anlamda taşkınlar yeryüzünün pek çok yerinde insanların ekonomik ve sosyal hayatını menfi yönde etkileyen önemli doğal afetlerden birisidir. Su miktarının, doğal ve yapay olarak geçmesi istenen yatakların kapasitesini aşması sellere, su basmalarına ve taşkınlara sebep olur. Belirli bir akarsuyun doğal yatak kapasitesi üzerindeki miktarları geçirememesi nedeniyle suların yataktan çıkarak, çevresindeki canlılara, yerleşim yerlerine, tarım arazilerine zarar vermesi, yerleşmiş yaşantı düzenini bozması ve aksatması durumuna taşkın denir. Akarsuların yukarı havzalarında bitki örtüsünün tahribi, orman ve mera alanlarının hidrolojik niteliklerinin bozulması ve yanlış arazi kullanımı nedeniyle sel ve taşkınların sayıları ve havzalarda ise akarsu yataklarına yakın, taşkına maruz alanların tarım, sanayi ve yerleşim alanı olarak kullanılması ile, ülkemizde ve tüm dünyada sel ve taşkın zararları gittikçe artmaktadır. Taşkınların yol açacağı zararları azaltmak için uygulanabilecek yöntemler ve çözüm yolları; yapısal taşkın kontrol yöntemleri, biriktirme hazneleri, seddeler, derivasyonlar, yatak düzenlemeleri, drenaj yapıları olarak sayılabilir. Taşkın zararlarının azaltılması çalışmalarında yapısal çalışmaların yanı sıra en etkin ve ekonomik çözüm; taşkın yaşanmadan önce havza genelindeki insan faaliyetlerini düzenleyen ve çoğunlukla yapısal olmayan, halkın eğitiminden ağaçlandırma faaliyetlerine kadar birbirini tamamlayan çoklu tedbirlerin, bir plan kapsamında, projeden yararlananlar ve yerel yönetimler de dahil olmak üzere, ilgili kurum ve kuruluşların katılımlarının sağlanmasıdır. Tüm bunların yanında yasal mevzuatın önemli bir yeri olduğu gözardı edilmemelidir.

Taşkın, sel ve su baskını, günümüzde sık sık aynı anlamda kullanılmalarına rağmen aslında coğrafi anlamda oluşum süreçleri bakımından farklılıklar arz etmektedirler. Bu üç terim, sıklıkla birbirinin yerine kullanılsa da, gerçek anlamda; yağış türüne, toprak yapısına, arazi eğimine, suyun hareket biçimine, beşeri unsurlara ve kaynağına göre teknik farklar taşırlar. Esas konumuz, su taşkınları olmakla birlikte, bunların afete dönüşmemesi adına aralarındaki farkı bilmek, hem hazırlıklı olmak hem de doğru müdahalede bulunmak açısından önemlidir. Taşkının bir "doğal afet" değil, yanlış planlama sonucu oluşan bir "mühendislik" sorunu olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu terimlere kısaca bir bakacak olursak:

1. Sel (Flood)

Genellikle yoğun yağış veya hızlı kar erimesi sonucu, toprağın absorbe edemediği suyun geniş arazileri kaplayarak akışa geçmesidir. Bölgeseldir ve genellikle büyük ölçekli bir doğa olayıdır. Mesela günlerce süren yağmur sonrası bir ovanın tamamen su altında kalması.

2. Su Taşkını (River Flood / Overflow)

Bir akarsu mecrasının (nehir, dere, çay) kapasitesini aşarak yanlara doğru taşması durumudur. Kaynağı, doğrudan bir su yatağıdır. Yatağın debisi artar ve su kıyılardaki yerleşim yerlerine veya tarım arazilerine yayılır. Buna örnek, Meriç Nehri'nin aşırı yağışla yatağından çıkıp Edirne'deki evlere girmesi.

3. Su Baskını (Inundation / Water Damage)

Daha bölgesel ve genellikle yapısal sorunlarla veya ani, şiddetli yağışla (sağanak) ilgilidir. Bir binanın bodrum katını su basması, kanalizasyonun geri tepmesi veya şehir içi drenaj sisteminin yetersiz kalmasıdır. Örneğin, şiddetli bir fırtınada rögarların tıkanması sonucu bir sokağın veya evin sular altında kalması.

Taşkınlar (akarsu yatağının taşması), günümüzde iklim değişikliği ve plansız kentleşme ile birlikte küresel bir kriz haline gelmiştir. Taşkın yönetiminde küresel dönüşümün etkisine bir bakacak olursak, dünya artık sadece "duvar örme" (gri altyapı) döneminden çıkıp, suyla birlikte yaşamayı öğrenen hibrit ve akıllı sistemlere geçiyor. Sünger Şehirler (Sponge Cities), özellikle Çin ve Hollanda'da uygulanan bu modelde, beton yerine geçirgen asfaltlar, yağmur bahçeleri ve yeraltı depolama alanları kullanılarak suyun toprağa sızması sağlanıyor. Yapay zeka ve IoT'un sunduğu imkanlarla, 2026 itibarıyla nehir yataklarına yerleştirilen binlerce düşük maliyetli IoT sensörü, su seviyesini milimetrik olarak ölçüyor. Bu veriler AI ile izlenerek, taşkın gerçekleşmeden saatler önce nokta atışı tahliyeler yapılmasına olanak tanıyor. Diğer bir yöntem de, Doğa Temelli Çözümler (NBS)dir. Nehir yataklarını daraltmak yerine genişletmek ("Nehre Yer Aç" projesi gibi) ve sulak alanları restore ederek suyun doğal bir bariyerle yavaşlatılması artık en etkili yöntemlerden biri kabul ediliyor.

Kıbrıs'taki Taşkın Problemlerine kısaca bir göz atacak olursak, klimatolojik olarak Kıbrıs, Akdeniz ikliminin karakteristik özelliği olan "kısa süreli ama çok şiddetli" yağışlara karşı oldukça savunmasız bir yapıdadır. Buna küresel ısınma ve iklim değişikliklerini de eklersek durumun ciddiyeti ortaya çıkar. Adamızdaki taşkınlarla ilgili temel sorunlar açısından bir göz atacak olursak;

Dere Yataklarına Müdahale: Adanın pek çok bölgesinde (özellikle Girne ve Lefkoşa) eski dere yataklarının üzerine binalar yapılmış veya bu yataklar daraltılmıştır. Su, "havzasına" sahip çıkarak eski yolundan gitmeye çalıştığında felaket kaçınılmaz olmaktadır. Altyapı yetersizliği; KTMMOB ve İnşaat Mühendisleri Odası'nın (İMO) 2024-2026 raporlarına göre, mevcut drenaj hatları 50 yıl öncesinin yağış rejimine göre tasarlanmış olup günümüzün ekstrem hava olaylarını kaldıramamaktadır. Veri eksikliği, meteoroloji dairesi ile mühendislik kurumları arasındaki veri paylaşımının tam olarak dijitalleşememesi, "erken uyarı" sistemlerinin kurulmasını zorlaştırmaktadır. Geçirimsiz yüzeyler, şehirleşme ile artan asfalt ve beton miktarı, toprağın suyu emmesini engelleyerek yüzeysel akışı (runoff) %80-90 oranında artırmaktadır.

Peki ama tüm bunların ışığında neden Girne, Lefkoşa ve İskele gibi bölgelerdeki spesifik örneklerde her yağmurda aynı sokaklar göle dönüyor? Bu soruya genel anlamda işe yarayacak çözüm modellerinden, küresel teknolojilerden "Sünger Şehir" ve AI destekli erken uyarı sistemleri bir adım öne çıkmaktadır.

Çözümsel olarak olaya genel anlamda bir boyut kazandırırsak; imar planlarının mühendislik esaslarına göre revize edilmesi, dere yataklarının "Yeşil Koridorlar" olarak yeniden düzenlenmesi ve binalarda yağmur suyu hasadı zorunluluğu öne çıkmaktadır. Unutulmamalıdır ki, taşkınlar meteorolojik unsurların bir sonucu değil, altyapılara yeteri kadar önem vermememizden dolayı afete dönüşmektedirler.

Kaynakça:

KTMMO Raporları
İMO Ciklos mevkiraporu
KKTC Meteoroloji verileri
LTB Taşkın yönetim planı

Altay Fırat, Yrd.Doç.Dr
Eğitimci & Araştırmacı
altayfiratus@yahoo.com

Bertuğ Akıntuğ

İklim Değişikliğine Uyum Ve Suya Duyarlı Kentsel Tasarım Yaklaşımı

Holosen Çağı'nda İklim ve Medeniyetlerin Oluşumu

Dünya ikliminin uzun süreli bir stabiliteye ulaşması günümüzden yaklaşık 11.700 yıl önce, Son Buzul Çağı'nın sona ermesiyle başlayan Holosen Çağı ile gerçekleşmiştir. Bu dönemden önce gezegenimiz, aşırı sıcaklık dalgalanmalarına, ani buzul erimelerine ve şiddetli kuraklıklara sahne oluyordu. Holosen Çağı döneminde iklimin istikrarlı bir şekilde ısınması, yumuşaması ve stabil bir durum alması, insanlık tarihinin kırılma noktası olan Neolitik Dönem'e zemin hazırlamıştır. Buzulların çekilmesiyle genişleyen verimli topraklarda insanların avcı-toplayıcı yaşamı bırakıp tarıma ve hayvancılığa geçmesi, ilk yerleşik düzene ve ardından Göbeklitepe, Çatalhöyük gibi erken yerleşimlerin kurulmasına imkan tanımıştır. Yerleşik hayatın getirdiği gıda fazlası, nüfus artışına ve iş bölümüne yol açmış; bu da zamanla Mezopotamya, Mısır, İndus Vadisi ve Çin gibi bölgelerde karmaşık sosyal yapıların, yazının, hukukun ve mimarinin doğduğu ilk büyük medeniyetlerin yükselmesini sağlamıştır. Özetle Holosen Çağı, stabil iklim koşullarının sunduğu elverişli ortam sayesinde doğaya bağımlı yaşayan insanı, doğayı şekillendiren ve medeniyetler kuran bir aktöre dönüştürmüştür.

Sanayi Devrimi, Küresel Isınma ve İklim Krizi

Sanayi Devrimi ile birlikte kömür, petrol ve doğal gaz gibi fosil yakıtların kitlesel kullanımı, atmosferdeki sera gazı konsantrasyonunu benzeri görülmemiş bir hızla artırarak Holosen Çağı boyunca medeniyetlerin oluşumunu mümkün kılan stabil iklim dengesini bozmuştur. İnsan faaliyetlerinden kaynaklanan bu antropojenik sera etkisi, gezegenin ısı tutma kapasitesini artırmış; küresel sıcaklıkların hızla yükselmesiyle buzulların erimesine, deniz seviyelerinin yükselmesine ve okyanusların asitlenmesine yol açmıştır. Küresel ısınmanın tetiklediği bu iklim değişikliği, aşırı sıcak dalgalar, şiddetli kuraklıklar, yıkıcı kasırgalar ve alışılmışın dışında yağış rejimleri gibi aşırı hava olaylarını sıklaştırarak doğrudan ekosistemleri, biyoçeşitliliği ve su kaynaklarını tehdit eder hale gelmiştir. Sonuç olarak, doğaya müdahale ile başlayan bu süreç; tarımsal verimliliğin düşmesi, gıda güvensizliği, iklim göçleri ve ekonomik krizler şeklinde insan medeniyetinin sürdürülebilirliğini doğrudan tehdit eden küresel bir varoluş krizine dönüşmüştür.

Küresel Kent Taşkınları

Kentlerde meydana gelen taşkınlar, oluşum mekanizmalarına ve suyun kaynağına göre dört ana sınıfta incelenir: (1) Nehir Taşkınları: Kent içinden veya yakınından geçen nehir ve derelerin, aşırı yağış veya kar erimesi sonucu yatak kapasitesini aşarak nehir kanalı dışına yayılmasıyla oluşur. (2) Şiddetli Yağışlar Sonucu Ani Kent Taşkınları: Kent üzerine düşen yağışın tasarım yağışından çok fazla olması ve mevcut drenaj sistemlerinin yetersiz kalması sonucu aşırı yağışın doğrudan sokaklarda birikmesiyle meydana gelir. Kentlerde en sık görülen türdür. (3) Kıyı Taşkınları: Deniz kıyısındaki kentlerde fırtına kabarması, yüksek gelgit veya tsunami gibi etkenlerle deniz seviyesinin yükselip karaya ilerlemesiyle gerçekleşir. (4) Altyapı

Şekil 1: Geleneksel ve doğa tabanlı yağmur suyu yönetimi

Kaynaklı Taşkınlar: Baraj/gölet gibi su tutma yapılarının yıkılması sonucu aniden gelişen taşkınlardır. Bu alt yapılardaki sorunlar önceden belirlenirse aşağıdaki kentler boşaltılır. Aksi durumda ciddi mal ve can kaybı olur.

Sanayi Devrimiyle başlayan küresel ısınmanın atmosferik süreçleri değiştirmesi, özellikle son 20-30 yıl içinde küresel ölçekte kent taşkınlarının frekansını ve şiddetini artıran ana faktörlerden biri haline gelmiştir. Yükselen sıcaklıklar atmosferin nem tutma kapasitesini artırmakta, bu durum yağışların uzun süreli ve hafif şiddette olması yerine kısa süreli ancak son derece şiddetli sağanaklar şeklinde düşmesine yol açmaktadır. Yükselen sıcaklıklar ayrıca rüzgarların da daha şiddetli ve etkili olmasına sebep olmaktadır.

Geleneksel Yağmur Suyu Drenaj Tasarımı

Geleneksel yağmur suyu tasarımında yer altındaki yağmur suyu drenaj hatlarının ebatı, o boruya yüzey akışı getirecek kent içindeki belli alt-havzaların yüzey özelliklerine göre belirlenen akış katsayısına ve kabul edilecek belli bir tasarım yağışına göre hesaplanır. Asfalt ve beton kaplamalı yüzeyler için akış katsayısı 0,90 civarlarında, yeşil alanlar için 0,20 civarlarında kabul edilir. Bu yağan yağışın sırasıyla %90'nının ve %20'sinin yüzey akışına geçeceğini varsayar. Tasarım, yağışı o bölgenin meteoroloji istasyonuna ait geçmiş yıllardaki yağış şiddeti, yağış süresi ve yağış tekerrür periyoduna (2-yıl, 5-yıl, 10-yıl, 25-yıl, 50-yıl, 100-yıl gibi) göre hesaplanan Şiddet – Süre – Frekans eğrilerinden elde edilir. Yağmur suyu tasarımı yapılacak bölgenin önemine göre farklı yağış tekerrür periyodları seçilebilir. Ancak burada en temel kabul yağmur suyu projesinin ömrü boyunca yağış şiddetinin geçmişteki gibi olacağıdır. İklim değişikliği ile bu kabul ne yazık ki geçerliliğini her geçen yıl kaybetmektedir.

Son yıllarda iklim değişikliğiyle meydana gelen yağışlar tasarım yağışında kabul edilen yağış şiddetinden çok daha şiddetli olmaktadır. Bu da drenaj sistemlerinin kapasitelerini aşan debiler karşısında sistemin yetersiz kalmasına ve kent taşkınlarının meydana gelmesine sebep olmaktadır. Bu durum, kentlerde büyük maddi hasarlara ve ciddi can kayıplarına yol açan kentsel taşkın krizleri yaratmaktadır.

İklim Değişikliğine Uyum - Sürdürülebilir Yağmur suyu Yönetimi

Küresel ısınma sonucu daha sık yaşanan kentsel taşkınların meydana getirdiği etkileri azaltmak için iklim değişikliğine uyum kapsamında sürdürülebilir yağmur suyu yönetimine ihtiyaç vardır. Bugün küresel ölçekte birçok kentte taşkın kirizlerini yönetmek ve taşkınlara dayanıklı kentler oluşturmak için geleneksel "suyu hızla uzaklaştırma" stratejisi yerine "suyu yerinde yönetme ve doğayı taklit etme" prensibi uygulanmaktadır (Şekil 1). Taşkınlara karşı dirençli bir kent oluşturmanın belli başlı temel stratejileri vardır. Taşkınlara dayanıklı bir şehir inşa etmek, hem geleneksel mevcut altyapının modernizasyonunu hem de yeşil altyapının yani

doğa tabanlı çözümlerin entegrasyonunu gerektirir. Sünger Kentler olarak da bilinen uygulamalarda beton yüzeyler yerine suyu emebilen geçirgen zeminler kullanılır. Dolayısı ile yağmur suyu yeraltı su kaynaklarını besleyecek şekilde toprağa sızdırılır. Doğa tabanlı çözümlerden olan yeşil çatılar ve çatılardan gelen suyun depolanması – yağmur suyu hasadı – yağmur suyunu tutarak, yağmur suyu drenaj sistemlerine gelen yükü azaltır. Yağmur bahçeleri ve biyo-hendekler sokak aralarındaki suyu filtreler ve yavaşlatır. Bu durumda mevcut yağmur suyu drenaj hatlarının kapasitesinin aşılması, bir başka deyişle kent taşkınları önlenmiş olur. Tüm bu doğa tabanlı çözümleri dikkate alan kent tasarımlarına Suya Duyarlı Kentsel Tasarım yaklaşımı adı verilir. Küresel ısınmanın etkisiyle kent taşkınları daha sık yaşandıkça gelişmiş ülkelerde sürdürülebilir yağmur suyu yönetimi altında Suya Duyarlı Kentsel Tasarım yaklaşımı uygulamaları her geçen yıl daha da artarak devam etmektedir.

Suya Duyarlı Kentsel Tasarım (WSUD), modern kentlerin su kaynaklarını verimli kullanmasını ve iklim krizine karşı dirençli hale gelmesini hedefleyen bütüncül bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, tasarım süreçlerinin merkezine su döngüsünün korunmasını koyan su hassasiyeti temelinde şekillenir. Tasarlanan sistemlerin sadece teknik bir ihtiyaca yanıt vermesi değil, aynı zamanda estetik fayda sağlayarak bölgenin doğal ve mimari dokusuyla tam bir uyumluluk göstermesi beklenir.

Projenin başarısı ve uzun ömürlü olması; yüksek fonksiyonellik, kullanışlılık, alana uygun doğru tasarım ve gelecekteki ihtiyaçlara kolayca uyarlanabilirlik ilkelerine bağlıdır. Bu süreçte sistemlerin sadece ilk kurulumu değil, sürdürülebilir ve uygun bakım-onarım olanakları ile ekonomik açıdan uygun maliyetli çözümler sunması da büyük önem taşır. Bunun yanı sıra toplumsal boyut göz ardı edilmemelidir; kamunun sürece dahil edilmesi, kamu algısını olumlu yönde etkileyerek projelerin toplumsal kabulünü artırır. Tüm bu ilkelerin hayata geçirilebilmesi ise mimarlık, peyzaj, şehir planlama ve mühendislik gibi farklı uzmanlıkları bir araya getiren disiplinlerarası ve bütünleştirici bir planlama anlayışını zorunlu kılar.

Dünyadan Başarılı Örnekler:

1. Rotterdam/Hollanda Su Meydanı (Waterplein Benthemplein) Projesi: De Urbanisten mimarlık ofisi tarafından tasarlanan Rotterdam'daki Benthemplein'de yer alan bu örnek, bir yüksekokul, kilise, gençlik tiyatrosu ve spor salonu arasındaki düzensiz bir alanı kaplıyor. 2013 yılında tamamlanan bu yenilikçi suya duyarlı şehir planlama örneği yağışsız havalarda spor ve tiyatro gibi sosyal aktiviteler için kullanılırken, yoğun yağışlarda yaklaşık 1700 m3 yağmur suyunu toplayarak kentin yağmur suyu altyapısını koruyan dünyanın ilk büyük ölçekli su meydanı projelerinden biridir (Şekil 2).

2. Kopenhag/Danimarka: Bulut Patlaması (Cloudburst) Yağmur Suyu Yönetim Planı: 2011 yılında Kopenhag'da gerçekleşen ve yaklaşık 1.2 milyar Euro hasara yol açan tarihi aşırı yağış (cloudburst) sonrası şehir, klasik yer altı yağmur suyu drenaj sistemlerinin iklim krizine tek başına yetmeyeceğini fark etti. Bunun üzerine geliştirilen Kopenhag Bulut Patlaması Yönetim Planı (Copenhagen Cloudburst Management Plan), gri altyapı (yer altı tünelleri) ile yeşil/mavi altyapıyı (yüzeydeki parklar ve sokaklar) entegre eden dünyadaki en yenilikçi kentsel su yönetimi projelerinden biridir. Planın temel felsefesi, suyu şehir dışına itmek yerine şehir yüzeyinde tutmak, yavaşlatmak ve kontrollü biçimde yönlendirmektir.

Öne Çıkan Yöntemler ve Altyapı Çözümleri:

a) Bulut Patlaması Bulvarları (Cloudburst Boulevards): Normal günlerde standart cadde veya bisiklet yolu olarak işlev gören bu yollar, şiddetli yağış anında suyu limana veya denize taşıyan eğimli kanallara dönüşür (Şekil 3).

b) Geçici Su Depolama Parkları: Parklar, futbol sahaları ve meydanlar çukur konseptinde tasarlanmıştır. Şiddetli yağışlarda birer geçici gölete dönüşerek suyu bünyesinde tutar ve yağmursuyu drenaj sisteminin taşmasını engeller (Şekil 4).

c) Yeşil Biyo-Hendekler (Sünger Kent Yaklaşımı): Kaldırım kenarlarındaki bitkilendirilmiş alanlar, yağmur suyunu emerek toprak tarafından emilmesini sağlar ve mikro-klima etkisi yaratır.

d) Dev Yeraltı Tünelleri (Gri Altyapı): Yüzeyde tutulamayan fazla su, doğrudan denize tahliye edilmek üzere büyük çaplı derin yer altı tünellerine aktarılır.

3. Suya Duyarlı Kentsel Tasarım, Hipodrom (Trabrennbahn) Hamburg, Almanya Projesi: 1911-1976 yılları arasında hipodrom olarak kullanılan alan, bu işlevini yitirdikten sonra uzun süre atıl kalarak zamanla kendiliğinden doğal bir alana dönüştü. Ancak 1990 yılına gelindiğinde Hamburg Belediyesi, iklim değişikliği ve ani yağışlar sonucu kentsel sel riskine karşı geliştirdiği Suya Duyarlı Kentsel Tasarım ve Sünger Kentler ilkelerini esas alan

Şekil 2: Suya duyarlı kentsel tasarım örneği, su meydanı, Rotterdam, Hollanda (URL 1)

sürdürülebilir bir yağmur suyu yönetimi stratejisi olan RISA (Rain Infra Structure Adaptation) projeleri kapsamında bu arazi üzerinde yeni bir yerleşim sitesi inşa edilmesine karar verdi. Dönüşüm süreci kapsamında 1992 yılında bir tasarım yarışması düzenlendi ve ardından 1993-1995 yılları arasında alanın projelendirme çalışmaları tamamlandı. Son olarak 1995-2000 yılları arasında yürütülen inşaat çalışmalarıyla bölge yeni yaşam alanına kavuşturulmuş oldu (Şekil 5).

Yıllık ortalama yağış miktarının 770 mm olduğu bu alanda, su yönetimi için açık drenaj sistemi tercih edilmiştir. Toprağın geçirimsiz yapısı sebebiyle yağış sularının süzülmesi zorlaştığından, biriken yüzey sularını kontrol altına almak ve etkin bir tahliye sağlamak amacıyla yapay göllerden yararlanılmıştır. Şekil 6'dan da görüldüğü gibi kanallar ve yapay göller birbirine bağlanmış durumdadır. Tasarıma göre normal yağışlarda yağmur suyu yapay göllerde toplanır. Ancak şiddetli bir yağışta su seviyesi yapay göllerde en yüksek seviyesine ulaştıktan sonra su, Hamburg şehrinin yağmur suyu drenaj sistemine ulaşır.

Taşkın Erken Uyarı ve İzleme Sistemleri

Kentlerde taşkın önleme amaçlı alınan tüm önlemler sadece meydana gelecek can ve mal kaybı riskini azaltmaktadır. Ne yazık ki küresel ısınmanın etkisi, küresel ölçekte yaşanan ekstrem hava olaylarıyla her geçen yıl daha da şiddetli olarak yaşanmaktadır. Bu konuda gelecete ne olacağıyla ilgili ciddi bir belirsizlik vardır. Bundan dolayı alınan önlemlere ek olarak erken uyarı sistemlerinin de dahil edilmesi gerekmektedir. Bu durumda can ve mal kaybı riski daha da azaltılabilinir.

Kentsel taşkınların etkisini azaltmak kentler içinden geçen nehirlerdeki ve yağmur suyu drenaj hatlarındaki su seviyelerini anlık izleyen sensör ağları ile mümkün olabilir. Bu du-

Şekil 3: Şiddetli yağış anında yağmur suyunu denize taşıyan eğimli yollar, Kopenhag, Danimarka (URL 2)

Şekil 4: Fazla yağmur suyunu depolayacak şekilde tasarlanan bir park, Kopenhag, Danimarka (URL 3)

rumda sitemlerdeki su seviyeleri anlık olarak izlenir ve olası bir afetten saatler önce tahliye ve müdahale olanağı mümkün olur. Özellikle içinden nehir geçen kentlerde, nehrin havzasındaki şiddetli yağışlar kentlerde taşkınlara sebep olabilmektedir. Ancak böyle taşkınların riski artık anlık sensor verileri ve yapay zeka entegrasyonu ile önceden tahmin edilebilir ve can ve mal kaybı ciddi oranda azaltılabilir. Nehrin havzasına yerleştirilecek anlık veri toplayan bir meteoroloji istasyonu ve derenin kente ulaşmadan önceki belli noktalarda kurulacak anlık akım gözlem istasyonları sayesinde yağan yağışın şiddeti ve nehirin yan kollarındaki debinin miktarı anlık olarak elde edilebilir. Taşkın yaratacak bir yağış şiddeti ve akış değeri görülmesi durumunda kentte risk altındaki bölgelerde yaşayanlar mobil uygulamalar ve akıllı şehir ağları üzerinden uyarılar iletilebilir. Gerekirse taşkın riski bölgelerinde bulunan halkın hızla tahliye edilmesi sağlanabilir.

İklim Krizine Dirençli Kentler

İklim krizinin artan etkileri ve sıklaşan ekstrem hava olayları, kentsel yönetimlerde köklü bir paradigma değişimini zorunlu kılmaktadır. Geleneksel "kentsel dayanıklılık" anlayışı, şehrin bir afet sonrasında yalnızca eski haline dönmesini hedeflerken, modern "iklim dirençliliği" yaklaşımı kentin şoklardan ders çıkararak kendini sürekli olarak yeniden yapılandırmasını ve gelecekteki tehditlere karşı daha esnek bir yapı kazanmasını esas

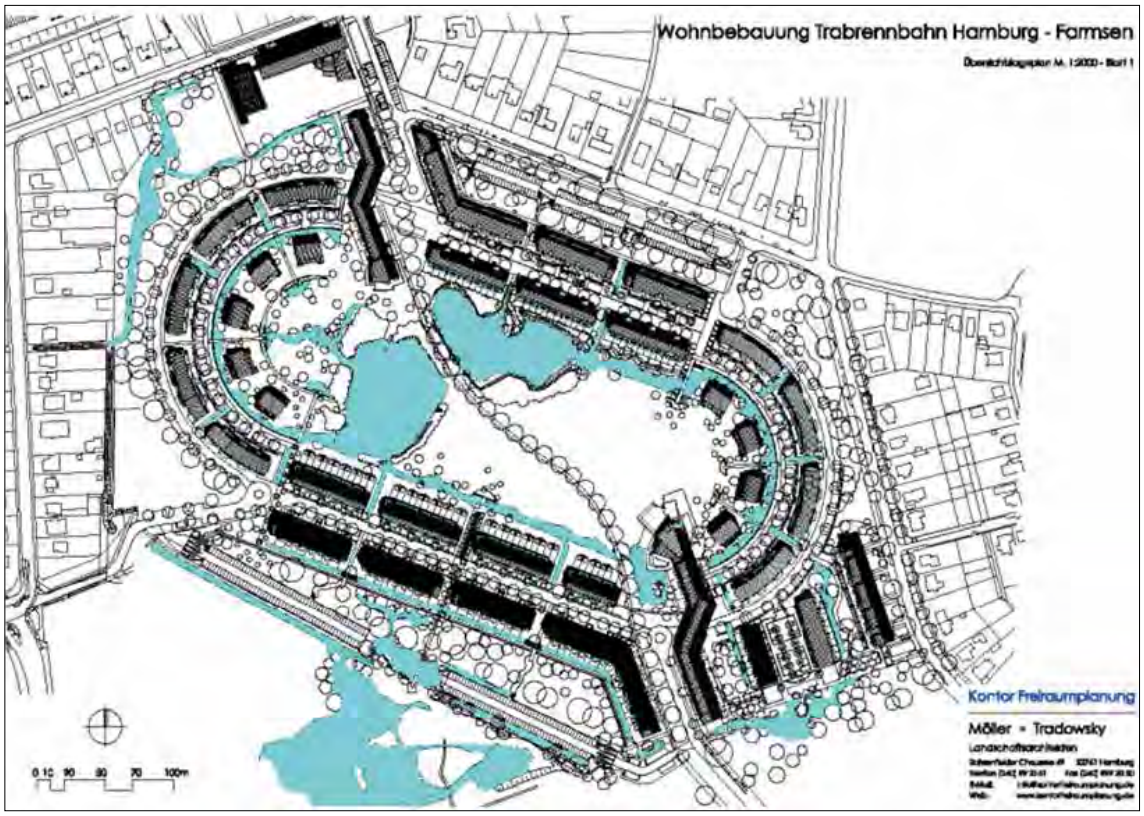

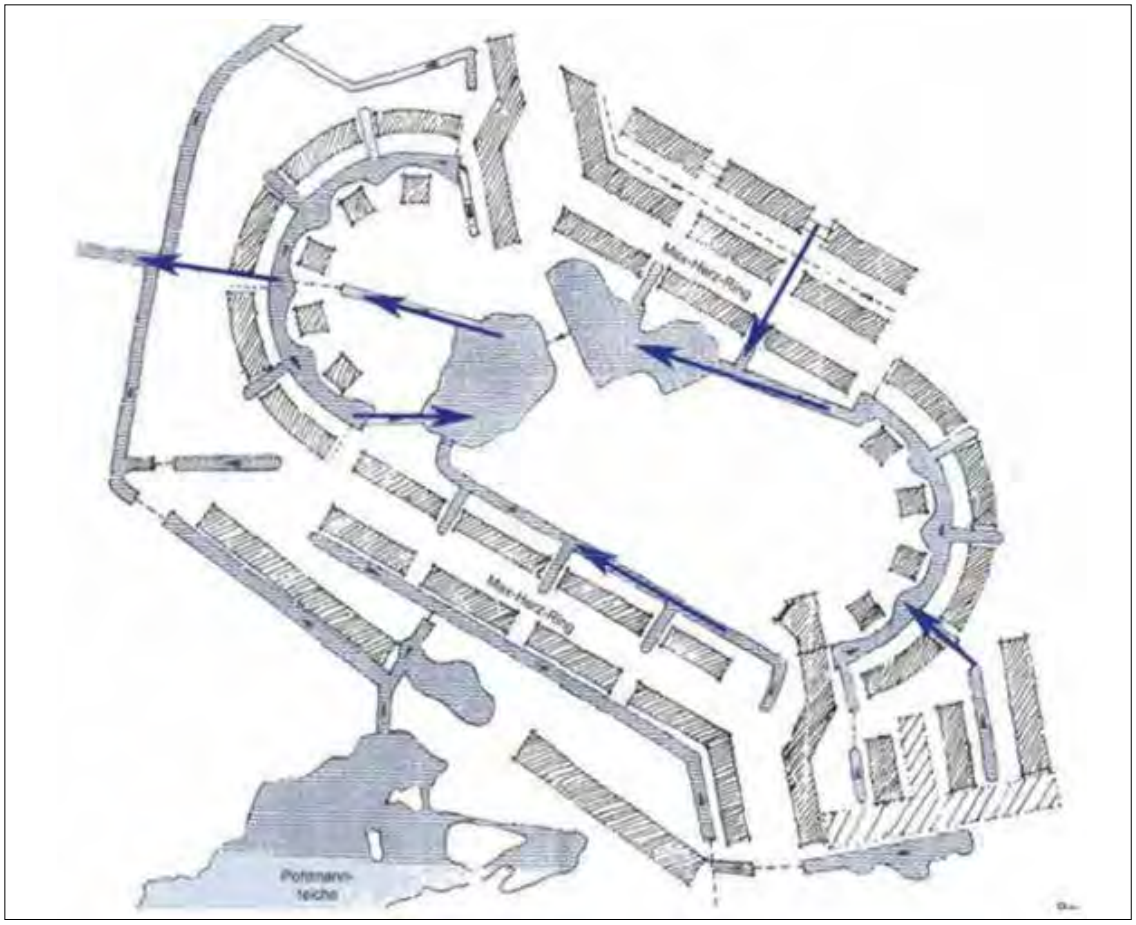
Şekil 5: Suya duyarlı kentsel tasarıma bir örnek: Hipodrom (Trabrennbahn) Hamburg, Almanya

alır. Bu süreçte sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik politikalar önemini korurken, değişen iklim koşullarına kentsel alanların hızla adapte edilmesi yaşamsal bir gereklilik haline gelmiştir. Dirençli bir kent inşa etmek; iklim krizini geçici bir kriz değil, kentsel planlamanın odağına yerleştirilmesi gereken kalıcı bir parametre olarak kabul etmekle başlar.

Dirençli kentlerin fiziksel omurgasını, geleneksel beton altyapı ile doğa tabanlı çözümlerin bir arada çalıştığı hibrit sistemler ve risk odaklı imar planları oluşturur. Sünger kent ilkeleri doğrultusunda tasarlanan mavi-yeşil altyapı hiyerarşisi; yeşil koridorlar, kent ormanları, dikey bahçeler ve yapay sulak alanlar aracılığıyla hem yüzey akışını yavaşlatıp suyu toprağa sızdırır hem de kentsel ısı adası etkisini azaltır. Bu ekolojik dokunun başarısı ise mekânsal planlama ve imar mevzuatı ile desteklenmesine bağlıdır. Taşkın yataklarının ve yüksek riskli alanların yapılaşmaya tamamen kapatılması, binalarda yüzey geçirgenlik oranlarının (Green Plot Ratio) yasal bir zorunluluk olarak uygulanması, kentsel alanların su emme ve depolama kapasitesini doğrudan artıran temel hamlelerdir.

Teknolojik ve fiziksel dönüşümün sürdürülebilirliği ancak güçlü bir yönetim, esnek finansman modelleri ve toplumsal katılımla mümkündür. Su idareleri, belediyeler, acil durum birimleri ve meteoroloji kurumları arasındaki bürokratik kopuklukların giderilerek disiplinler arası bütünleşik bir kentsel sürdürülebilir su yönetimi yapısının kurulması ilk şarttır. Bu yatırımların hayata geçirilmesi için yağmur suyu vergisi, küresel iklim uyum fonları gibi yenilikçi finansman araçlarından yararlanılmalı, taşkın sigortacılığı riski azaltıcı tedbirlerle uygulanmalı ve teşvik edilmelidir.

Şekil 6: Yapay göller ve açık kanallarla yağmur suyu drenajı
Trabrennbahn, Hamburg, Almanya (Hoyer et al, 2011)

Tüm bu sürecin en kritik ayağı ise toplumsal boyuttur; mahalle ölçeğinde dirençlilik örgütlenmeleri kurmak, vatandaş bilimi uygulamalarıyla kent sakinlerini veri toplama ve izleme süreçlerine dahil etmek ve toplumda afet bilincini yerleştirmek, kentsel dirençliliğin en güçlü teminatıdır.

Kaynakça

Hoyer, J., Dickhaut, W., Kronawitter, L., Weber, B. (2011). Water Sensitive Urban Design: Principles and Inspiration for Sustainable Stormwater Management in the City of the Future. Jovis.

URL 1: https://www.architectural-review.com/buildings/water-square-in-rotterdam-the-netherlands-by-de-urbanisten

URL 2: https://www.iwa-network.org/our-work/copenhagen

URL 3: https://constructionnews.ie/copenhagen-cloudburst-plan/

Bertuğ Akıntuğ, Yard. Doç. Dr.

Yüksek İnşaat Mühendisi KTMMOB,
İnşaat Mühendisleri Odası,

Su Komitesi Üyesi. İnşaat Mühendisliği Programı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi – Kuzey Kıbrıs Kampüsü
bertug@metu.edu.tr

Sanat

Hasret Destebanoğlu

Kıbrıs'ta Bir Fransız'ın İzi: Rodin Müzesi

Şekil 1: Rodin Müzesi'nden bir kesit

Yolu Fransa'nın başkentinden mavinin ortasındaki küçük bir kara parçası olan Kıbrıs'a düşerek keşfedilmeyi bekleyen, olduğu yerde sinip kalmış ama artık sesini yükselterek varlığını hissettirmeye başlayan izler mevcut. Bu izler, yüzyıllar öncesinden adaya ayak basmış her uygarlığın izlerini de beraberine alarak adanın sadece sanat değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal bağlamlarını da modernize etmede bir araç olarak etkisini gösterir. En önemli eserlerini 19. yüzyıl sonlarında veren Fransız heykeltıraş Auguste Rodin, ölümünden yüzyıl sonrasında bile dünyanın dört bir yanına iz bırakacağından habersizdir. Ben de MİMARCA'nın 100.sayısında, bu Fransız'ın yolunun Kıbrıs ile kesişmesini sağlayan Erbil Arkın ile görüşerek, Rodin, müzenin oluşma hikayesi ve gelecek planları hakkında bilgi edinip sizlerle birlikte bu izin peşinden gitmek istedim (Şekil 1). Modern heykel sanatı öncülerinden olan Fran-

Şekil 2: Auguste Rodin

sız heykeltıraş François Auguste Rene Rodin (Şekil 2), 1840'ta Paris'te doğar. La Petite Ecole (Küçük Okul) olarak bilinen Desen ve Matematik Okulu'nda heykele olan becerisi fark edilir. Ecole des Beaux-Arts'tan (Güzel Sanatlar Okulu) 3 kez reddedilince zanaatkar olarak çalışmaya başlar ve zaman içerisinde kendine has bir tarz geliştirir (URL 1). Rodin'i modern heykel öncüsü yapan ve kendini gelenekselden koparan şey, heykellerinde kusurluluğu, doğallığı göz ardı etmemesi ve onlara hareket ve duygu katması olur. Çünkü o, ideal güzelliği, mükemmeliyetçi yüzey ve oranları, donukluğu, dengeyi, tamamlanmayı, yüceltmeyi yıkar ve hayatın gerçekliğini ve duyguları en doğal, kusurlu ve eksikliği ile birlikte yansıtmayı tercih eder (URL 2). İster kadın ister erkek, ister genç ister yaşlı, ister bütün bir vücut ister vücudun bir parçası olsun, insan vücudunun güzelliğini her hali ile kabul eder. Bundan kaynaklıdır ki kişisel olarak taş ve mermer ile değil kil, bronz ve toprakla çalışır. Eserlerinin bazılarında parmak izlerini görmek de mümkündür (URL 3). Ayrıca heykelleri yaparken farklı ölçeklendirme, parçalama, farklı parçaları birbiri ile birleştirme ve çoğaltma gibi değişik teknikler de geliştirir (URL 4). Tüm bunlar ise onu diğerlerinden ayıran ve heykelcilikte çığır yaratan biri haline getirir. "The Gates of Hell", "Age of Bronze", "The Thinker", "The Kiss", "The Falling Man" ve "The Burghers of Calais" gibi parçalar en önemli eserleri arasında yer almaktadır. "The Kiss", "The Thinker" ve bunun gibi birçok eser aslında "The Gates of Hell" isimli Dante'nin İlahi Komedya'sından ilham alınarak yapılan 6 metrelik kapı üzerinde bulunan parçalardan oluşur.

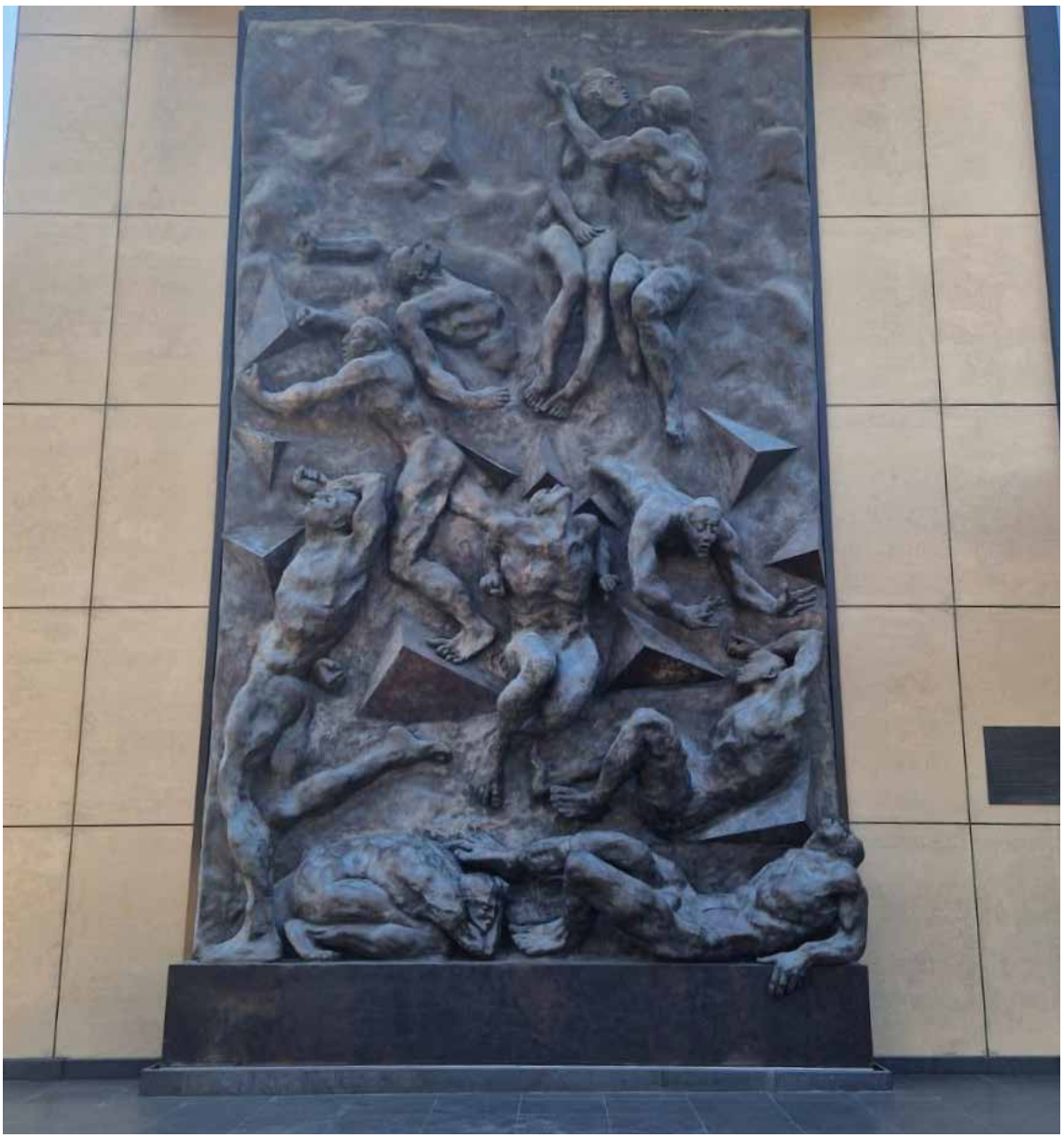
Rodin Kıbrıs'a izini, Kıbrıslı iş insanı ve sanatsever Erbil Arkın sayesinde bırakır (Şekil 3). 1953 yılında, kendisi çok küçükken annesi ve kardeşleri ile babasının yanına İngiltere'ye göç eden Erbil Arkın'ın öğretmenleri tarafından çizime karşı bir ilgisi olduğu fark edilir. Arkın, açığa çıkan bu yetenek ve ilginin hayatının yönünü belirleyeceğinden ve Avrupa'yı aşıp Kıbrıs'a uzanan bir yolculuğa sebebiyet vereceğinden habersizdir. Disney'de Mickey Mouse çizmeyi hayal eden o küçük çocuk, hiçbir zaman sanata olan ilgisini yitirmez. Bu süreç içerisinde en çok empresyonizm yani izlenimcilikten etkilenir. Bu tutkuyu hayatının içerisine dahil etmek is-

Şekil 3: 04.08.2026 tarihinde Rodin Müzesi'nde Erbil Arkın ile birlikte

teyen Arkın, Leicester'deki De Monfort Üniversitesi'nde burslu şekilde resim ve heykel okumaya başlar. İleride ortaya çıkabilecek ekonomik yetersizlik kaygısı ve öğretmen olmak istememesinden kaynaklı bölümünü değiştirerek endüstri tasarım okur ama ne sanat aşkı ne de tasarım aşkı biter. Denize (yelkenli) ve Galatasaray'a karşı tutkusu da olsa, sanata -özellikle Rodin'e- olan tutkusu daha ağır basar.

Gerek heykel gerek resim olsun, geniş bir sanat koleksiyonuna sahip olan Erbil Arkın, heykelin birden fazla olacak şekilde dökülüp kalıptan çıkma gibi bir pratikliğinin olduğunu ama tablolardan sadece birer tane olmasından kaynaklı, dünyaca ünlü İspanyol ressam Picasso'nun eserlerinin de içinde bulunduğu tablo koleksiyonunu kendisine tuttuğunu ve bu yüzden de heykelleri daha fazla öne çıkarmak istediğini belirtir. Heykel

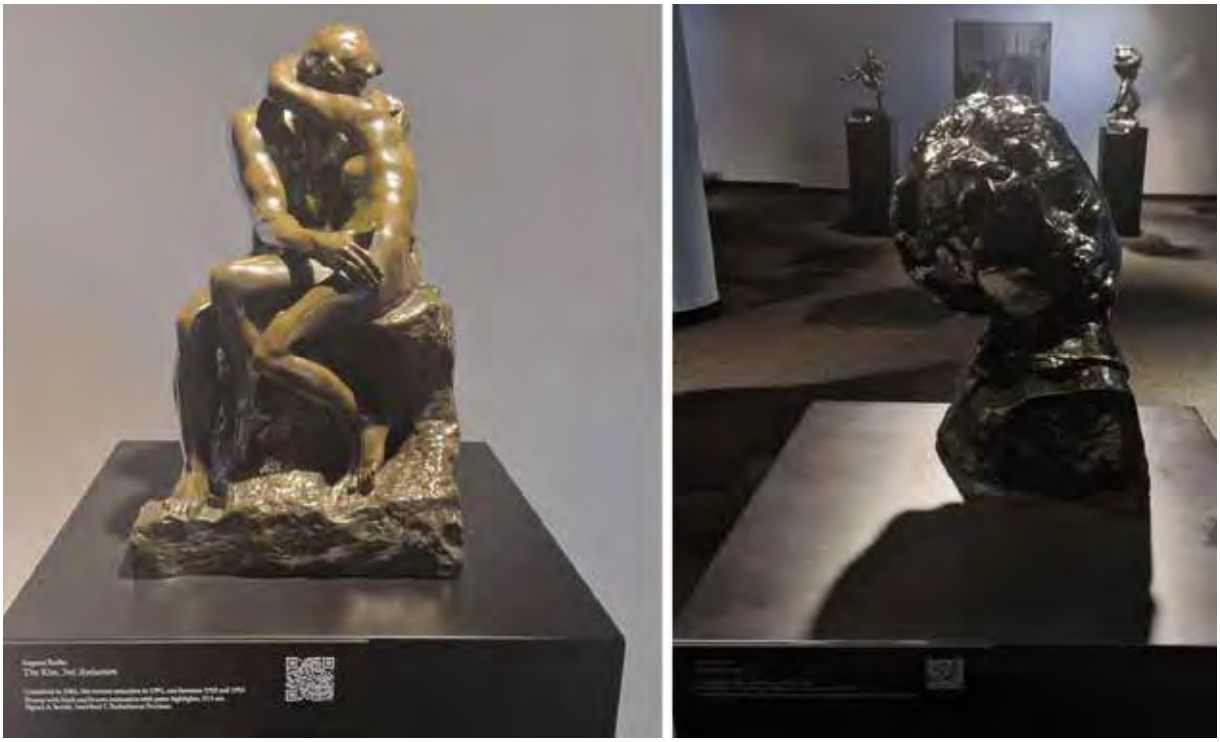

Şekil 4: Clock Tower'ın ana girişi yanında yer alan ve Erbil Arkın tarafından Maurice Blik'e özel olarak sipariş verilen "Love of Cyprus" (Kıbrıs Sevdası) isimli heykel çalışması.

koleksiyonunda Rodin'in yanı sıra Aime-Jules Dalou, Pierre- August Renoir, modern heykeltraş Maurice Blik (Şekil 4) ve birçok yabancı heykeltraşın eserlerine sahip olsa da odaklandığı ve görülmeye değer olanın Rodin olduğunu belirtir. Lise zamanlarında hafta sonları arkadaşları ile müze gezerken, 1966 yılında Tate Modern'de Rodin'e ait "The Kiss" (Öpücük) isimli 2 metre yüksekliğindeki insan boyutunda olan orijinal eseri görür ve işçiliğine, sanatına ve parçaya kattığı ruha aşık olur (Şekil 5). Böylelikle onu daha da yakından tanıma isteği doğar. Kütüphaneye giderek onu araştırmaya başlar ve o zamandan sonra Rodin'e olan aşkı ve hayranlığı hiçbir zaman eksilmez.

Günümüzde müze içerisinde sergilenen bu eserler, bir zamanlar Arkın'ın kendine sakladığı bir koleksiyondan başka bir şey değildir. Kendisini hiçbir zaman, bırakın birçok Rodin eserine, bir tanesine bile sahip olabileceğine inanmayan Arkın, hayatının Londra'da girdiği küçük bir galeri ile değişeceğinden habersizdir. Burada, sırf parası olduğu için bir heykel alır ve çıkarken rafın üzerinde küçük bir heykel görüp tutulur çünkü bu Rodin'in kendisinden başkası değildir. Galeri sahibi, kendisini ertesi günü gideceği müzayedeye davet eder ve o müzayededede "Head of Lust" isimli ilk Rodin eserini satın aldığına inanamaz (Şekil 6). Böylelikle zaman içinde büyüyen ve sonrasında müzeye dönüşecek olan koleksiyon serüveni gizli bir şekilde başlamış olur. modern heykeltıraş Maurice Blik (Şekil 4) ve birçok yabancı heykeltıraşın eserlerine sahip olsa da odaklandığı ve görülmeye değer olanın Rodin olduğunu belirtir.

Zaman içinde koleksiyonunu gizlice genişleten Erbil Arkın, Kıbrıs halkı ve sanat arasında bir boşluk olduğunu fark eder. Bir sanatsever olarak buna kayıtsız kalamayan Arkın, Girne'de Arkın Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi olan ARUCAD'ı kurar ve 2017 yılındaki açılışında üniversitenin prestijini artırmak ve ses getirmek için yıllardır kendine saklı tuttuğu 17-18 parçalık Rodin koleksiyonunu ilk kez burada görücüye çıkarır. Sonrasında ise halka ücretsiz bir galeri kurma düşüncesi ortaya çıkar. Bu sebeple, o zamanlarda inşaatı devam eden Girne'de bulunan Clock Tower (Saat Kulesi) binasında bir kat, galeri için ayrılır. Böylelikle, orijinal* olan tüm parçalar, 2021'de burada halka açılır. Müze için herhangi bir açılış yapılmadığından, uzun bir süre bu Fransız'ın izi sessizce kendine Kıbrıs gibi küçücük bir adada yer edinmeye çalışır. Zaman içerisinde 18 parçadan 34 parçaya genişleyen bu koleksiyon, şimdilerde izini daha güçlü bir şekilde göstermeye başlar. Ömrü, bitmeyen sanat ve özellikle Rodin'e karşı olan bu aşkı ve ekonomik gücü yettiği müddetçe, koleksiyonunu daha da genişletmeyi hedefleyen Arkın, mevcut bina arkasında halen inşası devam eden 3 katlı binaya taşınacağını belirtip herkese daha rahat hizmet verebilmeyi amaçlar.

Şekil 5 (solda): "The Kiss" heykeli,
Şekil 6 (sağda): "Head of Lust" heykeli

Erbil Arkın ile birlikte koleksiyonundaki eserleri gezerek parçaların hikayelerini kendisinden dinleme fırsatını elde ettim (Şekil 7). Bu yüzdendir ki bazı eserleri sizlerle de paylaşmak isterim:

• Man with a Broken Nose: Kariyerinin başında kendi yeteneğini Paris Salonu'nda göstermek için yaptığı ama reddedildiği, sokakta rastgele görüp hoşuna giden burnu kırık sarhoş adamın heykelidir (Şekil 8).

Age of Bronze: Rodin'i meşhur eden eseridir. "Man with the Broken Nose" eserinin reddedilişinin ertesi senesi yine kendini göstermek için yaptığı heykeldir. Atletik yapılı bir askeri model olarak kullanır ve heykeli bronzdan yapar. Salonda sergilendiği zaman, sansasyona sebebiyet verir çünkü kimse insan vücudunu olduğu gibi bu şekilde yapacağına inanmaz. Model üzerine direk alçı döküp kalıbı aldığına dair gazetelere manşet olur.

Şekil 7: Erbil Arkın ile Rodin Müzesi'nde eserleri gezip hikayelerini dinlerken

Şekil 8 (üst sol): Man with a Broken Nose; Şekil 9 (üst orta): Age of Bronze; Şekil 10 (üst sağ): The Right Hand; Şekil 11 (orta sıra hepsi): The Burghers of Calais; Şekil 12 (alt sol): Monumental Torso; Şekil 13 (alt orta): Eternal Idol; Şekil 14 (alt sağ): The Triumph of Youth

Daha sonra haklılığını kanıtlamak için dava süreci başlatır ve her şeyi ispatlayarak hakkında çıkan bütün asılsız haberleri tersine çevirir. Böylece adını bu eserle duyurur ve modern heykelin öncüsü olur (Şekil 9).

• The Right Hand: Bir duyguyu anlamak veya hissetmek için ille bir yüze gerek olmadığını kanıtlayan bir heykeldir. Her kişinin farklı duygu ve hislere kapılmasını sağlayan, herkesin kendi yorumuna açık olan bir eser (Şekil 10).

• The Burghers of Calais: Yüzyıl Savaşları esnasında şehirlerini kurtarmaya çalışırken kendilerini feda eden 6 kahramanın yüzlerinden oluşan heykel serisidir. Bu kahramanların yüzleri, korku, endişe, çaresizlik gibi duygularını yansıtır. Erbil Arkın bu seriden 4 tanesine sahiptir ve diğer ikisini de koleksiyona katmak için beklemektedir (Şekil 11).

• Monumental Torso: Rodin, başı, kolları ve ayakları olmayan bu insan gövdesi ile birlikte geleneksel heykel algısını yıkar. Çünkü gövdede işlenen her bir detay, diğer uzuvlar olmadan da hareketi, dinamizmi ve insan duygularını aktarabileceğinin en güzel örneklerindendir. Erbil Arkın'a göre tipik bir Rodin eseridir (Şekil 12).

• Eternal Idol: Uzaktan bakıldığı zaman iki vücut her ne kadar birbirleri ile temas ediyor gibi gözükse de Erbil Arkın'ın eline aldığı kâğıt parçasının milimetrik mesafede iki vücut arasından geçtiğini görünce aslında birbirlerine hiçbir zaman değemeyeceklerini bize gösteren eserdir (Şekil 13).

• The Triumph of Youth: Rodin'in genç olarak betimlediği figürün cinsiyeti yoktur ve yaşlıyı boynundan tutarak aşağıya çeker bir şekilde heykeli tasvir eder. Bunun sebebi ise gençliğin her zaman yaşlılığı yendiğini göstermektir (Şekil 14).

Koleksiyonda yer alan "The Kiss", "Eve", "The Thinker" gibi diğer eserler aslında Fransız

Şekil 15: Meditation

Hükümeti'nin Rodin'e sipariş üzerine verilen ve senelerce üzerinde çalışıp bitmiş halini göremediği "The Gates of Hell" isimli Dante'nin İlahi Komedya'sından etkilenerek yapılan eserin içinde yer alan parçalardır. Bazı parçalar tek heykel şeklinde yapılırken, "The Falling Man" isimli parçanın başka bir parça ile birleştirilerek "I Am Beautiful" isimli heykel gibi farklı bir eser de ortaya çıkabilmektedir. Ünlü "The Thinker" isimli eser şu anda İskele'deki Arkın Otel'de yer aldığı için müzede görmek mümkün olmasa da müzenin ilerleyen zamanda açılacak yeni binaya taşınması ile birlikte bu eser de yerini orada alacaktır. Erbil Arkın'ı en etkileyen eser ise "Meditation" isimli heykeldir (Şekil 15). Ona göre bu eser, ruha hitap etmekte ve hangi açıdan bakılırsa bakılsın farklı bir algı ve duygu sunmaktadır.Açıldığı günden itibaren müze, sanatseverler, müzeyi bilenler, üniversiteler, okullar, turistler ve İngiliz gruplar tarafından ziyaret edilmektedir. Eserler alarmlı olduğu için dokunulmasının yasak olması dışında müze içerisinde fotoğraf çekmek, çizim yapmak serbest olduğu için birçok kişi bu fırsatı değerlendirip defterleri ile

Şekil 16: Erbil Arkın ile 04.08.2026 tarihinde Rodin Müzesi'nde yapılan görüşmeden

birlikte gelip çizim yapmaktadır. Yurtdışında görmeye alışık olduğumuz müzelere düzenlenen okul gezilerinin Kıbrıs sınırları içerisinde de yapılıyor oluşu heyecan verici bir adım olarak görülebilir.

Müzenin herhangi bir kâr amacı gütmemesi ve tamamen ücretsiz bir şekilde gezilebilme şansı ile birlikte aslında herkesi kucaklamaya hazır oluşunun kanıtıdır. Bu sebeptendir ki, müze içerisinde yer alan yazıların ve eserlerin açıklamaları Türkçe, Rumca ve İngilizce olmak üzere 3 farklı dilde yazılmıştır. Böylece müze, eserlerin aracılığı ile sadece bir sanat mekânı olmaktan çıkar ve sanat ile bütünleşmeyi, aynı hafızanın ortak birer paylaşımcısı olmayı hedefleyen bir yer halini alır. Tam da bu noktada müze gerek bireysel gerek toplumsal gerekse evrensel bağlamda iz bırakmış olur.

Yazının sonlarına gelirken, Erbil Arkın ile keyifli sohbetimizin sonunda sizlere iletmek istediği sözler ile bitirmek isterim: "Yıldızlara ulaş ve neredeyse oraya var". Kimse yıldızlara ulaşamaz ama geriye dönüp baktığınızda dağın tepesinde olduğunu görürsünüz diyerek sözünü açıklarken, hayatta hep bir şeylere tutkulu olup onların peşinden gidip hayal ederek hayatı anlamlandırmak gerektiğini vurgular Arkın.

Erbil Arkın'a yoğunluğu içinde zaman ayırıp keyifli ve ilham verici görüşmeyi yaptığı, bu hikâyenin izlerini benimle ve dolayısı ile sizinle birlikte sürdüğü için teşekkürlerimi bir borç bilirim (Şekil 16).

*Koleksiyondaki tüm eserler orijinaldir. Eserlerin bazılarının dökümü Rodin hayattayken yapılmış, bir kısmı ise Rodin Müzesi tarafından sınırlı sayıda üretilip tescillenmiş eserlerdir. Bu yüzden de lojistik anlamda herhangi bir açıdan zorluk yaşanmamıştır. Eserlerin orijinal olmasından kaynaklı ise son zamanlarda çeşitli ülkelerden koleksiyona ilgi olduğu Erbil Arkın tarafından belirtilmiştir.

NOT: Kaynak gösterilmeyen müze ile ilgili bilgiler, 4.08.2026 günü Erbil Arkın ile ilk olarak kendi ofisinde daha sonra ise müzede yapılan görüşme sırasında elde edilmiştir.

NOT 2: Tüm müze ve eserlerin fotoğrafları yazar tarafından çekilmiştir. Erbil Arkın ile birlikte olan fotoğraflar ise yetkili kişi tarafından çekilmiştir.

Kaynakça

URL 1: https://tr.wikipedia.org/wiki/Auguste_Rodin
URL 2: https://cantorfoundation.org/resources/why-is-rodin-important/
URL 3: https://www.sothebys.com/en/articles/21-facts-about-auguste-rodin
URL 4: https://news.stanford.edu/stories/2020/07/makes-rodin-rodin-stanford-scholar-explains-famed-sculptors-process

---

Hasret Destebanoğlu
Yüksek Mimar
hdestebanoglu@hotmail.com

Kitap Önerisi

Ceren Boğaç

Helgoland - Kuantum Devrimini Anlamlandırmak, Carlo Rovelli

Yüzüncü sayı için bir kitap önerisi yazmak, bende ister istemez bir eşik duygusu uyandırdı. Hangi kitabı önereceğimi düşünürken, kendimi bugün hâlâ üzerine çalıştığım sorunun başlangıcında buldum. Neredeyse çeyrek yüzyıl önce, doktora çalışmama başlarken aklımda bir soru vardı: 'Mimarlığın anlamı nedir?'. O zamandan beri bu soru farklı araştırmaların, yazıların ve kavramsal arayışların içinden geçerek bana eşlik etti. Önce biçim ve semboller üzerinden ele aldığım anlam meselesi, zamanla duyular, duygular ve bellekle birlikte daha katmanlı bir hâl aldı. Mekândan yere doğru ilerleyen her çalışmamda bunların birbirleriyle kurdukları ilişkiler de giderek daha fazla önem kazandı.

Carlo Rovelli'nin Helgoland: Kuantum Devrimini Anlamlandırmak kitabı bu düşüncenin sınırlarını genişletti:

Ya ilişkiler yalnızca varlıklara atfettiğimiz anlamları değil, onların özelliklerini ve dünyada belirme biçimlerini de kuruyorsa?

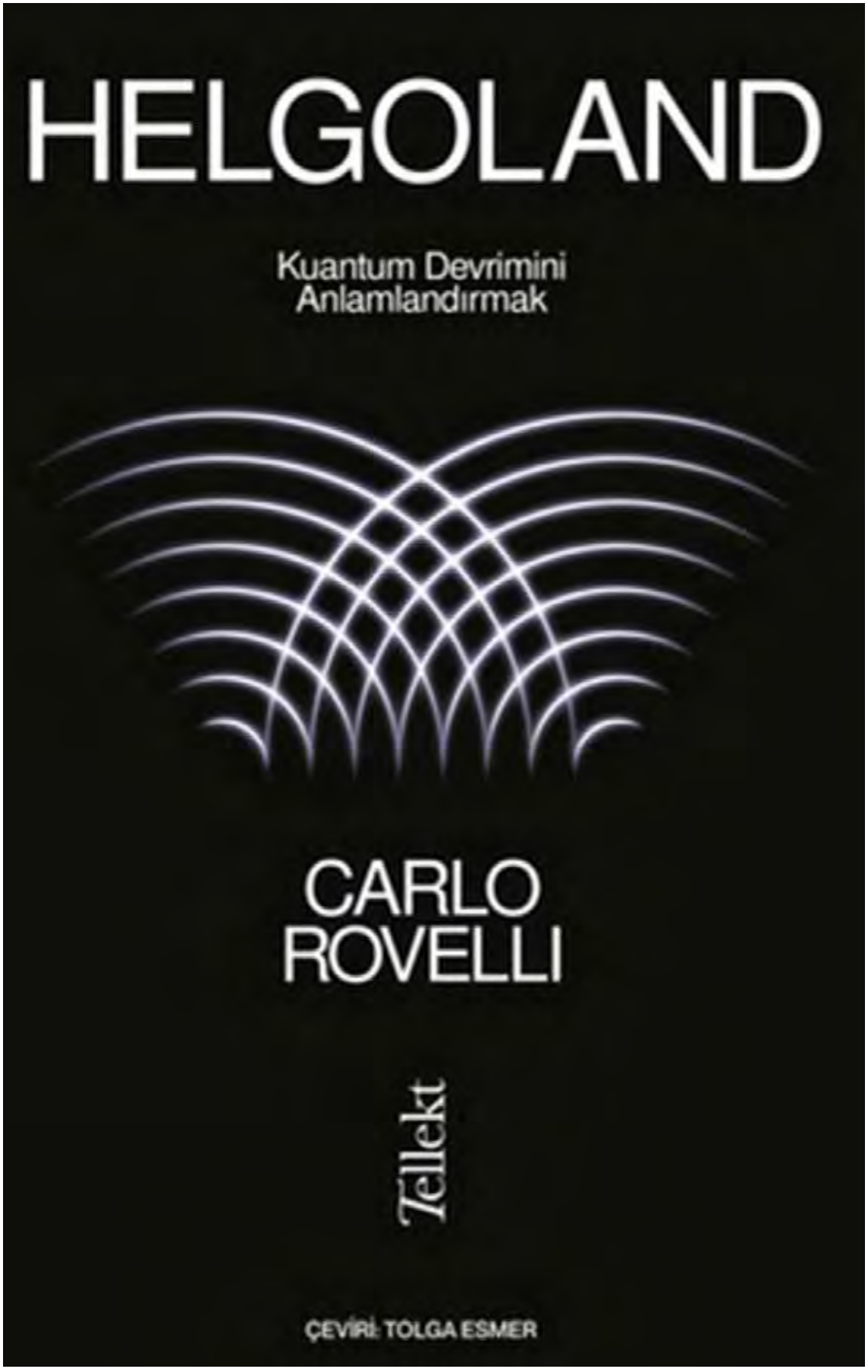
Helgoland1, Almanya ana karasının açığında, Kuzey Denizi'nde yer alan ağaçsız ve kayalık küçük bir ada. 1925 yazında, henüz yirmi üç yaşındaki Werner Heisenberg, ağır polen alerjisinden uzaklaşmak için sığındığı bu adada, doğayı açıklamanın alışılmış yollarını altüst edecek düşünsel bir atılım gerçekleştirdi. Atom içindeki elektronları, gözümüzde canlandırabileceğimiz kesin yörüngeler üzerinde hareket eden küçük nesneler gibi betimlemek yerine, doğrudan gözlemlenebilir niceliklerden hareket eden yeni bir matematiksel yapı kurdu (Rovelli, 2022). Bu çalışma, kuantum mekaniğinin temel formülasyonlarından birine dönüştü ve Heisenberg'e 1932 Nobel Fizik Ödülü'nü kazandırdı.

Ancak Heisenberg'in bilimsel hikâyesi, yirminci yüzyılın karanlık siyasal tarihinden bağımsız değildi. Kimi popüler anlatılarda 'Hitler'in fizikçisi' olarak anılsa da bu ifade bütünüyle doğru değil. Heisenberg Nazi Partisi üyesi değildi; hatta kuantum fiziğini savunduğu için rejim yanlısı Alman fiziği çevrelerince bir dönem 'beyaz Yahudi' diye hedef gösterilmiş ve Gestapo tarafından soruşturulmuştu (Cassidy, 1993; Walker, 2001). Buna rağmen Nazi yönetimi boyunca Almanya'dan ayrılmadı ve savaş yıllarında Alman uranyum araştırma programının en etkili fizikçilerinden biri olarak çalıştı (Cassidy, 1993; Walker, 2001).

Rovelli, Helgoland'da, Heisenberg'in Kuzey Denizi'ndeki uzak adaya yolculuğuyla başlayan bilimsel kırılmayı yalnızca fiziğin içinden anlatmaz. Felsefeyi, tarihi ve kişisel hikâyeleri, kimi zaman şiirsel denebilecek bir dil içinde buluşturur. Bir fizikçinin böylesine ustaca bir edebi dil kullanabilmesi ayrıca hayranlık uyandırıcıdır.

---

1 Helgoland, adanın Almanca adıdır. İngilizcede tarihsel olarak Heligoland biçimi de kullanılır. Adın yaygın etimolojik açıklaması "kutsal toprak"tır (Heiligland), ancak kökeni kesin değildir; "yüksek toprak" anlamına geldiğini savunan alternatif bir etimoloji de bulunmaktadır. Kaynak:https://www.helgoland.de/en/service/theme-paths-around-the-island/history-path/ .

HELGOLAND
Kuantum Devrimini
Anlamlandırmak
CARLO
ROVELLI
Tellekt
ÇEVİRİ: TOLGA ESMER

Şekil 1: Helgoland'ın Kuzey Denizi'ndeki konumu (Encyclopedia Britannica, 2026

Şekil 2: Helgoland ve doğusundaki Düne Adası, Kuzey Denizi.
(Carsten Steger, Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0)

Şekil 3: Werner Heisenberg, 1926 (Friedrich Hund, Wikimedia Commons, CC BY 3.0)

Helgoland, okurunun kuantum fiziği konusunda önceden uzmanlaşmış olmasını beklemeyen, fakat ondan dikkatini ve gündelik gerçeklik sezgilerini bir süreliğine askıya almasını isteyen bir kitap. Rovelli, matematiksel formülleri öğretmekten çok, kuantum kuramının dünyayı kavrama biçimimizde yarattığı dönüşümü anlatmaya çalışır. Kitabın ilk bölümünde Heisenberg'in 'gözlemlenebilirler' fikrinden başlayarak Schrödinger'in olasılık dalgalarına ve dünyanın tanecikli yapısına uzanan kuantum devriminin kısa tarihini anlatır. İkinci bölümde süperpozisyon, belirsizlik, dolaşıklık ve bilgi gibi kavramları ele alır; çoklu dünyalar ve gizli değişkenler gibi farklı kuantum yorumlarının arasından kendi yaklaşımını ortaya koyar. En ilginç bulduğum üçüncü bölümde ise fiziğin sınırlarını aşarak Aleksandr Bogdanov ile Vladimir Lenin arasındaki düşünsel tartışmaya ve MS ikinci yüzyılda yaşamış, Hint felsefesinin temel isimlerinden Nagarjuna'nın bağımsız bir özü bulunmayan varlık anlayışına, maddeye, anlama ve bilince yönelir. Böylece kitabın kurgusu tarihsel bir bilim anlatısından ontolojik bir soruya doğru genişler: Dünya, kendi başına var olan nesnelerden mi, yoksa ancak birbirleriyle ilişkileri içinde belirginleşen olaylardan mı oluşur?

Peki bir mimar neden kuantum üzerine bir kitap okumalı?

"Kuantum kuramı kimyanın temellerini, atomların, katı cisimlerin, plazmaların işleyişini, gökyüzünün rengini, beynimizdeki nöronları, yıldızların dinamiğini, gökadaların kökenini, dünyanın binlerce farklı yönünü aydınlattı." (Rovelli, 2022, s.12)

Kısacası kuantum kuramı yalnızca atom-altı dünyanın tuhaflıklarını açıklayan uzmanlık alanı değil, içinde yaşadığımız maddi dünyanın işleyişine ilişkin en kapsamlı bilgi çerçevelerinden biridir.

Bence bir mimarın düşünsel dünyası, yalnızca mimarlığın kuramsal ve teknik sınırları içinde gelişemez. Özellikle yüzyıllardır dünyayı kavrama biçimimizi belirleyen kesinlik, nesnellik ve bağımsız varlık kabullerini kökten sarsan kuantum kuramı üzerine düşünmek gerekir. Newtoncu fizik, evreni değişmez yasalar uyarınca işleyen, parçaları tanımlandığında bütünü hesaplanabilecek düzenli ve öngörülebilir bir sistem olarak kavramıştı (Newton, 1687). Modern mimarlık da fiziğin doğrudan bir uzantısı olmasa da onunla benzer bir kesinlik arzusunu paylaşıyordu. Karmaşık yaşam örüntülerinin akıl yoluyla çözülebileceği, düzenlenebileceği ve evrensel ilkelere dönüştürülebileceği düşüncesi, modernitenin ortak epistemolojik zeminini oluşturuyordu (Toulmin, 1990). Mimarlıkta bu arzu, işlevlerin ayrılması, rasyonel planlama, standartlaşma ve bağlamlar arasında taşınabileceği varsayılan evrensel tasarım ilkeleriyle karşılık buldu. Le Corbusier'nin evi bir "yaşama makinesi" olarak tanımlaması da bu düşünsel iklimin en özlü ifadelerinden biriydi (Le Corbusier, 1923). Dünya anlaşılabilir bir düzen ise, mimarın görevi de o düzene uygun biçimi kurmaktı.

Postmodernizm bu kesinlik arzusunun karşısına tek bir hakikatin olmadığını, anlamın sabitlenemeyeceğini ve her anlatının içinde oluştuğu bağlamla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini söyleyerek çıktı. Lyotard'ın (1984) "büyük anlatılara karşı güvensizlik" olarak tarif ettiği bu yönelim, mimarlıkta evrensel çözümlerin yerine çoğulluğu, tarihsel göndermeleri, yerelliği ve farklı okumalara açık biçimleri taşıdı. Modern mimarlık tek ve doğru bir düzen arıyorsa, postmodern mimarlık aynı dünyanın birden fazla biçimde okunabileceğini hatırlatıyordu (Jencks, 1977). Ben ise postmodernizmi hiçbir zaman modernden bütünüyle kopmuş bir dönem olarak göremedim. Bana göre o, modern düşüncenin dışına çıkmaktan çok, modernliğin kendi içinden geliştirdiği güçlü bir eleştiriydi. Modernizm tek doğruyu kurmaya çalışırken postmodernizm doğruları çoğaltmıştı; fakat her iki durumda da anlamı kuran, yorumlayan ve dünyanın merkezinde duran özne insandı. Anlatılar çoğalmış ancak tartışma hâlâ insanın karşısında hazır bulunduğu varsayılan gerçekliğin farklı biçimlerde yorumlanmasıyla ilgiliydi.

Şekil 4: Helgoland'ın Batı Sahili ve Oberland bölgesi, 1890–1900. Fotochrom baskı (Library of Congress, Prints and Photographs Division, LCCN 2002713855; Wikimedia Commons)

Gerçekliği oluşturan şeylerin özelliklerinin ilişkiler içinde oluşup oluşmadığı sorusu henüz merkeze gelmemişti.

Kuantum kuramı, modernitenin mutlak, bağımsız ve bütünüyle öngörülebilir bir gerçeklik tasavvurunu derinden sarstı. Rovelli'nin (2022) ilişkisel yorumunda bir fiziksel sistemin özellikleri, kendi başına taşıdığı değişmez nitelikler olarak değil, başka sistemlerle gerçekleşen etkileşimler içinde belirir. Buradaki 'gözlemci' de ayrıcalıklı bir insan bilinci değildir; etkileşime giren herhangi bir fiziksel sistem olabilir. Dolayısıyla mesele, aynı nesneye bakan insanların farklı yorumlara ulaşmasından daha radikaldir: Nesnenin özellikleri bile ilişkilerinden bağımsız olarak bütünüyle tanımlanamayabilir. Dünya, tamamlanmış nesnelerin toplamından çok, karşılaşmaların ve göreli olayların ördüğü bir ağ gibi düşünülebilir.

"Kuantum kuramının bulunması, öyle inanıyorum ki her nesnenin özelliğinin başka şeyleri etkileme biçiminden ibaret olduğunun bulunmasıdır. Yalnızca başka şeylerle etkileşim içinde olduklarında var olurlar. Kuantum kuramı nesnelerin birbirlerini nasıl etkilediklerinin kuramıdır ve doğanın bugün elimizdeki en iyi açıklamasıdır." (Rovelli, 2022, s.69)

Rovelli'yi okurken beni etkileyen, kuantum fiziğiyle mimarlık arasında kolay bir benzerlik kurma olasılığı değil, ilişki kavramının fizikte kazandığı daha radikal anlamdı. Mimarlıkta ilişkisellik, fiziksel bir çevrenin beden, bellek, duygu, kültür ve yaşantı aracılığıyla nasıl yere dönüştüğünü açıklamamıza yardımcı olur. Kaybedilmiş bir evle sürdürülen bağ, girilemeyen bir kentin uyandırdığı tekinsiz yakınlık ya da fiziksel olarak yıkılmış bir çevrenin insanlarda yaşamaya devam eden kimliği, yerin maddi varlığına indirgenemeyeceğini gösterir. Ancak burada ilişkiler hâlâ önceden var olan bir çevrenin nasıl deneyimlendiğini ve anlamlandırıldığını açıklar. Rovelli'nin açtığı düşünsel alan daha köktendir: Bir varlığın özellikleri de ancak başka varlıklarla etkileşimi içinde beliriyorsa, ilişki anlamın olduğu kadar gerçekliğin de kurucu koşulu olabilir.

Bu düşünce, posthümanizmin insanı yaşamın ölçüsü ve tek anlam üreticisi olmaktan çıkaran eleştirisiyle kesişir. Braidotti'nin (2013) hayat-merkezli yaklaşımında insan, yaşamı paylaşan ilişkiler ağının ayrıcalıklı merkezi değil, bileşenlerinden biridir. Rovelli'nin ilişkisel ontolojisi ise bu merkezsizliği başka bir düzleme taşır: İlişki, insanın diğer varlıkları tanıması ya da onlara değer atfetmesiyle başlamaz. Mimarlık açısından bu, suyu, toprağı, iklimi, malzemeyi ve canlıları tasarımın çevresinde duran edilgen koşullar olarak değil, mekânsal gerçekliğin oluşumuna katılan etkenler olarak düşünmeyi gerektirir. Böyle bakıldığında yapı, farklı yaşamların içine yerleştirildiği tamamlanmış bir nesne olmaktan çıkar; etkilediği ve etkilendiği süreçler içinde sürekli yeniden oluşan bir bileşime dönüşür.

Sanırım Helgoland'ın mimarlık açısından en üretken tarafı tam burada beliriyor. Modern mimarlık nesnenin düzenini, postmodern mimarlık ise onun çoğul anlamlarını öne çıkarmıştı. Rovelli'nin açtığı düşünsel alanda ise mesele, nesne ile ilişki arasında bir seçim yapmak değil, mimari bir varlığın ne olduğunun ilişkilerinden ayrı tanımlanıp tanımlanamayacağını sormaktır. Bu açıdan tasarım, tamamlanmış bir forma son şeklini vermekten çok, farklı etkileşimlerin hangi koşullarda ortaya çıkabileceğine müdahale eder.

"...Gerçekliğe ilişkin zihinsel haritalarımızı, kavramsal yapımızı, sahip olduğumuz fikirler ile gerçeklikten bize ulaşan şeyler arasındaki tutarsızlıkları açıklamak, dolayısıyla gerçekliği hep daha iyi anlamak için güncelleştirip iyileştiririz. Bu, bazen bir ayrıntıdır, yeni bir şeyler öğreniriz. Bazen dünyayı düşünme biçimimizin temel kavramsal yapısını etkileyen beklentilerimizi yeniden tartışmaya açmaktır. Dünyanın sahip olduğumuz en derin imgesini güncelleriz. Gerçeklik hakkında düşünmek için, dünyayı bize biraz daha iyi gösteren yeni zihinsel haritalar keşfederiz. Kuantum kuramı budur." (Rovelli, 2022, s. 150)

Bu nedenle Helgoland'ı bir mimara, kuantum fiziğini eksiksiz öğreteceği için önermiyorum. Kitabın mimarlık açısından değeri, hazır bir tasarım ilkesi sunmasında değil, tasarladığımız şeyleri çevrelerinden bağımsız ve özellikleri önceden belirlenmiş varlıklar olarak görme alışkanlığımızı sorgulatmasında yatıyor. Bir yapının ne olduğu, çizimi tamamlandığında bütünüyle kararlaştırılmış olmayabilir; karşılaştığı bedenler, maddeler, iklimsel koşullar ve zaman içinde yeniden belirlenir. Helgoland böylece mimarlığa, tamamlanmışlık fikrini yerinden eden bir soru bırakır:

Tasarladığımız şey, gireceği ilişkiler içinde neye dönüşebilir?

Kaynakça

Braidotti, R. (2013). The Posthuman. Polity Press.

Cassidy, D. C. (1993). Uncertainty: The Life and Science of Werner Heisenberg. W. H. Freeman.

Jencks, C. (1977). The Language of Post-Modern Architecture. Rizzoli.

Le Corbusier. (1923). Towards a New Architecture. Getty Research Institute.

Lyotard, J.-F. (1984). The Postmodern Condition: A Report on Knowledge. University of Minnesota Press.

Newton, I. (1687). Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica. Royal Society.

Rovelli, C. (2022). Helgoland - Kuantum Devrimini Anlamlandırmak. Tellekt.

Toulmin, S. (1990). Cosmopolis: The Hidden Agenda of Modernity. The University of Chicago Press.

Walker, M. (2001). Nazi Science: Myth, Truth, and the German Atomic Bomb. Basic Books

Kitap Künyesi:
Helgoland -
Kuantum Devrimini Anlamlandırmak
Carlo Rovelli
Çeviren: **Tolga Esmer**
Tellekt Yayınevi
Birinci basım: **2022**
ISBN 9786257118736

Ceren Boğaç, Doç. Dr.
Yüksek Mimar,
Doğu Akdeniz Üniversitesi00
Mimarlık Fakültesi
99450, Gazimağusa
ceren.bogac@emu.edu.tr

Mezuniyet Sunumları

Uluslararası Mimari Tasarım Yarışması – Üçüncülük Ödülü

Yarışmanın Adı: **In Between 2 Conceptual Design Architecture & Civil Engineering Competition (Uluslararası Kavramsal Mimarlık ve İnşaat Mühendisliği Tasarım Yarışması**)

Yarışmayı Düzenleyen Kurumlar: **Cyprus American University (Kıbrıs Amerikan Üniversitesi) ve American University of Ras Al Khaimah (Ras Al Khaimah Amerikan Üniversitesi)**

Kazanılan Ödül: **Uluslararası Üçüncülük Ödülü**

Ödül Alan Kurum: **Girne Amerikan Üniversitesi, Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimarlık Bölümü**

Ödül Alan Öğrenciler: **Bezawit Tulu, Gloire Mulenda, Isaac Isaac Kyabuta ve Israel Lifungula Wachem**

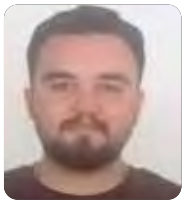
Proje Danışmanları: **Yrd. Doç. Dr. Hassina Nafa ve Dr. Ayça Soygür**

Ödül Alan Projenin Adı: **Design the Future of Unused Spaces (Kullanılmayan Alanların Geleceğini Tasarlamak)**

Projenin Konusu: **Çatalköy'de bulunan ve yeterince değerlendirilmeyen dere yatağı koridorunun, ekolojik ve sosyal işlevleri bütünleştiren, kentsel bağlantıları güçlendiren sürdürülebilir bir yeşil omurgaya dönüştürülmesi.**

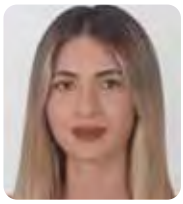
Başarının Açıklaması: **Girne Amerikan Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğrencileri, Kıbrıs Amerikan Üniversitesi ve Ras Al Khaimah Amerikan Üniversitesi iş birliğinde düzenlenen uluslararası In Between 2 kavramsal tasarım yarışmasında üçüncülük ödülüne layık görülmüştür. Yrd. Doç. Dr. Hassina Nafa ve Dr. Ayça Soygür danışmanlığında geliştirilen proje, Çatalköy'deki atıl dere yatağının ekolojik sürdürülebilirlik, kamusal kullanım ve kentsel bağlantısallık ilkeleri doğrultusunda yeniden değerlendirilmesini amaçlamaktadır.**

Yeni Üyeler

ALİ ARDA
AKYILDIZ

ALİ SİNAN
ATALAY

ASYA
GÜN

AYŞE
APAYDINLI

ÇİSE
CANTAY

DUYGU
DOĞAN

DUYGU
SARI

ECEM
MİRALAY

EDA
KIZIL

EMRAH
ACAR

EREN
KARATEKİN

FATİH
GÜLER

FIRAT
UYGUN

GAMZE
SAYGILI

GÖKBERK
ÇAĞIL

GÖKHAN
GÖKTEN

GÖRKEM
DOĞANAY

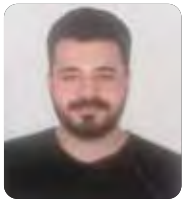

GÜLCAN
ÖZYÜREKLİLER

GÜLŞAH
ŞEKER

HALİME
GÖKSOY

HÜLYA
AYGÜN

İBRAHİM
CANSIZ

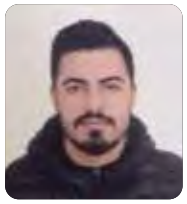

İSMAİL
BUDAK

KIDRET
ŞANVERDİ

MEHMET
BOZKURT

MEHMET CAN
EVLİYA

MEHMET
CEYLAN

MEHMET
GÜRKAN DEMİR

MELDA ASLI
ÇINAR

MERVE
ÖZİKİNCİ

MERVE
YÜKSELEN

MESERRET
TOZAN

MISRA
SEFERLER

MUKADDES
KORKULU

MUSTAFA
MENEKŞE

NESLİHAN
GÖZDE ORAL

ÖMER
ÇAVUŞOĞLU

ÖNEL SU
GÖÇENER

RECEP EMRE
KÖYCÜ

RÜMEYSA NUR
GÜVEN

SABRİ
BALABAN

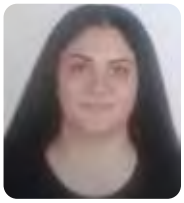
SACİDE
DOĞANYİĞİT

ŞAN SALİH
TANUL

ŞANSEL
AYKAN

ŞANSEL
İNANÇOĞLU

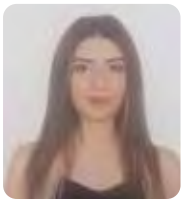
SEDEF YILMAZ
EMRE

SENA
KARAKIŞ

SEREN
AYKUTLU

SILA
AKINÇAY

SILA
HACIARİF

SİNEM
OLGUNER

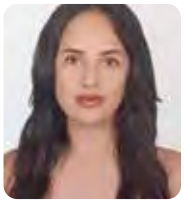
SUZAN SU
ÇINAROĞLU

TONGUÇ
ÖZYILDIZ

UMUT
KANIÖZ

YAREN NERİMAN
MÜEZZİN

ZEHRA
GÖRAL

ZERRİN
TÖZER

BİRİKİM

ÇIRARKEN

İlk sayımızla yaptığımız başlangıcın mutluluğunu sizlerle paylaşırken, yılların eksikliğini gidermek bizlere kıvanç vermektedir.

Ülkemizin en büyük sektörlerinden birini yönetme konumunda olan meslek grubumuz, ancak sesini duyurabildiği oranda etkinlik kazanıp, konusunda söz sahibi olma ve ağırlığını kabul ettirme durumundadır kanısındayız.

Adımızı MİMARCA koyarken amacımız, meslek dilimizi yayıp, öğretmektir. Hedefimiz, her ayın sonuna sizlere MİMARCA ile ulaşmaktır.

Temel amacımız, 200 üyemize seslenmekse de, bir diğer arzumuz; Devlet, Hükümet, basın, diğer meslek kuruluşları ve ulaşabildiğimiz kadar vatandaşla diyalog kurup, mimarlığın tanıtımını yapıp, etkinliğimizi daha büyük bir kesime yaymaktır.

MİMARCA'da her ay Oda, meslek ve üye haberleri bulacaksınız. Her sayıda bir güncel anakonu işlenecektir. Ayın haberleri, okur mektupları, ayın tartışması, Vize Büro'su haber ve statistikleri, temel malzeme ve işçilik fiatları ve daha diğer konulara yer vermek amacındayız.

Başarılı ve sürekli olmamız, sizlerin ilgi ve desteğine dayanacaktır. Yazı ve eleştirilerinize gerek duyduğumuzu yinelerken, büyük bir kararlılık ve heyecanla başladığımız bu uğraşı, ancak sizler arzu edip desteklediğiniz süre ve çapta yürütebileceğimizi anımsatırız.

Şimdilik teksir ve ücretsiz olarak sunacağımız MİMARCA'ya ek olarak, yılda en azından iki adet de MİMAR dergimizi hazırlayabilmek, yazı bankamızda toplanacak materyale bağlı olacaktır.

Kaliteli proje ve binalarınız bol olsun.

YÜCEM ERÖNEN
Mimarlar Od.
Başkanı.

1989-1991 yılları arasında iki dönem Mimarlar Odası Başkanlığı yapmış Yücem Erönen, yayına başlattığı Mimarca' nın 24. Sayısının Sohbet bölümünde son olarak şunları yazacaktır: "Bu satırlar, Mimarlar Odası Başkanı ve MİMARCA Genel Yönetmeni olarak benim son tümcelerimdir. İki Yıllık yorucu başkanlık bayrağını ve MİMARCA kalemini, daha dinç kadrolara şerefle devrederek ayrılma kararım bana hüzün veriyorsa da; Odamız ve MİMARCA' nın konumları, ömür boyu umut ve gurur kaynağım olacaktır.

Hoşça kalın..."

Birikim

Ezcan Özsoy

Bir Kıvılcımdı MİMARCA

Aslında bu yazımı, merhum Mimarlar Odası Başkanımız Yücem Erönen ağabeyimizin vefatı sonrasında yayınlanması planlanan özel sayı için kaleme almıştım. Yoğun iş tempom nedeni ile tamamlayıp yayın kuruluna teslim etmek nasip olmadı. MİMARCA'nın yayım hayatını başlatan ve gelişimindeki tarihsel süreci yorumlamak, Yücem Başkan'ın anısını yaşatmak 100.ncü sayıda yeniden bir fırsat oldu.

Çiçeği burnunda bir mimar olarak askerliğimi tamamlamış ve akabinde gerçekleşen ilk genel kurula katıldığımda dilek ve temenniler bölümünde söz alıp yeni seçilen başkan ve yönetimine şu saptama ve öneride bulunmuştum... ''Mimarlar Odası, öğrencilik yıllarından başlamak üzere her mimar adayı ile neşriyat kanalı ile haşır neşir olması gereken bir meslek örgütü... Odamızın, öğrenci ve üye adaylarına ''eğitici'', mezuniyet sonrası genç mimarlara ''yol gösterici'' ve yetişkinlere de ''duyuru ve bilgi tazeleyici'' bir yayın organı olmalı...Oda kurulduğundan beri çeyrek asır geçmiş, topu topu 3 veya 4 yayına rastladım... Öyle beş on yılda bir çıkan bir dergi değil, yıllık hatta aylık bülteni olmalı... Üyelere daha sık periyodlarla yayınlanıp oda haberlerinden bizi haberdar kılabilmelidir.''

Birkaç gün sonra çalıştığım ofise gelen telefondaki ses, odanın yeni Başkanı merhum Yücem Erönen idi. ''Genel Kurul'da bize sunduğun öneri ile başına iş açtın'' diye söze espiri ile girdi. ''Bu hafta yapacağımız yönetim kurulu toplantısına gel... Madem bu kadar heveslisin seni yayın kuruluna aldık... Nasıl bir yol alacağız birlikte karar verelim'' dedi.

Genel kurul sonrasındaki toplantıda yeni yönetim görev bölümünü yapmışlar, bir sonraki toplantı genişletilerek Yücem Erönen başkanlığında, yazman Serhan Gazioğlu, sayman Hasan Yücel, faal üyeler Doğan Sahir ve Hasan Erhan, yedek üyeler Soner Ersen ve Turgay Salihoğlu, danışman üyeler Ahmed Vural Behaeddin, İzzet Ezel Reşat, Hüseyin Ateşin ve Ziya Necati Özkan'ın yanı sıra, bülten ve dergi yayın kurulunda görev alacak olan ben ve Burhan Atun da davet edilmiştik.

Toplantıya hazırlıklı gitmiştim... Oda yönetimine Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nden öğrenci iken almış olduğum, saman kağıda basılmış oda bülteni yanımda idi... Onlara örnek olarak gösterdim. Yerel matbaalardan da almış olduğum takriben 250 adet bülten için takribi maliyeti sundum. Birine yakın olmakla birlikte oldukça yüksek bir maliyet görünüyordu. O zamanlarda İnşaat Yapı Birim Maliyetleri basmak işlemini gerçekleştirdiğimiz ''Teksir'' yani ''Stencil'' yöntemi ile yapma fikri doğdu. Başkan Yücem Erönen, çalışma dönemi içerisinde her ay mutlaka bir bülten yayınlanmasını minimum bir de dergiyi hedef olarak sundu. Kolları sıvadık... Bir taraftan aylık yayınlanacak olan ve sade bir baskı ile bülten, diğer taraftan da daha kapsamlı ve daha profesyonel baskıyla dergi çıkarılacaktı.

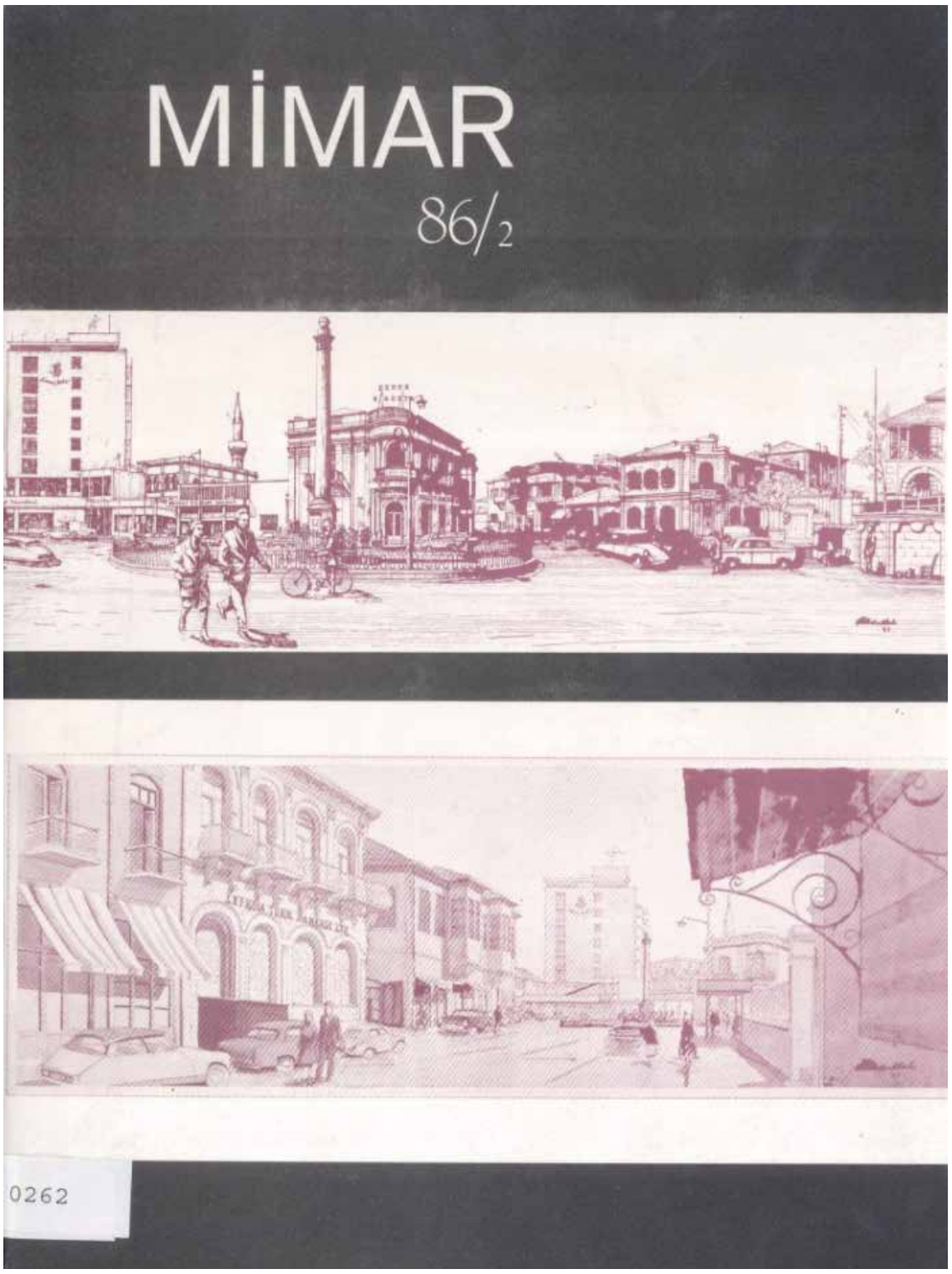
Bültenin ilk sayısı için yayınlanma süresi hemen gelmişti. Ancak konu ve materyal bulmak zor olmadı; başkan ilk sayı için gerekli doneleri ağırlıkta kendi üstlendi. Kaleme aldığı bültenin çıkış sebebi, ilk sayı içeriği hakkında açıklama, genel kurul sonucu, imar yasası ve kendinin yapmış olduğu tercüme, Avrupa'dan haberler, inşaat malzeme ve işçilik maliyetleri, ortak vize bürosu istatistiklerinin yer aldığı 4 sayfalık bir bülten, MİMARCA adı ile yayın hayatına başladı. Kapak tasarımını, Yönetim Kurulu'nun basın yayından sorumlusu Hasan Erhan tarafından hazırlanan grafik ile 1 yıl süre ile bize yetecek kadar 4 değişik renkle basılmıştı (Şekil 1)... Dönüşümlü olarak her ay kapak farklı bir renkle zımbalanacaktı.

Şekil 1: 1989 yılında ilk kez bülten olarak çıkan MİMARCA kapağı (Ezcan Özsoy arşivi)

Bülten sorumlusu Yücem Erönen, yayın kurulunda Hasan Erhan, Turgay Salihoğlu ve Ezcan Özsoy yer aldık. Birkaç gün içinde ilk hazırlıklar tamamlandı... Özellikle belirtmek isterim ki ilk 24 sayıda, odamızın emektar sekreteri Tülay Göze'nin stencil (Teksir) üzerine daktilo ile yazımı baskısı için verdiği emeğin hakkı ödenemez. Günlük mesaisinin çok ötesine geçen performansı ile her sayıda üyelere, protokole, Milli Kütüphane ve Milli Arşiv'in yanı sıra mesleğimizle ilintili tüm dairelere postalama işlemi için adresleme ve pullama işlemi oldukça yorucu idi. Sırf bu nedenle, ortak vize bürosu işlerinin de aksamaması için yeni bir personel alımı gündeme geldi. Kale Serol, bu amaçla ortak vize bürosu çalışanı olarak istihdam edildi. Artan üye sayısı ve dağıtım ağının genişlemesi; postalama ve naylon poşetleme işleminin yapılması da gündeme gelince, MİMARCA'nın her sayısı bir öncekinden güzel içerikle ve sunum tekniği sayesinde okuyucusu ile buluşuyordu... Oda yönetim kurulu üyesi Doğan Sahir'in yerel piyasa araştırması ile elde ettiği "Malzeme ve İşçilik Maliyetleri" piyasa fiyat dengesi oluşturacak düzeye gelmişti. Bültende aylık yayınlanan liste MİMARCA'nın en çok ilgi çeken sayfası durumunda idi.

Oda sekreterimiz ve ortak vize bürosu elemanımız Serhan Gazioğlu, vize bürosu istatistikleri ve yazdığı yazıların yanı sıra stencil kalemi ile direk stencil üzerine ayın konusuna göre karikatür çizerek de görsel

Şekil 2: 1986 yılında MİMAR'ın 2. sayısı
(Ezcan Özsoy arşivi)

ve mizahi zenginlik katarak farklı bir kaliteye ulaştı.

Hatta beni de karikatür çizmeye teşvik ederek bu sanata adım atmam için cesaretlendirdi.

Kardeş meslek odalarından konuk yazarlar da teknik yazıları ile MİMARCA'ya destek verirken inlet reklam bile aldık... Baskımız hala daha stencil ile yapılmakta olduğu için reklam sahibi firmalar dağıtım miktarı sayısı kadar basılı A4 kağıt veya stiker teslim ettiler. Bazı görsellerin kullanılması gereken yazılar olmaya başlayınca da diğer sayfalar stencil basılırken görsel içeren sayfaların baskısı fotokopi yöntemi ile çoğaltılmaya başladı.

Aylar ilerledikçe MİMARCA tirajı artmış önceden tek tip baskı yapmış olduğumuz kapak tasarımı yıllık sürenin sonunda, ön sayfası yarım kuşe kapaklı modele geçtik. Yine meslektaşımız Hasan Erhan'ın tasarımı ile yarım kapakta dikey yazı ile içi boş küçük harflerle mimarca yazısı kullanılmaya başlandı.

Bülten, 24.ncü sayıdan sonra kuşe iç ve arka dış kapaklara reklam almaya başladık. Stencil yerine matbaa baskısı ile iç sayfalar kaliteyi bir basamak daha yükselttik. MİMARCA artık piyasada kendini kanıtlamış adı gibi kaliteli dergi düzeyinde ve MİMAR'ca duruşu olan bir bülten haline gelmişti. Hatta matbaalar arasında böylesi bir sürekli yayının portfolyolarında olması için rekabet içine girerek fiyat indiriminde bulunmayı teklif ettikleri de olmuş, aynı kaliteyi yapabileceklerine bizi ikna ederek matbaa değiştirdiğimiz de olmuştur.

Stencil baskısı sürecinden beri günümüzdeki kadar reklam, grafik sanatçısı ve ajansı bulunmadığından toplamaya başladığımız reklamların grafiklerini üniversitede almış olduğumuz grafik eğitimlerinden de yararlanarak düzenlemeye başladık. Bu reklam toplama ve firmalara yaptığımız grafik düzenleme işleri odanın tüm yayınlarında, diğer odaların, birliğin ve diğer sivil toplum örgütlerinin yayınlarında MİMARCA için hazırlanan reklamlar kullanılmaya başlamasına vesile oldu. Doğumundan günümüze dek geçen süreç içinde oda yönetimleri değişse bile, bu aylık hizmet gerek mesleğimize gerekse dağıtım ağımız sayesinde ülke insanımıza ve posta kanalı ile gönderdiğimiz Türkiye'deki kardeş kuruluşlara örnek oldu. Onlar da baskı kalitesi, nitelik ve nicelikleri ile bizleri örnek almaya başladılar.

Bu arada Oda'nın yönetimi dışında Burhan Atun, Hasan Erhan, Mehmet Vahip, Turgay Salihoğlu ve Ezcan Özsoy tarafından oluşturulan oda adına ancak özerk yayın ekibi, daha iyi baskı kalitesi ile profesyonel makaleler ve diğer görsel içeriklerle MİMAR dergilerini hazırlamakta idi (Şekil 2). Yayın kurulu, aylık bültende stencil baskı nedeni ile yer alamayan konuları bünyesine almakta idi.

Daha kaliteli baskı ile kültürel miras, çevre, turizm içerikleri ile MİMAR ve matbaa baskılı MİMARCA birbirlerini tamamlıyordu. Daha sonraları yayın kurulu, hizmet içi eğitim amaçlı teknik yayınlar ve oda kanalı ile yürütülmekte olan yarışmaların yayınlandığı özel sayılar yer almaya başladı.
MİMARCA, bazen teknik nedenlerden ötürü iki aylık hatta daha uzun periyoda gerilese bile yayımdan vazgeçilmedi. Yine Hasan Erhan'ın ve benim dokunuşumuz ile halen kullanmakta olduğumuz logo artık dergi ile özdeşleşti.
Oda yönetiminden ayrılıp Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yayın organı Teknik Gözlem Yayın Kuruluna geçtim. Geride bıraktığımız 65 sayıdan sonra görevi devralan genç meslektaşlarım, daha yüksek kalitede grafik ve içeriğe yöneldiklerinden MİMARCA "bülten" sıfatı yerine kardeşi MİMAR'ın sıfatına bürünerek "dergi" haline gelmiştir. Bu durum MİMARCA'nın bir nevi babası sayılan Merhum Başkanımız Yücem Erönen'in Mimarlar Odası Genel Kurullar'ın dilek ve temenniler kısmında malum yapıcı eleştirilerle dolu uzun konuşmasının birkaç cümlesi de mutlaka MİMARCA'nın yayın periyodunun "aylık bülten" şeklinde sürekliliğe dönmesi üzerine olmuştur.

Ancak nafile! ... 1989 yılında küçücük bir kıvılcımla ateşlenen MİMARCA, benim de içinde olduğum ilk 65 sayılık yolu altı buçuk yılda katetti. MİMARCA, iddialı yazılar ve dergi nitelikli baskı çabası yerine yayınına devam edebilmek için yeniden sade bir süreç yaşadı. Sonrasında tamamen kuşe kağıda baslı; senede minimun 1 sayı da olsa yayımlana yayımlana 100.'üncü sayıya geldi... Işığı hiç sönmedi, öyle bir aydınlık hal aldı ki yerel Meslek Odası yayın organları arasında YILDIZ haline geldi. Geri dönüş mümkün değil. Bu kaliteyi tutturmuşken yoluna devam etmeli...

Yaşam serüvenindeki 37.nci yılında Yücem Ağabeyimizin MİMARCA'nın kalitesinin (nitelik) yanı sıra kantitesini (nicelik) de dolu dolu yapan, yayın kurullarındaki tüm meslektaşlarımız ve emeği geçen herkese teşekkürler.

Saygılarımla.

Ezcan Özsoy
Öğretim Görevlisi - Mimar
Kıbrıs Aydın Üniversitesi
ezcan@kibris.net

Birikim

Doğa Üzümcüoğlu

MİMAR'dan MİMARCA'ya Uzanan Bir Hafıza: Mehmet Akanyeti ile Söyleşi

Bazen geçmişle kurduğumuz en anlamlı bağlar, samimi bir sohbetin içinden çıkar. Eski bir fotoğraf, yıllardır saklanan bir belge ya da geçmişten bugüne ulaşan bir dergi, bizden önce verilen emekleri ve bugün sürdürdüğümüz çalışmaların arkasındaki birikimi hatırlatır.

MİMARCA'nın 100. sayısına ulaşmasının heyecanını yaşadığımız bu dönemde benim için de böyle özel bir karşılaşma gerçekleşti.

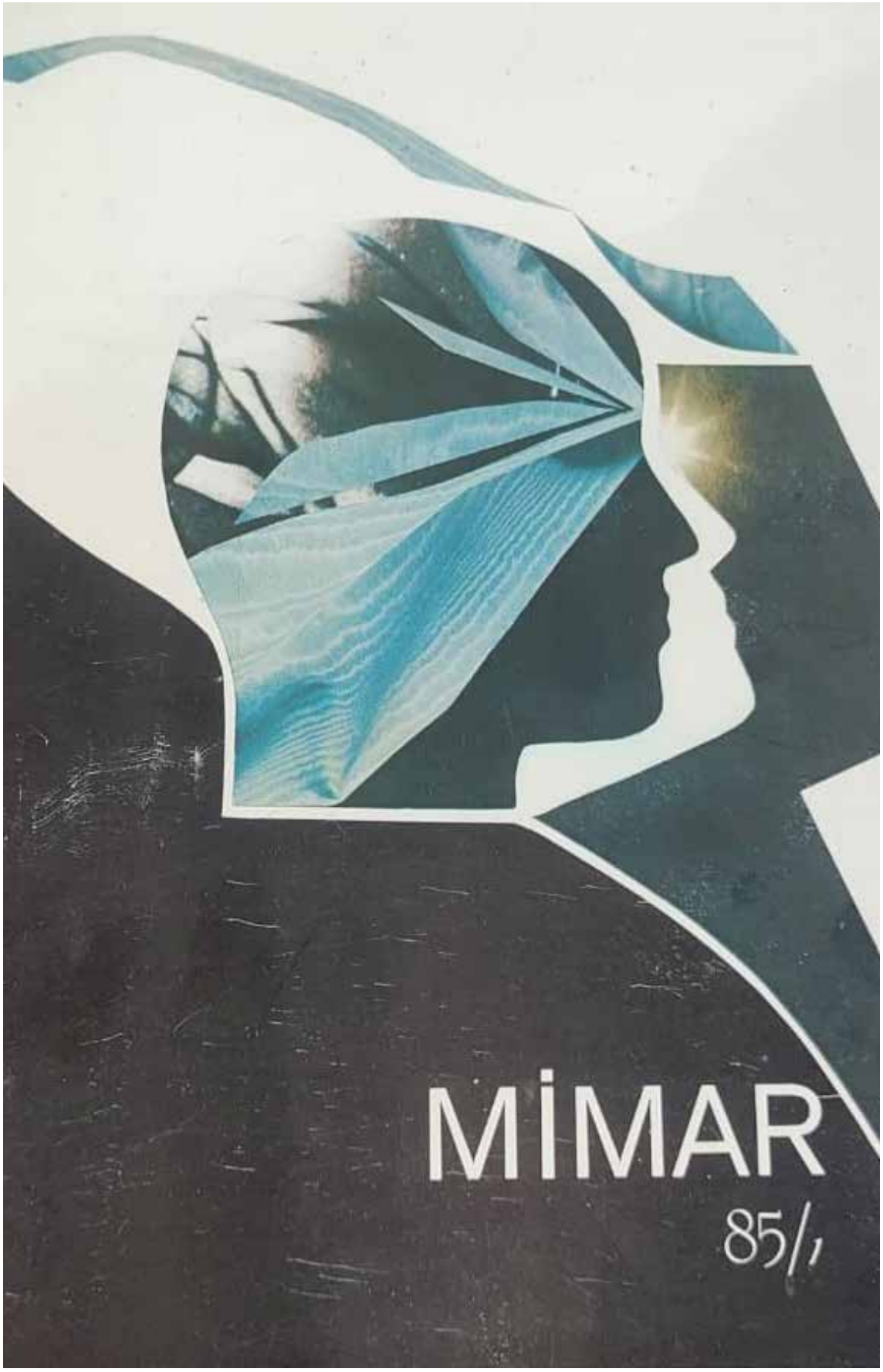
MİMARCA'nın 1989 yılında başlayan yayın yolculuğundan birkaç yıl önce, 1985 yılında Odamız bünyesinde MİMAR isimli bir derginin yayın hayatına başladığını biliyordum (Şekil 1). Ancak geçtiğimiz günlerde büyüğümüz Mehmet Akanyeti ile gerçekleştirdiğimiz sohbet, bu bilgiyi benim için çok daha somut ve anlamlı bir hikâyeye dönüştürdü.

Sohbetimiz sırasında Mehmet Akanyeti bana MİMAR dergisinden ve o dönemin mesleki yayıncılık anlayışından söz etti. Ardından, benim için son derece kıymetli bir hatıra olacak şekilde, 1985 yılında yayımlanan MİMAR'ın ilk sayısını imzalayarak hediye etti (Şekil 2).

Derginin sayfalarını çevirdiğimde, kırk yılı aşkın bir zaman öncesinden bugüne ulaşan mesleki birikime dokunuyor gibiydim. Mimarlık, kent, çevre, kültür ve mesleki sorumluluk üzerine ele alınan pek çok konunun bugün de anlamını koruması özellikle dikkat çekiciydi. Bu durum, mesleki yayınların yalnızca kendi dönemlerine ait olmadığını; aynı zamanda düşünceleri, üretimleri ve değerleri geleceğe taşıyan önemli bir mesleki hafıza oluşturduğunu bir kez daha gösteriyordu.

1985 yılında MİMAR ile başlayan bu yayıncılık birikiminin izlerini, 1989'dan itibaren MİMARCA'nın uzun soluklu yayın yolculuğunda görmek mümkün. Bugün, MİMARCA'nın 100. sayısına ulaşmış olması ise bu sürekliliği daha da anlamlı kılıyor. Yüz sayı; farklı dönemlerde katkı koyan yayın kurullarının, editörlerin, Oda yöneticilerinin, mimarların, akademisyenlerin, yazarların ve daha birçok kişinin ortak emeğini temsil ediyor.

Bu nedenle 100. sayıyı yalnızca sayısal bir eşik olarak değil; mesleki paylaşımın, kurumsal hafızanın ve kuşaklar arasında aktarılan emeğin önemli bir simgesi olarak görmek mümkün. Tam da bu düşünceden hareketle, MİMARCA'nın 100. sayısı için hazırlanacak özel bölüm kapsamında, geçmişten bugüne bu yayıncılık kültürüne katkı koymuş isimlerden MİMARCA'yı birkaç kelimeyle ifade etmelerini istedik. Aynı talebi Mehmet Akanyeti'ye de ilettiğimde ise kendisi son derece anlamlı bir tercih yaptı: Yeni bir söz söylemek yerine, 1985 yılında yayımlanan MİMAR'ın ilk sayısının önsözünden bir cümleyi bugüne taşıdı (Şekil 3):

Şekil 1: MİMAR'ın 1985 yılında çıkan ilk sayısı (Doğa Üzümcüoğlu arşivi)

Şekil 2: Mehmet Akanyeti ile sohbet ve hediye edilen imzalı MİMAR'ın ilk sayısı

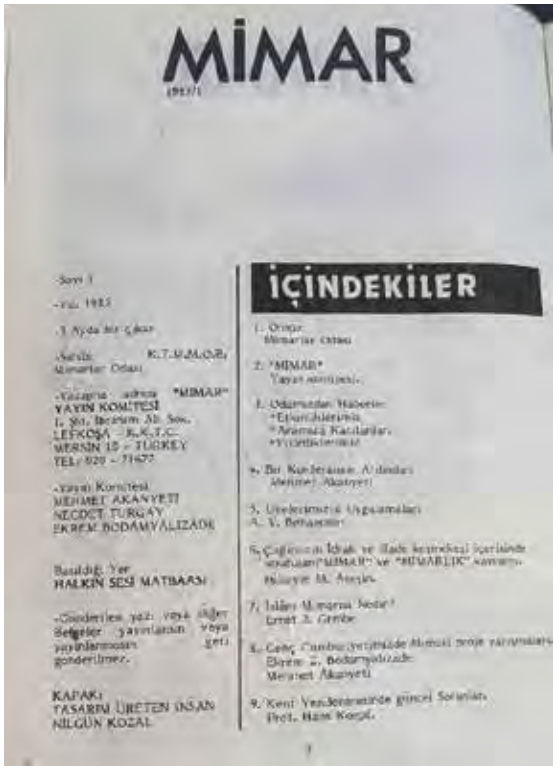
ÖNSÖZ

Sözü A.S.WILLIS ve R.S.B. GEORGE'un kitabından alarak bu deyişle başlamak istersek:

"...İyi bir bina, iyi bir mimar kadar iyi bir müşteri gerektirir." Herhangi bir meslek kuruluşunda gündeme değişmez konulardan olan eski eserler, tarihsel çevre dokusu, genel çevre sorunları,mesleki sorunlar... gibi temel konular; bana göre başta mimarlar olmak üzere mimarlar dışındaki ilgili ve yetkililerin hatta en genel anlamda toplumun BİLİNÇLENDİRİLMESİne gelip dayanıyor.

"MİMAR", bu ilk adımıyla, meslektaşlarımız arasında olduğu kadar bizler dışındaki ilgili tüm kurumlarla bir iletişim yolu açarak yukarıda çok az ortaya konan sorunların çözümüne katkıda bulunacaksa ve daha da önemlisi, ilk ağızdan sonraki adımların arkası bir öncekinden daha güçlü, daha yetkin bir şekilde sürecek, kesilmeyecekse ne mutlu bize...

MİMARLAR ODASI

MİMAR

İÇİNDEKİLER

Şekil 3: 1985 yılında yayımlanan MİMAR'ın ilk sayısının önsözü (Doğa Üzümcüoğlu arşivi)

"Dergimiz, '... iyi bir bina, iyi bir mimar kadar iyi bir müşteri gerektirir' özdeyişine birincil yanıttır."

Akanyeti'nin bu ifadesi, MİMARCA'nın temel misyonlarından biri olan mimarlık kültürünü toplumla buluşturarak, toplumsal farkındalığı ve mimarlık bilincini geliştirme anlayışını güçlü bir biçimde yansıtmaktadır.

Yaklaşık kırk yıl önce ilk sayının önsözünde yer alan bu cümlenin, MİMARCA'nın 100. sayısı için yeniden dile getirilmesi benim için ayrıca anlamlıydı. Çünkü bu söz, geçmiş ile bugün arasında kendiliğinden güçlü bir bağ kuruyordu. 1985 yılında bir derginin ilk sayfasında yer alan düşünce, yıllar sonra 100. sayıya ulaşmış başka bir mesleki yayında yeniden karşılık buluyordu.

Bir tarafta MİMAR'ın 1985 tarihli ilk sayısı, diğer tarafta MİMARCA'nın 100. sayısı... Aralarında kırk yılı aşkın bir zaman, değişen kuşaklar ve sayısız mesleki üretim bulunuyor. Ancak bu uzun yolculuğun merkezinde ortak bir değer yaşamaya devam ediyor: mimarlık kültürünü paylaşmak, geliştirmek ve gelecek kuşaklara aktarmak.

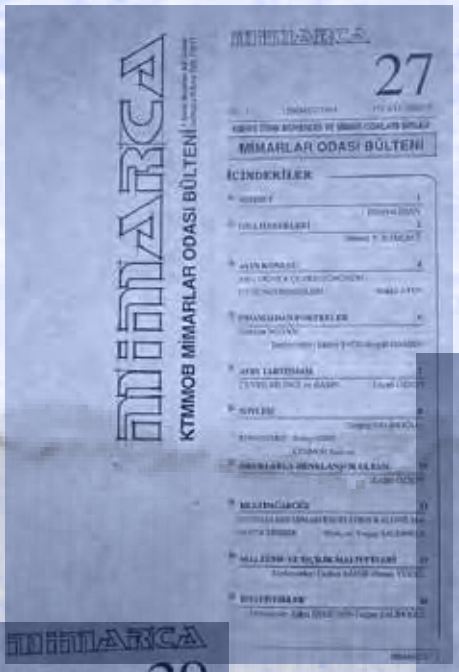
Mehmet Akanyeti'nin bana imzalayarak armağan ettiği o ilk sayı bu nedenle benim için yalnızca eski bir dergi değil; geçmişten bugüne ulaşan mesleki hafızanın küçük ama çok kıymetli bir parçası oldu. Bugün, MİMARCA'nın 100. sayısında geçmişte emek verenlerin sözlerini yeniden hatırlamak ve bu birikimi geleceğe taşımak da aynı hafızanın devamını oluşturuyor.

Belki yıllar sonra MİMARCA'nın 100. sayısı da başka bir mimarın eline geçecek ve bugün yazılan cümleler yeniden okunacaktır, tıpkı 1985 yılında kaleme alınmış bir cümlenin bugün yeniden karşımıza çıkması gibi...

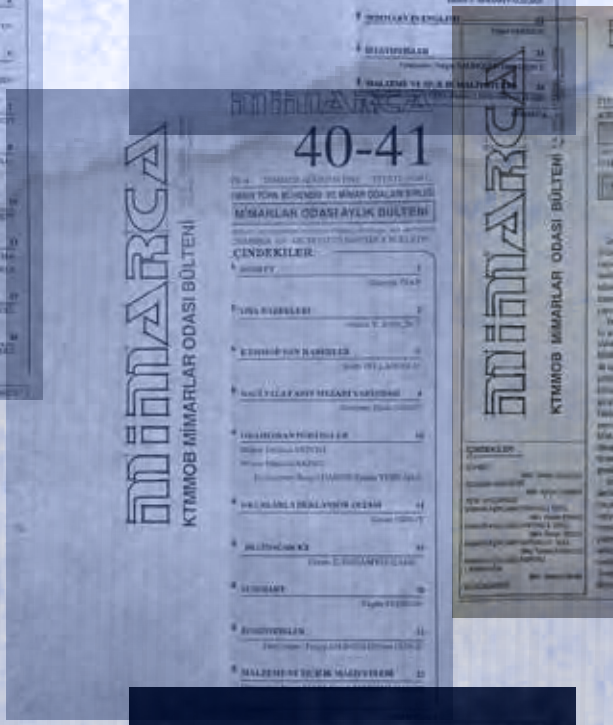
MİMAR'dan MİMARCA'ya, ilk sayıdan yüzüncü sayıya uzanan bu yolculuk; mesleki paylaşımın, emeğin, hafızanın ve kuşaklar arasında aktarılan mimarlık kültürünün hikâyesidir. 100. sayı ise bu hikâyenin bir sonu değil, geleceğe bırakılan yeni bir izidir.

Doğa Üzümcüoğlu, Yard. Doç. Dr.
Yüksek Mimar
Lefke Avrupa Üniversitesi
dogauzumcuoglu@gmail.com

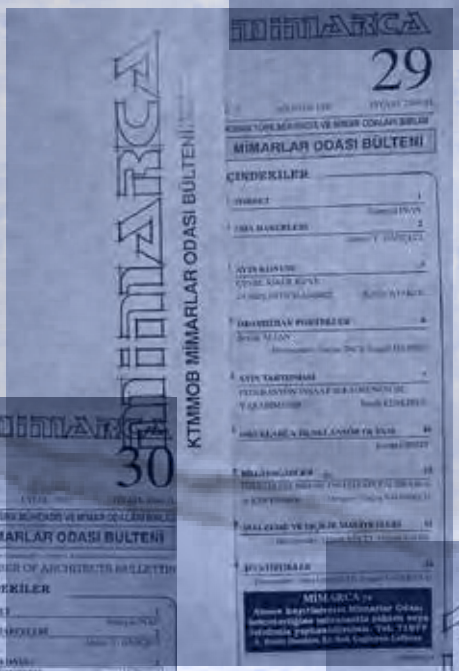

MİMARCA

mimarca
27
KTMMOB MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
İÇİNDEKİLER

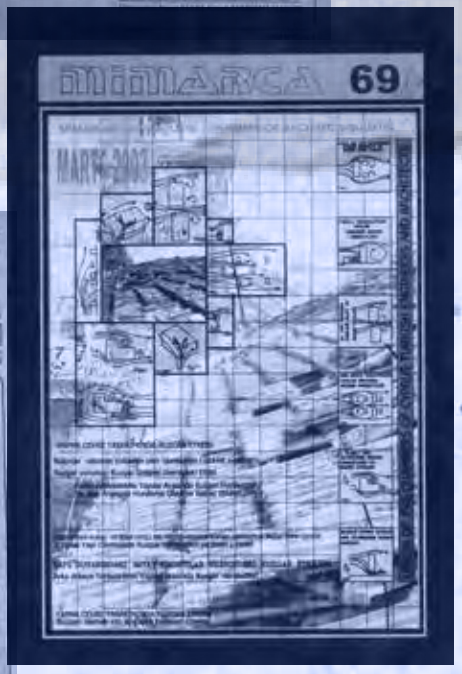

mimarca
43-44
KTMMOB MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
MİMARLAR ODASI AYLIK BÜLTENİ
ÇİNDEKİLER

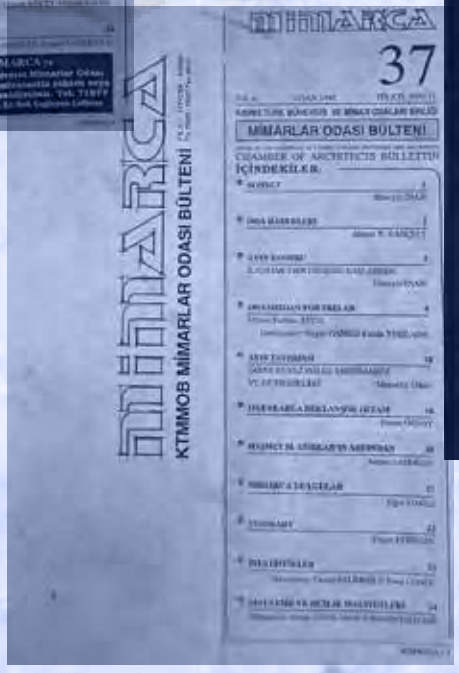

mimarca
40-41
KTMMOB MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
MİMARLAR ODASI AYLIK BÜLTENİ
ÇİNDEKİLER

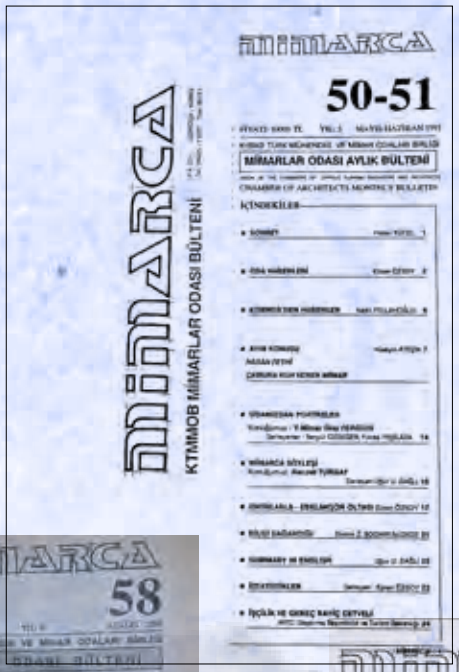
mimarca
KTMMOB MİMARLAR ODASI BÜLTENİ

mimarca
29
KTMMOB MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
ÇİNDEKİLER

mimarca
30
KTMMOB MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
İÇİNDEKİLER

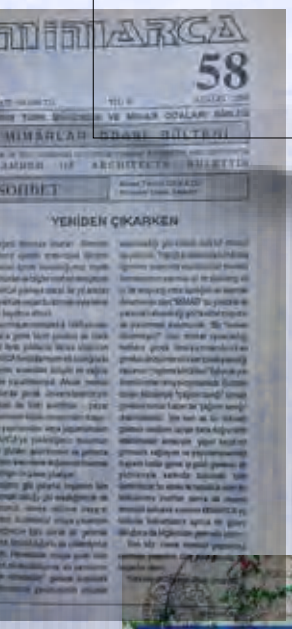

mimarca
69

mimarca
37
KTMMOB MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
İÇİNDEKİLER

MİMARCA
KTMMOB MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
MİMARCA
50-51
MİMARLAR ODASI AYLIK BÜLTENİ
İÇİNDEKİLER

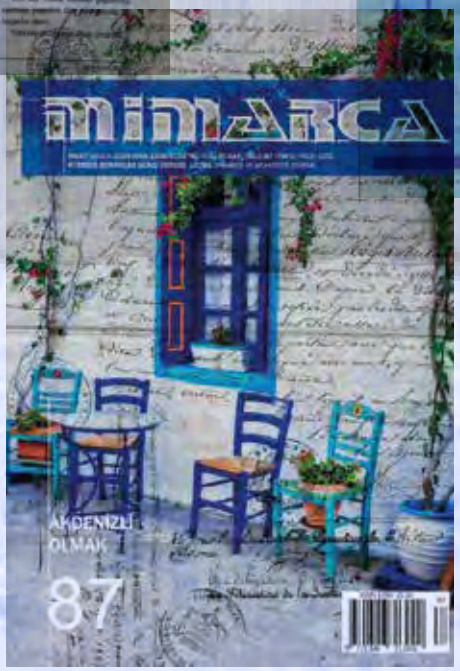

MİMARCA
71

MİMARCA
İNSANLIĞIMIZ
SÜRDÜRÜLEBİLİR Mİ?
SÜRDÜRÜLEBİLİR
KENTLER,
BİNALAR
ve YAŞAM
79

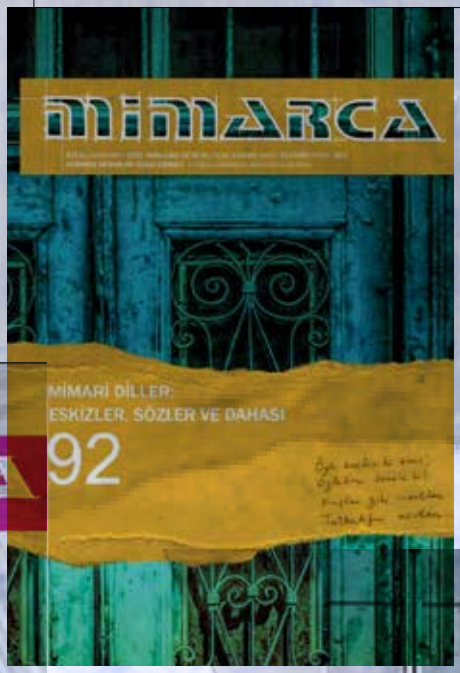

MİMARCA
58
YENİDEN ÇIKARKEN

MİMARCA
66
HAZİRAN 2001
SAYI:
KIBRIS TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ
MİMARLAR ODASI BÜLTENİ
CHAMBER OF ARCHITECTS BULLETIN

MİMARCA
AKDENİZLİ
OLMAK
87

MİMARCA
MİMARİ MEKÂN:
YAŞAMIN SAHNESİ
89

MİMARCA
MİMARİ DİLLER:
ESKİZLER, SÖZLER VE DAHASI
92

MİMARCA

MİMARCA DERGİSİ YÖNETİM KURULLARI

MİMARCA DERGİSİNDE GÖREV ALAN İSİMLER (ALFABETİK SIRAYA GÖRE)

a

Abdullah Can (Yayın Kurulu Sekreteri, Üye)
Afet Çeliker Coşkun (Üye)
Ahmet Murat Saymanlar (Üye)
Ahmet Özenç (Üye)
Ali Orkun Küçük (Üye)
Aliye Menteş (Yayın Kurulu Sekreteri, Üye)
Aysel Alihan (Üye)
Azmi Öge (Genel Koordinatör, Üye)

b

Bahar Uluçay (Yayın Kurulu Başkanı, Yayın Kurulu Sekreteri, Üye)
Banu Çavuşoğlu (Üye)
Birgül Güvenir Beyatlı (Üye)
Burak Türksoy (Üye)
Burhan Atun (Yayın Kurulu Başkanı)

c

Canan Volkan (Üye)
Cem Kara (Üye)
Ceren Kürüm (Yayın Kurulu Başkanı, Yayın Kurulu Sekreteri, Üye)

ç

Çimen Umut (Öğrenci Üye)

d

Devrim Yücel Besim (Yayın Kurulu Başkanı, Yayın Kurulu Sekreteri, Üye)
Didem Çelik Bay (Üye)
Doğa Üzümcüoğlu (Yayın Kurulu Sekreteri)

e

Ekrem Bodamyalizade (Genel Koordinatör, Genel Yayın Yönetmeni, Üye)
Emine Gökbörü (Üye)
Emre Akbil (Dergi Editörü, Üye)
Emre Günce (Üye)
Enver Erönen (Üye)
Erçim Uluğ (Üye)
Esra Can Akbil (Üye)
Ezcan Özsoy (Koordinatör, Üye)
Ezgi Şaker (Üye)

f

Fatma İlkin (Üye)
Fatma Terlik (Üye)
Funda Güder Yeşilada (Üye)

g

Gözde Nazlı Kahraman (Öğrenci Üye)

h

Halil Toprakçı (Üye)
Hasan Debeş (Üye)
Hasan Erhan (Üye)
Hasan Yücel (Üye)
Hasret Destebanoğlu (Öğrenci Üye, Üye)

k

Kozan Uzunoğlu (Genel Koordinatör, Üye)

m

Makbule Oktay Özsağlam (Üye)
Mehmet Vahip (Üye)
Meray Taluğ (Üye)
Mustafa Atun (Üye)
Münevver Özgür Özersay (Yayın Kurulu Başkanı, Üye)

n

Nezire Özgece (Üye)

o

Oya Sağıroğlu (Öğrenci Üye)

ö

Özgür Dinçyürek (Yayın Kurulu Başkanı)
Öznem Şahali Kovancı (Üye)

p

Pınar Uluçay Righelato (Yayın Kurulu Başkanı, Yayın Kurulu Sekreteri, Üye)

r

Resmiye Alpar Atun (Üye)

s

Safiye İnce (Üye)
Salih Koççat (Üye)
Sergül Özdeğer Hamidi (Üye)

ş

Şerife Hikmet (Öğrenci Üye)

t

Tarkan Davulcu (Genel Yayın Yönetmeni, Üye)
Tunç Adanır (Genel Koordinatör, Üye)
Turgay Salihoğlu (Üye)
Türker Aktaç (Üye)

y

Yasemin Mesda (Üye)
Yeşim Feridun (Üye)
Yücem Erönen (Bülten Sorumlusu)

"Bir Cümle ile Kıbrıs Mimarlığında MİMARCA'nın Rolü"

"Mimarca, on yıl boyunca parçası olmaktan gurur duyduğum, mimarlık kültürüne katkı sunan değerli bir bellektir. "
ABDULLAH CAN

"100 sayıdır, aynı merakla tasarımın izinde"
AFET ÇELİKER COŞKUN

"Yüz sayı, yüzlerce düşünce ve bitmeyen bir arayış: Mimarca, mimarlığın izini sürerken kendi izini de bıraktı."
AHMET MURAT SAYMANLIER

"Mimarca; Kıbrıs Türk mimarlığının ortak belleği ve birikimimizi geleceğe taşıyan en güçlü köprüdür."
ALİ ORKUN KÜÇÜK

"Bir dönem benim de içeriğinde yazılarım olan, her mimarlar odasının olmazsa olmazı."
AYSEL ALİHAN

"MİMARCA mimarlık camiasının yaşayan ve nefes alan ortak hafızasıdır."
CEM KARA

"Mimarca, mimarlığın belleğinde biriken yüz sayılık bir iz."
CEM TOKSOY

"Meslekten öte bir yaşam biçimi olan mimarlık ve onun eğitimi -zaman içinde yöntem ve şekil değiştirse de- süreklilik ve emek ister... Mimari dergiler ise bu disiplinli terbiyenin sürdüğü, "yazmak, çizmek, okumak, tartışmak" gibi birçok eylemin yer alabildiği ortamlardır. "Mimarca", sadece Kıbrıslı mimarların değil yakın coğrafyada çevresini düşünen, seven, sayan ve onun için araştıran, fikirlerini paylaşmak isteyenlerin buluştuğu, özenli ortak bir zemindir. Benim de emeğimin geçtiği üretken sayfalarının birikerek dergimizin 100. sayısına ulaşmış olmasının onur ve mutluluğunu yaşıyorum. Dosthane mekânımızın sürmesini, güncelliği yakalayarak paylaşımcı ruhunun zenginleşmesini diliyor ve "Çok Yaşa, Mimarca!" diye seslenmek istiyorum."
DEVRİM YÜCEL BESİM

"100 sayı, 100 iz; Mimarca, mimarlık kültürümüzün yaşayan belleği."
DOĞA ÜZÜMCÜOĞLU

"Mimarlık, yalnızca insan için yapı yapmak değil; insanı doğayla birlikte yaşatacak geleceği kurmaktır. Gerçek mimarlık, doğadan alıp yalnızca insana veren değil; insanı doğayla bütünleştirip, birlikte geleceğe taşıyandır."
DOĞAN SAHİR

"Mimarca, mimarlığın aydınlık yüz-ü."
ENVER ERÖNEN

"İnsan için hatıralar, kentler için kültürel miras, Mimarlar Odası için Mimarca; hafızadır, sestir, kültürel zenginliktir."
ERÇİM ULUĞ

"Mimarca; mimarlık kültürümüzü görünür kılan, mesleki birikimi paylaşarak çoğaltan ve geçmişle geleceğin mimarlığı arasında güçlü bir bağ kuran önemli bir kaynaktır."
FATMA İLKİN

"Mimarca,1989 yılından beri Kıbrıs'ta mimarlığın ve kentleşme kültürünün önünde yol gösterici bir fenerdir. Tebrikler ve Teşekkürler."
FERİDUN TAYIZ

"Geçmişten günümüze kadar uzanan mimarlığın tanığı, sayısız düşüncenin taşıyıcısı, değişimin kaydı ve mesleğimizin güçlü sesi..."
GÖZDE BERKMAN

"Yüzüncü sayısını okuduğumuz Mimarca, bir dergiden öte, Kıbrıs Türk mimarlığının hafızası, kent kültürü, mimarlık üzerine düşünmenin ve tartışmanın sürekliliğini temsil eden bir bellektir."
HASAN DEBEŞ

"Mimarlığın yıllardır izini süren birikimdir Mimarca"
HASRET DESTEBANOĞLU

"Mimarlığın iz bırakan yüzü: Mimarca."
İPEK YARALIOĞLU

"Mimarca, özverili çalışmalarla gerçekleştirilmiş ve sürdürülmüş Kıbrıs Türk mimarlığının gerçek hafızasıdır... Mimarca bir başarı öyküsüdür."
KOZAN UZUNOĞLU

"Dergimiz,"... iyi bir bina, iyi bir mimar kadar iyi bir müşteri gerektirir."
özdeyişine birincil yanıttır."
MEHMET AKANYETİ

"Mimarca, mimarlık camiasının, mimarların birbirleriyle iletişim kurabileceği en etkili araçtır."
MEHMET KIZILDERE

"Yıllar içinde mimarlık kültürünün zenginleşmesine ve Kıbrıs'ın mimarlık hafızasının gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sunmaktadır."
MEMNUNE TURKAN

"Umut yüklü bir mimarlık pratiği olarak dergimiz Mimarca'nın geçmişini ve kendini yenileme çabalarını merak edenlerin keyif ile okuyacağını ümit ederim."
MÜNEVVER ÖZGÜR ÖZERSAY

"Mimar olmak, mesleki bir etikete sahip olmanın çok ötesinde; özgün bir düşünme biçimine sahip bir birey kalabilmektir. Yani hayatı "mimar-ca" yorumlayabilmektir."
NESİL AFŞİN

"Tam 100 sayıdır Kıbrıs'ın mimarlık tarihine yön veren ve KKTC Mimarlar Odası'nın birikiminin en estetik yansıması olan Mimarca, adadaki mimarlık kültürünü besleyen, genç tasarımcılara ilham veren ve mesleki dayanışmayı entelektüel boyuta taşıyan çok değerli bir rehberdir.Mekânın ve kültürün izini süren Mimarca, çeyrek asrı aşan bu gurur yolculuğunda adanın en güçlü entelektüel hafızası haline gelmiştir. 100. sayının getirdiği bu köklü birikim, geleceğin mimarlığına ışık tutmaya devam ediyor."
OĞUZ AKÇAY

" Mimarca: 37 Yıldır Kıbrıs Türk Mimarlığı'nın Hafızası"
ONUR OLGUNER

"Mezuniyetimin ardından ilk beş yılımı, Mimarlar Odası'nın kıymetli yayını Mimarca'nın yayın kurulunda geçirmek, mesleki hafızamda tarifsiz bir yere sahip. Mimarlık kültürümüzün düşünsel ve yazılı belleği olan bu değerlere sahip çıkmalı, onları gelecek kuşaklara taşımalıyız."
ÖZGE ÖZBEKOĞLU

"MİMARCA, yalnızca Kıbrıs Türk mimarlığının gelişimine tanıklık eden bir yayın değil; bu gelişime katkı sunan, mimarlık kültürünü belgeleyen ve kayıt altına alan, oluşan bilgi ve deneyim birikimini gelecek kuşaklara taşıyan kalıcı bir bellektir."
ÖZGÜR DİNÇYÜREK

"Mimarca; mimarlığı yalnızca yapı üretimi olarak değil, toplumsal, kültürel ve çevresel sorumluluklarıyla birlikte ele alan; mesleki düşüncenin, eleştirinin ve paylaşımın ortak zeminidir."
ÖZNEM ŞAHALİ KOVANCI

"Tüm mesleki koşuşturma ve telaş içinde güvenli bir durak Mimarca'mız."
PINAR GÖYMEN

"Meslek pratiği, tasarım, teori, eğitim ve Mimar'lık ile ilgili herşey... kapsayıcı bakış açısı; "Mimarca"
RESMİYE ALPAR ATUN

"1990'lı yıllarda, büyük bir heyecan ve zevk ile katkı koyduğum Mimarca'nın; üyelerimize olan katkısının devam etmesi dileğiyle. Daha nice yıllara."
SAFİYE İNCE

"Mimarca, Kuzey Kıbrıs'ta mimarlık üzerine düşüncelerin ve deneyimlerin paylaşıldığı değerli bir yayındır."
SALİH KOÇÇAT

"Mimarlar Odası, kuruluşundan bugüne mimarlığın; toplumun kültürü, etiği ve medeniyet birikimini MİMARCA üzerinden belirleyici kılmaktadır."
TUNÇ ADANIR

"Büyük bir emek ve özveriyle hazırlanan, mimarlığın farklı perspektiflerini ele alan makalelerin, röportajların, gezi notlarının ve kitap önerilerinin okuyucularla buluşturulduğu, üretmenin ve paylaşmanın değerinin bir göstergesi olan Mimarca'nın yayın kurulunda görev aldığım süre boyunca kazandığım deneyimlerden, disiplinli bir o kadar da samimi bir ortamda çalışabilme şansını kazanmış olduğumdan dolayı gurur duyuyorum."
YASEMİN MESDA

"Odamızın hafızası olan Mimarca, Kıbrıs Türk Mimarlığı için önemli bir kaynaktır. Sürdürülmesinde katkısı olan herkese teşekkürler."
ZİHNİ TURKAN

Birikim
Ekrem Z. Bodamyalızade

Kuzey Kıbrıs'ta Mimarlığın Gelişimi

"Kuzey Kıbrıs mimarisi kuzeyde yaşayan Türk mimarların yarattıklarıdır."

Konuyu, Kuzey Kıbrıs oluşum süreçlerinden başlayarak, sadece mimari gelişim açısından ele alma gayretinde olacağım.

Ben 114 oda sicil numarası ile Kuzey Kıbrıs'ın oluşumunda odaya kayıt olan bir mimar olarak, eğitimim sürecinde ve 1981'de kayıt yaptırdıktan sonra hem benden öncekilerin hem benden sonrakilerin mimari çizgisini izleyerek, yaşayarak, etüt yaparak, öğrenerek bugünlere gelinceye kadar 50 yılımı dolduruyorum.

Bu hafıza yoklamasını benden rica eden yayın kuruluna yaşadıklarımı anlatmama vesile oldukları için teşekkür ederim.

Bu mimari gelişimi, meslekle yaşadığımız süre boyunca günümüzdeki mimari yaklaşımı ele aldığımızda, o dönemin mimarlarını onların mimarileriyle anlamak gayreti içine girdim. Bu gayretten ortaya çıkan düşüncelerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Mimarların eğitimle yetki aldıkları dönem başlangıcı Kıbrıs'ta önce İngiliz sömürge idaresi sırasında ve sonrasında Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde olmuştur.

Bu iki dönemde mimarlık için eğitim almış mimarların kaydı için üç mimarlık otoritesinin kararı kabul edilmekte idi:

RIBA (Kraliyet Mimarlar Birliği) - Kraliyet İngiliz Mimarlar Enstitüsü
Atina Teknik Üniversitesi
İstanbul Teknik Üniversitesi

Bu mimarlık eğitim kurumları ve otoritelerinin kabul ettiği eğitim ile "Mimar" ünvanı alıp encümene yollanıp kayıt yapılıyordu. Kayıt alamayanlar, ünvanı ve meslek icraatını kullanamıyorlardı. Kayıtsız olana ise tespit durumunda hapis ve para cezası vardı.

Peki bu kurumların eğitim sürecinde nasıl bir eğitim alınıyordu, nasıl bir mimar oluyor, nasıl bir mimari ortaya koyuyorlardı?

İngiliz sisteminde, İngiliz yasası, tüzük, yönetmeliklerine ve imar koşullarına göre insan ile bina ilişkisi göz önünde tutularak, malzeme ve iklim koşullarına göre mimarlık üretimi yapılıyordu: "İngiliz sömürge koloni mimarisi" (Şekil 1).

Atina ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nde yetişenler, Alman standardında (DIN) Bauhaus etkisi ile modern mimarlık ilkelerine göre yine imar kurallarına uygun mimari oluşturuyorlardı. Nadir olarak Fransa, İtalya ve Avusturya eğitim ekolleri mimaride etkili oluyor, yeni binalarda Bauhaus'un mimari üzerinde koyduğu notalarla prensipte örtüşüyordu.

Şekil 1: İngiliz Dönemi Mimari örnekleri (üstten alta sırası ile); Osman Mısırlızade Evi, Lefkoşa (Georghiou, C., 2018); Konak, Larnaka (Schaar et al, 1995); Mahkemeler Binası, Lefkoşa (Schaar, et al, 1995)

RIBA yetkisi ile İngiliz eğitiminden gelenlerde de modern mimari çizgide olanların yanında koloni ve yöresel mimariden de etkilenip çizgi tutturanlar da mevcuttu.

Modern mimari ilke ve prensipleri aslında tüm mimari tutumlar için kullanılabilen bir yol haritasıdır; ancak eğitimde bunların "soyut" olarak öğrenciler tarafından anlaşılması istenmesi, bazı eğitimli mimarları tamamıyla modern mimariye ulaşmada zorlarken bazı meslektaşlarımın yaptıklarını anlatamadan, anlamadan yapı oluşturmayı çalıştıklarına şahit oluyoruz. Ancak, anlayarak, hissederek modern mimarinin araçlarını, düşüncelerini, prensiplerini kullanarak gerçek anlamda "modern çizgiyi" yakalayanlar vardır. Toplumun yaşamına da bağlı olan mimari, Kuzey Kıbrıs'ta Çağdaş Modern çizgiyi tercih etmeye 1950-1960 yılları arasında başlamıştır.

Kıbrıs Türk toplumunun yaşadığı "Kıbrıs Olayları" ve "Savaşları" toplumu iyi mimari çizgiye ulaştırmakta geciktirdi. Hatta bazı iyi mimarlarımız yurt dışına göç etmek durumunda kaldı. 1963-1974 döneminde birçok Kıbrıslı Türk mimar, Rum bölgelerinin ekonomik durumunun daha iyi olmasından dolayı Rum ve Ermeni mimari ofislerde çalışmak durumunda kaldılar.

1974-1983 ve sonraki dönemlerde ise iki bölgeli yaşamın başlaması nedeniyle yine mimaride üretkenliğin kısıtlandığı, dışla temasın kesildiği ve bilgi güncellemesinin zorlaştığı bir bocalama ve sıkıntılı bir sürece girildi.

Kuzey Kıbrıs Türk Mimarisini Etkileyenler:

Osmanlı döneminden kalan tapu kayıtları ve haritaları (Millet Sistemi)
İngiliz dönemi tapu kayıt ve haritaları
İngiliz dönemi mimari yapanlar
Kamu yönetimi ayağı
Mimarlıkta profesyoneller
Kıbrıs Cumhuriyeti'nde kurulan kamu teknik daireleri

Kuzey ve Türk Toplumu için kurulan Türk Cemaat Meclisi teknik planlama ekibi ve dairesi icraatları:

Türk Cemaat Meclisi ve Rum Cemaat Meclisi teknik planlama, mimarlık birimleri icraatları
Kuzey için Türk Cemaat Meclisi binasında kurulan Kıbrıs Türk Planlama İnşaat Dairesi İcraatları

Kuzey Kıbrıs Bayındırlık ve İnşaat Bakanlığı İnşaat ve Planlama Dairesi İcraatları

1958'de ayrılan Kıbrıs Türk Belediyeleri, inşaat ruhsat ve kontrol (İMAR) bölümleri icraatları
Bütün dönemlerde "Bölge Planlama ve Mimarlık Hizmetleri" veren profesyoneller (özerk) ofislerin yaptığı işler

Bütün bu paydaşların mimarlık için uğraşları Kuzey Kıbrıs'taki mimarları ve mimarlığı etkiledi.

1974 sonrası 1989'a kadar bu dönemlerin mevzuatları mimariyi ve mimarları çok etkiledi.

1989'da, kuzeyde kabul edilen 55/89 imar yasası şehir planlama dairesi ve bağlı olduğu bakan tarafından resmileştirildi.

Bu plan, çok büyük ölçekli haritalarla çıkmış olup "mimari ile şehirciliğin" şehir yaşamında mimarlara çok büyük zorluklar getirmiş ve oldu bittilerle karşı karşıya bırakmıştır. Gelişen şehirler ve mimarlığı bir tutsak, gelişmesini planlı vizyona değil, politik çıkara dönüştürdü.

Bu daire, şehircilikle mimarlığı uyumlaştıracağına, ülkeyi bir kaosa sürükledi. Şimdilerde ise plan yapma yerine, planlama onayı dosyalarına yani mimari ön projeye onay işlemleri ile meşguldur.

Bütün bu mevzuat işlerini mimarlık için çok önemli buluyorum.

"Özgün mimarlık" üretimi teknik mimarlık bilgisi şehirlerle örtüşmüyorsa, mimarlar engelleniyor demektir.

Tekrar mimari gelişime dönecek olursak, Çağdaş Modern mimari hareketlerin kuzeyde başlangıcı 1950'li senelerin başlarında, İTÜ eğitimi ile gelmiş "Ahmet V. Bahaeddin" ve onunla ilk çalışma fırsatı bulan Hakkı Atun, Ayer Kâşif, Abdullah Onar, Behzat A. Beyli'dir. (Şekil 2).

Ahmet V. Bahaeddin, kendine ait ofisinde çalışmasının yanı sıra Hakkı Atun ve Ayer Kâşif ile birlikte ilk zamanlarda ortak çalışıp sonrasında ise "Planlama İnşaat Dairesi'ni kurup yönetici mimar olarak mesleğe devam etmiş. Aynı zamanda Mimarlar Odası'nın kuruluşunda da liderlik etmişlerdir.

Şekil 2 (soldan sağa): Abdullah Onar evi, Lefkoşa (Mimarca 2005, Georghiou, C., 2018 içerisinde); Öğrenci yurdu, Lefkoşa, Hakkı Atun ve Ayer Kaşif (Hakkı Atun arşivi, Georghiou, C., 2018 içerisinde)

Abdullah Onar ve Behzat A. Beyli, kendi özel ofislerini kurarak mimarlık hizmetlerini burada sürdürmeyi başarmışlardır.

Ahmet V. Bahaeddin ile aynı dönemde gelmiş mimarlar da olmasına karşın bunların birçoğu yurt dışına göç etmiş ve yaşamlarını orada sürdürmüşlerdir.

Kanaatime göre bu isimler öncü mimarlar olmuş, sicili yüze kadar olanlar ise Kuzey Kıbrıs'ın mimarisine ivme kazandırmıştır. Kimileri bir okul olarak da nitelenen Planlama İnşaat Dairesi'nde (ki bundan sonra bazıları kendi mimarlık ofislerini kurmuştur), kimileri ise bu grubun açtığı yoldan kendi ofislerinde meslek icraatı yapmaya başlamıştır.

2004'te Kıbrıs'ta Annan Planı'ndan sonra mimarlık meslek düzeni, açılan mimarlık okulları, inşaat süreçlerinin yüklenici hizmetleri bakımından bozulmaya başlamıştır.

"Müteahhitler Birliği" ve "İnşaat Encümeni" kendi yazdıkları yasalara kılıflar uydurarak "mimarlık mühendislik'' hizmet düzenine müdahale etmiştirler. Şimdilerde ise "gerçek mimarlık hizmeti" veren meslektaşlarımız sınırlı sayıya düşmüştür. Bu düşüş, diğer takım arkadaşlarımız olan mühendislerde de görülmüştür.

Yukarıda bahsettiğim yasa ve tüzüklerde müteahhitlik hizmetine destek için alınan mimar ve mühendislere şantiye yerine teknik ofislerinde proje görevi vermeleri ayyuka çıktı. Bu durum, şu anda devam etmekte ve mimarlık ve mühendislik hizmetleri yasada engel olmasına karşın müteahhitlerin altına sokulmaya çalışılmaktadır. Tabii, bu durumda

Türkiye Cumhuriyeti'ndeki oluşumların etkisi büyüktür. Normal ve usulünde mimarlık hizmetleri talep eden kesim azalmıştır. Mimarın proje ve inşaat sürecindeki rolünü bilen fertler ve kurumlar çok azalmıştır. Bir zamanlar inşaat işlerini doğru takip eden "Planlama İnşaat Dairesi" de "proje+ihale+inşaat kontrol" sisteminde aksamış projelerin süreçleri doğru uygulanmadan politik kararlarla zarar görmüştür.

Bu çerçevede, Kuzey Kıbrıs'ta kullanılan mimari dillere bakacak olursak:

Geleneksel Kuzey Kıbrıs Türk Mimarisinin Başlıca Özellikleri

-Yerel taşların inşaatlarda kullanımı
-Yerel kerpiçin inşaatlarda kullanımı
-Ortasında, arkasında veya yanında "AVLU'' bulunan konut düzeni
-Yazın serinlik sağlayan geniş revaklar, kemerli yarı açık verandalar
-Ahşap kepenkli pencereler
-Kırma çatılı kiremit örtüler
-Kalın taş duvarlar (yığma sistemde) ısı yalıtımı
-Kamu yapılarında Neo-klasik anlayış
-Simetrik planlar

1974 Sonrası

-Betonarme yapı sisteminin yaygınlaşması
-Turizm ve üniversite kampüslerine geçiş
-Toplu konut projeleri
-Fasıl 224'e göre tasarlanmış site, katlı çok fonksiyonlu projeler
-Çağdaş yaşama uygun bağımsız villalar
-Son yıllarda sürdürülebilir ve enerji verimli yapı anlayışının öne çıkması

Şu anda Kuzey Kıbrıs mimarlar odasına kayıtlı 1750 mimardan 1000 aktif üye, yetki belgesine sahip olup mimarlık mesleğini icra etmektedir.

Çağdaş Modern Mimarlığın Kıbrıs'ta Öncü Mimarı

Ahmet V. Bahaeddin modern mimarlığın ilkelerini, Kıbrıs'ın iklimini, yaşam kültürünü ve yerel malzemeleri ile birleştirerek bir mimari anlayış yaratmıştır. Modern yaşamı tasarıma aktaran, avlu, gölgelik, doğal havalandırma gibi etkenler ile iklime duyarlı planlar oluşturan, kentsel ve coğrafi çevreye olan uyumu önemseyen, yerel malzemeleri çağdaş biçimde kullanan, insan ölçeğine önem veren, işlevselliği sürdürülebilir kılan, yerel kimliği koruyan modern bir yaklaşım geliştiren ve kültürel mirasın korunmasında duyarlılık anlayışına sahip olan Kıbrıs'taki ilk mimardır (Şekil 3).

Onun bu anlayışı ile gelişen Kuzey Kıbrıs mimarisi, 1974-1985 arasında devam etmiş ve 1985'ten bugüne mimarlar odamızın da bu mimari düşünceye gerek yarışmalarda gerek meslek denetiminde sahip çıkması, çıkartılan meslek yasası ile geleceği güvence altına almıştır.

Kuzey Kıbrıslı Mimarların ve Mimarinin gelişmesi için "MİMARLAR ODASI'NIN ROLÜ"

Başlı başına uzun bir serüven, ancak bu cephede de görev yapan biri olarak odanın mimari içindeki rolüne değinmeden geçemeyeceğim.

1959-60 döneminde mimaride, yazımın başında da bahsettiğim aktif mimarinin içinde olan Ahmet V. Bahaeddin, Hakkı Atun, Ayer Kâşif, Behzat A. Beyli, Abdullah Onar oda çalışmalarına o yıllarda başlamış, birliğimizin kuruluşunda aktif rol almışlardır. Öncelikle dernekler yasası altında, sonrasına iç tüzük ve yönetmeliklerle en sonunda benim de katkıda bulunduğum 2005 yasası ile mesleğimiz yasalar, bağlı tüzük ve yönetmelik, idari yapılanmaya kavuşmuştur.

Bu oluşumda;
Ulusal ve uluslararası mimari proje yarışmaları
İnşaat sektöründe kullanılacak çizim standartları ve şartnameler
Uygulanan imar mevzuatları
Engelli bireylerin yapı kullanım standartları ve daha birçok mimari ile bütünleşen meslek aktiviteleri oda etkinlikleri arasında yer almaktadır.

Oda aktiviteleri ile çizim standartları denetim ofisinin üye katkılarıyla oluşturduğu mali kaynak ve bütçe, oda sürdürülebilirliğini sağlamakta ve çalışmaların etkin bir şekilde mesleki heyecan ile oda üyelerine aktarılmasını mümkün kılmaktadır.

Bütün bu aktiviteler, mimarların etkileşimi ve gelişimine çok katkı sağlayarak, mesleğin "dünya standartlarına" ulaşmasına yardımcı olmuştur.

Özellikle çağdaş mimariye geçişte oda, çok büyük bir rol oynamıştır.

Kuzey Kıbrıs'ta Kurulan Üniversitelerin Mimarlık Fakülteleri ve Mezunları

Bu fakültelerin eğitimlerinin büyük bir kıs-

Şekil 3: Ahmet V. Behaeddin yapıları (sol üstten sırası ile): Ümit-Suna Süleyman Onan Evi, Lefkoşa (Mesda, Y., 2011); Sömek Evi, Lefke (Georghiou, C., 2018); Osman Örek Evi, Lefkoşa (Ekrem Bodamyalızade arşivi); Şehit Tuncer İlkokulu, Lefkoşa (Georghiou, C., 2018)

mı Türkiye Cumhuriyeti'nden, az da olsa bir kısmı yabancı ülkelerden (İngiltere, Kanada, İran, Ukrayna) eğitime katkıda bulunmuşlardır. Bu fakültelerden yetişenler özellikle 2004 "Annan Planı"ndan sonra artan inşa faaliyetlerinde mimariye katkı sağlamıştır ve günümüzde de bu katkı devam etmektedir.

Bu eğitim kurumlarından mezunlar, "mimar" adayı olarak TC YÖK sistemine göre eğitim almakta ve sonrasında Kuzey Kıbrıs Mimarlar Odası profesyonel hayata hazırlık kursları sunarak yetki vermektedir.

Kuzey Kıbrıs Mimarisinde Anadolu Coğrafyası Kültürü ve Avrupa Kültürünün Etkisi

Elbette ki mimarlar aldıkları eğitim, tecrübe ve uygulama ile bir kültür oluştururlar. Bu yüzden iki farklı coğrafyada eğitim alan mimarların mimarisi farklı olabilmektedir. Ancak bütün bunların ortak dili "çağdaş uluslararası dil ve çizgilerde" birleşip bugünkü Kuzey Kıbrıs mimarisini oluşturmaktadır.

Sonuç olarak mimarlar, Kuzey Kıbrıs'ta öncesinde belli dönemlerde, şimdilerde Kuzey Kıbrıs'ta bu dönemlerden etkilenerek eylemlerini sürdürmüşler ve halen sürdürülmektedir. Buradaki eğitim kurumları bu aktivitelerin içindedir.

Ülkemizin dünyaya açılımında kısıtlı olması, internet çağının başlaması ile daha fazla dünya mimarisi ile ilgilenmiş ve etkilenmiştir.

Siyasi-toplumsal ortamdaki değişiklikler ve dünyaya açılma istekleri, mimariyi de etkilemektedir. Bu tutum "ulusal mimari" yerine dünyanın izlediği çağdaş mimariyi tercih nedeni olmaktadır.

Yabancı mimarların izlenmesi, yavaş yavaş mimarlık eylemlerine egemen olduğu görülmektedir. Uluslararası mimarlık anlayışı kapsamında, işleve uygun çözümlere yöneldiği, cephelerin bezemelerden arınıp geniş pencerelere yer verildiği ve düz çatıların tercih edildiği dikkat çekmektedir.

Bu akılcı tutumun sonucunda çağdaş yapı yöntemlerinin ülkemize aktarıldığı ve malzeme olarak çimento ve demirin yoğun bir şekilde kullanılmaya başlandığı gözlenmektedir. Eğitim kurumları, buna uygun kuşakların yetişmesine neden olmaktadır.

Özellikle önemli kamu yapılarının yabancı mimarlar tarafından üretilmesi, onlara daha geniş olanaklar sağlanması, sürekli eleştiri konusu olmuş tepkileri de birlikte getirmiştir.

Şekil 4: Larnaka Hala Sultan Sosyal Yapısı (Hakkı Atun arşivi, Georghiou, C., 2018 içerisinde)

Şekil 5: Lefkoşa Atatürk Meydanı Tüccaroğlu İş Merkezi (Ekrem Bodamyalızade arşivinden)

Şekil 6: Lefkoşa Ortaköy'de Genel Hastane Binası (Ekrem Bodamyalızade arşivinden)

Ayrıca işleve uygun akılcı yaklaşım, özellikle önemli kamu yapılarında çoğu kez "anıtsal" gözükme istekleri ile değişikliğe uğramış, orta bir yol izlenmiştir.

Kuşkusuz, Kuzey Kıbrıs mimarlarının tümü için aynı yargılar ileri sürülemez.

Kuzey Kıbrıs'ta Mimariyi Etkileyen Yapılar

1)Lefkoşa Girne Kapısı Kız Lisesi
Eğitim Kompleksi; Ahmet V. Behaeddin

2) Larnaka Hala Sultan Sosyal Yapısı;
Hakkı Atun & Ayer Kâşif (Şekil 4)

3) Lefkoşa Türk Lisesi öğrenci yurdu kafeterya;
Ayer Kâşif

4) Lefkoşa Köşklüçiftlik Çığır Apt. serisi;
Abdullah Onar

5) Lefkoşa Ortaköy'de Göçmen Evleri Yerleşimi; Hakkı Atun

6) Lefkoşa'da Saray Otel, Türk Kooperatif Bankası, Türk Cemaat Meclisi Binaları;
Rahmi Bediz Grubu-Ankara

7) Lefkoşa Atatürk Meydanı Tüccaroğlu İş Merkezi; Behzat A. Beyli & Abdullah Onar (Şekil 5) 8) Lefkoşa'da ilk meclis ve kültür merkezi mimari yarışması; Yücel Köken & H. Emirali

9) Lefkoşa Ortaköy'de Genel Hastane Binası; SİSAG Grubu-Ankara (Şekil 6)

10) 1974 Çıkarma Plajı'nda Türk askerinin çıkışını simgeleyen anıt; T.C. ve KKTC mimarları katılımı & Yaşar Marulyalı Grubu

11) ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü binaları;
TC ve KKTC mimarları ortaklıkları

12) Lefkoşa'da Kuzey Kıbrıs Ticaret Odası binası; Özay Hasan Erdemel & Burhan Atun & Oğuz Feridun

12) İlk Ercan Havalimanı binası; Adem Angı

13) Lefkoşa'da Kuzey Kıbrıs Bakanlık binaları;
Planlama İnşaat Dairesi

14) Lefkoşa'da Atatürk Kültür Merkezi;
Burhan Atun

Kaynakça

Georghiou, C. (2018) The Architecture of the Cypriots During British Rule 1878-1960. En Tipis Publications: Nicosia

Mesda, Y. (2011). An analytical approach to the house design in the walled city of Nicosia in Cyprus. Des. Princ. Pract. Int. J, 5, 389-430.

Schaar, K.W., Given, M. And Theocharous, G. (1995) Under the Clock: Colonial Architecture and history in Cyprus, 1878-1960. Bank of Cyprus.

Ekrem Z. Bodamyalızade
Mimar (Mimarlar Odası Eski Başkanı)
EZB Mimarlık Ofisi
ezbmim@yahoo.com

ISSN 1306-3138
100
9 771306 313002

MİMARLAR ODASI